

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK MEDENİ USUL HUKUKU AÇISINDAN SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN
UYUŞMAZLIKLARDA RÜCU DAVALARI

Yüksek Lisans Tezi

Sena TULUKCU

Ankara-2024

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK MEDENİ USUL HUKUKU AÇISINDAN
SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN
DOĞAN UYUŞMAZLIKLARDA RÜCU DAVALARI

Yüksek Lisans Tezi

Sena TULUKCU

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ

Ankara 2024

KABUL VE ONAY

Sena TULUKCU tarafından hazırlanan ‘‘Türk Medeni Usul Hukuku Açısından Sigorta Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Rücu Davaları’’ başlıklı bu çalışma, 10/06/2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, Özel Hukuk Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KODAKOĞLU (Başkan)

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KULAKSIZ (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Serdar HIZIR (Üye)

Prof. Dr. Şule TUZLUKAYA

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasını;

- Akademik ve etik kurallar çerçevesinde hazırladığımı,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

10.06.2024

Sena TULUKCU

ÖZ

TULUKCU, Sena. Türk Medeni Usul Hukuku Açısından Sigorta Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Rücu Davaları, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2024.

Sigorta hukuku açısından sigorta şirketi, bir hasar ya da kayıp ile ilgili olarak sigortalıya bir tazminat öder, bu oranda sigortalının yerine geçer ve sigortalıya ait olan üçüncü kişilere karşı dava hakkına, sigorta şirketi sahip olur. Sigorta hukuku açısından rücu hakkı, sigortalı ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi sebebiyle, rizikonun gerçekleşmesi ile meydana gelen zararın tazmini suretiyle sözleşme ile belirlenmiş olan zararın tazmini ile birlikte sigortacının zarar sorumlusuna başvurulabilmesidir. Kaynağı, sigortacının kanundan doğan halefiyetidir. Rücu ilişkisi, esas itibarıyla sigorta sözleşmesinin dışında meydana gelen bir borç ilişkisine, sözleşmenin tarafı olan sigortacının, borç ilişkisinin tarafı olan sigortalının alacak hakkına halef olması suretiyle gerçekleşmektedir.

Sigorta ilişkisinin varlığı halinde ise sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder ve rücu hakkı gereğince zarar sorumlusuna karşı rücu davası açar. Sigorta ettiren ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda rücu hakkının mahkeme kararı ile hüküm altına alınabilmesi için açılan davaya rücu davası denilmektedir.

Tezimizde sigorta uyuşmazlıklarında sigortacının açacağı rücu davasının hukuki niteliği, hukuki sebepleri ve öğretilerde tartışmalı olan hususlar, yargı kararları ışığında yargılama hukuku açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sigorta Uyuşmazlığı, Sigortacı,, Rücu Hakkı, Halefiyet, Rücu Davası

ABSTRACT

TULUKCU, Sena. In Terms Of Turkish Civil Procedure Law In Disputes Arising From Insurance Contract Recourse Cases, Post Graduate Thesis, Ankara 2024.

In terms of insurance law, the insurance company pays compensation to the insured regarding a damage or loss, to this extent it replaces the insured and the insurance company has the right to sue against third parties belonging to the insured. In terms of insurance law, the right of recourse is the ability to apply to the insurer responsible for the damage, with the compensation of the damage determined by the contract, by compensating the damage caused by the realization of the risk, due to the insurance contract established between the insured and the insurer. Its source is the succession of the insurer arising from the law. The recourse relationship essentially takes place in a debt relationship that occurs outside the insurance contract, whereby the insurer, which is a party to the contract, becomes the successor to the receivables of the insured, who is a party to the debt relationship.

If an insurance relationship exists, the insurer compensates the damage suffered by the insured and files a recourse lawsuit against the person responsible for the damage in accordance with the right of recourse. The lawsuit filed in order to enforce the right of recourse by a court decision in disputes arising within the scope of the insurance contract established between the policyholder and the insurer is called a recourse lawsuit.

In our thesis, the legal nature of the recourse lawsuit filed by the insurer in insurance disputes, its legal reasons and controversial issues in the doctrine have been evaluated in terms of trial law in the light of judicial decisions.

Keywords: Insurance Dispute, Insurer, Insured, Right of Recourse, Subrogation, Recourse Lawsuit

TEŞEKKÜR

Tez alıŐmamın tamamlanmasında bana rehberlik eden ve desteklerini esirgemeyen danıŐmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Cengiz Kulaksız'a sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Değerli önerileri, sabrı ve yol gösterici tutumu, bu çalışmanın tamamlanmasında önemli bir rol oynamıŐtır. Sayesinde, akademik gelişimimde büyük bir adım atmıŐ oldum. Emeği ve desteği için minnettarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: SİGORTA SÖZLEŞMESİ, SİGORTACININ HALEFİYETİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR VE SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN RÜCU HAKKI	4
1.1 Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Unsurları.....	4
1.1.1 Sigorta sözleşmesinin tanımı.....	4
1.1.2 Sigorta sözleşmesinin unsurları.....	7
1.1.2.1 Tarafları	7
1.1.2.2 Sigorta menfaati	10
1.1.2.3 Riziko.....	11
1.1.2.4 Sigorta değeri ve sigorta bedeli	12
1.1.2.5 Prim.....	12
1.2 Sigortacının Halefiyeti	13
1.2.1 Halefiyet ve rücu hakkı kavramı	13
1.2.2 Sigortacının halefiyeti ilkesinin uygulanması	23
1.2.2.1 Genel esaslar	23
1.2.2.2 Kaynağı ve hukuki niteliği.....	28
1.2.2.3 Temel özellikleri	31
1.2.2.4 Uygulanma koşulları.....	35
1.2.2.4.1 Genel olarak.....	35
1.2.2.4.2 Sigortacı ile sigorta ettiren veya sigortalı arasında kurulmuş geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı	35
1.2.2.4.3 Sigorta sözleşmesi ile belirlenen rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle bir zararın ortaya çıkması.....	37

1.2.2.4.4 Sigorta sözleşmesi kapsamındaki rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararın sigortacı tarafından tazmin edilmiş olması.....	38
1.2.2.4.5 Sigortalının bir hukuki sebebe dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı dava hakkının varlığı.....	40
1.2.2.5 Uygulama alanı.....	42
1.2.2.5.1 Zarar sigortaları açısından.....	42
1.2.2.5.2 Can sigortaları açısından.....	44
1.3 Sigortacının Halefiyetinde Taraflara İlişkin Hüküm ve Sonuçlar	46
1.3.1 Genel olarak.....	46
1.3.2 Sigortalı açısından.....	47
1.3.3 Sigortacı açısından.....	55
1.3.3.1 Sigortalıya ait alacak hakkına halef olması.....	55
1.3.3.1.1 Genel olarak.....	55
1.3.3.1.2 Halefiyetin kapsamı.....	55
1.3.3.2 Rücu davası hakkına sahip olması.....	58
1.3.4 Zarar sorumlusu açısından.....	58
1.3.5 Sigortacının halefiyetinin hükmünü kaybetmesi.....	60
1.3.5.1 Anlaşmak suretiyle.....	60
1.3.5.2 Kanun gereği.....	61
1.4 Sigorta Sözleşmesinden Doğan Rücu Hakkı.....	61
1.4.1 Genel olarak rücu hakkı.....	61
1.4.2 Sigortacının halefiyete dayanan rücu hakkı.....	63
1.4.3 Sigortacının halefiyete dayanmayan rücu hakkı.....	64
1.4.3.1 Genel olarak.....	64
1.4.3.2 Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası.....	65
1.4.3.3 Motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası.....	68
1.4.3.4 Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası.....	70
1.4.3.5 Özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası.....	71
1.4.3.6 Çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası.....	72
1.4.3.7 Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası.....	73
1.4.3.8 Karayolu taşımacılık zorunlu mali sorumluluk sigortası.....	74

BÖLÜM 2: SİGORTA UYUŞMAZLIKLARINDA HALEFİYETE DAYALI RÜCU DAVALARINDA USULE İLİŞKİN ÖZELLİKLER	77
2.1 Rücu Davasının Hukuki Niteliği, Konusu ve Sınırı	77
2.1.1 Hukuki niteliği	77
2.1.1.1 Eda Davası	77
2.1.1.2 Belirsiz Alacak Davası	79
2.1.1.3 Kısmi Dava.....	83
2.1.2 Hukuki sebebi, davanın konusu ve sınırı	85
2.1.2.1 Hukuki sebebi ve davanın konusu	85
2.1.2.2 Sınırı.....	87
2.1.2.2.1 Sigortalının uğradığı zarar sebebi ile zarar sorumlusundan talep edebileceği alacak miktarı	87
2.1.2.2.2 Sigortacının sigortalıya ödemiş olduğu miktar.....	88
2.2 Görevli ve Yetkili Mahkeme	89
2.2.1 Görevli mahkeme	89
2.2.1.1 Genel olarak	89
2.2.1.2 Görev kurallarının niteliği	90
2.2.1.3 Sigorta uyuşmazlıklarındaki rücu davaları açısından görevli mahkemenin belirlenmesi	92
2.2.2 Yetkili mahkeme	101
2.2.2.1 Genel olarak yetki ve yetki kurallarının niteliği	101
2.2.2.3 Yetki sözleşmesi	103
2.2.2.3 Sigorta uyuşmazlıklarındaki rücu davaları açısından yetkili mahkemenin belirlenmesi ve yetki itirazı.....	105
2.3 Taraflar	109
2.3.1 Davacı	109
2.3.2 Davalı.....	111
2.3.3 Taraf değişikliği ve dava konusunun devri	115
2.3.4 Tarafların temsili.....	118
2.3.4.1 Kanuni temsil	118
2.3.4.2 İradi temsil	119
2.3.5 Dava arkadaşlığı.....	119
2.3.6 Davanın ihbarı	122
2.3.7 Davaya müdahale	123

2.4 Davanın Konusuz Kalması	125
2.5 Karşı Dava	126
2.6 İddia ve Savunmanın Genişletilmesi ve Değiştirilmesi Yasağı	127
2.7 İslah	128
2.8 Dava Şartları	130
2.9 İspat ve Deliller	132
2.9.1 İspat ve ispat yükü.....	132
2.9.2 Deliller ve delillerin gösterilmesi.....	133
2.9.3 İkrar	137
2.9.4 Sigortacının açtığı rücu davasında ispat.....	137
2.10 Zamanaşımı	144
2.10.1 Genel olarak	144
2.10.2 Sigortacının açtığı rücu davaları açısından zamanaşımı süresi.....	145
2.11 Faiz	153
2.12 Davaya Son Veren Taraf İşlemleri	155
2.13 Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri	158
2.13.1 Genel olarak	158
2.13.2 İhtiyati tedbir	158
2.13.3 İhtiyati haciz.....	162
2.13.4 Delil tespiti	165
2.14 Kesin Hüküm	166
BÖLÜM 3: SİGORTACININ HALEFİYETE DAYALI RÜCU DAVASINDA	
KANUN YOLLARI VE ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM	
YÖNTEMLERİ	169
3.1 Kanun Yolları	169
3.1.1 Genel olarak	169
3.1.2 Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davalarında kanun yolları.....	170
3.1.2.1 İstinaf	170
3.1.2.2 Temyiz	174
3.1.2.3 Kanun yararına temyiz.....	176
3.1.2.4 Yargılamanın iadesi	177
3.2 Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri	178

3.2.1 Genel olarak	178
3.2.2 Tahkim	179
3.2.2.1 Genel olarak	179
3.2.2.2 Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davalarında tahkim	184
3.2.3 Arabuluculuk	185
3.2.3.1 Genel olarak	185
3.2.3.2 Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davalarında arabuluculuk	191
SONUÇ	193
KAYNAKÇA	202
TURNİTİN RAPORU	221
ÖZGEÇMİŞ	248

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

ASSHİ.	: Avrupa Sigorta Sözleşmeleri Hukuku İlkeleri (Principles Of European Insurance Contract Law)
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
bkz.	: bakınız
C.	: Cilt
Dan.	: Danıştay
E.	: Esas
ET.	: Erişim Tarihi
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUAK.	: 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK.	: İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul Kararı
İİK.	: İcra ve İflas Kanunu
İÜHFD.	: İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
KDV.	: Katma Değer Vergisi
KFTFİK.	: 3095 Sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun
KTK.	: 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu
KTY.	: Karayolları Trafik Yönetmeliği
KTZMSS.	: Karayolu Taşımacılık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
KTZMSSGŞ.	: Karayolu Taşımacılık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
KZMSS.	: Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
KZMSSGŞ.	: Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
m.	: madde
MKTİMSS.	: Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası
MKTİMSSGŞ.	: Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları
MTK.	: Milletlerarası Tahkim Kanunu

MÜ.	: Marmara Üniversitesi
No.	: Number
p.	: page
pf.	: paragraf
PEICL.	: Principles Of European Insurance Contract Law
RG.	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
ss.	: sayfa aralığı
S.	: Sayı
SHD.	: Sigorta Hukuku Dergisi
SK.	: 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu
SÜ.	: Selçuk Üniversitesi
TBK.	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK.	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK.	: Türk Dil Kurumu
THD.	: Terazi Hukuk Dergisi
TKHK.	: 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TKKPGŞ.	: Tıbbî Kötü Kullanma Poliçesi Genel Şartları
TL	: Türk lirası
TMK.	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK.	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
UM.	: Uyuşmazlık Mahkemesi
vd.	: ve devamı
Y.	: Yıl
YHD.	: Yargıtay Hukuk Dairesi
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Sigorta sözleşmesi, sigortacının primler karşılığında, kişinin parayla ölçülebilen menfaatini zarara uğratan tehlikenin/rizikonun gerçekleşmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da gerçekleşen olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi yahut diğer edimlerde bulunmayı yüklediği bir sözleşmedir. Türk hukukunda sigorta sözleşmelerine ilişkin hükümler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun "*Sigorta Hukuku*" başlığını taşıyan altıncı kitabında 1401-1520 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanun'un sistematigi açısından Birinci Kısım'da "*Genel Hükümler*" (m.1401-m.1452), İkinci Kısım'da "*Sigorta Türlerine Göre Özel Hükümler*" (m.1453-m.1520), İkinci Kısımın Birinci Bölümünde "*Zarar Sigortaları*" mal sigortaları ve sorumluluk sigortaları; İkinci Bölümünde "*Can Sigortaları*" ise hayat sigortası, kaza sigortası ve hastalık ve sağlık sigortası başlıkları altında hüküm altına alınmıştır.

Sigorta hukuku açısından sigortacı, bir hasar ya da kayıp ile ilgili olarak sigortalıya bir tazminat öder, bu oranda sigortalının yerine geçer; sigortalıya ait olan üçüncü kişilere karşı dava hakkına, sigortacı sahip olur. Sigortacının, zararı tazmin suretiyle sigortalı yerine geçmesi, sigorta tazminatını ödediği anda ve ödediği miktarla sınırlı olarak gerçekleşir. Halefiyet, asıl borç ilişkisinin kaynağından tam anlamıyla bağımsız değildir; borçlunun yerine geçen ile alacaklı arasındaki ilişkidir.

Sigortacının halefiyeti, kanun gereği kendiliğinden gerçekleşir. Sigortacının halefiyetinin uygulanabilmesi bakımından tarafların anlaşması gerekmez; anlaşmak suretiyle ortadan kaldırmaları veya sınırlandırmaları, ihbar koşulu getirmeleri mümkün değildir. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen sigortacının halefiyetinin uygulanabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir.

Zarar sigortalarındaki temel ilke, gerçekleşen somut ve gerçek zararın giderilmesi ve dolayısıyla tazmin edilmesidir. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen tazmin ilkesinin bir gereği olarak sigortacının halefiyeti açısından "*zenginleşme yasağı*" söz konusudur. Zarar sigortaları, kanunda mal ve sorumluluk sigortaları olarak tasnif edilmiştir. Kanundan dolayı halefiyet ilkesinin geçerli olduğu zarar sigortaları açısından amaç, sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararın tazmin edilmesi ve sonrasında sigortacının alacak hakkının

intikal etmesi suretiyle sigortalının yerine geçerek zarar sorumlusuna karşı talep ve dava hakkına sahip olmasıdır.

Mal sigortaları açısından sigorta ettiren veya sigortalı, sigortacı ile aralarında kurulan sigorta ilişkisi sebebiyle malvarlığına ilişkin menfaatini teminat altına almakta ve zararın ortaya çıkması halinde sigortacı tarafından zarar tazmin edilmektedir. Sigorta ilişkisinin gereği olarak, zarar gören sigortalının doğrudan zarar sorumlusuna başvurması söz konusu değildir. Aksi bir durum zenginleşme yasağının ihlaline neden olur. Mal sigortaları açısından sigortacının halefiyetine ilişkin ilke uygulama alanı bulur (TTK.m.1472).

Sorumluluk sigortaları açısından da tazmin ve zenginleşme yasağı ilkeleri ile sigortacının halefiyeti geçerlidir (TTK.m.1481). Mal sigortalarından menfaati teminat altına alınan kişi ve zararı tazmin edilecek kişi aynı olmasına rağmen, sorumluluk sigortalarında farklıdır. Nitekim rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zarar gören ve zararı tazmin edilecek kişi, sigorta ilişkisi dışında kalan üçüncü kişidir. Sigortacının üçüncü kişinin zararını tazmin etmesi, onun alacak hakkına halef olması ve zarara sebebiyet veren sigortalısına başvurabilmesi, sigorta ilişkisi kurulmasının amacını ortadan kaldırır. TTK.m.1481'e göre, *“Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.”*

Can sigortaları esas itibarıyla zarar sigortalarından farklıdır. Burada gerçek ve somut zararın tazmini söz konusu değildir. Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle sigorta sözleşmesi ile belirlenen bir sigorta bedelini hak sahiplerine öder. Belirli bir miktar olarak yapılan ödeme, zararın tazmini niteliğinde değildir. Can sigortalarında sigorta ilişkisinin konusu, hayat, kaza veya hastalık ve sağlık olabilir. Sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi üzerine ödeme yapılmış olsa bile, zarar sorumlusuna başvurulması mümkündür. İlke olarak, can sigortaları açısından tazmin ve zenginleşme yasağı ile sigortacının halefiyeti uygulama alanı bulmamaktadır.

Sigorta hukuku açısından rücu hakkı, sigortalı ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi sebebiyle, rizikonun gerçekleşmesi ile meydana gelen zararın tazmini suretiyle sözleşme ile belirlenmiş olan zararın tazmini ile birlikte sigortacının zarar sorumlusuna başvurulabilmesidir. Kaynağı, kanundan doğan sigortacının halefiyetidir. Rücu ilişkisi, esas itibarıyla sigorta sözleşmesinin dışında meydana

gelen bir borç ilişkisine, sözleşmenin tarafı olan sigortacının, borç ilişkisinin tarafı olan sigortalının alacak hakkına halef olması suretiyle gerçekleşmektedir.

Sigorta ettiren ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda rücu hakkının mahkeme kararı ile hüküm altına alınabilmesi için açılan davaya rücu davası denilmektedir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m.105/1 hükmüne uyarınca, eda davası açılması suretiyle “*mahkmeden, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesi*” istenir. Sigortacının rücu hakkı kapsamında açacağı rücu davası niteliği itibarıyla bir eda davasıdır.

“Türk Medeni Usul Hukukunda Sigorta Sözleşmesinden Doğan Uyuşmazlıklarda Rücu Davası” başlığını taşıyan bu çalışmanın birinci bölümünde, sigorta sözleşmesi, sigortacının halefiyetine ilişkin genel esaslar ve sigorta sözleşmesinden doğan rücu hakkı, ikinci bölümde sigorta uyuşmazlıklarında halefiyete dayalı rücu davalarında usule ilişkin özellikler ve son bölümde sigortacının halefiyete dayalı rücu davalarında kanun yolları ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri uygulamada karşılaşılan sorunlar ve yargı kararları esas alınmak suretiyle incelenmiştir.

BÖLÜM 1: SİGORTA SÖZLEŞMESİ, SİGORTACININ HALEFİYETİNE İLİŞKİN GENEL ESASLAR VE SİGORTA SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN RÜCU HAKKI

1.1 Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Unsurları

1.1.1 Sigorta sözleşmesinin tanımı

Sigorta kavramı, bireylerin belli koşulların gerçekleşmesi durumunda karşılaşılabilecek zarar ve masrafa sebebiyet verecek olayların ekonomik neticelerine karşın, korunma amacıyla önceden kendilerini teminat altına alma ihtiyacından doğmuştur. Sigorta, kavramsal olarak basiretli hareket ve karşılıklı yardım fikirlerini kapsamaktadır. Karşılaşılması muhtemel tehlikelerin ortaya çıkaracakları ekonomik sonuçlarının giderilmesi amacıyla başkalarının malvarlığına başvurma zorunluluğu, sigorta fikrinin ortaya çıkmasına neden olmuştur¹.

Sigortanın amacı, bireylerin hayatta karşılaşılabilecek rizikolara karşı kendilerini emniyete almak amacıyla, rizikolardan doğacak zararların öncesinde topluluğa dağıtılmasıdır². Dolayısıyla sigorta temel olarak, “rizikonun” dağıtılması esasına ve bireylerin rizikonun gerçekleşmesi dolayısıyla uğramış oldukları zarar ve ihtiyaç doğuran olayların “ekonomik sonuçlarının” dağıtılmak suretiyle giderilmesine dayanmaktadır³.

¹ Rayegân Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2017), 1,2; Ernst Hirsch, *Ticaret Hukuku Dersleri*, (İstanbul:İstanbul Üniversitesi Yayını, 1948), 863; Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku*, (Adana:Karahan Kitabevi, 2019), 1. “Doğuş yeri olan İtalya’dan “sicurta” (sigurta) kelimesinden gelip dilimize yerleşen sigorta, bir zarar doğuran veya meydana gelen bir hadisenin, tehlikenin sonuçlarını sigorta şirketinin üstlenmesidir. Eğer öngörülen tehlike gerçekleşirse, bunun ekonomik sonucuna sigortacı katlanır. Buna karşı çıkarını veya canını sigorta ettiren şahıs da bir para öder.”, Haydar Arseven, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul:Beta Basım Yayınevi, 1991), 3. Spencer L. Kimball, “The Purpose of Insurance Regulation: A Preliminary Inquiry in the Theory of Insurance Law,” *Minnesota Law Review*, Vol.45, No.4, (1960-1961):471-524. (HeinOnline, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/mnlr45&i=489/ET.:15.04.2024>), 478; Tamer Bozkurt, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023), 1; Reşat Atabek, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul:Duygu Matbaası, 1950), 1,2,4.

² Ali Bozer, *Sigorta Hukuku*, (Ankara:Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965), 3-5; Emine Yazıcıoğlu, ve Zehra Şeker Ögüz, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul:Filiz Kitabevi, 2020), 4; Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2018), 13,14; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 2.

³ Şaban Kayıhan, ve Özcan Günergök, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, (Kocaeli:Umuttepe Yayınları, 2020), 100; Tamer Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2019), 1; Oğuzhan Taşdemir, *Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu*, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2022), 17; Feridun Kaya, ve Mehmet Kâhya, *Sigorta ve Sigortacılık*, (İstanbul:Beta Yayınevi, 2017),

Sigorta, hukuki bir kurum olmakla beraber, sigorta himayesi kanun veyahut sözleşme aracılığıyla olmak suretiyle ancak hukuki yolla sağlanabilecektir⁴.

“*Sigortacılık tekniği*”, ayniyete sahip rizikolara maruz kalan mümkün olduğunca çok şahsın bir araya toplanması ve tahsil edilecek primlerin rizikonun gerçekleşmesi halinde ödenecek olan sigorta tazminatını karşılayacak şekilde düzenlenmesi olarak ifade edilebilir⁵.

Sigorta sözleşmesi, sigorta ettirenin bir prim ödemesi ve sigortacının sigorta ettiren tarafından ödenmiş olan primler karşılığında, kişinin parayla ölçülebilen menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun gerçekleşmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da gerçekleşen olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi yahut diğer edimlerde bulunmayı yüklediği sözleşmedir⁶. Niteliği itibarıyla herhangi bir şekle bağlı olmayan⁷, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup, sürekli bir borç ilişkisi içermektedir⁸.

Türk hukukunda sigorta sözleşmeleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun⁹ “*Sigorta Hukuku*” başlığını taşıyan Altıncı Kitabı'nda 1401-1520 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanun'un sistematığı açısından Birinci Kısımda “*Genel Hükümler*” (m.1401-m.1452), İkinci Kısım'da “*Sigorta Türlerine Göre Özel Hükümler*” (m.1453-m.1520), İkinci Kısımın Birinci Bölüm'ünde “*Zarar Sigortaları*”, mal

2,3; Arseven, *Sigorta Hukuku*, 3,4; Haluk Hadi Sümer, *Hukuka Giriş*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 109.

⁴ Yasin Melikşah, “Sigortacının Kanuni Halefiyeti Müessesinin İdarenin Sorumluluğu Alanında Uygulanması,” *İÜHF.M.*, C.71, S.1, (2013):1229-1242, 1229,1230; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 2; Çeker, *6102 Sayılı*, 2,3.

⁵ Kender, *Türkiye’de Hususi*, 5,6; Arseven, *Sigorta Hukuku*, 3,4; Hirsch, *Ticaret Hukuku*, 889; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 72; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 44.

⁶ Merih Kemal Omağ, *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti*, (İstanbul: Legal Kaitabevi, 2011), 1; İnci Kaner, Deniz, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul:Filiz Kitabevi, 2017), 5; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 3; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 94-96; Çeker, *6102 Sayılı*, 55 vd.; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 17; İrem Aral Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta Hukuku*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024), 33.

⁷ “*Sigorta sözleşmesi şekle bağlı bir sözleşme türü olmayıp, tarafların birbirine uygun rızalarını beyan etmeleriyle vücut bulur. Sigorta poliçesi ise, iki tarafın hak ve borçlarını gösteren bir belgeden ibarettir.*”, YHGK. 28.09.1983, 11-929/853. (www.turkhukuk sitesi. com/serh.php? did=15496/ET.:18.09.2023).

⁸ M. Barış Günay, *Sigorta Hukuku*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2019), 52. Sigorta sözleşmesinin hukuki niteliği ve buna ilişkin görüşler hakkında değerlendirme için bkz. Çeker, *6102 Sayılı*, 56,57. “*Hukuk bakımından: prim denen bir ücret karşılığında rizikonun, yani bir zarar veya insan hayatındaki bir hadisenin gerçekleşmesi halinde karşılaştırılan parayı ödemeyi öngören bir akittir.*”. Arseven, *Sigorta Hukuku*, 20. “*Sigorta sözleşmeleri kişi veya müesseselerin “ekonomik değeri” haiz menfaatlerini tehdit eden tehlikelere karşı teminat bahşeder.*”, Omağ, *Türk Hukukunda*, 1. Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 85,86; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 64; Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 33; Atabek, *Sigorta Hukuku*, 10,11.

⁹ RG., 14.02.2011, 27846.

sigortaları ve sorumluluk sigortaları; İkinci Bölüm’ünde “*Can Sigortaları*” ise hayat sigortası, kaza sigortası ve hastalık ve sağlık sigortası başlıkları altında hüküm altına alınmıştır.

Birinci Kısım’da “*Genel Hükümler*” başlığı altında, sigorta sözleşmelerine uygulanacak genel hükümlere yer verilmiş ve bu düzenlemelerin sigorta sözleşmesinin niteliğine uygun olması halinde tüm sigorta türleri hakkında uygulanacağı kabul edilmiştir. Zarar sigortalarına uygulanacak olan genel hükümler, can sigortaları hakkında uygulanamayacaktır.

Sigorta sözleşmesi, TTK.m.1401/1’de tanımlanmıştır. Buna göre; “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.*”

Tanımda hem zarar sigortası hem de can sigortası ifade edilmektedir. Zarar sigortaları açısından primin varlığı, para ile ölçülebilir bir menfaati zarara uğratan tehlike veya rizikonun meydana gelmesi ve bunun sigortacı tarafından tazmini veya diğer edimlerde bulunması söz konusudur¹⁰.

Can sigortaları açısından ise, kişi veya kişilerin hayat süreleri sebebiyle veya gerçekleşen bazı olaylardan dolayı para ödenmesi veya diğer edimlerde bulunulması yükümlenmektedir¹¹.

Sigorta sözleşmesinin konusuna ilişkin sınırlamaya, TTK.m.1404 hükmünde yer verilmiştir. Buna göre, riziko ve menfaat bakımından “*Sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.*” Genel sınırlama ise, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda¹² düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre ise, “*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka,*

¹⁰ Bozkurt, *Ders Kitabı*, 10.

¹¹ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023), 122; Arseven, *Sigorta Hukuku*, 47,48; Çeker, *6102 Sayılı*, 303,304; Kayhan ve Günergök, *Türk Özel*, 34,35; Bozkurt, *Ders Kitabı*, 5.

¹² RG., 04.02.2011, 27836.

kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.” (TBK.m.27).

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun¹³ “*Sigorta sözleşmeleri*” başlığını taşıyan 11. maddesinde de sözleşmenin içeriğine ilişkin birtakım esaslar ifade edilmiştir. Buna göre, “(1) *Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebilir. Bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılıya neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilir....* (4) *Sigorta sözleşmelerinde kapsam dahiline alınmış olan riskler haricinde, kapsam dışı bırakılmış riskler açıkça belirtilir. Belirtilmemiş olan riskler teminat kapsamında sayılır.* (5) *Sigorta sözleşmelerinde yabancı kelimelere yer verilemez. Yabancı kelimelerin karşılığı olarak Türk Dil Kurumu tarafından belirlenen kelimelerin kullanımı esastır...*” (SK.m.11)

1.1.2 Sigorta sözleşmesinin unsurları

1.1.2.1 Tarafları

Sigorta sözleşmesi, sigortacı ve sigorta ettirenin karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulmaktadır¹⁴. Sigorta sözleşmesinin tarafları, sigortacı ve sigorta ettirendir¹⁵. Sigortacılık Kanunu'nun 3. maddesinin 1. fıkrası gereğince, “*Türkiye 'de faaliyet gösterecek sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şarttır. Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle iştigal edemez.*” Buna göre, anonim şirket veya kooperatifler

¹³ RG., 14.06.2007, 26552.

¹⁴ “*Bu irade beyanlarının akdin esaslı unsurları bakımından birleşmesi icap eder. Neyin hangi rizikolara karşı, ne bedel üzerinden sigorta edildiği, sigorta müddeti, akdin esaslı unsurlarıdır.*”, Arseven, *Sigorta Hukuku*, 93. Taraflar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kender, Rayegân, “*Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi İle)*,” *Doç. Dr. Mehmet SOMER'in Anısına Armağan*, İstanbul, (2006):517-528, 525; Kender, Rayegân, “*Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları*,” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, I, Bildiriler-Tartışmalar, 6-7 Ocak 1984, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, (1984):41-57, 41 vd.; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 96,97; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 67. TTK.m.1405'e göre, “*Sigortacı ile sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişinin, sözleşmenin yapılması için verdiği teklifname, teklifname tarihinden itibaren otuz gün içinde reddedilmemişse sigorta sözleşmesi kurulmuş sayılır.*”

¹⁵ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 122.

dışında yer alan ticaret şirketleri ve gerçek kişilerin sigortacılık yapması mümkün değildir.

Hükümde belirtilen şekilde kurulan şirketin sigortacılık faaliyetine başlayabilmek adına, Sigortacılık Kanunu m.5 uyarınca ilgili sigorta branşlarına istinaden Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'ndan ruhsat alma zorunluluğu söz konusudur. Alınan ruhsatlar, ticaret siciline tescil edilir ve Ticaret Sicil Gazetesi ile Türkiye çapında dağıtımı yapılan ve tiraj bakımından ilk on sırada yer alan günlük gazetelerden ikisinde ilan ettirilir (SK.m.5/1).

Sigortacının temsili bakımından TTK m.1458 hükmü gereğince Türk Borçlar Kanunu hükümleri uygulanacaktır. Sigortacı ad ve hesabına yetkili temsilci tarafından yapılan sigorta sözleşmesinden kaynaklanan hak ve borçlar temsil olunan sigorta şirketine ait olup, TBK m.40-48 hükümleri uygulanacaktır¹⁶. Sigorta sözleşmesinin sigortacı adına yetkisiz temsilci tarafından yapılması durumunda sözleşme sigortacı tarafından onandığı halinde sigortacı açısından bağlayıcı olacaktır¹⁷. Sigorta ettiren, sigortacıdan, yetkisiz temsilci tarafından yapılmış olan işlemin onanıp onanmayağı hususunu uygun süre içerisinde bildirmesini talep edebilir¹⁸. Sigortacı, süre içinde onamadığı takdirde işlem ile bağlı olmayacaktır.

Sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettiren ise prim ödeme borcu karşılığında kendisinin veyahut üçüncü bir kişinin *“para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmini ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödeme veya diğer edimlerde bulunma”* hususunda sigorta şirketi ile sigorta sözleşmesi akdeden kişiyi ifade etmektedir. Sigortalı ise, sigorta sözleşmesi ile menfaati sigorta himayesi ile koruma altına alınan kişiyi ifade etmektedir¹⁹.

Sigorta ettiren gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir²⁰. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesini kendi nam ve hesabına yapabileceği gibi üçüncü bir kişinin menfaatini

¹⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 123.

¹⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 123.

¹⁸ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 123.

¹⁹ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 36.

²⁰ Bozer, Ali, *Sigorta Hukuku, Genel Hükümler-Bazı Sigorta Türleri*, (Ankara:Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2009), 33; Can, *Türk Özel*, 33; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 116; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 124; Çeker, *6102 Sayılı*, 63.

de sigorta ettirmesi mümkündür. Sigorta ettirenin üçüncü bir kişinin menfaatini sigorta ettirmesi başkası lehine (üçüncü kişi lehine) sigorta olarak adlandırılmaktadır²¹.

Sigorta ettiren üçüncü bir kişi lehine mal sigortası, sorumluluk sigortası ve can sigortasına ilişkin sigorta sözleşmesi yapabilmektedir (TTK.m.1454, m.1485, m.1431). TTK.m.1454/1 hükmüne göre, “*Sigorta ettiren, üçüncü bir kişinin menfaatini, onun adını belirterek veya belirtmeyerek, sigorta ettirebilir.*”

Sigorta sözleşmesinde menfaat sahibinin kim olduğu hususun belirtildiği hallerde, sigorta ettiren tarafından üçüncü kişinin menfaatinin sigorta ettirilmiş olduğu hususunun açık bir şekilde anlaşılabilir olması gerekmektedir²². Aksi halde sözleşmenin temsilci sıfatıyla akdedilmiş olma sorunu gündem olabilecektir. Bu gibi durumlarda TTK.m.1454/2 hükmüne “*Üçüncü kişinin adının belirtildiği durumlarda, tereddüt hâlinde, sigorta ettirenin, üçüncü kişinin temsilcisi olarak değil, kendi adına fakat üçüncü kişi lehine hareket ettiği kabul edilir.*”

Kanun koyucu TTK.m.1455/3’de, “*Sözleşmede, sigortanın kimin menfaati için yaptırıldığı açık da bırakılabilir.*” şeklinde hüküm kurmuştur. Bu durumda sigorta ettirenin, üçüncü kişi menfaatine, üçüncü kişinin adını belirtmeyerek yaptığı sigorta sözleşmelerine ise kimin olacağı onun hesabına sigorta denilmektedir²³. Nitekim menfaati sigorta ettirilen kişi belli olmamakla beraber, riziko meydana geldiğinde sigorta konusu menfaatin sahibi sigortalı sıfatını haiz olup, sigorta bedelini talep edebilecektir²⁴. Bu kapsamda “*Kimin olacağı onun lehine*” yapılan böyle bir sigortanın, üçüncü kişi lehine yaptırıldığı anlaşılırsa, sigorta ettirenin, üçüncü kişinin temsilcisi olarak değil, kendi adına fakat üçüncü kişi lehine hareket ettiği kabul edilir (TTK.m.1454/3 atfı ile m.1454/2).

Başkası lehine sigortada sözleşmeden doğan yükümlülükler sigorta ettiren kişiye ait iken, TTK.m.1454/1’de belirtilmiş olduğu üzere “*Sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Sigortalı, aksine sözleşme yoksa, sigorta tazminatının ödenmesini sigortacıdan isteyebilir ve onu dava edebilir.*”

²¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 124; Bozer, *Sigorta Hukuku Genel*, 23.

²² Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 124.

²³ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 124.

²⁴ Bozkurt, *Ders Kitabı*, 36,37; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 124,125.

Sigorta sözleşmelerinin, TTK.m.1406/1 uyarınca temsilen yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Temsilen yapılan sigorta sözleşmelerinde sigorta ettirenin yetkili temsilcisinin akdetmiş olduğu sözleşme; sigortalı adına ve hesabına hüküm ve sonuç doğurmaktadır. Yetkisiz temsil durumunda kanun koyucu aynı maddede temsilci yetkisiz ise ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu olacağını düzenlemiştir²⁵. TTK.m.1406/2'e göre, "Adına sigorta sözleşmesi yapılan kişi, rizikonun gerçekleşmesinden önce veya 1458 inci madde hükmü saklı kalmak üzere, riziko gerçekleşince de sözleşmeye sonradan icazet verebilir."

Kanun koyucu, TTK m.1406/3 hükmü ile, sigorta sözleşmesinin yetkisiz şekilde yapıldığı durumlarda, yetkisiz temsilcinin menfaati bulunduğu takdirde sözleşme temsilci adına yapılmış sayılacağını düzenlemiştir. Yetkisiz temsilcinin menfaatinin olmadığı durumda, sözleşmenin temsilci adına yapılmış olması mümkün olmayıp, sigorta sözleşmesi kurulamayacaktır. Bu durumda temsilci TTK.m.1406/1 hükmü gereğince ilk sigorta döneminin primlerinden sorumlu olacaktır²⁶.

1.1.2.2 Sigorta menfaati

Sigorta sözleşmelerinde menfaat unsuru TTK.m.1408'de, "Sigorta sözleşmesinin yapılması anında, sigortalanan menfaat mevcut değilse, sigorta sözleşmesi geçersizdir. Sözleşmenin yapıldığı anda varolan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkarsa, sözleşme o anda geçersiz olur." şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu bağlamda değerlendirme yapıldığı takdirde sigorta sözleşmelerinin konusunun "menfaat" olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır²⁷.

Sigorta sözleşmelerinde yer alan menfaat unsuru, sigorta ettiren kişi ile teminat altına alınmak istenen konu arasındaki ilişkiyi göstermektedir²⁸. Sigorta

²⁵ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 35,36.

²⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 125,126.

²⁷ Bozer, *Sigorta Hukuku*, 99,100; Bozer, *Sigorta*, 33; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 47; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 126; İsmet Sayhan, *Sigorta Sözleşmesinin Konusu*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2001), 41. "Sigorta güvencesi, maddi (ekonomik) nitelik taşıyan, para ile ölçülebilen menfaatleri kapsar. Bu menfaat, araba, ev, işyeri gibi maddi nitelikteki bir mal olabileceği gibi, bir alacak üçüncü bir kişiye verilecek zararın tazmin edilmesi, kar kaybı, bir ressamın tablosu, bir buluş, vücut güzelliği gibi para ile ölçülebilme olanağı sınırlı olan değerler de olabilir. Bu noktada önemli olan, söz konusu değerlerin sigorta güvencesine alınmasında kişinin menfaatinin bulunmasıdır. Ancak her türlü menfaatin sigorta edilmesi de mümkün değildir. Bir menfaatin sigorta edilebilmesi için yasal olarak geçerlilik taşıması, kanuna ve ahlaka aykırı olmaması gerekir.", Çeker, *6102 Sayılı*, 64.

²⁸ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 126; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 100; Bozer, *Sigorta Hukuku Genel*, 5; Sayhan, *Sigorta*, 83; Çeker, *6102 Sayılı*, 64.

sözleşmelerinde menfaat, geçerlilik koşulu ve sözleşmenin objektif esaslı noktası olmakla beraber sigorta sözleşmesinin kurulmasından rizikonun gerçekleşmesine kadar menfaatin bulunması gerekmektedir. Aksi takdirde menfaatin ortadan kalktığı anda sigorta sözleşmesi geçersiz olur²⁹.

1.1.2.3 Riziko

Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsurunu riziko/tehlike unsurudur. Bu kapsamda riziko sigorta ile korunması amaçlanan menfaate zarar verme ihtimali bulunan doğal veya beşerî faktörler ile ortaya çıkabilecek olay ve fiilleri ifade etmektedir³⁰.

Rizikonun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin kesin olmaması gerekir. Ölüm gibi gerçekleşeceği kesin olan olaylar bakımından ise rizikonun bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşmesinin dikkate alınması gerekir³¹.

²⁹ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 40,41; Birgül Sopacı Öztuna, “Sigorta Konusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları, Sorumluluk Sigortalı Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa Bildiri Kitabı* içinde, der. Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu (İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2018):107-136, 112; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 44. “Bu durum karşısında rizikonun gerçekleşmesinden sonra sigorta poliçesinin düzenletildiği açık olup, yukarıda açıklandığı üzere, TTK.’nun 1279. maddesi gereğince sözleşmenin yapıldığı sırada sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmiş olduğunu bilmesi halinde sigorta sözleşmesi yapılmış olsa bile, bu sözleşmenin batıl, yani hükümsüz olduğu aynı yasanın 1264/2.maddesi (6102 sayılı TTK.’nun 1408,1452,1486,1520. maddeleri) uyarınca emredici bir şekilde düzenlenmiştir. Böyle bir durumda başlangıçtan itibaren geçersiz olan bir sözleşme ölü doğmuştur.”, Y17HD., 15.12.2014, 18149/18451. “TTK. 1408. maddesi ile Gelir Koruma Sigorta Poliçesi özel şartları 5.3.2 maddesi gereği, sigortadan faydalanan kimsenin rizikonun gerçekleşmiş olduğunu bilmesi halinde sigortalanan menfaatinin ortadan kalktığı, dolayısıyla sigortanın geçersiz hale geldiği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir...Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.”, Y11HD., 08.03.2022, 552/1635. “TTK ’nın 1408 maddesi “sigorta sözleşmesinin yapılması anında, sigortalanan menfaat mevcut değilse, sigorta sözleşmesi geçersizdir. Sözleşmenin yapıldığı anda var olan menfaat, sözleşmenin süresi içinde ortadan kalkarsa, sözleşme o anda geçersiz olur.” hükmünü haiz olup, bu hüküm uyarınca poliçenin tanziminden hasar tarihine dek olan süreçte sigortalının menfaatinin olması gerekmektedir. Ancak, Dairemizin yerleşmiş kararları gereğince sigortalı şirket tarafından alıcıdan satım bedelinin tahsil edilip edilmediği araştırılarak, tahsil edilmemiş olduğunun tespiti halinde sigortalının menfaatinin bulunduğu gözetilerek bir karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir.”, Y11HD., 17.03.2021, 34/2514. (Karar metinleri için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/ ET.: 26.09.2023](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:26.09.2023)).

³⁰ Mahmut Özdamar, ve Burak, Doğan, *Temel Hukuk Dizisi Sigorta Hukuku (THD)*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2020), 53; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 101-108; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 126; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 311; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 160; Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 41, Atabek, *Sigorta Hukuku*, 6.

³¹ Bozer, *Sigorta Hukuku*, 103; Özdamar ve Doğan, *Sigorta Hukuku*, 53, Atabek, *Sigorta Hukuku*, 6.

Kişinin kendisini veya kişiye ait malvarlığını tehdit eden bir olay söz konusu olmalıdır. Ayrıca riziko, ileride meydana gelecek bir olaya ilişkin ise, sigorta sözleşmesinin unsuru olarak kabul edilebilir³². TTK.m.1404 hükmüne göre, sigorta ettirenin veya sigortalının, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz³³.

1.1.2.4 Sigorta değeri ve sigorta bedeli

Sigorta değeri, sigorta sözleşmesi ile sigorta himayesi altına alınmış olan menfaatin piyasa şartları altında ölçülen gerçek değerini ifade eder. Sigorta bedeli ise, taraflarca yapılan sigorta sözleşmesi bağlamında sigortacının tazminat sorumluluğunun üst değerini belirtmektedir³⁴.

Bu kapsamda, riziko gerçekleştiği takdirde ortaya çıkan zarar miktarı hesaplanarak sigorta bedelini aşmamak koşulu ile sigortacı tarafından karşılanır. Mal sigortaları açısından sigorta bedeli ile sigorta tazminatı eşit olmayabilir. Nitekim sigorta tazminatı, rizikonun gerçekleşmesi ile birlikte sigortanın gerçek zararı ölçüsündeki miktardan sigortacının sorumlu olduğu kısımdır³⁵. Hayat sigortalarında ise, sigorta değeri baştan belirlenir; riziko gerçekleştiğinde ödeme yapılır³⁶.

1.1.2.5 Prim

İki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olan sigorta sözleşmesi ile sigortacının sigortalının gerçekleşmesi muhtemel rizikoyu sigorta himayesi altına alması karşılığında sigorta ettirenin yükümlülüğü olarak ödediği meblağa sigorta primi denilmektedir³⁷.

³² Çeker, 6102 Sayılı, 65.

³³ Eldeleklioğlu, Şematik Sigorta, 41.

³⁴ Eldeleklioğlu, Şematik Sigorta, 46; Atabek, Sigorta Hukuku, 8.

³⁵ Çeker, 6102 Sayılı, 66. "... Herkes para ile ölçülebilen iktisadi çıkarını, menfaati nispetinde sigorta ettirebilir. Biz buna, yani menfaat alakasının değerine sigorta değeri diyoruz. Prensip itibarıyla menfaat değeri sigorta değerine eşittir. ...Sigorta poliçesinde öngörülen miktar ise sigorta bedelidir.", Arseven, Sigorta Hukuku, 101. Kayıhan ve Günergök, Türk Özel, 45; Kender, Türkiye'de Hususi, 326; Eldeleklioğlu, Şematik Sigorta, 46.

³⁶ Özdamar ve Doğan, Sigorta Hukuku, 53; Bozer, Sigorta Hukuku, 105,106; Arseven, Sigorta Hukuku, 101; Kayıhan ve Günergök, Türk Özel, 45; Eldeleklioğlu, Şematik Sigorta, 46.

³⁷ Bozer, Sigorta Hukuku, 108-116; Özdamar ve Doğan, Sigorta Hukuku, 54; Çeker, 6102 Sayılı, 66,67; Arseven, Sigorta Hukuku, 117-128; Eldeleklioğlu, Şematik Sigorta, 36; Atabek, Sigorta Hukuku, 7.

Türk Ticaret Kanunu m.1430/1 ve 2'ye göre, “(1) Sigorta ettiren, sözleşmeyle kararlaştırılan primi ödemekle yükümlüdür. Aksine sözleşme yoksa sigorta primi peşin ödenir. Özel kanunlardaki hükümler saklıdır. (2) Sigorta primi nakden ödenir. İlk taksitin nakden ödenmesi şartıyla, sonraki primler için kambiyo senedi verilebilir; bu hâlde, ödeme kambiyo senedinin tahsili ile gerçekleşir.”³⁸. Sigorta primi, sigorta sözleşmesinde belirlenmekte olup, peşin yahut taksitle ödenmesi mümkündür³⁹.

1.2 Sigortacının Halefiyeti

1.2.1 Halefiyet ve rücu hakkı kavramı

Türk Dil Kurumu tarafından rücu, kelime anlamı itibarıyla “geri dönme, geri alma, cayma” olarak ifade edilmektedir⁴⁰. Hukuki açıdan ise rücu, geri dönme veya cayma olarak kabul edilmektedir. Bunun dışında bir kimsenin, bir başka kişinin alacaklısına ödediği şeyi, borçlu kişi ya da kişilerden geri istemesi de rücu anlamına gelmektedir⁴¹. Rücunun hak olarak karşılığı ise “bir kimsenin alacaklısına ödediği şeyi diğer birinden istemeye hakkı olması durumu” olarak tanımlanmaktadır⁴².

Sigorta sözleşmesi hukuku açısından rücu hakkı, bir kişinin, diğerinin yerine geçmek suretiyle üçüncü kişilere karşı ona ait haklarını ve sorumluluklarını devralmasıdır. Bir başka ifade ile, ödeme mükellefiyeti kapsamında ödeme yapanın telafi edilmesi amacıyla, yaptığı ödeme için diğer borçlulara kanundan doğan müracaat hakkıdır⁴³. Nitekim sigortalının zararı sigortacı tarafından telafi edildikten

³⁸ TTK.m.1421'e göre, “(1) Aksine sözleşme yoksa, sigortacının sorumluluğu primin veya ilk taksitinin ödenmesi ile başlar; kara ve denizde eşya taşıma işlerine ilişkin sigortalarda, sigortacı, sözleşmenin yapılmasıyla sorumlu olur. (2) 1430 uncu madde hükmü saklıdır.”

³⁹ Özdamar ve Doğan, *Sigorta Hukuku*, 54; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 191.

⁴⁰ <http://www.tdk.gov.tr> (ET.: 23.09.2023).

⁴¹ Şaban Kayıhan, “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C.22, S.3, (2016):1595-1624, 1596; Abdurrahman Karşlı, *Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları*, (İstanbul:Ofset Matbaası, 1994), 5. Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 27; H. Cem Congar, *Karayolu ile Uluslararası Eşya Taşımacılığında Sigorta Türleri, CMR Sigortası ve Rücu Hakkı*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022), 201; Rona Serozan, (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı), *İfa İfa Engelleri ve Haksız Zenginleşme*, 3.C., (İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2014), 30.

⁴² <http://www.tdk.gov.tr> (ET.: 23.09.2023). Benzer tanım için bkz. Karşlı, *Usul Hukuku*, 8. Yazara göre rücu hakkı, “İç ilişkiye göre tesbit edilen kati ödeme mükellefiyetinden daha fazla ödemede bulunan şahsın durumunun düzeltilmesi için, çeşitli yollarla diğer borçlulara müracaat hakkı veren ve kanundan doğan bir imkandır.” Congar, *Karayolu*, 201.

⁴³ Omağ, *Türk Hukukunda*, 37; Cahit Damar, *Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022), 85,86; Çeker, *6102 Sayılı*, 162; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 72; Kender, “Yerine Geçmesi,” 180; Serozan, *İfa*, 31.

sonra, sigortalının zarar sorumlusundan talep hakkı kalmaz; zarar sorumlusu sorumluluktan, sigortacı da zarar sorumlusunun varlığından dolayı sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden kurtulamaz⁴⁴.

Sigortacının halefiyeti ve rücu hakkından dolayı, sigortalının ek bir menfaat temin etmemesi gerekir. Öğretide bu husus, “*Sigorta zarardan başka bir şey tazmin etmez.*” ilkesi ile ifade edilmektedir⁴⁵. Nitekim halefiyetten dolayı, sigortacı rücu hakkını kullanırken, sigortalının sahip olduğu alacak hakkından daha üstün ve fazla bir hakka sahip değildir⁴⁶.

Rücu hakkının kaynağı esas itibarıyla asıl borçlu ile onun adına borcu ödeyen kişi arasındaki hukuki ilişkidir; nitekim, borçlunun bir borcu ifa edilmekte veya borçlu için üstlenilen şahsi mükellefiyet yerine getirilmektedir⁴⁷. Dolayısıyla başkasının borcunun ifa edilmesi suretiyle ifa edenin malvarlığında bir eksilme meydana gelmektedir. Rücu hakkı, bu eksilmenin telafisi amacıyla ifa edenin şahsında doğan ve asıl alacak-borç ilişkisinin dışında, tamamen bağımsız bir hak olarak değerlendirilmektedir⁴⁸. Bu durumda asıl alacağa bağlı fer’i haklar, rücu hakkının kapsamına dahil değildir⁴⁹. Rücuya ilişkin koşulların gerçekleşmesiyle birlikte, muacceliyet gerçekleşir; rücu hakkının tabi olacağı zamanaşımı bu muacceliyet ile birlikte işler⁵⁰. Rücu hakkı kapsamında hak sahibi olan rücu alacaklısının talep ve alacak hakkı ve rücu borçlusunun ise borcu söz konusu olur.

⁴⁴ Mübariz Yolçiyev, “Türk Hukukuyla Mukayeseli Olarak Azerbaycan Hukukunda Sigortacının Rücu Hakkı” (doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, 2008), 10 vd.; Karşlı, *Usul Hukuku*, 84; Omağ, *Türk Hukukunda*, 4; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 54.

⁴⁵ Karşlı, *Usul Hukuku*, 84; Omağ, “Zenginleşme Yasası,” 254.

⁴⁶ Omağ, *Türk Hukukunda*, 190; Damar, *Sigortacının*, 255.

⁴⁷ “*Rücu hakkı (Rückgriffsrecht), asıl borçlu ile bir borcunu ifa ederek veya borçlu için üstlenmiş olduğu şahsi bir mükellefiyeti yerine getirerek fedakarlıkta bulunan ve alacaklıyı tatmin eden şahıs (rücu alacaklısı) arasındaki ilişkiden, yani iç ilişkiden doğar. Başkasına ait bir borcu kendi mamelekenden fedakarlıkta bulunarak ifa eden kişinin, malvarlığında meydana gelen bu kaybı gidermeye yönelik ve tatmin edilen alacaklının hakkından bağımsız olarak, hak sahibi olan kişinin şahsında doğan yeni bir haktır. Halbuki halefiyet hakkı, borçlu adına alacaklıyı tatmin eden şahıs ile alacaklı arasındaki ilişkiden, yani dış ilişkiden doğar. Bu halde alacağın ifasına rağmen alacak sona ermemiş, on ifa edene geçmiştir. Dolayısıyla halef olan kişi yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait bir hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır.*” Karşlı, *Usul Hukuku*, 48,49. Damar, *Sigortacının*, 140,141; Congar, *Karayolu*, 202.

⁴⁸ Ahmet Mithat Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.31, S.1, (Ocak 1974):395-446, 398; Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Damar, *Sigortacının*, 81.

⁴⁹ Serdar Acar, “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Ardılığında Bazı Problemler ve Yeni Gelişmeler,” *İstanbul Barosu Dergisi*, C.79, S.5, (2005):1539-1551, 1540; Damar, *Sigortacının*, 81; Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 398.

⁵⁰ Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 13; Congar, *Karayolu*, 201.

Rücu hakkından doğan alacak hakkı, rücu borçlusuna karşı ileri sürülebilien bir şahsi haktır⁵¹.

Rücu hakkı açısından, halefiyetin kapsamını ve hukuki niteliğini belirlemek son derece önemlidir. Halefiyet kavramı bakımından, TDK'da halef/selef kavramları esas alınmış, birinin ötekinin yerine geçmesi şeklinde ifade edilmiştir⁵². Hukuki açıdan halefiyet, bu tanımlama belli ölçüde esas alınarak, başkasının yerine geçmek suretiyle, o kişinin sahip olduğu hak ve borçların sahibi olmak şeklinde tanımlanması mümkündür. Halefiyet, bir hukuki ilişki içinde başkasının yerine geçme anlamına gelen genel bir kavramdır⁵³. Yerine geçen kişi halef, yerine geçilen kişi seleftir. Geniş anlamda halefiyet, birinin yerine geçme olarak ifade edilmektedir⁵⁴. Dar anlamda halefiyette ise, başkasına ait bir borcun alacaklıya ödenmesi söz konusu olup, bu ödeme oranında kanun gereği üçüncü kişiye alacak hakkı geçmektedir; bu da kanuni halefiyet olarak kabul edilmektedir⁵⁵. Kanundan doğan halefiyette, hem başkasının yerine geçilmekte hem de başkasının borcunu tazmin ederek, alacaklının haklarına kanunen sahip olunmaktadır.

Borçlar hukuku açısından ifa, borcu sona erdiren nedenlerden biridir; halefiyette ise yine borcun ifası söz konusu olmakla birlikte, sadece alacaklı tatmin

⁵¹ Damar, *Sigortacının*, 81.

⁵² <https://sozluk.gov.tr/> (ET.: 23.09.2023). Halefiyet kavram olarak, bir kimsenin yerine başka birisinin geçmesidir. Karşılı, *Usul Hukuku*, 48. "Halefiyet, kelime anlamı itibarıyla, bir kimsenin yerine geçmeyi ifade etmektedir. Hukukî anlamda halefiyet, hak sahibi bir kimsenin yerine geçmektir. Daha açık bir ifade ile bir başkasının bir hakkına -veya bütün olarak malvarlığına-sahip olmak suretiyle o kimsenin yerine geçmektir. Halefiyet, hakkın süjesinin (hak sahibinin) değişmesini ifade eder. Halefiyetin almanca karşılığı olan "Rechtsnachfolge" veya "Sukzession" tâbirleri bu anlamda kullanılmaktadır.", Haluk N. Nomer, "Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar İle Özel Sigortaların Rücu Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü," *İHFM..*, C.LV, S.3, (1997):243-260, 243; Congar, *Karayolu*, 189.

⁵³ Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 397; Selahattin Sulhi Tekinay, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu, ve Atilla Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul:Filiz Kitabevi, 1993), 208; Turgut Akıntürk, ve Derya, Ateş, *Borçlar Hukuku/Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, (İstanbul: Beta Basım Yayınevi, 2018), 150; Congar, *Karayolu*, 189; Serozan, *İfa*, 28.

⁵⁴ Osman Gökhan Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5 cilt. (İstanbul:Seçkin Yayınevi, 2019), 58; M. Kemal Oğuzman, ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C.1, (İstanbul:Filiz Kitabevi, 2014), 269; Hüseyin Hatemi, ve K. Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, (İstanbul:Vedat Kitapçılık, 2015), 232; Hasan Tahsin Gökcan, *Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2018), 202; Fikri Tunç Keskin, *Uygulamada Sigorta Hukuku*, C.1, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2017), 346; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 397, 398; Nomer, "Halefiyet," 243; Akıntürk ve Ateş, *Borçlar*, 150.

⁵⁵ Mahmut Bilgen, *Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku*, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2017), 1055; Nomer, "Halefiyet," 246; Ahmet Mithat Kılıçoğlu, *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*, (Ankara:Sevinç Matbaası,1979), 3; Congar, *Karayolu*, 189.

edilmiş olur⁵⁶. Ancak borç başka bir kişiye karşı devam etmektedir; alacak hakkı borcu ifa eden kişiye talep ve dava hakkı verir⁵⁷. Burada aslında halefin yeni bir hakkı söz konusu değildir; alacaklının yerine geçmek suretiyle ona ait olan mevcut alacak hakkını bir bütün devralmış olmaktadır⁵⁸. Dolayısıyla asıl alacağın muacceliyetiyle birlikte işleyen zamanaşımı, halef açısından da devam eder⁵⁹; kefalet, rehin, faiz, imtiyaz gibi fer’i haklar açısından da halef olan kişi hak sahibi olur⁶⁰. Aynı şekilde asıl alacak açısından geçerli olan def’i ve itirazlar da halef tarafından kullanılabilir; borçlunun sahip olduğu def’i ve itirazlar da halefe karşı ileri sürülebilir⁶¹.

Halefiyet ve alacağın devri niteliği ve kapsamı itibarıyla farklıdır. Alacağın devri, mevcut bir alacağın alacaklısının değişmesine yönelik bir işlemdir⁶². 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 183-194. maddeleri arasında düzenlenmiştir. TBK.m.183’e göre, “*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir. Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.*”. Alacağın devri, bir tasarruf işlemi niteliğinde sözleşme olduğu için, devredecek tarafın bu işlemi yapma ehliyetine sahip olması, alacağın doğmuş veya doğacak, hukuken geçerli ve talep edilebilir olması ve devre ilişkin bir yasağın olmaması gerekir⁶³. Alacağın devrinin konusu, mevcut bir borç ilişkisinden doğan alacak hakkıdır; sözleşme ilişkisinin devri söz konusu değildir.

⁵⁶ Kadir Berk Kapancı, *Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler*, (İstanbul:Vedat Kitapçılık, 2015, 384; Sinan Misili, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası,” *TBB Dergisi*, S.133, (2017):577-648, 581; Bahar Kızılsümer, *Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2019), 16.

⁵⁷ Kılıçoğlu, *Kanuni Halefiyet*, 3; Congar, *Karayolu*, 189; Antalya, *Marmara*, 58,59.

⁵⁸ Kapancı, *Birlikte*, 384; Misili, “Karayolları,” 581; Kızılsümer, *Sigortacının*, 16; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 397.

⁵⁹ Kılıçoğlu, *Kanuni Halefiyet*, 3,4; Antalya, *Marmara*, 58,59.

⁶⁰ Seyid Hasan Öztürk, “*Kara Taşıtları Kasko Sigortası*”, *Sigorta Davaları*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022), 305; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 397; Kızılsümer, *Sigortacının*, 16,17; Emine Koçano Rodoslu, “Rücu Alacağı” (yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2015), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=uSwM0Uj5mdOIB4L0kHgDpA&no=RWy0It-8PA40yI6myFnFHQ>, 255-258; Serozan, *İfa*, 28.

⁶¹ Kapancı, *Birlikte*, 384; Congar, *Karayolu*, 189.

⁶² Alacağın devrine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara:Beta Yayınevi, 2018), 1252 vd.

⁶³ “*Alacağın devrinde, bir borç ve özellikle sözleşme ilişkisi nedeniyle meydana gelmiş olan hukuki durum ve sıfat*” devredilmediği için böyle bir ilişkiden doğan yenilik doğuran haklar ve

Alacağın devri, iradi, kanuni veya yargısal olabilir⁶⁴. Devre ilişkin taraflar arasında bir sözleşme yapılmışsa, iradi olarak alacağın devri; devre ilişkin tarafların iradesi aranmaksızın, kanundan dolayı alacak devrediliyorsa, kanuni devir; bir alacağın alacaklının irade beyanına veya herhangi bir şekilde gerek kalmadan yargı kararı ile bir başkasına geçmesi halinde yargısal devir⁶⁵ söz konusu olmaktadır⁶⁶. Halefiyette, alacak hakkının halefe devri kanunidir; alacak kanundan dolayı bir başka kişiye geçer⁶⁷. Nitekim sigortacının halefiyetinde, kanundan doğan bir devir söz konusu olmaktadır ve dolayısıyla TBK.m.183'te düzenlenen alacağın devri ile sigortacının halefiyeti ve rücu hakkı, bazı farklılık arz etmekte, farklı koşulların gerçekleşmesi aranmaktadır. Halefiyette alacaklının rızası aranmaz, şekle tabi değildir, kanundan doğan bir devir söz konusudur ve dolayısıyla kendiliğinden gerçekleşir.

Alacağın devri, TBK.m.183'e göre iradidir; niteliği itibarıyla bir hukuki işlemdir ve devir için iki tarafın ortak iradesinin birleştiği bir sözleşmenin varlığı aranır. Bu sebeple alacağın devri, bir borç sözleşmesi olup, tasarruf işlemidir⁶⁸. Devreden devir işlemi ile kendisine ait olan bir alacak üzerinde bir işlem yapmak suretiyle alacak hakkını malvarlığından çıkararak devralanın malvarlığına geçmesini sağlamaktadır. Bu işlem tek taraflı bir işlem değildir; üçüncü kişi olan devralan ile bir sözleşme yapılarak devir gerçekleşmiş olur. Bu sözleşmenin Türk Borçlar Kanunu'nun genel kısmında düzenlenen sözleşmenin kurulmasına, tarafların iradelerinin ortak olmasına, muvazaaya, irade sakatlığına, temsil tarafların fiil ehliyetine, yoruma ilişkin hükümlerine uygun olması gerekir⁶⁹.

def'iler de ilke olarak devredilemez; bunlar sözleşmenin alacaklı ve borçlu tarafına ait olarak kalır. İptal, fesih ve dönme haklarında durum böyledir.” Eren, *Borçlar*, 1253.

⁶⁴ Nomer, “Halefiyet,” 247; İrem Aral “Eldeleklioğlu, Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rücu,” *MÜHFHAD.*, C.22, S.3, (Aralık 2016):981-1019, 987; Muhammed Yakup Sezen, “Sigorta Hukukunda Halefiyet İlkesi” (yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019), 58.

⁶⁵ “*Yasal veya yargısal devir ve etkisi*” başlığını taşıyan TBK.m.185'te yargısal devir düzenlenmiştir. Buna göre, “*Alacağın devri kanun veya mahkeme kararı gereğince gerçekleşmişse, bu devir özel bir şekilde ve önceki alacaklının rızasını açıklamasına gerek olmaksızın, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.*”

⁶⁶ Alacağın devrinin çeşitleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, *Borçlar*, 1253-1256.

⁶⁷ “*Kanuni devirde alacak, kanunda öngörülen bir olayın gerçekleşmesi ve özellikle üçüncü bir kişinin alacaklıyı tatmin etmesi ve bu suretle onun yerine geçmesi üzerine kendiliğinden bu kişiye geçer. Kanuni devirde genel olarak eski alacaklı ile yeni alacaklı arasında bir halefiyet ilişkisi söz konusu olur.*” Eren, *Borçlar*, 1254.

⁶⁸ Eren, *Borçlar*, 1256.

⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Eren, *Borçlar*, 1256, 1257.

Alacağın devri konusunda, şekle ilişkin bir sınırlamaya TBK.m.184/1’de yer verilmiştir. Buna göre, “*Alacağın devrinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır. Alacağın devri sözü verme, şekle bağlı değildir.*”⁷⁰. TBK.m.191’e göre, “*Alacak, bir edim karşılığında devredilmişse devreden, devir sırasında alacağın varlığını ve borçlunun ödeme gücüne sahip olduğunu garanti etmiş olur. Alacak bir edim karşılığı olmaksızın devredilmiş ya da kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı, alacağın varlığından ve borçlunun ödeme gücünden sorumlu değildir.*”. Bu düzenleme gereğince alacağın devrinde bir edim karşılığı aranmaz. Halefiyet açısından ise alacaklının bir garanti yükümlülüğü yoktur.

Sonuç itibarıyla aralarında farklılıklar bulunmakla beraber önemli benzerlikler de olduğu için, alacağın devrine ilişkin düzenlemeler, kanuni devir niteliğindeki halefiyette uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanır⁷¹.

Alacağın devrinde ve halefiyette borcun kaynağı, sözleşme, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, kanun, vekaletsiz iş görme vb. olabilir⁷². Ayrıca her ikisinde de kapsam itibarıyla alacak hakkı dahildir; aynı bir talep hakkı ise niteliği bakımından bir alacak hakkı olmadığı için dahil değildir. “*Öncelik hakları ve bağlı hakların geçişi*” başlığını taşıyan TBK.m.189’a göre, “*Alacağın devri ile devreden kişinin özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer. Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.*”. Halefiyet açısından da aynı hüküm ve sonuç geçerlidir. “*Borçluya ait savunmalar*” başlığını taşıyan m.188’e göre ise, “*Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir. Borçlu, devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda*

⁷⁰ Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 29; Sezen, “Sigorta,” 58.

⁷¹ “*İradi devre ve bunun sonuçlarına ilişkin hükümler, aksine bir kural olmadıkça kıyas yoluyla kanuni devre de uygulanır. Alacağın kanun gereği geçişi hem taraflar arasında hem de üçüncü kişilere karşı hüküm ve sonuç doğurur. Kural budur. Bununla birlikte alacağın yasa gereği geçmesi halinde eski alacaklının yeni alacaklıya karşı garanti (tekeffül) yükümlülüğü yoktur. Bu husus TBK.m.191/II’de hükme bağlanmıştır. Gerçekten sözü geçen maddede göre devir, kanun gereğince başkasına geçmişse, devreden veya önceki alacaklı ne alacağın varlığından ne de borçlunun ödeme gücünden sorumludur.*”. Eren, *Borçlar*, 1255; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 399.

⁷² Nomer, “Halefiyet,” 247; Eldeleklioğlu, *Yangın*, 987; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku*, 565; Eren, *Borçlar*, 1256; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku*, 389; Tekinay, Akman Burcuoğlu ve Altop, *Borçlar Hukuku*, 240.

muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir.”. Halefiyette de bu husus geçerlidir.

Alacağın devrine ilişkin m.186 ve m.187’de yer alan düzenlemeler de halefiyet açısından uygulama alanı bulmaktadır. Nitekim bu düzenlemelere göre, borçlunun, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyi niyetle ifade bulunarak ve kime ait olduğu çekişmeli bulunan bir alacağın borçlusunun, ifadan kaçınabilmesi ve alacağın konusunu hâkim tarafından belirlenen yere tevdi etmekle borçtan kurtulur.

Türk hukukunda halefiyet, külli halefiyet, kısmi külli halefiyet ve cüz’i halefiyet olarak üç şekilde uygulama alanı bulmaktadır⁷³. Nitekim halef olmak suretiyle başkasının yeri alarak, tüm hak ve borçlar intikal ediyorsa, külli halefiyet söz konusu olmaktadır; miras hukukunda mirasçılardan mirasın yerini alması bunun örneğini teşkil etmektedir. Devreden kişinin malvarlığının bir kısmına ilişkin olarak tek bir işlem ile devralana geçmesi kısmi külli halefiyettir⁷⁴. Ticari işletmenin devri bakımından kısmi külli halefiyet esası kabul edilmektedir. Başkasının borcunu üstlenerek borcu ifa eden kişinin, alacaklının haklarına nispi olarak yani bir kısım haklarına sahip olması ise cüz’i halefiyettir; sigortacının zarar sorumlusunun borcunu ifa etmek suretiyle, sigorta ettirenin yerine geçmesinde cüz’i halefiyet söz konusu olmaktadır⁷⁵.

⁷³ Nomer, halefiyeti *naklen* ve *kurucu* olmak üzere başka bir açıdan da ikiye ayırmıştır. Buna göre, “*Naklen halefiyet ("translative Rechtsnachfolge") ile, bir hakkın olduğu gibi bir başkasına intikal etmesi ve böylece önceki hak sahibinin hakkını tamamen kaybetmesi ifade edilmektedir. Buna karşılık kurucu halefiyette, hakkın sağladığı yetkilerden birinin veya bir kısmının haktan ayrılıp bağımsız bir hak haline getirilmesi ve bu yolla başkasına geçirilmesi söz konusudur. Burada önceki hak sahibi hakkını tam olarak kaybetmemekte, sadece hakta nitelik itibarıyla bir azalma meydana gelmektedir. Bu şekildeki kısmî hak intikaline, kurucu halefiyet ("konstitutive Rechtsnachfolge") denmektedir". Mülkiyet hakkına dayanarak bir başka kimseye sınırlı bir aynî hak tesis edilmesindeki gibi.*”, Nomer, “Halefiyet,” 245; Birgül Sopacı Öztuna, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi,” *BATİDER*, C.28, S.3, (2012):117-152, 117 vd.

⁷⁴ Kerem Çelikboya, *Ticari İşletmenin Devri* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 189,190.

⁷⁵ Eren, *Borçlar*, 1261; Oğuzman ve Öz, *Borçlar Hukuku*, 269; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku* 390; Nomer, “Halefiyet,” 245; İsmail Doğanay, “Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şümulü,” *BATİDER*, C.9, S.2, (1977):335-347, 335 vd.; Fatih Ölmez, “Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü” (yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi 2013), 6,7; Deniz Dursun Günay “Sigorta Şirketlerinde Rücuen Tazminat İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi,” *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, C.13, S.50, (Temmuz

Rücu hakkı ve halefiyet kavramları, belirli hususlarda kesişmektedir. Her ikisi açısından başka bir kişinin borcunun ifası söz konusu olmaktadır ve halef olmak suretiyle alacak hakkının devri suretiyle asıl borçluya karşı talep hakkına sahip olmaktadır. Aynı hukuki amaç söz konusudur; rücu ve halefiyette başkasına ait bir borcun alacak-borç ilişkisi dışında bir kişi tarafından ifa edilmesi suretiyle asıl borçluya karşı bu kişinin alacak hakkı ortaya çıkmaktadır ve dolayısıyla bu kişi borçluya karşı talep hakkına sahip olur⁷⁶.

Bununla beraber, rücu ve halefiyet kavramları arasında temel farklar bulunmaktadır. Bu farklılıklara ilişkin olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, niteliklerini vurgulamış, halefiyette, mevcut olan bir hakkın bir kişinin şahsından başka bir kişinin şahsına intikal ettiğini, rücuda ise, mevcut bir hakkın sona ererek rücu hakkı sahibinin yeni bir hak kazandığını ifade etmiştir⁷⁷.

Hem halefiyet hem de rücu hakkında, asıl borçlu, asıl alacaklı ve asıl borçlunun borcunu ifa eden bulunmaktadır⁷⁸. Halefiyet açısından, asıl alacaklı ile asıl

2018):173-186, 178,179; İslim Arçılı, "Sigorta Hukukunda Halefiyet," *İstanbul Barosu Dergisi*, C.87, S.4, (Temmuz 2013):80-92, 83.

⁷⁶ "Kanun koyucu birçok halde, sadece rücu hakkını tanımakla yetinmemiş, bu hakkı kuvvetlendirmiştir. Mevzuatımızdaki bu hükümler incelendiğinde görülecektir ki, halefiyetten söz edilen bütün hallerde mutlaka ona temel olan bir rücu hakkı mevcuttur. Rücu hakkı bulunmayan hallerde halefiyette eser yoktur. Yani bütün bu hallerde halefiyet başlı başına bir gaye olmayıp rücu hakkının gerçekleştirilmesi için bir vasıta"dır.", Karşlı, *Usul Hukuku*, 48; "... bir rücu hakkının bulunması, mutlaka halefiyetin de bulun duğu anlamına gelmez. Kanun koyucu bir rücu hakkını halefiyet yoluyla güçlendirmek istiyorsa bunu açıkça kanunda belirtmelidir. Kanunun belirtmediği hallerde rücu hakkı vardır, ama halefiyet yoktur.", Nomer, "Halefiyet," 249. Serozan, *İfa*, 28-30.

⁷⁷ "Rücu hakkı; başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelik, tazminat niteliğinde bir talep hakkıdır. Alacaklıyı tatmin eden kişi, alacaklının hakkından bağımsız kendi şahsında doğan bir hak elde etmektedir. Bunun sonucu olarak da rücu hakkı bu hakka sahip olan kişinin şahsında doğduğu anda muaccel olur. Bu nedenle, rücu hakkı için hakkın doğduğu andan itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlamaktadır. Halefiyette ise, halef olan kişi alacaklıyı tatmin ettiği anda yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır. Bu nedenle, böyle bir alacak için de daha önce zamanaşımı işlemeye başlamış ise, alacak halef olan kişiye intikal etmesine rağmen işlemeye devam eder. Zira, daha önceden muaccel olmuş alacağın yeniden muaccel olması ve yeni bir zamanaşımının işlemeye başlaması mümkün değildir. Salt halefiyet halleriyle Kanunun rücu hakkı verdiği haller arasındaki en önemli fark, birincisinde alacaklıya ait bir hakkın intikal etmesi, 2. halde ise rücu hakkı sahibinin şahsında yeni bir hakkın doğmasıdır. Halefiyetin temelde bir rücu hakkına dayanmadığı hallerde alacak hakkı daha önce işlemeye başlayan zamanaşımıyla birlikte intikal eder. İkinci halde ise, rücu hakkı sahibi lehine, alacaklının hakkından bağımsız yeni bir hak meydana geldiğinden, bu andan itibaren yeni bir zamanaşımı işlemeye başlayacaktır." YHGK., 28.09.2012, 4-426 /639. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:23.09.2023>).

⁷⁸ "Rücu hakkının, halefiyet ile güçlendirildiği hallerde, birbiriyle yarışan iki alacak hakkı söz konusu olur²⁶. Bunlardan birincisi bağımsız rücu hakkı, diğeri ise -halefiyet gereği- ifa ile birlikte ifada bulunan kimseye intikal eden alacak hakkıdır, ifada bulunan kimse dilerse rücu

borçlunun borcunu ifa eden arasında; rücuda ise asıl borçlu ile asıl borçlunun borcunu ifa eden arasında bir borç ilişkisi söz konusu olmaktadır⁷⁹. Bundan dolayı halefiyet ve rücutun sonuçları açısından da birtakım farklılıklar olmaktadır.

Rücu hakkı, doğrudan hak sahibinin şahsında doğmaktadır ve bu açıdan yeni bir şahsi haktır; rücu hakkına sahip olan kişi açısından şahsında doğması ile birlikte muaccel hale gelir⁸⁰. Özellikle zamanaşımına etkisi ve işlemesi farklılık arz etmektedir. Halefiyette asıl alacaklıyı tatmin eden kişinin yeni bir sahibi olmadan alacaklının alacak hakkını devraldığını esas aldığımızda, bu alacak muaccel olduğu an itibarıyla zamanaşımı işlemeye başlar ve halef açısından da bu durmaksızın veya kesilmeksizin geçerli olur. Halefiyet açısından halef yeni bir hak sahibi değildir; alacaklının hakkı aynen devralındığı için, alacağın muaccel olduğu an halef için de geçerlidir ve alacağın muaccel olması ile birlikte işlemeye başlayan zamanaşımı işlemeye devam eder⁸¹. Rücuda ise halef açısından yeni bir hak söz konusu olduğu için, bu hakkın doğması ile birlikte zamanaşımı işlemeye başlar⁸².

Halefiyet ve rücuda hak sahibinin hak ve yetkileri de farklıdır. Halefiyet açısından değerlendirildiğinde alacak ve buna bağlı fer'iler hak sahibine yani halefe geçtiği için⁸³, halefin hak ve yetkileri geniştir. Ancak rücuda, rücu hakkının sahibinin hak ve yetkileri sınırlıdır; alacaklıya ait olan tüm hak ve yetkilerden yararlanması

hakkına dilerse halefiyet yoluyla kendisine intikal eden alacağa dayanır.”, Nomer, “Halefiyet,” 250.

⁷⁹ “Gelgelelim, üçüncü kişi, dilerse, borcunu ödeyip kapattığı borçluya geri dönüp başvurabilir (“rücu“ edebilir). Üçüncü kişiyle borç arasındaki bu “rücu ilişkisi”, ifa borçlunun bilgisi ile ve isteğiyle gerçekleştiğinde, genelde onunla yapılan “ borçtan kurtarma anlaşmasına“ (vekaletli iş görmeye), buna karşılık borçlunun bilgisi ve isteği dışında ama onun çıkarı ve Varsayıli iradesi doğrultusunda gerçekleştiğinde, “ vekâletsiz iş görmeye“ (BK 526 i.s.) dayanır. Nihayet, son aşamada, vekaletsiz iş görmenin koşullarının bulunmadığı olasılıkta, bu “ rücu ilişkisi“ “ son çare” olarak haksız zenginleşme temeline oturtulur; başkasının borçtan kurtarmadan ötürü “rücu zenginleşmesi” olarak biçimlenir. (BK 77 i.s.)” Serozan, *İfa*, 30; Necip Bilge, “Kefilin Alacaklıya Halef Olmasından Doğan Bazı Meseleler”, *AÜHFD.*, C.11, S.1-2, (Mart-Nisan 1954):281-295, 283; Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Gökcan, *Karayolları*, 967; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku* 232.

⁸⁰ Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Samim Ünan, “Deniz Yoluyla Yapılan Taşımalarda Yük Zararını Ödeyen Sigortacının Taşımaya Karşı Açtığı Halefiyete Dayanan Rücu Davasına İlişkin Bazı Sorunlar,” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VIII, Bildiriler-Tartışmalar*, 26-27 Nisan 1991, *Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü*, Ankara, (1991), 221 vd.

⁸¹ Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Eren, *Borçlar*, 1240; Nomer, “Halefiyet,” 243; Misili, “Karayolları,” 582; Antalya, *Marmara*, 58; Nihat Seyhun Alp, “5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Rücu Davaları” (doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, 2017), 13.

⁸² Turgut Akıntürk, *Müteselsil Borçluluk*, (Ankara:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1971), 222; Damla Küçük, “Borçluya Halefiyet,” *Maltepe ÜHFD.*, S.1, (2015):55-90, 56. Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Antalya, *Marmara*, 58.

⁸³ Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 13; Karşlı, *Usul Hukuku*, 49; Hatemi ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku* 232; Kapancı, *Birlikte*, 357; Gökcan, *Karayolları*, 967; Bilge, “Kefilin,” 284; Serozan, *İfa*, 28.

mümkün değildir⁸⁴. Halefiyette, halef uyuşmazlık halinde ödeme yapmak suretiyle halefiyetin gerçekleştiğini ispatlamakla yükümlüdür. Rücu açısından ispata ilişkin olarak rücu hakkı sahibi, borçlu yerine ödeme yaptığını, rücunun koşullarını ispatlamalıdır⁸⁵.

Tüm bu benzerlik ve farklılıklar esas alındığında, halefiyet rücuya göre üst kavram niteliğindedir; halefiyet rücu hakkının kullanılmasında aslında hukuki bir araç veya tekniktir⁸⁶. Halefiyetin söz konusu olduğu durumlarda aslında rücu hakkı da mevcut olmaktadır⁸⁷. Ancak rücu hakkının olduğu her durumda halefiyet olmayabilir⁸⁸. Halefiyetin varlığı ile birlikte halef, alacaklıyı tatmin ettiği ölçüde borçluya rücu hakkına sahiptir. Bu anlamda halefiyet ve rücu hakkı birlikte olduğu zaman, rücu hakkının kullanımını kuvvetlendiren bir hukuki kurum olduğu kabul edilmektedir⁸⁹. Rücu hakkı ve halefiyet arasındaki tüm farklılıklara rağmen, ikisi de aynı hukuki amaca hizmet etmektedir; birbirleriyle aslında yakından ilgilidir. İkisi açısından da başkasına ait bir borç ifa edilmekte, borcu ifa eden bu kişi asıl borçlu karşısında bir alacak hakkı elde etmektedir; dolayısıyla bu hak gereğince borçludan talepte bulunabilir⁹⁰.

⁸⁴ “Rücu hakkı, ifa edilen alacaktan bağımsız bir haktır. Halefiyet ise, alacağın ifasına rağmen, alacağı sona erdirmeyip, onun ifa edene geçmesi sonucunu doğurur. Bu nedenle, rücu hakkı sahibi alacaklıya ait bulunan bütün yetkilerden ve fer'i haklardan faydalanamaz. Oysa halefiyette, alacak hakkına bağlı olarak bütün yetkiler ve fer'i haklar da alacak ile birlikte halef olan kimseye intikal etmektedir.” Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 398. “Yeni bir hak olduğundan alacağına bağlı fer'i hakların intikali de söz konusu değildir.” Karşlı, *Usul Hukuku*, 49.

⁸⁵ Karşlı, *Usul Hukuku*, 49.

⁸⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karşlı, *Usul Hukuku*, 49.

⁸⁷ “... rücu hakkının mevcut olduğu her durumda halefiyetten bahsedilemez. Halefiyetten bahsedebilmek için kanunda açıkça rücu hakkı bulunan şahsın alacaklının haklarına halef olduğunun belirtilmesi gerekir. Her halef olan kimse rücu hakkına sahiptir, fakat her rücu hakkına sahip olan kimse halefiyet hakkına sahip değildir.” Karşlı, *Usul Hukuku*, 50.

⁸⁸ “Türk hukukunda başkasına ait bir borcu yerine getiren kimsenin alacaklının bu nedenle sahip olduğu haklarına halef (ardıl) olabilmesi için, halefiyetin yasada açık ve kesin olarak öngörülmüş bulunması gerekir. Aksi halde halefiyet hakkının doğması mümkün değildir. Zira halefiyet halleri sınırlı sayıda olma (numerus clausus) ilkesine bağlı bulunmaktadır... Bunların kıyas yolu ile geniş bir yoruma tabi tutularak yeni halefiyet hallerinin yaratılması mümkün değildir.” Y11HD., 07.02.1980, 5647/545, YKD., Eylül 1980, 1252.

⁸⁹ Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 398; Serozan, *İfa*, 28. Mustafa Çeker, “Sigortacının Rücu Hakkı.” *Özel Hukuk Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 29-30 Eylül 2005, Qafqaz Üniversitesi, Bakü-Azerbaycan içinde, 160-176.

⁹⁰ Ecehan Yeşilova Aras, “Kredi (Ticari Alacak) Sigortasında Sigortacının Kanuni Halefiyeti İçin TTK.m.1472 Hükmü Elverişli midir,” *İÜHFİM*, C. LXXI, S.1, İstanbul (2013):1449-1458, 1450; Karşlı, *Usul Hukuku*, 49.

1.2.2 Sigortacının halefiyeti ilkesinin uygulanması

1.2.2.1 Genel esaslar

Sigorta hukuku açısından sigorta şirketi, bir hasar ya da kayıp ile ilgili olarak sigortalıya bir tazminat öder, bu oranda sigortalının yerine geçer ve sigortalıya ait olan üçüncü kişilere karşı dava hakkına, sigorta şirketi sahip olur⁹¹. Sigortacının, zararı tazmin suretiyle sigortalı yerine geçmesi, sigorta tazminatını ödediği anda ve ödediği miktarla sınırlı olarak gerçekleşir⁹². Halefiyet, asıl borç ilişkisinin kaynağından tam anlamıyla bağımsız değildir; borçlunun yerine geçen ile alacaklı arasındaki ilişkidir⁹³.

Türk hukukunda sigortacının halefiyetine ilişkin ilk düzenleme 1840 tarihli Fransız Ticaret Kanunu'nda iktibas edilen Ticaret-i Berriye Kanunu'nun 1906 yılında üçüncü eki olarak yayınlanan Sigorta Muamelatına Dair Ticaret-i Berriye

⁹¹ Öztürk, *Kara Taşıtları* 293; Keskin, *Uygulamada*, 345 vd.; Kaya ve Kahya, *Sigorta*, 143,144; Mehmet Sinan Cebe, *Mal Sigortaları Hukuku*, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2010), 347 vd.; Doğanay, "Sigorta," 335; Merve Yazıcı Yanık, "Sigorta Hukukundaki Kanuni Halefiyet Kavramı ve Hükümlerinin Değerlendirilmesi" (yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019), 3; Omağ, *Türk Hukukunda*, 45; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272; Mahmut Coşkun, *Sigorta Hukuku*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024), 484; Evrim Akgün, *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*, (İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017), 315; Işıl Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*, (Ankara:Turhan Kitabevi, 2012), 224.

⁹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, *Türk Hukukunda*, 2,3. Arseven, *Sigorta Hukuku*, 173; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 213,214. Ayrıntılı bilgi için bkz. Merih Kemal Omağ, "Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı," *Prof. Dr. Ergun Önen'e Armağan, MÜHF.*, (2003):253-262, 260,261; Aynı Yazar, "Sigortacının Kanuni Halefiyete Dayanan Rücu Hakkının İhlalinden Ötürü Sigortalının Sorumluluğunu Tesis Eden Bir Yargıtay Kararı Üzerine," *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.1, S.1, (1984):483-492, 485; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167.

⁹³ Bozer, *Sigorta Hukuku*, 214; Kübra Yetiş Şamlı, "Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi," *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.16, S.2-2, (Temmuz-Ağustos 2017):829-849, 832,833; Rayegân Kender, "Sigorta Tazminatını Ödeyen Sigortacının Sigortalısının Yerine Geçmesi Meselesi," *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, VIII, Bildiriler-Tartışmalar*, 26-27 Nisan 1991, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara* (1991):173-194, 180. "Zarar gören sıfatıyla sigorta ettiren rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararlar için üçüncü bir şahsa karşı herhangi bir hukuki sebebe (haksız fiil-akit-kanun) binaen tazminat alacağına sahip ise, bu hakkın ödenen sigorta tazminatı miktarınca ex lege (=kanun icabı) sigortacıya geçmesi halini sigortacının halefiyeti olarak tanımlayabiliriz.", Omağ, *Türk Hukukunda*, 37. "Halefiyet ilkesine göre, sigortacı ödediği tazminat dolayısıyla sigortalının haklarına sahip olur ve üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya dava açabilir. Bu ilkenin bir sonucu olarak sigortacı, sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kişinin yerine geçer, onun halefi olur. Böylece zarara neden olan kişilere karşı sigorta ettireni açabileceği tüm davaları sigortacı açar ve meydana gelen zararın tazminine ilişkin talep haklarını kullanır.", (YHGK., 24.06.2015, 28/1745. Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:23.09.2023>); 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başlarında kıta Avrupası ülkelerinde sigorta sözleşmesi, sigortacının halefiyeti kanun hükümleri ile düzenlenmiş, sigortalının alacağına kanunen devri esası genel olarak benimsenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, *Türk Hukukunda*, 26 vd.

Kanununa Müzeyyel Mevadd-ı Kanuniye’de yer almaktadır⁹⁴. Cumhuriyet döneminde ise, 1926 tarih ve 865 sayılı mülga TTK.m.965’te sigortacının halefiyeti hükme bağlanmıştır⁹⁵. Bu hükme göre, “*Sigortacı, sigorta bedelini tediye ettikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse makamına kaim olur. Binaenaleyh sigorta ettiren şahsın hasarı vakiden dolayı üçüncü şahıslara karşı hakkı davası varsa bu hak, tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. Sigorta ettiren kimse, fikrai ânife mucibince sigortacıya intikal eden hukukunu ihlâl edecek bir hal ve harekette bulunursa sigortacıya karşı mesul olur. Sigortacı hasarı kısmen tazmin etmiş ise sigorta ettiren kimse, mütebaki kısmından dolayı üçüncü şahıslara karşı haiz olduğu hakkı müracaatı muhafaza eder.*”⁹⁶. Daha sonra 6762 sayılı TTK.m.1301’de düzenlenmiş⁹⁷ ve son olarak 6102 sayılı TTK.m.1472 ve 1481. maddelerde hükme bağlanmıştır⁹⁸.

Sigortacının halefiyetine ilişkin olarak özellikle uluslararası belge niteliğinde 2009 tarihli Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (Principles of European Insurance Contract Law – PEICL)⁹⁹ önemlidir¹⁰⁰.

⁹⁴ Kanun’un 17. maddesinde sigortacının halefiyeti ilk defa hükme bağlanmıştır. Buna göre, “(1) Sigortaya vazolunan emval ve emlakın düşar-ı olmasını müteakip sigortacı taahhid olunan tazminatı sahibine itaya mecburdur. Ve şu halde hasara sebebiyet verenler aleyhine ikaame-i dava hakkı sigortacıya intikal edeceği cihetle sahib-i malin eşhas-ı sair eden tazminat talep ve ahzine selahiyyeti olamaz. (2) Kısmen sigorta ettirilmiş olan emval ve eşyadan dolayı sigorta ettiren şahıs ile sigortacıdan her biri eşhas-ı saliseye müracaat edebilir.”. Ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, *Türk Hukukunda*, 30; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 22; Merve Altınbaş, “19. Yüzyıl Osmanlı Hukukunda Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yapılan Düzenlemeler,” *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, No.7(1), (2019):27-43, 32.

⁹⁵ RG., 26.06.1926, 406.

⁹⁶ https://www.kanunum.com/files/kanun_tbmm_c004_00865.pdf, ET.: 24.09.2023.

⁹⁷ RG., 09.07.1956, 9353.

⁹⁸ Emine Yazıcıoğlu, “TTK’nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında,” *İKÜHFD*, C.16, S.2, Özel Sayı, Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan, C.III, (2017):331-363, 331 vd.; Aynı Yazar, “Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Bazı Hususlar,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları, Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018, Bursa, Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu (Ed.), İstanbul*, (2018), 483 vd.; İlknur Uluğ, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları,” *SHD.*, Özel Sayı 1, (2005):197-214, 207; Merih Kemal Omağ, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirilmesi,” *SHD.*, Özel Sayı 1, (TTK Taslağı), (2005), 33; Ulaş, *Uygulamalı*, 225.

⁹⁹ PEICL madde çevirileri için bkz. A. Samim Ünan ve Kerim, Atamer, *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHI) İngilizce Metin ve Türkçe Çeviri*, (İstanbul: Sigorta Hukuku Türk Derneği, 2011). Ayrıntılı bilgi için bkz. Evrim Akgün, “Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Politikaları (PEICL) Çerçevesi Rizikonun Ağırlaşması ve Hafiflemesi,” *Bahçeşehir ÜHFD.*, C.8, S.91-92, (2012):170-197, 171 vd.; Ashıhan Erbaş Açıknel, “Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlaline İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Prensipleri’nde Yer Alan

İlkeler içerisinde sigortacının halefîyetine ilişkin olarak da düzenleme yapılmıştır. ASSHİ.m.10:101'e göre, “(1) Fıkra 3 hükmü saklı kalmak kaydıyla, sigortacı, sigortalıyı tazmin etmiş olduğu ölçüde, zarardan sorumlu üçüncü kişiye karşı halefîyet hakkına sahiptir. (2) Sigortalı, bu gibi bir üçüncü kişiye karşı, sigortacının halefîyet hakkını zedeleyecek biçimde herhangi bir hakkından vazgeçmiş bulunduğu ölçüde, söz konusu zarar için tazminat almak hakkından yoksun kalır. (3) Sigortacı; sigorta ettirenin veya sigortalının aynı evde birlikte yaşadığı kişilere, sigorta ettirenle veya sigortalıyla eşit sosyal ilişki içinde olan kişilere ya da sigorta ettirenin veya sigortalının çalıştırdığı kişilere karşı, bunların zarara kasıtlı bir davranışla veya pervasızca ve zararın meydana gelebileceğinin bilincinde olarak sebep olduklarını kanıtlaması hâli dışında, halefîyet hakkını ileri süremez. (4) Sigortacı, halefîyet hakkını sigortalıya zarar verecek şekilde ileri süremez.”. Madde hükmünden de anlaşılacağı üzere, sigortacının halefîyeti kanundan doğan bir kanuni devir niteliğindedir¹⁰¹.

Kanuni devir ve halefîyet olarak kabul edilmesinin temel amacı, sigortalının sebepsiz zenginleşmesinin önlenmesidir. Nitekim halefîyet kendiliğinden geçerli olmazsa, sigortalı uğradı zararı hem sigorta şirketine hem de zarar verene tazmin ettirmek suretiyle fazladan yararlanması mümkün olabilecektir¹⁰².

Sigortacının halefîyeti, sigorta ilişkisi kapsamında bir rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle bir zarar meydana geldiyse ve bu zarardan dolayı sigortalı zarar verene karşı tazminat hakkına sahip ise, sigortacıya bu hakkın tazminat miktarı oranında kendiliğinden geçmesidir¹⁰³. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bir

Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi,” *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79 (3), (2021):881-928, 884 vd.

¹⁰⁰ Metnin yasal bir dayanağı yoktur; belirlenen ilkeler, üye ülkelerin kanuni düzenlemeleri açısından asgari norm ve uzlaşma metni niteliğindedir. Evrim Akgün, “Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Politikaları (PEICL) Çerçevesi Rizikonun Ağırlaşması ve Hafiflemesi,” *Bahçeşehir ÜHFD.*, C.8, S.91-92, (2012):170-197, 171 vd.

¹⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Damar, *Sigortacının*, 118-122; Erbaş Açıkkel, “Sigorta,” 884 vd.; Akgün, “Türk Hukuku,” 171 vd.; Serdar Hızır, “Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, No.86, (2010):268-312. Türkiye Barolar Birliği, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-86-584>, 299.

¹⁰² Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 486; Akgün, “Ferdî Kaza,” 315; Ulaş, *Uygulamalı*, 224.

¹⁰³ “... zarar sigortalılarına hâkim tazmin ilkesinin zorunlu bir sonucu olarak sigorta ettiren hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusu üçüncü kişiden tazminat talep edememelidir. Aksi halin kabulü sigorta ettirenin malvarlığında bir zenginleşmeye yol açar. İşte bir taraftan bu zenginleşmeyi önlemek, diğer taraftan zarar sorumlusu üçüncü kişinin sigorta ettirenin iradesine aykırı olarak sigorta sözleşmesi sayesinde sorumluluktan kurtulmasını engellemek amacıyla

kararında da bu esaslara yer verilmiştir. Buna göre, “*Halefiyet ilkesine göre sigortacı ödediği tazminat dolayısıyla sigortalının haklarına sahip olur ve üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya dava açabilir. Bu ilkenin bir sonucu olarak sigortacı, sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kişinin yerine geçer, onun halefi olur. Böylece, zarara neden olan kişilere karşı sigorta ettirenin açabileceği tüm davaları sigortacı açar ve meydana gelen zararın tazminine ilişkin talep haklarını kullanır.*”¹⁰⁴.

Türk hukukunda sigorta sözleşmeleri, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Altıncı Kitabı olan “*Sigorta Hukuku*” kitabında 1401-1520. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu’nun “*Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler*” başlığını taşıyan İkinci Kısımın Birinci Bölümü’nde zarar sigortaları düzenlemelerinde mal sigortaları kapsamında halefiyete ilişkin bir hükme yer verilmiştir. “*Halefiyet*” başlığını taşıyan TTK.m.1472’ye göre, “(1) *Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir. (2) Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.*”.

zarar sigortalarında halefiyet ilkesine yer verilmiştir.”, Omağ, *Türk Hukukunda*, 17. “6762 sayılı eski Türk Ticaret Kanunu’nun 1301’inci maddesinde “*Sigortacı sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçer*” hükmü mevcuttur. Bu hüküm öğreti tarafından eleştirilmiş, sigortacının sigorta ettirene değil sigortalıya halef olacağı dolayısıyla sigortacının sigorta ettiren ifadesi yerine sigortalı ifadesinin kullanılması gerektiği haklı olarak ifade edilmiştir. Nihayet 6102 sayılı TTK.’da bu hatadan dönülmüş ve sigortacının sigortalıya halef olacağı belirtilmiştir.”, Damar, *Sigortacının*, 65. Bozer, *Sigorta Hukuku*, 212; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 205; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272; Akgün, “Ferdî Kaza,” 316; Willy Koenig, *Sigortalar Hukuku*, Çev. Ekrem Edgü, (Ankara:Balkanoğlu Matbaacılık, 1954), 96.

¹⁰⁴ YHGK., 24.06.2015, 28 /1745. (Karar metni için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/ ET.: 23.09.2023](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:23.09.2023)).

Zarar sigortalarından ikincisini oluşturan sorumluluk sigortası, TTK.m.1473'te tanımlanmıştır¹⁰⁵. Buna göre, “(1) Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar tazminat öder. (2) Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.”.

Sorumluluk sigortaları açısından sigortacının halefiyeti de TTK.m.1481'de hükme bağlanmıştır. Buna göre, “(1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukukten sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur. (2) Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir. (3) Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.”. Hüküm doğrultusunda sigortacı, sigortalının da kusuru varsa, kusuru oranındaki tazminat miktarına kendisi katlanır, kalan kısım için diğer sorumlulara kusur oranlarında başvurabilir. Sorumluluk sigortalarında, sigortacının halefiyeti halinde zarar sorumlularının kusur oranlarının esas alınması gerekir¹⁰⁶.

Zarar sigortaları açısından, sigorta tazminatını talep etme hakkı, sigorta sözleşmesinin tarafı olup olmadığına bakılmaksızın sigortalıya aittir. Riziko

¹⁰⁵ Rauf Karasu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi,” *İÜHFD. Özel Sayı, C.2*, (2015):683-706, 683; Emine Yazıcıoğlu “Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları, Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018, Bursa, Samim Ünan/Emine Yazıcıoğlu (Ed.), İstanbul*, (2018), 467 vd.

¹⁰⁶ “Sorumluluk sigortası bir yandan sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlardan ötürü bu zararların giderilmesi için sigorta ettirenin malvarlığındaki azalmayı önlemeyi amaçlarken, diğer yandan da sigorta ettirenin eyleminden zarar gören üçüncü kişilerin zararlarının giderilmesini amaçlamaktadır. Bu nedenle sorumluluk sigortası sigorta ettiren ile onun eylemlerinden zarar görenlerin menfaatlerini dengeleyen sui generis bir sigorta türüdür”. Karasu, “6102 Sayılı,” 685.

karşısında kendi menfaatini korumak için sigorta ilişkisine girilmesi halinde, sigorta ettiren ve sigortalı aynı kişi olmaktadır. Bu durumda sigortacı, sigorta tazminatını sigortalıya ödemek suretiyle ona halef olur. Sigorta ettiren ile sigortalının her zaman aynı kişi olması da zorunlu değildir. Başkasının adına sigorta yapılması durumunda, sigorta ettiren sigorta sözleşmesi yapmasına rağmen, rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta tazminatı sigortacı tarafından sigorta ettirilene değil, sigortalıya ödenir. Nitekim TTK.m.1472’de de “*sigortalıya halef olmaktan*” bahsedilmiştir. Sigortacının halefiyeti, ödenen sigorta tazminatı miktarı ile sınırlıdır. Sigortalı, halefiyet gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur (m.1472/2).

Sigortacının halefiyetine ilişkin olarak zarar sigortaları kapsamında, mal ve sorumluluk sigortaları için iki ayrı hükme yer verilmiş olmakla birlikte aralarında benzerlikler bulunmaktadır. Bunun yerine sigortacının halefiyetine ilişkin tüm zarar sigortaları açısından geçerli olabilecek tek bir hükme yer verilmesi veya mal sigortaları için halefiyet hükmü düzenlendikten sonra sorumluluk sigortaları açısından da bu hükme atıf yapılması kanun sistematığı açısından uygun olacağı kanaatindeyim.

1.2.2.2 Kaynağı ve hukuki niteliği

Sigortacının halefiyetinin kaynağı, Türk Ticaret Kanunu’ndaki mal sigortaları için m. 1472 hükmü, sorumluluk sigortaları için m.1481 hükmüdür¹⁰⁷. Bu düzenlemeye aykırı olmamak kaydıyla, taraflar arasında imzalanan sigorta poliçesi de halefiyetin kaynağını oluşturmaktadır. Nitekim bir sigorta poliçesinde, sigorta ettirenin ve sigortalının bilgileri, sigortalanan menfaat, riziko, sigorta bedeli ve sigorta değeri, sözleşme süresi, sözleşmeden doğan hak ve borçlar düzenleme altına

¹⁰⁷ Yargıtay Hukuk Bölümü İBGK kararına göre, “...sigortacı sigorta ettiren kimsenin halefi sıfatıyla ve Türk Ticaret Kanunu’nun 1301. maddesinin verdiği hakka, bir başka deyişle sigorta akdine müsteniden değil, kanundan doğan hakkına dayanarak, zarardan sorumlu olan üçüncü şahsa karşı tazminat davası açmıştır... Bu içtihadı birleştirme kararlarından da anlaşılacağı gibi, sigortacının zarara sebebiyet veren aleyhinde açtığı rücu davası, kanundan doğan halefiyete dayanmaktadır...”. 17.01.1972, 1970/2 E., 1972/1 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> ET.: 23.09.2023). Halefiyet, TTK.m.1472/1’de aktif zarar sigortaları, 1481/1’de pasif zarar sigortaları açısından hükme bağlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kayıhan, “Zarar,” 1597; Fatih Ölmez, “İşveren Sorumluluk Sigortası,” *MÜHFAD.*, C.22, S.3, (Aralık 2016):2131-2149, 2146; Aslanpınar, Tuğçe, “Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası,” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, S.62, 2017<https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/28698/282966>, (ET.: 12.03.2024), 912; Can, *Türk Özel*, 41.

alınabilir; bu açıdan sigortacının halefiyeti açısından sigorta poliçesi de kaynak niteliği taşımaktadır; ancak bu düzenlemeler halefiyete ilişkin kanun hükümlerinin tekrarı niteliğinde olacaktır. Poliçede halefiyete ilişkin hükme yer verilme bile, kanun hükümleri gereğince halefiyetin hüküm ve sonuçları geçerlidir. Alacağın devrinde kanuni devrin en önemli örneklerinden birini halefiyet oluşturmaktadır¹⁰⁸.

Zarar sigortaları kapsamında düzenlenen ve “*Koruyucu Hükümler*” başlığını taşıyan TTK.m.1486’ya göre, zarar sigortaları bakımından halefiyeti düzenleyen TTK. m.1472 hükmüne aykırı şekilde yapılan sözleşmelerin geçersiz olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla TTK.m.1472’ye aykırı bir şekilde yapılan sigorta sözleşmeleri hükümsüzdür¹⁰⁹. Sigortacının halefiyetine ilişkin hükümlerin zarar sigortaları açısından mutlak emredici olduklarının kabulü gerekir¹¹⁰. Örnek olarak, sözleşme ile halefiyet hakkının genişletilmesi, sınırlandırılması veya ortadan

¹⁰⁸ Kanundan doğan halefiyete ilişkin bir diğer örnek TBK.m.127’de düzenlenmiştir. “*TBK. m. 127’de, alacaklıya ifade bulunan üçüncü kişinin, başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynı hakkı bulunduğu takdirde ya da alacaklıya bildirildiği takdirde, ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde, ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olacağı ve diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümlerinin de saklı olduğu ifade edilir.*”. Damar, *Sigortacının*, 112,113; Kubilay, Huriye, *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*, (İzmir:Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 2003), 6. “... Öte yandan bir hakkın halefiyet esasına dayandığının kabulü, yasalarda açık bir hükmün mevcut olmasına bağlıdır. Örneğin Türk Ticaret Kanunu’nun 1301. maddesinde sigortacının rücu hakkının halefiyet esasına dayandığı açıkça gösterilmiş, keza Medeni Kanun’un 439. maddesinde de mirasçılardan halefiyet yoluyla murisi temsil ettikleri belirtilmiştir...”. Y10HD., 12.06.2003, 4333/4884 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:24.09.2023>)

¹⁰⁹ Tekin Memiş, *Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2016), 76. “...poliçenin 12. maddesine göre davalıya rücu edilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmişse de; bu husus sigortacının rücu hakkı ile ilgili olup dava tarihinde yürürlükte olan 6762 sayılı TTK’nın 1301. maddesine temas etmektedir. Yine uygulanması gereken TTK’nın 1264/3. maddesi, 1301. maddeye aykırı olan mukavele şartlarının hükümsüz olacağını amir olmakla sigortacının rücu hakkını kullanmasını engelleyici nitelikteki bu mukavele şartı hükümsüz olup, bu durumda davanın esasını incelenip toplanan taraf delilleri değerlendirilip, sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamış, bozmayı gerektirmiştir.” Y11HD., 18.12.2014, 12516/20043. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:22.10.2023>)

¹¹⁰ “*Bu sebeple, taraflar sigorta sözleşmesine konacak bir kayıta, sigortalının hasar karşılığını hem sigortacıdan hem de zarar verenden almasını kararlaştıramazlar. Yani sigortacının halefiyet hakkını kısıtlayan veya ortadan kaldıran bir anlaşma yoluna gidemezler. Bunun yanı sıra sigortacının sigorta tazminatının ödenmesinden önce, korkulan olayın gerçekleştiği anı takiben sigortalının haklarına sahip olacağı ve zararın kısmen giderilmesine rağmen tümü için halk geçişinin kabul edileceği (netice itibarıyla alacağın temliki) yönünde bir anlaşma da yapılamaz.*”, Omağ, *Türk Hukukunda*, 55; Kızılsümer, *Sigortacının*, 122; Aksi yönde görüş için bkz. Atamer’e göre TTK. m.1472 hükmüne aykırılık durumunda sözleşmenin tamamen geçersiz sayılmasının gereksiz bir yaptırım olarak nitelendirmekte, m.1472 hükmünün yedek hukuk kuralı olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Atamer, *Zarar Sigortalarına Giriş*, 72; Ünan’a göre TTK.m.1472 hükmü mutlak emredici olmamalı, yalnız sigorta ettiren aleyhine yapılmış olan anlaşmaların geçersiz olması gerektiğini savunmaktadır. Ünan, *Kanun Taslağı*, 172.

kaldırılması, ödenenden daha azına halef olunmasının kararlaştırılması halinde, sözleşmenin geçersizliği söz konusu olur¹¹¹.

Sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK.m.1481 hükmü ise, TTK.m.1486’da korunan hükümler arasında belirtilmemiştir; dolayısıyla sorumluluk sigortaları açısından sigortacının halefiyet hakkının genişletilmesi, sınırlandırılması ya da ortadan kaldırılması mümkündür¹¹².

Sigortacının halefiyetinin kanunda düzenlenmiş olmasının amacı, sigortalının uğradığı zarardan fazlasını tazmin ettirmek suretiyle sebepsiz zenginleşmesinin önlenmesidir. Buna “*zenginleşme yasağı (tazmin ilkesi)*” denilmektedir¹¹³.

Kural olarak bir alacağın iradi olarak devri için bir hukuki işlemin yapılması gerekir; yani bir alacağın kişinin malvarlığından çıkarak başkasının malvarlığına intikali için eski alacaklı bir hukuki işlemde bulunmalıdır. Ancak kanuni devir niteliğindeki sigortacının halefiyetinde alacak hakkına halef olan sigortacıya intikali için bir hukuki işlemin varlığı aranmaz; kanun gereği kendiliğinden intikal gerçekleşir ve sigortacı alacaklı sıfatına sahip olur¹¹⁴. Hukuki işlemin varlığının arandığı bir durumda, kanun gereği bunun gerçekleşmesi istisnai nitelik taşımaktadır¹¹⁵.

Sigortacının halefiyeti, Türk Ticaret Kanunu’nda özel olarak düzenlenmiş ve müteselsil sorumluluğa ilişkin Türk Borçlar Kanunu’ndaki düzenlemeden bağımsız olarak sigortacının rücu hakkı belirlenmiştir. Borçlar hukuku açısından bir zarardan birden fazla kişinin sorumlu olması halinde, teselsül hükümlerinin uygulanması gerekir.

Müteselsil sorumluluğa ilişkin “*Dış ilişkide*” başlığını taşıyan TBK.m.61’e göre, “*Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan*

¹¹¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 273; Omağ, *Türk Hukukunda*, 53.

¹¹² “TTK’nın koruyucu hükümlerini düzenleyen 1486. maddesinde TTK’nın 1481. maddesine yer verilmediğinden, sigorta sözleşmesi ile sigortacının halefiyet hakkını kaldırmak veya sınırlandırmak mümkündür. Buna karşılık mal sigortalarında halefiyeti düzenleyen TTK’nın 1472. maddesi koruyucu hükümler arasında sayılmıştır.”, Karasu, “6102 Sayılı,” 702.

¹¹³ Karasu, “6102 Sayılı,” 698,699; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 485,486; Akgün, “Ferdî Kaza,” 316.

¹¹⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 2,53; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 371; Akgün, “Ferdî Kaza,” 316.

¹¹⁵ “Sigortacının kanuni halefiyetinin hükme bağlandığı TTK m.1472 hükmü; ‘istisnai’ bir hüküm niteliğindedir. Bu nedenle sigortacının halefiyetine ilişkin bu hüküm, ‘dar bir yoruma’ tabi tutulmalı; kanunda açık bir düzenleme olmadıkça ‘menfaatler vaziyeti veya ihtiyaçlar aynıdır’ diye mahiyetçe benzer ilişkilere kıyasen uygulanmamalıdır.”. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 273.

çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır.”.

İç ilişki açısından sorumluluk ise TBK.m.62’de düzenlenmiştir. Buna göre, “Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur. Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.”. Sigortacının, TBK.m.62 hükmü gereğince aynı zarardan farklı hukuki sebeplerle sorumlu olan kişiler arasında kabul edilmemesi gerekir¹¹⁶. Nitekim sigortacı, halefiyet gereğince zarar sorumlusuna karşı rücu hakkını kullanırken, sigortalının alacak hakkına halef olur, onun yerine geçer ve işlemiş olan zamanaşımı süresi esas alınmak suretiyle rücu hakkını kullanır¹¹⁷.

1.2.2.3 Temel özellikleri

Sigortacının halefiyeti, TTK.m.1472 ve TTK.m.1481’de düzenlenmiştir; niteliği itibarıyla kanuni halefiyet söz konusudur. Sigortacının halefiyetinin düzenlendiği Türk Ticaret Kanunu hükümleri (m.1472 ve m.1481) esas alındığında, kanun koyucu doğrudan sigortacının rücu hakkından bahsetmemektedir. Bununla birlikte halefiyetin doğal bir sonucu, sigortacının rücu hakkına sahip olmasıdır¹¹⁸. Sigortacı ve sigorta ettiren arasındaki sözleşmede, halefiyete ilişkin bir

¹¹⁶ Vedat Buz, “Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu,” *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.28, (2012):5-42, 36.

¹¹⁷ Bozer, *Sigorta Hukuku*, 215; Aynı Yazar, “Sigortacının Rücuunda Zamanaşımı,” *Batider*, C.II, S.3, (1962):470-498, 473-476; Damar, *Sigortacının*, 135; Omağ, *Türk Hukukunda*, 58; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 412. Aksi yöndeki görüşe göre, sigortacının TBK.m.62 kapsamında aynı zarardan farklı hukuki sebeplerle sorumlu olan kişiler arasında sayılması gerekir. Türk Ticaret Kanunu’ndaki halefiyete ilişkin düzenleme, Türk Borçlar Kanunu’ndaki müteselsil sorumluluğa ilişkin m.62 hükmünü devre dışı bırakmamalı, Ticaret Kanunu’ndaki hüküm ile sigortacının halefiyetini güçlendiği ifade edilmektedir. Sigortacının TBK.m.62 gereğince rücu hakkını kullanması halinde TBK.m.155/1 hükmü uygulama alanı bulur. TBK. m. 155/1’e göre, “Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur.”. Dolayısıyla sigortalının zararının tazmini için sigortacıya karşı dava açması durumunda, zarar sorumlusuna karşı da zamanaşımı süresinin kesilmesi ve sigortacıya halefiyet yolu ile geçecek olan alacak hakkına ilişkin zamanaşımı süresinin yeniden işlemeye başlaması gerekir. Bu durumda Ticaret Kanunundaki rücu hakkının kullanımından daha uzun zamanaşımı süresi söz konusu olur. Kızılsümer, *Sigortacının*, 15; Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap, Sigorta Hukuku, C.4, Yargıtay Kararları*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2019), 232.

¹¹⁸ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 273; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 373; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 20; Kızılsümer, *Sigortacının*, 17; Omağ, *Türk Hukukunda*, 67.

düzenlemeye yer verilmemiş olsa dahi, Kanun hükmü gereğince halefiyet kendiliğinden gerçekleşir¹¹⁹. Sigortacı zararın meydana gelmesi ile birlikte sigortacı tarafından sigortalının zararı karşılanır; tarafların önceden veya sonradan bir işlem yapmasına gerek olmaksızın, kendiliğinden sigortacı, sigortalının zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu alacak hakkına halef olur¹²⁰.

Sigortacının halefiyetinin kapsamı, sigortalının malvarlığına ait bir kısım hak ve borçlarıdır. Sigortacının, sigortalının tüm malvarlığına, hak ve borçlarına halef olması söz konusu değildir. Bu sebeple Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen sigortacının halefiyeti, bir cüz'i halefiyettir¹²¹.

Sigortacının halefiyetinde, hak sahipliğinin değişimi; yani sigortalının zarardan sorumlu olan kişiye karşı sahip olduğu alacak hakkına sigortacının halef olması söz konusudur; bu durum şahsi halefiyettir¹²².

Zarar sigortaları kapsamında malvarlığını ilgilendiren sigortalarda, rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigortalının zarara uğraması halinde, sigortacı tarafından yapılan ödemenin, sigortalının uğradığı zararı aşmaması gerekir; sigorta ilişkisi nedeniyle sigortalı uğradığı zararı aşacak şekilde sebepsiz zenginleşmemeli, malvarlığında rizikonun gerçekleştiği zaman esas alınarak haksız bir kazanç olmamalıdır¹²³. Türk Ticaret Kanunu'nda da bu husus iki ayrı hükümde ifade

¹¹⁹ Kender, *Türkiye'de Hususi*, 371; Omağ, *Türk Hukukunda*, 67; Nomer, "Halefiyet," 249.

¹²⁰ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272,273; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 407.

¹²¹ Ulaş, *Uygulamalı*, 226; "Külli halefiyette, bir malvarlığının bütünü ile, yani aktif ve pasifleri ile birlikte bir kişiden başka bir kişiye intikali söz konusudur. Cüz'î halefiyette ise, sınırlı geçiş söz konusudur. Cüz'î halefiyette, malvarlığına ait bir kısım hak veya borç bir kişiden başka bir kişiye intikal eder." Damar, *Sigortacının*, 121. "... sigortacı, sigorta ettiren yerine geçtiği için şahsi ve rücuü ödediği bedelle sınırlı olduğundan dolayı da cüz'î haleftir." YHGK., 10.03.2022, 17/298, "...sigortalısının haklarına halef olan sigorta şirketinin, ödediği tazminat miktarınca hukukten sigortalı yerine geçerek açtığı rücu davası, aslında bir tazminat davası olup, bu niteliği itibarıyla aynı zamanda şahsî nitelikte bir eda davasıdır. Burada sigortacı, sigorta ettiren yerine geçtiği için şahsî ve rücu ödediği bedelle sınırlı olduğundan dolayı da cüz'î haleftir. Sigortacının, sigortaliya ödediği tazminat oranında sigortalının yerine geçeceği ve onun kanunî halefi olacağı, ilke olarak 31.03.1954 gün ve 1953/18 E.- 1954/11 K. sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında da belirtilmiştir...". Y20HD., 20.02.2017, 735/1336. "Somut olayda; uyumsuzluk, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1472/1. maddesi uyarınca, sigorta şirketi tarafından sigortalısına ödenen tazminatın, kusurlu olan davalıdan rücuun tahsiline ilişkindir. TTK'nın 1472/1. maddesinde düzenlenen halefiyet, yasal, sınırlı ve cüz'î halefiyet niteliğindedir...", Y20HD., 06.12.2016, 11946/11774. Y20HD., 25.11.2016, 12161/11176; Y20HD., 20.02.2017, 735/1336; Y20HD., 09.02.2017, 172/983; Y11HD., 24.11.2006, 13341/12234, Y20HD., 31.10.2016, 7224/9857 (Karar metinleri için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ET.:24.09.2023>).

¹²² Kender, *Türkiye'de Hususi*, 371,372; Ulaş, *Uygulamalı*, 226.

¹²³ Kemal Şenocak, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği," *AÜHFĐ.*, C.58, S.1, (2009)189-229, 203.

edilmiştir. TTK.m.1459'a göre, "Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder.". TTK.m.1461/1'de de "Sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı menfaatin değerini aşsa bile, sigortacı uğranılan zarardan fazlasını ödemez." hükmüne yer verilmiştir¹²⁴. Sigortacının halefijyetinde, öncelikle rizikonun gerçekleşmesinden doğan zararlar için sigortalının, zararın gerçekleşmesinde sorumluluğu olan kişiye karşı tazminat talebi hakkına sahip olmalıdır. Sigortacının tazminatını ödemiş olmalıdır; sonrasında ödediği sigorta bedeli oranında, sigortalının haklarına halef olabilir. Elbette zararın karşılığı olan sigorta tazminatı miktarı dışında kalan kısım için sigortalı hak sahibi olmaya devam eder. Sigorta tazminatı, zarara uğrayan gerçek hak sahibi olan sigortalıya ödenmiş olması gerekir. Sigortacı bu ödemeyi yaptığı andan itibaren sigortalıya kanunen halef olur.

Halefijyet ilkesinin amacı, sigortalının, rizikonun gerçekleşmesi ortaya çıkan zarar için üçüncü bir kişiye karşı bir hukuki sebebe dayanarak sahip olduğu tazminat talebi hakkının aynı koşullarla ödenen sigorta tazminatı miktarı veya oranında sigorta şirketine geçmesidir. Sigortalıya halef olan sigorta şirketi, halefijyette kaynaklanan tazminat miktarında kanuni sınıra tabidir; bu sınırın temelinde sigortalının veya halef olan sigortacının uyması gereken "zenginleşme yasağı" esastır¹²⁵. Zenginleşme yasağı, sigortalının rizikonun gerçekleşmesi ile uğradığı zarar sebebiyle sahip olduğu alacak hakkı kapsamındaki miktardan daha fazlasına kanuni halef olan sigortacının talep edememesidir. Sonuç itibarıyla halefijyet ilkesi ile haksız kazanç elde edilmesi engellenmek istenmektedir ki bu sebeple kanun ile düzenlenmiştir.

Sigortalı ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi ile sigortalının ödediği primler karşılığında uğradığı zararın tazmini taahhüt edilmektedir. Bu ilişki sebebiyle sigortacının halefijyeti kanundan dolayı kendiliğinden söz konusu olacağından zararın miktarını aşacak oranda sigortalının hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusu olan üçüncü kişiden bunu talep etmesi sebepsiz zenginleşmedir¹²⁶. Nitekim sigortalının sigorta ilişkisi nedeniyle haksız zenginleşmesi hukuki olmadığı

¹²⁴ TTK.m.1459 hükmünün gerekçesine göre, "Sigorta zenginleşme aracı olmadığından, sigortacı gerçekten uğranılan zararı tazmin eder. Sigortacılığın en temel prensibi olan bu durum 6762 sayılı Kanunun 1283 üncü maddesinde olduğu gibi bu madde ile de açıkça hüküm altına alınmıştır."

¹²⁵ Yeşilova Aras, "Kredi," 1454; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 191; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272.

¹²⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272; Kender, *Türkiye'de Hususi*, 371; Ünan, *Şerh*, 228; *Türk Hukukunda*, 17; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 401.

gibi haklı, ahlaki ve etik de değildir. Fazladan yapılan bir ödeme hem sigortacının hem zarar sorumlusunun hem de diğer sigorta ettirenlerin finansman açısından katlanması gereken bir sonuca sebebiyet verir¹²⁷. Sigorta ilişkisi, sigorta ettirenler açısından bir haksız kazanç kaynağı olarak görülmemelidir. Aksi bir durum, rizikonun gerçekleşmesi suretiyle zararın ortaya çıkması istenilen bir sonuç haline gelir; hatta sigortalı bir noktada bu zarara kasten bile sebebiyet verebilir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1459. maddesinde, zenginleşme yasağı, tazminat ilkesi olarak ifade edilmiştir. Buna göre, "*Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder.*". Zarar sigortalarının asıl amacı, sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinde belirlenen rizikonun gerçekleşmesi ile bir zarar meydana geldiğinde, bu zararın tazmin edilmesini teminat altına almaktır. Sigorta ettiren ve sigortalı farklı olsa dahi, sigortalıya bir koruma sağlanmış olmaktadır.

Sigorta sözleşmesinin tarafları, sigortalı ve sigortacı olup, zarar sorumlusu üçüncü kişidir. Rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle bir zarar meydana geldiğinde, sigorta sözleşmesinden dolayı sigortacı, haksız fiil, kanun veya sözleşme gereği zarar sorumlusu sorumlu olur¹²⁸. Sigortalı, sigortacıya zararın tazmini için başvurduğunda, kanuni halefiyet gerçekleşir ve artık sigortacı tazmin ettiği oranda sigortalının alacak hakkına halef olur. Zarar sorumlusunun sorumluluğu elbette ki ortadan kalkmaz, onun bu sigorta ilişkisinden bir yarar sağlaması mümkün değildir ve sorumluluktan kurtulamaz. Halefiyet gereğince sigortacı, tazmin ettiği miktarı zarar sorumlusuna rücu eder¹²⁹. Sigortacının halefiyeti ve rücu hakkı, sigorta ilişkisinin kurulmasının yaygınlaşmasında önemli bir faktördür. Sigortacı açısından en önemli güvence, aslında rücu hakkına sahip olmasıdır; bu şekilde rücu davası açmak suretiyle tazmin ettiği miktarı, elde etmesi mümkün olmaktadır¹³⁰.

¹²⁷ "*Malvarlığına dahil olan menfaati zarar gören sigortalının hem sigorta sözleşmesi çerçevesinde sigortacıdan tazminat alıp hem de zarar veren üçüncü kişiye sözleşme ve/veya haksız fiil hükümlerine göre dava açıp tazminat alarak aynı zarardan dolayı iki kez tazminat alıp zenginleşmesinin önüne geçilmek istenmiştir.*". Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272. Kender, *Türkiye'de Hususi*, 372.

¹²⁸ Karasu, "6102 Sayılı," 702.

¹²⁹ Omağ, *Türk Hukukunda*, 69; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 408; Kızılsümer, *Sigortacının*, 17.

¹³⁰ Omağ, *Türk Hukukunda*, 69,70.

1.2.2.4 Uygulanma koşulları

1.2.2.4.1 Genel olarak

Sigortacının halefiyeti, kanun gereği kendiliğinden gerçekleşir ve uygulanabilmesi için bu konuda tarafların anlaşması gerekmez; anlaşmak suretiyle ortadan kaldırmaları veya sınırlandırmaları, ihbar koşulu getirmeleri mümkün değildir¹³¹. Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen sigortacının halefiyetinin uygulanabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir.

1.2.2.4.2 Sigortacı ile sigorta ettiren veya sigortalı arasında kurulmuş geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı

Rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zararın sigortacı tarafından tazmin edilmesinin hukuki sebebi, aralarında imzalanmış geçerli bir sigorta sözleşmesinin kurulmuş olmasıdır¹³². Sigortacının halefiyetinin gerçekleşmesi için de öncelikle geçerli ve yürürlükte bir sigorta sözleşmesi olmalıdır¹³³. Dolayısıyla zarar meydana geldiğinde sigortacı bunu tazmin eder, sigortalının buna ilişkin alacak hakkına halef olur ve zarar sorumlusuna karşı rücu davası açar. Bir sigorta sözleşmesi yoksa veya geçerli değilse, sigortacının kanundan doğan halefiyeti söz konusu olmaz¹³⁴; bu halde, sigortalıya ödediği tazminatın sebepsiz zenginleşme davası ile iadesi talep edilmelidir¹³⁵.

¹³¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 272,273; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 407.

¹³² “*Dava, kasko sigorta poliçesinden kaynaklanan rücu tazminat istemine ilişkindir... Dava konusu olayın meydana geldiği saatte poliçenin düzenlenip düzenlenmediği ve primin ödenip ödenmediği dosyada mevcut bilgi ve belgelerden anlaşılacaktır. Poliçenin kazadan sonra düzenlendiği iddia edilmesine rağmen bu konuda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmediği gibi, poliçe aslı ya da onaylı örneği getirilmemiştir.*”, Y11HD., 28.06.2005, 9990/6900. “... ticari defter ve kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılmak suretiyle araştırılmak ve poliçe aslı getirilerek tahrif edilip edilmediği belirlenerek sonuca göre karar verilmesi gerekirken, ...”, Y11HD., 25.11.2004, 2086/11480. “...sigortacı geçerli bir sigorta ilişkisi kurulduktan sonra oluşan rizikolardan sorumlu olduğu gibi...”, Y17HD., 24.12.2018, 3036/12680. Y11HD., 26.02.2014, 15864/3599; Y11HD., 23.10.2018, 859/1060. (Karar metinleri için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/) ET.: 25.09.2023).

¹³³ Ulaş, *Uygulamalı*, 226; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 83.

¹³⁴ “*TTK 1408 inci maddesine göre menfaat olmaksızın yapılan sigortalar geçersiz olacaktır. Diğer taraftan, menfaatin ayrıca meşru, bir menfaat olması gerekir...Eğer sigortacı meşru bir menfaat olmaksızın sigorta sözleşmesini yapmış ve riziko halinde sigortalısına sigorta tazminatını ödemişse bu durumda ödediği tazminatı sorumlu üçüncü kişilerden rücu tahsil emesi mümkün değildir.*”, Öztürk, *Kara Taşıtları* 295. Ulaş, *Uygulamalı*, 226; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 84.

¹³⁵ “... eğer sigorta sözleşmesi geçerli değilse, sigortacı kendi asli ve akdi bir borcunu ödemesi lazım geldiği gibi “hatalı” bir kaniya sahip bulunarak, gerçekte yükümlü olmadığı bir borcu

Geçersiz bir sigorta sözleşmesi olmasına rağmen sigortalının zararı sigortacı tarafından tazmin edilmişse, “Alacaklıya halef olma” başlığını taşıyan TBK.m.127 hükmündeki koşulların gerçekleşmesi ile halefiyet söz konusu olabilir. Bu hükme göre, “Alacaklıya ifade bulunan üçüncü kişi, aşağıdaki hâllerde ifası ölçüsünde alacaklının haklarına halef olur: 1. Başkasının borcu için rehnedilen bir şeyi rehinden kurtardığı ve bu şey üzerinde mülkiyet veya başka bir aynı hakkı bulunduğu takdirde. 2. Alacaklıya ifade bulunan üçüncü kişinin ona halef olacağı, borçlu tarafından ifadan önce alacaklıya bildirildiği takdirde. Diğer halefiyet hâllerine ilişkin kanun hükümleri saklıdır.”. Ayrıca sigortacının TBK.m.183 hükmü gereğince sigortalının zarar sorumlusundan alacağını kendisine devrini talep edebilir. “İradi devir” başlığını taşıyan bu hükme göre, “Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir. Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı, alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez.”¹³⁶.

Sigorta sözleşmenin süresi sigortacının tazmin yükümlülüğü ve halefiyetin uygulanması bakımından önem arz etmektedir. Sözleşme kurulmadan veya sözleşmenin süresi sona erdikten sonra, sigortacının tazmin yükümlülüğü ve dolayısıyla halefiyeti söz konusu değildir. Sigortacının halefiyetinin kanuni dayanağı olan TTK.m.1472 ve m.1481 hükümlerinde “Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde” ifadesine yer verilmektedir. Ödeme yükümlülüğünden bahsedilebilmesi için, geçerli bir sigorta sözleşmesinin olması zorunludur¹³⁷. Sigortacının halefiyeti de, ödeme yükümlülüğü gereğince yapılan ödeme sonrasında sigortalının alacak hakkına halef olmasıdır. TTK.m.1404’e göre, “Sigorta ettirenin veya sigortalının,

ödememiş olacaktır. Bu suretle zarar gören bir “indebitum” elde etmiş olacak ve bunu sebepsiz zenginleşme kuralları gereğince sigortacıya iadeye mecbur kalacaktır.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 73. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 273; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 373.

¹³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Omağ, *Türk Hukukunda*, 73; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 273; Kayıhan, “Zarar,” 1596. “Sigortacının açtığı rücu davasında TTK. ’nun1301 inci maddesinde anılan halefiyet şartları gerçekleşmemiş olup da sigortacı ödeme yaptığı sigortalısından zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkını temlik yoluyla almışsa bu takdirde davacı, TTK. ’nun1301 inci maddesine göre değil, BK. ’nun 162 ve onu izleyen maddelerde düzenlenmiş bulunan alacağın temlik hükümlerine göre dava açabileceği ve sigorta şirketince rücu davası şeklinde açılmış olan davanın reddolunmayarak bu hükümler çerçevesinde çözüme kavuşturulması gerekeceğinin de düşünülmemesi doğru görülmemiştir.”, Y11HD., 22.03.1999, 357/2407. Aynı yönde Y11HD., 27.04.2006, 4599/4745, Y11HD., 26.02.2007, 265/3448. (Karar metni için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ET.:01.01.2024>).

¹³⁷ Arğıllı, “Sigorta Hukukunda,” 83,84.

kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta yapılamaz.”¹³⁸.

1.2.2.4.3 Sigorta sözleşmesi ile belirlenen rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle bir zararın ortaya çıkması

“Tazminat ilkesi” başlığı altında TTK.m.1459 hükmüne göre, “Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder.”. Sigortacının tazmin yükümlülüğünün ortaya çıkabilmesi için, rizikonun gerçekleşmesi ve bundan dolayı bir zararın meydana gelmesi gerekir. Tazmin yükümlülüğünün hukuki sebebi taraflar arasındaki sigorta ilişkisidir. Sigorta sözleşmesi kapsamında olan rizikonun belirlenmiş olması elbette son derece önemlidir.

Belirlenen rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle sigortacı tarafından zarar sözleşme ile belirlenen sınırlar içerisinde tazmin edilir ve sonrasında sigortacının halefiyeti söz konusu olur¹³⁹. TTK.m.1472’de bu husus açıkça ifade edilmiştir. Buna göre, “Sigortacı, sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder.”.

Sigorta sözleşmesi kapsamında belirlenmeyen bir rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zarar sigortacı tarafından tazmin edilmişse veya sözleşme ile belirlenen sınırın üstünde bir tazminat ödenmişse, halefiyet ve rücu hakkı söz konusu olmaz¹⁴⁰.

¹³⁸ “... zarar gören ile sigortacı arasında tazminat yükümlülüğünü doğuran bir sigorta sözleşmesi yoksa veya zarar konusu olay sigorta teminatı kapsamında değilse ya da zararı doğuran olay üçüncü kişilerce değil de sigortalı tarafından kasten gerçekleştirilmişse, sigortacının tazminat ödeme yükümlülüğü doğmayacağından halefiyet hakkı da olmayacaktır. Buna rağmen sigortacının zarar görenlere ödeme yapmış olması halinde zarar veren üçüncü kişilere ödediği tazminat için rücu davası açması mümkün değildir.”. Çeker, 6102 Sayılı, 171. “... Kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararını teminat altına almak amacıyla sigorta sözleşmesi yapılırsa söz konusu sözleşme TTK.m.1404 gereğince geçerli olmayacağından veya sigorta sözleşmesi sona erdikten sora hüküm ifade etmeyeceğinden bu sözleşmelerden dolayı ödemede bulunan sigortacı, kanuni halefiyet hükümlerinden yararlanamaz. Böyle bir durumda sigortacı, yapmış olduğu ödeme için TTK. ’da düzenlenen sigortacının halefiyetine başvurma imkânına sahip olamamasına karşın, TBK. ’da düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümleri kapsamında yapmış olduğu ödemeyi geri alabilme imkânına sahiptir.”. Damar, Sigortacının, 129,130; Ulaş, Uygulamalı, 230.

¹³⁹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, Sigorta Hukuku, 273; Kender, Türkiye’de Hususi, 372; Nisim Franko, “Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Karşı Rücu Hakkı,” Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, (1988):55-59, 58.

¹⁴⁰ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, Sigorta Hukuku, 272,273; Kender, Türkiye’de Hususi, 372,373; Ulaş, Uygulamalı, 230.

1.2.2.4.4 Sigorta sözleşmesi kapsamındaki rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararın sigortacı tarafından tazmin edilmiş olması

Sigortacının kanundan doğan halefiyetinin gerçekleşebilmesi için, sigortacı tarafından sigortalının uğramış olduğu zararın tazmin edilmesi gerekir¹⁴¹. TTK.m.1427/1'e göre, "Aynen tazmine ilişkin sözleşme yoksa sigorta tazminatı nakden ödenir.". Ödeme, gerçek hak sahibine yapılmalıdır¹⁴². Bu kapsamda, sigortacının poliçe hükümlerine aykırı davranmak suretiyle gerçek hak sahibi olmayan kişiye ödeme yaptığı durumlarda halefiyetinden söz edilemeyecektir¹⁴³.

Nakden tazmin edilmesinde, zararın karşılığı para ile ödenmesi mümkün olduğu gibi, alacaklının kabul etmesi suretiyle kıymetli evrak olarak da bu ödemenin yapılması mümkündür¹⁴⁴. Aynen tazmine ilişkin olarak da bu şekilde ödeme yapılması hususunda alacaklının rızası gereklidir. Ancak sigortacının kambiyo senedini tevdiisi ödeme olarak kabul edilmeyecek olup, poliçe bakımından kabul eden, bono bakımından düzenleyen ve çekte muhatap bankanın yapacağı ödeme neticesinde sigortacı tazminat ödeme borcundan kurtulacaktır¹⁴⁵. Genel hükümler çerçevesinde karşılıklı alacakların söz konusu olması halinde takas uygulanması

¹⁴¹ Ulaş, *Uygulamalı*, 228; Can, *Türk Özel*, 42; Arçılı, "Sigorta Hukukunda," 84; James Helms, *Deniz Sigortaları*, (İstanbul:Çituri Biraderler Basımevi, 1955), 75. "Türk Ticaret Kanunu'nun 1301. maddesi "Sigortacının sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçeceği" kabul etmiştir. Bu nedenle sigortacının rücu hakkını kullanabilmesi için her şeyden önce sigorta sözleşmesinde öngörülen sigorta bedelini sigortalıya ödemesi gerekir.", *Y4HD.*, 11.06.1990, 3730/5124. "Sigortacının hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçebilmesi yani onun halefi olabilmesi için ilk şart sigorta bedelini ödemesidir.", *Y11HD.*, 25.10.2004, 1234/10330. "...Bir kimse para ile ölçülebilir bir menfaatini sigorta ettirebilir (TTK.1263/1). Dava dışı ... Kundura AŞ. Sif olarak sattığı malların davacı sigorta şirketine sigorta ettirmiştir. Bu tür satışta satılan malların vasıta küpeştesini aştıktan sonra nefi ve hasarı alıcı, yani gönderilene aittir. Dava dışı, ... Kundura AŞ.'nin yapmış olduğu sigortanın alıcı yararına yapıldığının kabulü gerekmesine ve davacı sigortaca alıcıya bir ödeme yapılmadığı ve bu durumda, davacının halef olması düşünülmemeyeceğini ve dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre davacı tarafın temyiz, itirazlarının reddiyle hükmün onanması gerekmiştir...", *Y11HD.*, 27.06.1994, 1994/1093 E., 1994/5524 K. *Y11HD.*, 07.10.2013, 629/17665; *Y11HD.*, 28.11.1989, 9339/6722; *Y11HD.*, 23.05.2019, 3866/4119. (Karar metinleri için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:26.09.2023>);

¹⁴² Ulaş, *Uygulamalı*, 228; Arçılı, "Sigorta Hukukunda," 84. "... akdi sorumluluk nedeniyle poliçe limiti dahilinde, sigortalı ya da hak sahiplerine ödeme yapıldığının geçerli belgelerle kanıtlanması durumunda, sigorta şirketinin mükerrer ödeme ile karşıya bırakılmaması bakımından, ödediği miktar oranında tazmin sorumluluğundan kurtulduğunun kabulü gerekir.". *Y10HD.*, 25.02.2019, 13828/1600. *Y11HD.*, 25.10.2004, 1234/10330. (Karar metinleri için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:22.01.2024>).

¹⁴³ Öztürk, *Kara Taşıtları*, 295.

¹⁴⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 82.

¹⁴⁵ Uğur Deniz, *Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödeme Borcu* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 110;

Omağ, *Türk Hukukunda*, 82.

mümkündür¹⁴⁶. Takas suretiyle ödeme, nakden ödeme olarak kabul edilmektedir. Takas işlemin gerçekleşmesi ile birlikte, halefiyet söz konusu olur¹⁴⁷. Sigortacının zarar sorumlusundan alacağı varsa, yine genel hükümler gereğince takas mümkündür.

Rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zararın meydana gelmesi halinde, sigortacı tarafından bunun karşılığı tazmin edildiğinde sigortacının halef olabilmesinin koşullarından birisi gerçekleşmiş olmaktadır; aynı zamanda bu ödenen miktar zenginleşme yasağı kapsamında halefiyetin de sınırını oluşturmaktadır. Sigortacının halefiyetine ilişkin kanun hükümlerinde “tazmin ettiği bedel” ifadesi bunu doğrulamaktadır (m.1472 ve m.1481). Sigortacının tazmin ettiği miktarın sınırı da, gerçek zararın miktarıdır¹⁴⁸; bunun üstünde bir ödeme yapılmış olsa dahi, halefiyet bu miktar ile sınırlı söz konusu olur¹⁴⁹. Sigortacı tarafından nakden veya aynen zarar tazmin edildiği an, halefiyet başlar¹⁵⁰.

¹⁴⁶ TBK.m.139’a göre, “İki kişi, karşılıklı olarak bir miktar para veya özdeş diğer edimleri birbirine borçlu oldukları takdirde, her iki borç muaccel ise her biri alacağını borcuyla takas edebilir. Alacaklardan biri çekişmeli olsa bile takas ileri sürülebilir. Zamanaşımına uğramış bir alacağın takası, ancak takas edilebileceği anda henüz zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla ileri sürülebilir.”

¹⁴⁷ Atabek, *Sigorta Hukuku*, 242; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 413. Ancak Omağ’a göre, “Atabek ve Kılıçoğlu takas muamelesinin ifası anında borcun eda edildiğini ve halefiyetin bu andan itibaren hüküm ifade edeceğini ileri sürmüşlerdir. Bu görüş kabul edilmez. Takas muamelesinin ifası takas beyanı ile mümkündür. Ancak takas beyanı geriye etkili olarak hüküm ifade edeceğinden sigortacının halefiyeti de takas imkanının doğduğu andan itibaren geçerli olacaktır.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 83.

¹⁴⁸ “Sigortacı kendisine vaki ihbar üzerine rizikonun mahiyet ve kapsamı itibarıyla poliçe teminatına dahil bulunup bulunmadığını, tayin ve tespiti yönelecektir. Bu konuda sigortacıya “ekspertler” yardımcı olacaktır. Ekspert gerçekleşen hasar miktarını tespitle birlikte tarafların menfaatlerini korumak bakımından gerekli tedbirleri alır ve önerilerde bulunur. Tespit olunan hasarın miktarı ve bu hasarın poliçe ile teminat altına alınan bir rizikodan ileri geldiği hususları bakımından sigortacı ile sigortalı arasında bir çekişme belirmese, düzenlenecek makbuz (ibraname) karşılığı “hasar bedeli” ödenir. Şayet bu konularda bir mutabakat sağlanamazsa, zararın tespiti için hakem bilirkişilere başvurulur.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 79. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Bozer, *Sigorta Hukuku*, 210 vd.; Kender, *Türkiye’de Hususi*, 195 vd.; Ayhan, Çağlar ve Özdamar’a, göre, lütuf ödemeleri halefiyete konu teşkil etmez. Bu ödemeler, “Sigortalıya hoş görünmek, gelecekte daha iyi ilişkiler kurmak, insani amaçlara hizmet gibi amaçlarla, sigorta teminatı dışında kalan hasarlardan dolayı, sigortalılara yapılan fazla ödemelerdir.”, *Sigorta Hukuku*, 274.

¹⁴⁹ “... kesinleşen ilama göre gerçek zarar ve sigorta şirketinin sigortalıya ödemesi gereken miktar (201.334,50) lira olduğundan bundan fazlası için yapılan ödemeden dolayı davalıya rücu edilmesine imkan bulunmadığı, sadece bu gerçek zarar miktarı üzerinden sigortalıya ödenen para için davacı sigorta şirketinin sigortalısına halef olarak zararı yapan davalıya rücu edebileceği belirtilerek 10. uncu Asliye Hukuk Mahkemesince aynı davalıdan tahsil edilerek sigorta ettiren mal sahibine ödenmesine karar verilen (6.334,00) lira indirildikten sonra, bakiye (195.000,50) liranın davalıdan alınarak davacıya verilmesine karar verilmiştir.”. Y11HD., 01.02.1974 T., 1974/37 E., 1974/308 K. “Sigortacının rücu hakkı, ödediği tazminat ölçüsünde ve gerçek zarar miktarını aşmamak kaydıyla geçerlilik taşır. Sigorta şirketi, sözleşmede öngörülen muafiyetler çerçevesinde sigortalısına zarar miktarının bir kısmını

1.2.2.4.5 Sigortalının bir hukuki sebebe dayalı olarak zarar sorumlusuna karşı dava hakkının varlığı

Türk Ticaret Kanunu'nun m.1472 hükmüne göre, "...Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder.". Hükümde ifade edilen dava hakkının kapsamı, "dava edilebilir nitelikteki alacak hakkıdır"¹⁵¹. Halefiyetin gerçekleşebilmesi için, sigortacı tarafından sigortalı tazminatın ödendiği anda sigortalının zarar sorumlusuna karşı devam eden dava hakkının varlığı önemlidir. Nitekim sigortalı ve zarar sorumlusunun arabuluculuk ile anlaşması, ibralaşması¹⁵² veya zarar sorumlusunun sigortalıya ödemedede bulunması gibi sebeplerle alacak ve dava hakkı sona erdirilirse, sigortacıya dava hakkı intikal etmeyecek ve sigortacının

ödemişse, ödediği tutarın dışında zarar sorumlusuna rücu edemez. Ayrıca, sigortacının gerçek zararı aşan tazminat talepleri de haksız olduğundan istenemez.". YHGK., 24.06.2015, 2014/28 E., 2015/1745 K. (Karar metinleri için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/) ET.: 26.09.2023). Çeker, 6102 Sayılı, 175,176; Ulaş, Uygulamalı, 228.

¹⁵⁰ "...olay tarihindeki gerçek zararın karşılığının halefiyetin doğduğu ödeme tarihindeki kur üzerinden belirlenmemesi suretiyle eksik incelemeye dayalı yazılı şekilde hüküm tesisi ilke bakımından doğru olmamıştır.". Y11HD., 25.01.2010, 2008/9320 E., 2010/663 K. "Sigorta tazminatını ödeme anı, halefiyet anıdır.". YHGK., 15.05.2015 T., 2013/17-2267 E., 2015/1352 K. Aynı yönde YHGK., 28.11.2001, 11-1095/1075, YHGK., 05.04.2000, 11/734. (Karar metinleri için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/) ET.: 26.09.2023).

¹⁵¹ "... ödemede bulunan sigortacının halefiyet yoluyla sahip olduğu "hakkı" yani "tazminat alacağını" talep etmek üzere zarar sorumlusuna rücu edebilmesi, tazminat alacağının "dava edilebilir" bir nitelikte olduğu nispette kabildir. Sigortacının kanuni halefiyete dayanan "rücu hakkı" tazminat alacağının hukuki mukadderatına sıkı sıkıya bağlıdır.". Omağ, Türk Hukukunda, 91. Halefiyet ile sigortacıya geçen hak, sigortalının üçüncü kişilere olan dava hakkıdır. Çeker, 6102 Sayılı, 173. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, Sigorta Hukuku, 274; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 415; Can, Türk Özel, 43; Ulaş, Uygulamalı, 234; Arğılı, "Sigorta Hukukunda," 85; "... Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa sigortacı mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin halefiyet kuralı uyarınca sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.". YHGK., 05.02.2019, 17-1088/65. (Karar metni için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/) ET.: 22.01.2024).

¹⁵² "Halefiyet yoluyla sigortacıya intikal eden haklar, sigortalının diğer sorumlulara karşı olan alacak haklarıdır. Eğer sigortalı diğer sorumluları ibra etmek suretiyle bu hakları sona erdirmişse, sigortacıya halefiyet yoluyla hak intikal etmesi söz konusu olamaz. Zira selefin sahip olmadığı bir hakka halef sahip olamaz. Dolayısıyla sigortacı halefiyete dayanarak diğer sorumlulara başvuramaz. Bu durum sigortacının aleyhine bir durum doğurduğu takdirde, sigortalı sigortalıya başvurup bu yüzden uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Zira sigortalı sigortacının aleyhine sonuç doğuracak davranışlardan kaçınmak zorundadır (TTK 1301/11, 1361/III)", Nomer, "Halefiyet," 259. "İbra iradesi açık seçik bir şekilde ortaya konulmalıdır. Örneğin sigortalının karakolda şikayetçi olmaması veya daha sonra şikayetinden vazgeçmesi, soruşturma yapılması veya ceza davası yapılmasını etkiler, ancak olayda kusurlu kişinin ibra edildiği anlamına gelmez.". Y11HD., 16.01.2006, 516/92. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> ET.: 30.12.2023).

halefiyeti söz konusu olmayacaktır¹⁵³. Halefiyetin söz konusu olması ile birlikte de, artık alacak, talep ve dava hakkı sigortacıya geçtiği için, sigortalının artık bu haklar üzerinde tasarruf yetkisi kalmaz. Nitekim sigortacı tarafından zararın tazminine ilişkin ödeme yapıldıktan sonra, halefiyet ödeme anı itibarıyla gerçekleşir ve sigortalının zarar sorumlusu ile anlaşması veya ibralaşması, sigortacının halefiyet hakkını etkilemez¹⁵⁴. Ancak, sigortacının zararı kısmen tazmin etmesi durumunda, kalan kısma ilişkin olarak sigortalı tasarruf yetkisi, dava açma hakkını barındırır¹⁵⁵.

Sigortacının halefiyetine ilişkin olarak sigortalı ile zarar sorumlusu arasında önceden yapılan anlaşmaların ise geçerli olup olmayacağı hususu önemlidir.

¹⁵³ “Rücu davasının dayanağı TTK’nun 1301’nci maddesi olup, bu düzenlemeye göre, sigortacının rücu davası açılabilmesi için, sigortacı ile sigortalayan arasında bir sigorta sözleşmesinin mevcudiyeti, sigortacının bu nedenle sigortalısına bir ödeme yapmış olması ve sigortalının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunması gerekir. Zarar sorumlusunun sigorta ilişkisinden haberi olmaksızın sigortalıya iyiniyetle yaptığı ödemeler kendisini sorumluluktan kurtarır ve bunun doğal sonucu olarak sigortacının somut olayda davalı ... yargılama sırasında davacının sigortalısı ... ile kazadan sonra anlaşma metni düzenlediklerini ve bir kısım ödemede bulunduğunu savunmuş ve buna ilişkin belgeler ibraz etmiştir. O halde, mahkemece yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda bu savunma üzerinde durularak, davacının sigorta kapsamında kalan zararlar bakımından ödemelerinin kanıtlanması halinde, bu miktar yönünden sorumluluktan kurtulacağına bir başka deyişle sigortacının o oranda halefiyetini engelleyeceği göz önüne alınmak suretiyle...”. Y11HD., 18.02.2002, 2001/9198 E., 2002/1320 K. “Müteselsil borçlulardan birisinin yaptığı ödeme nispetinde diğer borçluların da borçtan kurtulmaları nedeniyle haksız eylem faili araç sürücüsünden hasar miktarı tahsil edildikten sonra müteselsil borçlu olan diğer sorumlu araç maliki de borçtan kurtulmuş durumdadır. Sigortalı bu tahsilatı, riziko bedelini sigorta şirketinden poliçeye dayalı olarak tahsil ettikten sonra yapmış olması nedeniyle de sigorta şirketinin halefiyet hakkını ihlal etmiş durumdadır. Bu ihlalin sonuçlarına katlanması gereken sigortalının kendisi olup, sigorta şirketinin ödemesinden haberdar olduğu ispat edilmeyen iyiniyetli hasar sorumlusuna karşı sigorta şirketinin artık halefiyete dayalı olarak rücu tazminat isteme imkânı kalmamıştır. Bu durumda, hasar sorumlularından birisinin ödemesiyle borcun sona ermiş olması ve davacı sigorta şirketinin ödemesini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre sigortalısından talep etmesinin gerekmesi nedeniyle, aynı hususa işaret eden direnme kararı usul ve yasaya uygundur.”, YHGK., 15.05.2015, 2013/17-2267 E., 2015/1352 K. (Karar metinleri için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:26.09.2023>).

¹⁵⁴ “Sigortacı, tazminatı ödemekle sigortalının haklarını devralmış olur, bu andan itibaren bu hak üzerinde tasarruf yetkisi sadece sigorta şirketine aittir, sigortalı tarafından yapılan ibra işlemi sigortacının zarar verene başvuru hakkını ortadan kaldırmaz. Bu noktada sigortalıya durumu bilmeksizin iyiniyetle ödemede bulunan zarar verenin de korunması gerekir. BK.m.186’ya göre, alacağın devredildiğinden habersiz olarak önceki alacaklıya iyiniyetle ödemede bulunan borçlu sorumluluktan kurtulur. Bu hükmün sigorta ilişkisinde de geçerli sayılması ve sigorta ilişkisinin varlığından habersiz olarak sigortalıya verdiği zararı karşılayan kişinin iyiniyetle yaptığı bu ödemenin geçerli sayılması mümkündür. Bu durumda sigortacı halefiyet hakkının ihlali nedeniyle sigortalıya başvurarak uğradığı zararın tazminini isteyebilir (TTK.m.1472/2)”. Çeker, 6102 Sayılı, 175. “... sigortacının yaptığı ödeme ile birlikte sigortalıya ait alacak sigortacıya intikal ettiğinden, bundan sonra sigortalının diğer sorumlularla yapacağı ibra anlaşması, sigortacının halefiyete dayanan rücu hakkına etkili olmaz. Başka bir ifade ile, sigortacı sonraki ibra anlaşmasına rağmen, sigortalının ibra ettiği sorumluya halefiyete dayanarak rücu edebilir.”, Nomer, “Halefiyet,” 259,260; Ölmez, “İhlal” 70.

¹⁵⁵ Ulaş, Uygulamalı, 235.

Kanundan doğan halefiyeti düzenleyen hükümler emredici niteliktedir; sigorta sözleşmesinde aksine bir düzenleme geçersizdir. Sigortalı ve zarar sorumlusu ile sigortacı ile zarar sorumlusu arasındaki ilişki, sigorta sözleşmesi kurulan ilişkinin dışındadır. Örneğin sigortalı ile nakliyecinin, malın hasara uğraması halinde tazminat talep edilmeyeceğine ilişkin anlaşması, hasar gerçekleşmesi halinde sigortalı ve halefi olan sigortacı açısından bağlayıcı ve geçerli olduğu öğretide kabul görmektedir¹⁵⁶.

Sigortacı ile zarar sorumlusu veya zarar sorumlusunun sigortacısı arasında yapılan bu nitelikte anlaşmalar da geçerlidir; nitekim kanuni halefiyete ilişkin hükmün emrediciliği, sadece sigorta sözleşmesinin tarafları açısından geçerlidir ve sigortacı ile zarar sorumlusu arasındaki bu anlaşma ile halefiyet açısından bir değişiklik söz konusu değildir, sadece rücu davası hakkında vazgeçmektedir¹⁵⁷.

1.2.2.5 Uygulama alanı

1.2.2.5.1 Zarar sigortaları açısından

Zarar sigortalarındaki temel ilke, gerçekleşen somut ve gerçek zararın giderilmesi ve dolayısıyla tazmin edilmesidir¹⁵⁸. Zarar sigortaları, kanunda mal ve sorumluluk sigortaları olarak tasnif edilmiştir. Kanundan dolayı halefiyet ilkesinin geçerli olduğu zarar sigortaları açısından amaç, sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararın tazmin edilmesi ve sonrasında sigortacının alacak hakkının intikal etmesi suretiyle sigortalının yerine geçerek zarar sorumlusuna karşı talep ve dava hakkına sahip olmasıdır.

Mal sigortaları açısından sigorta ettiren veya sigortalı, sigortacı ile aralarında kurulan sigorta ilişkisi sebebiyle malvarlığına ilişkin menfaatini teminat altına almakta ve zararın ortaya çıkması halinde sigortacı tarafından zarar tazmin edilmektedir¹⁵⁹. Sigorta ilişkisinin gereği olarak, zararı tazmin edilen sigortalının,

¹⁵⁶ Omağ, *Türk Hukukunda*, 117; Kender, *Türkiye'de Hususi*, 210.

¹⁵⁷ Omağ, *Türk Hukukunda*, 118.

¹⁵⁸ Can, *Türk Özel*, 41; Kubilay, 175.

¹⁵⁹ TTK.m.1472 gerekçesinde bu husus ifade edilmiştir. Buna göre, *“Zarara sebep olan kimseye karşı sigortalının haiz olduğu tazminat talep hakkı, ödediği oranda sigortacıya geçer. Sigorta hukukunda bütün dünya uygulamasında bu kurala rastlanılır. Amaç, hem sigortalının rizikonun gerçekleşmesi sonunda maruz kaldığı zarardan fazla bir tazminat alarak zenginleşmesine mâni olmak hem de zarar görenin verdiği zarardan dolayı sorumluluğunu devam ettirebilmektir. Bu prensip, gerçek zararın karşılanması söz konusu olduğu tazminat sigortalarında geçerli iken,*

zarar sorumlusuna başvurması söz konusu olmayacaktır. Aksi bir durum, zenginleşme yasağının ihlaline neden olur¹⁶⁰. Mal sigortaları açısından sigortacının halefiyetine ilişkin ilke uygulama alanı bulur (TTK.m.1472).

Sorumluluk sigortaları açısından da tazmin ve zenginleşme yasağı ilkeleri ile sigortacının halefiyeti geçerlidir (TTK.m.1481). Mal sigortalarında, sigorta ile teminat altına alınan menfaat ile zararı tazmin edilecek kişi aynıdır. Ancak, sorumluluk sigortalarında bu durum farklıdır. Sorumluluk sigortalarında, riskin gerçekleşmesi sonucunda zarar gören kişi ile zararı tazmin edilecek kişi, sigorta ilişkisi dışında kalan üçüncü bir kişidir. Sigortacının bu üçüncü kişinin zararını tazmin etmesi ve ardından bu zararın tazminatı için sigortalısına başvurması, sigorta ilişkisinin amacına aykırıdır¹⁶¹. TTK.m.1481'e göre, "*Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.*"¹⁶².

Sorumluluk sigortası kapsamında meydana gelen zarara, sigortalı ve/veya üçüncü kişi veya kişiler sebep olmuş olabilir. Sigortalının kusur oranına denk gelen

bu niteliği olmayan can sigortalarında geçersizdir. Halefiyet ilkesi gereği sigortacı, sigortalısının yerine geçerek zarara neden olan kişilere yaptığı ödemeyi rücu edeceğinden, sigortalı sigortacının bu yöndeki haklarını ihlal edici davranışlardan kaçınması, sigortacısının zararına neden olmaması gerekir. Aksi taktirde sigortalının sorumluluğu söz konusu olur. Diğer taraftan, sigortacı sigortalısının zararının bir kısmını karşılamışsa, genel sorumluluk ilkeleri çerçevesinde karşılanmayan zararı için sorumlulara her zaman için başvurabilir."

¹⁶⁰ Omağ, *Türk Hukukunda*, 93 vd.; Karasu, "6102 Sayılı," 700.

¹⁶¹ "... bu düzenlemede sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkı tanınmamıştır. Sigortacıya sadece zarardan sorumlu olan üçüncü kişilere (sigortalının dava yoluyla talepte bulunabileceği kişilere) karşı talepte bulunabilme imkânı sağlanmıştır. Bu nedenle diğer kanunlarda aksine bir hüküm olmadıkça, sorumluluk sigortalarında sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkının olmadığı kabul edilmelidir.", Karasu, "6102 Sayılı," 700. Filiz Berberoğlu Yenipınar, *Sigortada Rücu Tazminat Davaları*, (İstanbul:Seçkin Yayınevi, 2018), 35-40.

¹⁶² Hükmün gerekçesine göre, "Söz konusu madde ile sorumluluk sigortalarındaki halefiyet hali de açıkça hüküm altına alınmış ve özelliğinden dolayı da genel zarar sigortasındaki halefiyette bağımsız olarak düzenlenmiştir. Bu konu doktrinde çok fazla tartışmaya neden olmuş ve bu tür sigortalarda sigortalı ile zarardan sorumlu olan aynı kişi olduğundan sigortacının zararın failine (borçluya) başvurması nedeni ile halefiyetinden bahsedilemeyeceği, aksi taktirde sigortacının sigortalısı için ödediği tazminatı geri sigortalısına rücu edeceği şeklinde bir sonuca varılacağı ve bu durumda da sigortalı için prim ödenmesinin bir anlamı olmadığı ileri sürülmüştür. Bu görüşte haklılık payı olmakla birlikte, sorumluluk sigortalarında hiçbir şekilde halefiyetin olamayacağını söylemek de doğru değildir. Şöyle ki, özellikle müteselsil sorumluluk halinde, zarar görenin müteselsil sorumlulardan birinden veya bunun sigortacısından zararının tamamını alması halinde sigortacı sigortalısına halef olarak fazla ödediği miktar için diğer sorumlulara rücu edebilir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası ise genel anlamdaki halefiyette olduğu gibi düzenlenmiştir."

kısma sigortacı katlanmak zorundadır; bunun için halefiyet söz konusu olmaz¹⁶³. Diğer zarar sorumlularının kusur oranları esas alınmak suretiyle halefiyet uygulama alanı bulur.

1.2.2.5.2 Can sigortaları açısından

Can sigortalarında sigorta ilişkisinin konusu, hayat, kaza veya hastalık ve sağlık olabilir. Can sigortaları açısından gerçek ve somut zararın tazmini söz konusu değildir. Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesi neticesinde sigorta sözleşmesi ile belirlenen sigorta bedelini hak sahiplerine öder¹⁶⁴. Bu bakımdan sigortacı tarafından yapılan ödeme, zararın tazmini niyetliğinde olmayıp, tazminat esasına dayanmamaktadır¹⁶⁵. Sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi üzerine ödeme yapılmış olmasına karşın, zarar sorumlusuna başvurulması mümkündür. Bu sebepten can sigortaları açısından ilke olarak tazmin ve zenginleşme yasağı ile sigortacının halefiyeti uygulama alanı bulamaz¹⁶⁶.

Türk Ticaret Kanunu'nda can sigortası kapsamında düzenlenen hayat sigortaları açısından istisnasız ve net bir şekilde sigorta bedelinin ödenmesi söz konusu olduğundan, sigortacının halefiyeti ilkesinin uygulanması mümkün değildir¹⁶⁷. Bu husus Kanun'da da açıkça ifade edilmiştir. TTK.m.1491'e göre, "(1) Bir kimsenin hayatı bir veya birkaç sigortacı tarafından çeşitli bedeller üzerine sigorta ettirilebilir. (2) Ödenecek bedelin lehtarın maddi menfaatinden daha fazla

¹⁶³ Karasu, "6102 Sayılı," 700.

¹⁶⁴ Akgün, "Ferdî Kaza," 317.

¹⁶⁵ Işıl Ulaş, *Uygulamalı Can Sigortası Hukuku*, (Ankara:Turhan Kitabevi, 2002), 12,60; Kubilay, *Uygulamalı*, 6, 118; Arğılı, "Sigorta Hukukunda," 89.

¹⁶⁶ "... meblağ (can) sigortalarında ödenen sigorta bedeli bu açıdan bir "tazminat" mahiyetinde değildir. İşte bütün bu nedenlerden ötürü zarar sigortalarından farklı olarak meblağ sigortalarında halefiyet ve rücu ilkesine yer verilmediğinden bu tür sigortalarda talep haklarının yarışması söz konusu olmayacaktır (=halefiyet yasağı). Bu bakımdan sigorta ettiren hem sigortacıdan hem de korkulan olayın sorumlusu olan kimseden tazminat talep edebilecektir (=talep haklarının yığılması) (TTK.m.1338).", Omağ, *Türk Hukukunda*, 105. "Halefiyet kuralı, sadece mal ve sorumluluk sigortalarında geçerli olup, can sigortalarında uygulanmaz. Bu nedenle can sigortalarında sigortacı sigortalıya ödediği tazminatı zarar veren üçüncü kişilerden talep edemez. Diğer bir deyişle, can sigortalarında sigortacının ödediği tazminat oranında sigortalının haklarına halef olması ve sigortalının yerine geçerek rücu davası açması söz konusu değildir. Sigortalı, sigortacıdan tazminat aldıktan sonra zarar veren üçüncü kişilere de kusuru oranında başvurarak ikinci bir tazminat alabilir.". Çeker, *6102 Sayılı*, 170. Bozer, *Sigorta Hukuku*, 213; Sopacı Öztuna, "Sigorta Konusu," 142; Akgün, "Ferdî Kaza," 317; Ulaş, *Can Sigortaları*, 12; F. Dilek Kabukçuoğlu Özer, *Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası*, (Ankara:Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014), 389.

¹⁶⁷ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 71; Ulaş, *Can Sigortaları*, 225; Zehra Şeker Öğüz ve Aslıhan Sevinç Kuyucu, *Yeni Türk Ticaret Kanununda Sigorta Hukuku*, (İstanbul:Filiz Kitabevi, 2011), 118.

olduğu durumlarda, aşan kısım sigortalının lehine yapılmış sayılır. (3) 1472 nci madde hükmü hayat sigortalarında uygulanmaz. Hayat sigortası sözleşmesi gereği, sigorta şirketinden kararlaştırılan sigorta bedelini tahsil eden sigorta ettiren ve mirasçuları ile rizikoya muhatap olan kişilerin mirasçılarının, rizikonun gerçekleşmesine neden olan üçüncü kişiye karşı sahip olduğu tazminat alacağını sigorta şirketine temlik etmeleri geçersizdir.”

Can sigortasının bir diğer türü, kaza sigortalarıdır. TTK.m.1507/1'e göre, *“Kaza sigortası, belli bir prim karşılığında, sigortalının uğrayacağı kaza sonucu ölüm, geçici veya sürekli engellilik ya da işgöremezlik hâlleri için sigorta teminatı sağlar.”* TTK.m.1510/2'ye göre, *“Hayat sigortalarına ilişkin diğer hükümler, kaza sigortası hakkında da kıyas yoluyla uygulanır.”* Buna göre, sigortacının halefiyetinin düzenlendiği m.1472 hükmünün hayat sigortalarında uygulanmayacağına ilişkin m.1491/3 kaza sigortaları açısından da kural olarak geçerli olacaktır. Bu kuralın istisnasına m.1510/3'te yer verilmiştir. Bu hükme göre, *“Gerçek zararın sigortacı tarafından karşılanması öngörülmüş ise, zarar sigortalarına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla kaza sigortası hakkında da uygulanır.”* Nitekim kaza sebebiyle sigortalı bedensel bir zarara uğradığında gerekli olan tedavi, ilaç ve bakım masrafları için sigortacı gerçek zararı tazmin eder, sigortacının halefiyeti ilkesi gereğince sigortalının alacak hakkına halef olur ve zarar sorumlusuna rücu eder¹⁶⁸.

Can sigortaları kapsamında son olarak hastalık ve sağlık sigortaları düzenlenmiştir. TTK.m.1514/1'e göre, *“Sigortalının sağlığı, hastalık sigortaları ile meblağ sigortası şeklinde düzenlenen sağlık sigortalarında bir veya birkaç sigortacı tarafından, çeşitli bedellerle sigorta ettirilebilir.”* Hükmün lafzı esas alındığında, kanun koyucu ikili bir ayırım yapmıştır. Can sigortaları kapsamında olan hastalık sigortasında aynı hayat sigortasında olduğu gibi, belli bir miktarın ödenmesi söz konusu olduğu için, halefiyet uygulama alanı bulmaz.

¹⁶⁸ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 71; Akgün, “Ferdî Kaza,” 279; Ulaş, *Can Sigortaları*, 12,180; Deniz, *Sigorta Tazminatı*, 55; “... meblağ sigortası niteliğinde olan ferdi kaza ve hayat sigortalarında, sigorta ettiren 3. kişiye karşı dava açma hakkı engellenmediğinden, bu hakkın halefiyet yoluyla sigortacıya intikali mümkün olmamaktadır. Bu kuralın istisnası hastalık, ferdi kaza gibi sigortalar sebebiyle sigortalıya ödenen tedavi giderlerine ilişkindir...”, Y11HD., 13.06.2006, 2005/4308 E., 2006/6849 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:26.09.2023>).

Sağlık sigortasında ise belli bir hastalık söz konusu olursa belli bir miktarın ödenmesi kararlaştırılmışsa can sigortası niteliğinde; hastalığın sebep olduğu tedavi ve bakım giderleri ile iş görememekten kaynaklanan gelir kaybının giderilmesi kararlaştırılmışsa zarar sigortası niteliğinde olmakta ve halefiyet uygulanmaktadır¹⁶⁹. Sigortacı, sigortalıya ödeme yapması ile birlikte, sigortalının talep ve dava haklarına halef olur, zarar sorumlusuna rücu eder¹⁷⁰.

1.3 Sigortacının Halefiyetinde Taraflara İlişkin Hüküm ve Sonuçlar

1.3.1 Genel olarak

Sigortacının halefiyeti ilkesi gereğince, rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle bir zarar meydana geldiğinde, sigortacı tarafından sigortalının uğradığı zarar karşılığı ödenir ve sigortacı, sigortalının yerine geçmek suretiyle zarar sorumlusuna karşı sigortalının haklarına halef olur¹⁷¹. Bu halefiyetin sigortalıya, sigortacıya ve zarar sorumlusuna ilişkin farklı hüküm ve sonuçları vardır. Halefiyet ile birlikte aslında üçlü bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu üçlü ilişkide tarafların birbirleriyle bağlantılı olduğu için ayrı ayrı değerlendirilecektir.

¹⁶⁹ “Hastalık sigortaları can-hayat sigortalarının bir türü olup, TTK’nın 1338. maddesi gereğince sigortacısından sigorta bedelini tahsil eden sigortalının da zarar sorumlularına başvurma hakkı bulunduğundan, sigortacının aynı şekilde zarar sorumlularına rücu etmesi mümkün değildir. Ancak hastalık sigortalarında, meblağ sigortası kavramına girmeyen tedavi giderleri açısından mal sigortası hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Zira tedavi giderleri önceden belirlenmesi mümkün olan giderlerden değildir. Bu yüzden de can-hayat sigortası (bu arada hastalık sigortası) nedeniyle sigortalısına tedavi gideri ödeyen sigortacının, bu giderler için mal sigortası hükümleri uyarınca zarar sorumlularına rücu hakkının olduğunun da kabulü gerekmektedir”, Y11HD., 08.03.2010, 1318/2489. “... trafik kazası sonrasında ameliyat ve tedavi masrafları için hastaneye 3.877,18 TL ödeme yapıldığını ileri sürerek 3.877,18 TL alacağını rücu davalıdan tahsilini talep etmiştir. Davalı vekili, davacının sağlık sigortası yapmakla sigortalısının hastalık risklerini karşılamayı taahhüt ettiğini, taahhüt edilen tedavi giderleri için TTK.m.1472 uyarınca halefiyet kapsamında talep hakkının kusurlu kişilere karşı doğduğunu, ... ileri sürerek davanın reddine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece, toplanan deliller ve benimsenen bilirkişi raporuna göre, davanın kabulüne karar verilmiş; hüküm, davalı vekilince temyiz edilmiştir. Dosya içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasa aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı vekilinin yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddiyle...”. Y17HD., 22.03.2018, 2015/8610 E., 2018/3218 K. (Karar metinleri için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:11.04.2023>).

¹⁷⁰ Omağ, *Türk Hukukunda*, 127 vd; Kubilay, *Uygulamalı*, 179.

¹⁷¹ “Sigortalının zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu tazminat talebi ödenen sigorta tazminatı oranında ex lege sigortacıya geçtiğinden sigortalının meydana gelen zarardan dolayı zarar sorumlusuna dava (action cumulative de l’assure) açabilmesi imkansızlaşmıştır.”, Omağ, *Türk Hukukunda*, 127.

1.3.2 Sigortalı açısından

Sigorta ilişkisinde kanundan dolayı uygulama alanı bulan sigortacının halefiyetinde hâkim olan ilkeler “tazmin” ve “zenginleşme yasağı” ilkeleridir. Sigortacı tarafından tazmin edilecek miktar, sigortalının somut ve gerçek zararıdır. Halefiyetin sınırını da bu somut ve gerçek zarar miktarı oluşturmaktadır. Ancak ödenecek miktarın sigorta poliçesi sınırları içerisinde kalması da son derece önemlidir.

Sigortacı tarafından sigortalının karşılanması ile birlikte, sigortacı sigortalının zarardan doğan talep ve dava hakkına halef olur ve sigortalının artık zarar sorumlusuna başvurması mümkün değildir. Nitekim sigortalı, zarar sorumlusuna dava açmak suretiyle bunu talep etmişse dahi, sigortacının sigortalıya zarar karşılığını ödeme yaptığı andan itibaren, davaya sigortalı değil, sigortacı devam eder¹⁷².

Sigortacının tazmin yükümlüğünün sınırı, esas itibarıyla somut ve gerçek zarardır. Sigorta tazminatı, poliçe sınırları içinde kalarak zararın tamamını karşıladığı takdirde halef olan sigortacı karşıladığı zarar nispetinde zarar sorumlusuna başvurabilecektir. Ancak sigorta tazminatı, sigortalının zararını kısmen karşılıyorsa ve gerçek zarar miktarı, poliçedeki miktarı aşılıyorsa, sigortacının halefiyeti bu miktar ile sınırlı olacaktır. Sigortalının aradaki farka ilişkin olarak zarar sorumlusuna talep ve dava yolu ile başvurması mümkündür¹⁷³. TTK.m.1472/2’de bu husus kanun koyucu tarafından açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, “*Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu*

¹⁷² Omağ, *Türk Hukukunda*, 127; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 274.

¹⁷³ “...davacılar, sigortadan aldıkları tazminatın dışında kalan bakiye zararlarını istemiş olduklarından Sigorta Şirketinin açacağı rücu davası nedeniyle mükerrer bir ödemeyle karşı karşıya kalmayacaktır. Bu durumda mahkemece yapılacak iş davacıların yangın sonucunda uğradıkları zararın tamamının ne olduğunu saptamak ve sigortadan aldıkları miktarı tenzil ederek bakiye bir zararları varsa bu miktarın davalıdan tahsiline karar vermektense ibaret bulunmaktadır. Mahkemece, davacıların sigortadan aldıkları tazminat dışında kalan bakiye zararlarının tazmini istemiş oldukları düşünülmeden, TTK.nun 1301/2. maddesi hükmüne aykırıdır... gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekte, yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir. ... direnme kararı bozulmalıdır...”, YHGK., 02.04.1986, 1984/11-82 E., 1986/331 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/> ET.: 18.02.2020). “... “kısmi ödeme” halinde zarar miktarının sigorta ile karşılanan kısmı sigortacı tarafından, geriye kalan kısmı da sorumlu kişi tarafından ödenir. Burada çift tazminat ödeme durumu yoktur, fakat zararın iki şahıs tarafından tazmin olunması hali vardır (TTK.m.1301/f.2). Bu yüzden bu şıkta da sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişki açısından sigortalının dava hakkı “kısmen giderilen zarar miktarı” oranında düşmüş sayılır.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 129.

olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.”. Kısmi ödemenin sebebi, sermaye yetersizliği, rizikonun gerçekleşmemesi hususunda çaba göstermesi amacıyla sigorta ettirenin belirli bir oranda rizikoyu üzerinde taşıması ve benzer durumlar olabilir¹⁷⁴.

Sigortalının, kanundan doğan halefiyet gereğince sigortacıya karşı onu koruma ve ihlal edici davranışlardan kaçınma yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁷⁵. Kanun koyucu bu yükümlülükle, sigorta ettirenin dürüstlük ve özen kuralına aykırı bir şekilde zarara karşı ilgisi kalmak suretiyle zararın büyümesinin önlenmesi ve zararın büyüyerek sigortacıya yüklenmesinin önüne geçilmesini engellemek amacı taşımaktadır¹⁷⁶. Bu bağlamda, TTK.m.1448/1’e göre, “Sigorta ettiren, rizikonun

¹⁷⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 129, dn.5.

¹⁷⁵ “... sigorta ve/veya sigorta ettiren, iş bu sözleşme ile temin olunan rizikoların gerçekleşmesinde zararı önlemeye, azaltmaya ve hafifletmeye yarayacak önlemleri almakla yükümlüdür.” YHGK., 15.02.2012, 2011/689 E., 2012/65 K. sayılı kararı. Aynı yönde kararlar için bkz. İstanbul BAM 14. HD., 20.06.2023, 2020/1364 E., 2023/1110 K. sayılı kararı. “Burada önemli olan husus sigortalının kusuru değil, rizikonun gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğunun görülmesine rağmen bir takım önlemler alınmamış olması veya riziko gerçekleşmiş olmasına rağmen yine de alınacak bir takım önlemlerle zararın azaltılması mümkün olmasına rağmen sigortalı bu önlemleri almakta kusurlu davranması nedeniyle zararın artmasıdır. Bu hallerde kusur oranına göre indirim yapılması mümkündür.” İstanbul BAM., 12.HD., 22.03.2023, 2020/1320 E., 2023/430 K. sayılı kararı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kızılsümer, *Sigortacının*, 78; Omağ, *Türk Hukukunda*, 130-147; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 275,276. “Davalı taraf araca ve kendisine zarar veren şirketi, ... ibra etmiş ve bu ibranın kapsamına otomobil hasarı ile maddi ve manevi tazminatına dahil bulunduğu anlaşılmıştır. ... Şu hâlde davalı, davacının faile rücu hakkını ortadan kaldırdığından ve bu yön mahkeme ilamı ile saptandığından davalının, davacıya karşı sorumlu tutulması ve imtarının da mahkemece tayini gerekirken davalı ile zarar sorumlusu olan şirket arasındaki iç münasebete ilişkin taahhütname dayanılarak davanın reddi doğru değildir.” Y11HD., 22.03.2001, 1104/2282. Aynı yönde Y11HD., 15.04.1976, 1471/2032; Y11HD., 13.06.2000, 2024/3027. (Karar metinleri için bkz. www.kazancı.com/ ET.: 07.01.2024). Sigortalının halefiyete konu olan hakları korumak ve ihlalden kaçınma yükümlülüğü söz konusudur. Omağ’a göre, “TTK.1301’e göre bu fıkranın ekleniş gayesi, bir taraftan halefiyeti ortadan kaldıracak ve sınırlandıracak: fiil ve işlemlere engel olunarak, kanun koyucunun, halefiyet ile ulaşmak istediği hedefleri gerçekleştirmek; diğer taraftan da halefiyeti göz önüne alarak primi düşük tutan sigortacı ile zarar sorumlusu arasındaki iç ilişkide sigortalının kendi fiil ve işlemleriyle bir değişiklik yapmasını önlemektir. Nitekim İngilizler bu hususa işaret etmek istercesine sigortalıya ait bu yükümlülüğü “Sigortacının (hukuki) durumuna bir zarar vermemek ödevi” (=Duty not to prejudice the insurer’s position) adı altında anmaktadırlar.” 130; Rodoslu, “Rücu,” 258,259; Akgün, “Ferdî Kaza,” 279; Ulaş, *Can Sigortaları*, 239,240.

¹⁷⁶ Ulaş, *Can Sigortaları*, 239; İrem Aral Eldeleklioğlu, “Tarafların Yükümlülükleri”, *Sigorta Davaları*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022), 155; “TTK’nun 1448.maddesi gereği, zararın oluşumunun engellenmesi için gerekli önlemlerin alınması da sigortalı için bir yükümlülüktür. Sigortacının sorumluluk derecesi belirlenirken, gerek rizikoyu ağırlaştıracak hususların bildirilmesine ilişkin yükümlülük, gerekse riziko ağırlaşmasını engelleyecek önlemlerin alınması yükümlülüğünün birlikte ele alınması gereklidir. Aksi yöndeki bir kabul, güven ve iyiniyet temelinde kurulan sigorta sözleşmesinde, taraf menfaatleri arasındaki dengenin bozulmasına yol açacaktır.” Y4HD., 18.04.2022, 2021/11836 E., 2022/7304 K. (Karar metinleri için bkz. www.kazancı.com/ ET.: 07.01.2024).

gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır.”. Bu hükmün dışında mal sigortaları açısından TTK.m.1472/2’de bu nitelikte bu yükümlülüğe yer verilmiştir. Buna göre, “Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.”.

Sorumluluk sigortaları açısından ise TTK.m.1481’de aynı şekilde hükme bağlanmıştır¹⁷⁷. Her üç düzenlemede de sigortalının, sigortacının halefietini ihlal edici davranışlardan kaçınması hususu açıkça düzenlenmiştir. İhlal edilmesi halinde, sigortalının sorumluluğu söz konusu olur. Bu iki şekilde ortaya çıkabilir: Birincisi yapması gerekeni yapmaması, ikincisi yapmaması gerekeni yapması şeklinde olabilir¹⁷⁸. Sigortalının olumlu veya olumsuz davranışı ile bir ihlal söz konusu ise, bir takım müeyyideler söz konusu olur. Bu ihlale ilişkin davranışın, sigorta sözleşmesi kurulmadan önce veya sonra olmasına göre müeyyide farklıdır.

Sigorta ilişkisi kurulmadan önce, sigortalı muhtemel zarar sorumlusuna karşı bir zarara sebebiyet vermesi halinde talepte bulunmayacağı taahhüdünde (sorumsuzluk kaydı) bulunabilir¹⁷⁹. **Sigorta ilişkisi kurulduktan sonra** zarar

¹⁷⁷ Buna göre, “Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.”; Ayrıca bkz. Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 95.

¹⁷⁸ Omağ, *Türk Hukukunda*, 132-135. “Sigortalının zarar sorumlusu üçüncü kişiyi ibra etmesi, zarar sorumlusundan olan alacağını, sigortacı dışında üçüncü kişiye rehin veya temlik etmesi, sulh sözleşmesi yapması veya sigorta tazminatını aldıktan sonra ayrıca zarar sorumlusundan da tazminat elde etmesi gibi durumlar sigortalının halefiet hakkını ihlalden kaçınması yükümlülüğünün ihlaline örnektir. Sigortalının zararın gerçekleşmesine ilişkin hiç veya yanlış ya da eksik bilgi vermesi, rizikonun gerçekleşmesine ilişkin delilleri saklaması veya yok etmesi, sigortacının talep ettiği bilgi ve belgelerin verilmemesi yahut yanlış bilgi veya belgenin verilmesi gibi durumlar ise sigortalının halefiet hakkını koruma yükümlülüğünün ihlal edilmesine örnektir.”. Damar, *Sigortacının*, 153.

¹⁷⁹ Kanun koyucu TBK.m.115/1 hükmü gereğince borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin sorumsuzluk anlaşmalarının kesin olarak hükümsüz olduğunu hükme bağlamıştır. Dolayısıyla sigortalı ile zarar sorumlusu arasında yer alan sorumsuzluk sözleşmesi veya kaydının zarar sorumlusunun ağır kusurundan ötürü sorumlu tutulamayacağına ilişkin

meydana gelmişse ve sigortacı zararı tazmin etmişse, tazmin ile birlikte sigortalının alacak hakkına halef olur. Ancak sigortacının, sigortalının alacak hakkından geçerli bir sorumsuzluk kaydı sebebi ile vazgeçmesi dolayısıyla halef olması mümkün değildir¹⁸⁰. Bu durumda sigortacının halefiyeti, sigorta ilişkisi kurulmadan önce sigortalının zarar sorumlusuna karşı muhtemel bir alacak hakkından vazgeçmesi suretiyle, etkisizleştirilmekte ve ihlal edilmektedir. Bu konuda dürüstlük kuralı ve hakkaniyet gereğince, sigorta ilişkisi kurulurken sigortalı bu şekilde tasarrufta bulunduğunu sigortacıya mutlaka bildirmelidir¹⁸¹.

Sigorta hukuku açısından teminat altına alınan zarar, rizikonun varlığına bağlıdır. Halefiyeti etkileyecek bir durumun varlığı halinde, sigortalının bildirim üzerine sigortacı, halefiyet ve rücu hakkının olmadığı bir sigorta bedeli tazmini ihtimalini değerlendirebilir, aktüeryal hesaplama sonucunda prim oranını artırabilir. Değerlendirme sonucunda halefiyet hakkından faydalanmaksızın, sigorta bedelini ödemeyi ve zararı tazmin etmeyi kabul ederek, sigorta ilişkisinin tarafı olabilir veya bu ilişki içinde yer almama konusunu değerlendirebilir.

“Beyan yükümlülüğü” başlığı altında sözleşmenin yapılmasında genel olarak sigortalının bildirim yükümlülüğü TTK.m.1435’te düzenlenmiştir¹⁸². Buna göre, “(1) Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.”. Hükümde ayrıntılı bir şekilde yükümlülüğün kapsamı belirlenmiştir¹⁸³.

olması halinde bu anlaşma kesin hükümsüz olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ölmez, “İhlal” 61-65.

¹⁸⁰ Omağ, *Türk Hukukunda*, 137,138.

¹⁸¹ Rodoslu, “Rücu,” 260,261.

¹⁸² “... sigortalı kendisine yöneltilen istemleri, aksi kararlaştırılmamışsa derhal sigortacıya bildirmelidir. Bu bildirim üzerine veya zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurması hâlinde, sigortacı TTK’nın 1427. maddesi uyarınca gerekli araştırmaları yaptıktan sonra ve en geç ihbardan kırkbeş gün sonra tazminat ödemek zorundadır. Bu şekilde sigortacı ileride karşılaşabileceği tazminat taleplerine karşı bilgilendirilmek suretiyle kendisine gerekli önlemleri alabilme fırsatı tanınmıştır.”, Karasu, “6102 Sayılı,” 691. Erbaş Açıklık, “Sigorta,” 885 vd.

¹⁸³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Karasu, “6102 Sayılı,” 690-692.

Sigortalının, temsilcinin ve lehdarın bilgi ve davranışları sonradan sigortacının halefiyetini etkisizleştirebilecek hususların sözleşme kurulurken belirlenebilmesi açısından son derece önemlidir ve buna ilişkin olarak Kanunda yazılı soru sorulması imkânı da hükme bağlanmıştır¹⁸⁴. TTK.m.1436/1'e göre, "(1) Sigortacı sigorta ettirene, cevaplaması için sorular içeren bir liste vermişse, sunulan listede yer alan sorular dışında kalan hususlara ilişkin olarak sigorta ettirene hiçbir sorumluluk yüklenemez; meğerki, sigorta ettiren önemli bir hususu kötüniyetle saklamış olsun. (2) Sigortacı, liste dışında öğrenmek istediği hususlar varsa bunlar hakkında da soru sorabilir. Söz konusu soruların da yazılı ve açık olması gerekir. Sigorta ettiren bu soruları cevaplamakla yükümlüdür."

Sigortalının bildirim yükümlülüğüne ilişkin TTK.m.1435 hükmüne uyulmaması halinde, buna uygulanacak yaptırıma ilişkin olarak TTK.m.1439'da bir hükme yer verilmiştir. Bu hükme göre, "(1) Sigortacı için önemli olan bir husus bildirilmemiş veya yanlış bildirilmiş olduğu takdirde, sigortacı 1440 ıncı maddede belirtilen süre içinde sözleşmeden cayabilir veya prim farkı isteyebilir. İstenilen prim farkının on gün içinde kabul edilmemesi hâlinde, sözleşmeden cayılmış kabul olunur. Önemli olan bir hususun sigorta ettirenin kusuru sonucu öğrenilememiş olması veya sigorta ettiren tarafından önemli sayılmaması durumu değiştirmez. (2) Rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğü ihlal edildiği takdirde, bu ihlal tazminatın veya bedelin miktarına yahut rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, ihmalin derecesine göre tazminattan indirim yapılır. Sigorta ettirenin kusuru kast derecesinde ise beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı varsa, sigortacının tazminat veya bedel ödeme borcu ortadan kalkar; bağlantı yoksa, sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak sigorta tazminatını veya bedelini öder." Tazminatın ortadan kalkması için kasıt aranmıştır, nitekim sigortalının ihmali olduğu durumda sigorta tazminatından indirim yoluna gidilecektir¹⁸⁵.

Sigorta ilişkisi kurulduktan sonra, sigortalı, zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu tüm haklar üzerinde, sigortacının tazmin ettiği ana kadar tasarruf yetkisi

¹⁸⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 137,138; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, s276.

¹⁸⁵ İbrahim Ağsagal, *Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları*, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2015), 169; Fırat Öztan, *Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti*, (Ankara:Banka ve Ticaret Hukuk Araştırma Enstitüsü, 1965), 55.

vardır¹⁸⁶. Bu konuda serbest olmasına rağmen, bu şekilde bir tasarruf, ödeme sonrasında, sigortacının halef olmasını engeller.

Sigortacının böyle bir ihtimalde korunması gerekir ve dolayısıyla kendi sigortalısına başvurabilme imkânı olmalıdır. Bu konuda TTK.m.1448 hükmü önemli bir koruma sağlamaktadır¹⁸⁷. Hükme göre, “(1) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda, zararın önlenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması veya sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler almakla yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortacının bu konudaki talimatlarına olabildiğince uymak zorundadır. Birden çok sigortacının varlığı ve bunların birbirlerine aykırı talimatlar vermeleri hâlinde, sigorta ettiren, bu talimatlardan zararın azaltılması ve rücu haklarının korunması bakımından en uygun olanını dikkate alır. (2) Bu yükümlülüğe aykırılık sigortacı aleyhine bir durum yaratmışsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır. (3) Sigortacı sigorta ettirenin birinci fıkra gereğince yaptığı makul giderleri, bunlar faydasız kalmış olsalar bile, sigorta tazminatından veya bedelinden ayrı olarak tazmin etmekle yükümlüdür. Eksik sigortanın yapıldığı hâllerde 1462 nci madde hükmü kıyas yoluyla uygulanır. (4) Sigortacı, sigorta ettirenin istemi üzerine giderlerin karşılanması amacıyla gerekli tutarı avans olarak ödemek zorundadır.”. Bu düzenleme gereğince, sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra, sigortacı henüz zararı tazmin etmediği durumda, sigortalının “sigortacının üçüncü kişilere olan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar ölçüsünde önlemler” almadığı takdirde sigortacıya karşı sorumluluğu söz konusu olur.

Bu konuda bir diğer koruyucu düzenleme, TTK.m.1486/1’dir. Bu hükme göre, “...1472 ... nci madde hükümlerine aykırı yapılan sözleşmeler geçersizdir.”. Hüküm niteliği itibarıyla emredicidir¹⁸⁸. TTK m. 1472'nin emredici hükmü, yalnızca sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigortacı ile sigortalı arasındaki anlaşmaları etkiler. Sigortacı ile zarar sorumlusu veya sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki anlaşmalar, bu emredici hükmün kapsamına girmez. Bu nedenle, sigortalının olası

¹⁸⁶ Omağ, *Türk Hukukunda*, 146.

¹⁸⁷ İrem Merve Yener, *Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2020), 136.

¹⁸⁸ Ulaş, *Uygulamalı*, 244.

zarar sorumlusu ile yaptığı anlaşmalar geçerlidir ve bu durum, sigortacının halefiyet hakkını ihlal edebilir¹⁸⁹.

Sigortalının halefiyete ilişkin ihlalinin, sigortacı tarafından **zararın tazmininden sonra öğrenilmesi** halinde, sebepsiz zenginleşme veya haksız fiil sebebiyle sigortalının bunu tazmin etmesi gerekir. **Zararın tazmininden önce öğrenmesi** halinde ise, sigortalı ile sigortacı arasında takas mümkündür. Nitekim sigortalı ihlalden dolayı tazmin yükümlüsü, sigortacı ise sigorta tazminatı ödeme yükümlüsü olduğundan, karşılıklı alacaklar takasa konu olabilir¹⁹⁰.

Sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zarar meydana gelmesi halinde, sigortacı zararı tazmin eder, kanundan doğan halefiyet gereğince, sigortalının haklarına halef olur ve zarar sorumlusuna başvurur. **Sigorta tazminatının ödenmesinden sonra**, ödemenin yapılması ile birlikte, sigortalının ödemeye kadar kendisine ait olan alacak hakkı üzerinde artık tasarrufta bulunması mümkün değildir. Aksi bir durumda, yapılan işlem geçersizdir. Sigortacı tarafından sigortalıya ödeme yapılmışsa, sonrasında zarar sorumlusunun da sigortalıya ödeme yapması halinde, iyiniyetli olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir¹⁹¹. Zarar

¹⁸⁹ Memiş, *Sigorta*, 76,77; Ölmez, “İhlal” 28. TTK.m.1472/2’ye göre, “*Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur.*”. TTK.m.1481/3’e göre, “*Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.*”; “... taraflar arasında (25.2.1987) tarihli ibraname düzenlenmiştir. Bu belgede ibranamenin hasarları da kapsadığı ve sonuç olarak (9.2.1987 günü meydana gelen yangın sebebiyle tarafların anlaşmaları ve mal sahibi olarak müstecir şirketin ibra edildiği belirtilmiştir. Söz konusu bu ibraname, yıpranma ve değer kaybından başka yangında meydana gelen hasarları da kapsamaktadır. Bu nedenle, davacı sigorta şirketinin yangına sebep olan kiracı şirkete rücuunu engelleyici niteliktedir. Bu durumda TTK.’nun 1301/f-2 maddesinin “sigorta ettiren kimse, inci fıkragereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edecek bir hal ve harekette bulunursa sigortacıya karşı mesul olur” hükmü uyarınca davalı sigorta ettiren davacı sigortacıdan aldıklarını geri vermekle yükümlüdür. Mahkemece ibranamenin kapsamı karşısında davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken ibraname yanlış değerlendirilerek istemin reddi cihetine gidilmesi bu nedenle doğru görülmemiş davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulüyle hükmün bozulması gerekmiştir...” Y11HD., 22.09.1988, 2312/5164. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.: 27.09.2023>).

¹⁹⁰ “*Sigortacının halefiyete konu olan hakları ihlal ettiği gerekçesiyle, sigortalıya karşı BK.m.96 (veya m.41) uyarınca sahip olduğu tazminat talepleri sigorta tazminatının ödenmesinden önceki aşamada, bir def’i (exceptio) olarak ortaya çıkacaktır. Sigortacının da def’i bir takas (compensati) def’idir. Sigortacı sahip olduğu tazminat alacağını, sigortalıya karşı ödemekle yükümlü bulunduğu sigorta tazminatı ile “takas” eder. Bu suretle de sigorta tazminatını ödemek borcundan kurtulur.*”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 145.

¹⁹¹ Ağsagal, *Sigorta*, 173; “*Zarar sorumlusu halefiyetin gerçekleştiğini biliyorsa ya da bilmesi gerekiyorsa, sigortalıya yaptığı ödeme tazminat borcunu sona erdirmes, sigortacı zarar sorumlusuna rücu edebilir. Bu durumda sigortacının halefiyet hakkı ihlal edilmiş olmaz. Eğer*

sorumlusu iyiniyetli ise, borcundan kurtulmuş olur¹⁹²; ancak iyiniyetli değilse rücu davası gereğince sigortacıya tekrar ödeme yapmak zorunda kalır. Zarar sorumlusunun borcundan kurtulması halinde, sigortacı TTK.m.1472/2 ve m.1481/3 gereğince halefiyetin uygulamaması sebebiyle uğradığı zararını sigortalıya tazmin ettirir¹⁹³.

Sigortacının halefiyeti gereğince, sigortacının sigorta tazminatının sigortalıya ödenmesi sonrasında zarar sorumlusuna karşı rücu davası açılabilmesi için, sigortalı sigortacının talebi doğrultusunda riziko ve zarar tespitine ilişkin bilgi ve belgeleri verme yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁹⁴.

“Bilgi verme ve araştırma yapılmasına izin verme yükümlülüğü” başlığını taşıyan TTK.m.1447’de buna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir¹⁹⁵. Buna göre, *“(1) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesinden sonra, sözleşme uyarınca veya sigortacının istemi üzerine, rizikonun veya tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve sigorta ettirenden beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak zorundadır. Ayrıca, sigorta ettiren, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun gerçekleştiği veya diğer ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermekle ve kendisinden beklenen uygun önlemleri almakla yükümlüdür. (2) Bu yükümlülüğün ihlal edilmesi sebebiyle ödenecek tutar artarsa, kusurun ağırlığına göre tazminattan indirim yapılır.”* İkinci fıkrada düzenlenen yaptırımın yanı sıra sigortacının, zararın tazmini için TTK.m.1472/2 veya m.1481/3 gereğince sigortalıya başvurabilmesi mümkündür.

zarar sorumlusu, halefiyetin gerçekleştiğinden haberi olmaksızın, iyiniyetle sigortalıya ödeme yaparsa, borcu sona erer ve sonuçta, sigortacı, zarar sorumlusuna rücu edemeyeceğinden halefiyet hakkı ihlal edilmiş olur.”, Ölmez, “İhlal” 81.

¹⁹² TBK.m.186’ya göre, *“Borçlu, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifada bulunarak borcundan kurtulur.”*

¹⁹³ Sigortacı, TBK.m.77, m.112 veya m.49 gereğince de sigortalının sebep olduğu zararını tazmin ettirebilir. TBK.m.77’ye göre, *“Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.”* TBK.m.112’ye göre, *“Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.”* TBK.m.49’a göre, *“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”*

¹⁹⁴ *“Sigortalı, sigortacının isteği üzerine rizikonun gerçekleşmesi nedenlerini ayrıntılı şekilde belirlemeye, zarar miktarı ile delilleri saptamaya ve rücu hakkının kullanılmasına yararlı bilgi ve belgelerin gecikmeksizin sigortacıya vermekle yükümlüdür.”* Y4HD., 20.03.2023, 24910/4039.

¹⁹⁵ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 94; Ulaş, *Uygulamalı*, 241.

1.3.3 Sigortacı açısından

1.3.3.1 Sigortalıya ait alacak hakkına halef olması

1.3.3.1.1 Genel olarak

Sigorta ettiren ile sigortacı arasında yapılan sigorta sözleşmesi gereğince, rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zarar meydana geldiğinde, sigortacı poliçedeki limitler dahilinde sigortalının zararını tazmin eder ve bu ödemeyi yaptığı an itibarıyla zarar gören sigortalının zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu alacak, talep ve dava hakkına halef olur. Halef olunan alacak hakkının hukuki sebebi, haksız fiil, sözleşmeye aykırılık veya kanun hükmü olabilir¹⁹⁶.

Sigortacının halefiyetinde, halef olunan alacak hakkı kapsamındaki talep, maddi tazminattır¹⁹⁷. Nitekim zarar sigortaları açısından sigorta ile teminat altına alınan menfaat, meşru, belirlenebilir, gerçek ve ekonomik nitelikte olmalıdır¹⁹⁸. Manevi zarar ve aynı talep hakları sigortacının halefiyetinin konusunu oluşturmaz¹⁹⁹.

1.3.3.1.2 Halefîyetin kapsamı

Sigorta ilişkisi gereğince, sigortacının halefîyeti kapsamında sigortacı, sigortalının asıl alacak hakkına ve asıl alacağa bağlı fer'i haklarına halef olmaktadır. Zarar sorumlusu, haksız fiil, sözleşme veya Kanun gereğince sigortalı ile borç ilişkisi içindedir; zararın sigortacı tarafından sigortalıya ödenmesi ile birlikte, sigortacı bu borç ilişkisinden dolayı sigortalının yerine geçer ve alacak hakları itibarıyla halef

¹⁹⁶ Karasu, "6102 Sayılı," 702. "Sigortacının halef olduğu tazminat alacağının temeli, sigortacı ile zarar sorumlusu üçüncü kişi arasındaki "borç ilişkisidir." Bu borç ilişkisinin doğumunu ise üç kaynağa dayandırmak mümkündür. Bunlar haksız fiil, sözleşme ve Kanun'dur. Sigortacının ikame edeceği rücu davasının dayanağı hukuki sebep, sigortalının tazminat borçlusuna karşı açabileceği davanın dayanağı hukuki sebebin aynıdır. Eğer sigortalı istihdam eden aleyhine BK.55 veya mal sahibi aleyhine B.K. m.58 hükümlerine dayanabiliyorsa veya 2918 sayılı yasa uyarınca nakil aracının sahibi (işleten) aleyhine veya aynı aracı trafik rizikolarına karşı sigortalı bir diğer sigorta şirketine veya TTK.m.781 vd. uyarınca taşıma sözleşmesine dayanarak dava açabiliyorsa, aynı hukuki sebeplere dayanarak sigortacı da rücu davasını ikame edebilecektir. Sigortalının haksız fiil (BK.m.41) veya akde muhalefet (BK.m.96) dolayısıyla dava açabildiği hallerde, sigortacı da sigortalı gibi bizzat bu sebeplere dayanıp dava açabilecektir. Türk pozitif hukukunda TTK. 'nun 1301 maddesi yukarıda anlatımları doğrularak, tazminat alacaklarının doğumuna yol açan "borç kaynakları" arasında bir ayırım yapmamıştır. Nitekim madde metninde kullanılan "vaki zarardan dolayı... dava hakkı" şeklindeki ibarenin her üç borç kaynağını kapsayabilecek çok genel ifadesinden bu hususun anlaşılması gerektiği öğretide kabul edilmektedir...", YHGK., 23.10.2002, 11-862/854 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:27.09.2023>).

¹⁹⁷ Omağ, *Türk Hukukunda*, 158; Damar, *Sigortacının*, 184,185.

¹⁹⁸ Damar, *Sigortacının*, 184,185.

¹⁹⁹ Damar, *Sigortacının*, 184,185.

olur. Zararın karşılığının sigortalıya tam olarak ödenmemesi halinde, ödenmeyen kısım için sigortalının zarar sorumlusuna başvurma hakkı vardır.

Halef olunan asıl alacak ile birlikte sigortalının zarar sorumlusuna yöneltebileceği tüm haklar sigortacıya geçer. Dolayısıyla asıl alacak hakkı ve fer'i haklar halefiyetin kapsamındadır²⁰⁰. Fer'i haklar içinde, teminat, faiz ve imtiyaz hakları bulunmaktadır²⁰¹.

Zarar sorumlusunun kusuru ile sebep olduğu zarar için, sigortalıya teminat göstermesi mümkündür²⁰². Sigortacının alacak hakkına halef olması ile birlikte ayrıca başka bir işlem yapılmasına gerek kalmaksızın şahsi veya ayni teminatlar da sigortacıya geçer²⁰³. Sigortacının kısmi ödemesinde, hem sigortalı hem de sigortacı teminat haklarına sahip olur; hatta teminat sigortalının karşılanmayan zarar miktarına karşılık geliyorsa, tüm teminat hakkı sigortalıya ait olur²⁰⁴.

Türk Borçlar Kanunu'nun m.189 hükmünün kıyasen uygulanması suretiyle faiz hakları da sigortacının halefiyetinin kapsamındadır. Hükme göre, *“Alacağın devri ile devredenin kişiliğine özgü olanlar dışındaki öncelik hakları ve bağlı haklar da devralana geçer. Asıl alacakla birlikte işlemiş faizler de devredilmiş sayılır.”* İmtiyaz hakları açısından da bu hükmün 1. fıkrasının kıyasen uygulanması suretiyle sigortalının şahsına ilişkin olduğu için halefiyetin kapsamında değildir. Sigortalının şahsına özgü olmayan imtiyaz hakları ise, kapsamdadır.

Sigortacının halefiyetinin kapsamını belirlerken, sigortacı tarafından zararın giderilmiş olmasının hüküm ve sonuçları önemlidir. Sigortacı tarafından zararın kısmen tazmin edilmesi durumunda, sigortalı tazmin edilmeyen zararı için zarar sorumlusuna başvurabilir. Sigortacının halefiyeti gereğince de sigortacı ödediği miktar ile sınırlı rücu hakkına sahiptir. Kısmen tazmin durumunda, hem sigortalı, hem de sigortacının zarar sorumlusuna karşı talepte bulunması durumunda, zarar sorumlusunun zararın tamamına karşılık gelen iki taleple karşılaşması söz konusudur. Zarar sorumlusu, sigortalı ve sigortacı tarafından gelen iki talebi de karşılamalıdır. Ancak iki talebi karşılama konusunda yetersiz kalacak olursa,

²⁰⁰ Omağ, *Türk Hukukunda*, 162; Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 78; Karasu, “6102 Sayılı,” 702.

²⁰¹ Rodoslu, “Rücu,” 255-258; Serozan, *İfa*, 28; Arğıllı, “Sigorta Hukukunda,” 88.

²⁰² Damar, *Sigortacının*, 186,187.

²⁰³ Damar, *Sigortacının*, 186,187.

²⁰⁴ Rodoslu, “Rücu,” 256.

sigortalının korunması ve öncelikle sigortalının talep hakkının karşılanması gerekir²⁰⁵, sigortalının talep hakkı sigortacının talep hakkından üstün görülmelidir. Bu konuda sıralamada sigortalının talebi önce karşılanmalı, sonra sigortacının rücu hakkı kapsamında talebi karşılanmalıdır. Sigorta hukukunda bu durum, “halefiyetin sigortalının zararına ileri sürülememesi ilkesi” olarak kabul edilmektedir²⁰⁶. Böylece sigortacının kanundan doğan halefiyeti sebebiyle sigortalının hakları kısıtlanmamış olmaktadır.

Sigortacının sigortalının alacak hakkına halef olması ile birlikte, sigortacı zarar sorumlusuna karşı rücu hakkına sahip olmaktadır. Rücu hakkının kapsamı, sigortalıya ödediği sigorta tazminatı, gerçek zarar miktarı ve poliçedeki sınırdır. Bu durumda sigorta sözleşmesinin tek veya birden fazla olmasına göre değerlendirme yapılmalıdır. Tek bir sigorta sözleşmesi varsa ve zarar tam olarak sigortacı tarafından tazmin edilmişse, halefiyetin kapsamı, tazmin edilen bu miktardır. Zarar kısmen sigortacı tarafından tazmin edilmişse, sigortacı sadece ödediği miktarla sınırlı olarak halef olur²⁰⁷.

Müşterek sigorta TTK.m.1466’da düzenlenmiştir. Buna göre, “(1) Bir menfaat birden çok sigortacı tarafından aynı zamanda, aynı süreler için ve aynı rizikolara karşı sigorta edilmişse, yapılan birden çok sigorta sözleşmesinin hepsi, ancak sigorta olunan menfaatin değerine kadar geçerli sayılır. Bu takdirde sigortalılardan her biri, sigorta bedellerinin toplamına göre, sigorta ettiği bedel oranında sorumlu olur. (2) Sözleşmelere göre sigortacılar müteselsilen sorumlu oldukları takdirde, sigortalı, uğradığı zarardan fazla bir para isteyemeyeceği gibi, sigortalılardan her biri yalnız kendi sözleşmesine göre ödemekle yükümlü olduğu bedele kadar sorumlu olur. Bu hâlde ödemede bulunan sigortacının diğer sigortalılara karşı haiz olduğu rücu hakkı, sigortacıların sigortalıya sözleşme hükümlerine göre ödemek zorunda oldukları bedeller oranındadır.”. Dolayısıyla

²⁰⁵ Omağ, *Türk Hukukunda*, 161 vd.; Rodoslu, “Rücu,” 253.

²⁰⁶ “Bu ilkenin özünde, sigorta sözleşmesine hâkim “ana espri” ile sigortacının selefi olan sigortalının “farazi iradesi” yatmaktadır. Halefiyetin sigortalının zararına olarak ileri sürülememesi, sigorta sözleşmesinin zarar gören sıfatıyla sigortalıya himaye sağlayan ana esprisiyle, hiç kimsenin (sigortalı) kişisel menfaatlerinin aleyhine olarak bir başka kişiyi (sigortacı) kendisine halef kılma iradesinde olamayacağı varsayımına dayanır.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 166.

²⁰⁷ Omağ, *Türk Hukukunda*, 167.

müşterek sigortada, her sigortacı tazmin ettiği sigorta bedeli ile sınırlı olarak halef olabilir; toplam itibarıyla sigortalının zararının tamamı karşılanmış olur²⁰⁸.

Sigortalının zararının sigortacı tarafından tamamı karşılanmadığı takdirde, sigortalı kalan kısım için zarar sorumlusuna başvurma hakkına sahiptir. Müşterek sigorta söz konusu olduğunda, zarar sorumlusu, sigortalının zararını karşılamasının ardından kalan rücu talebinde bulunan sigortacıları ödedikleri sigorta tazminatları oranında taleplerini karşılamalıdır.

1.3.3.2 Rücu davası hakkına sahip olması

Sigortacının kanundan doğan halefîyetinin en önemli sonucu, sigortalının alacak hakkına halef olması suretiyle zarar sorumlusuna karşı rücu davası açabilmesidir.

1.3.4 Zarar sorumlusu açısından

Sigortalı ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi gereğince, zarar sorumlusu kanun gereği kendiliğinden sigortacının rücu davasının muhatabı olmaktadır. Sigorta ilişkisinin tamamen dışında, bilgisi olmasa dahi sigortacıya karşı borçlu konumuna geçmiş olmaktadır. Zarar sorumlusunun vermiş olduğu zararı tazmin yükümlülüğü olmakla birlikte, belirli hususlarda korunması gerekir.

Türk Borçlar Kanunu bazı hükümlerinin kıyasen uygulanması suretiyle bu koruma sağlanabilir. TBK.m.186'da "*Devrin hükümleri*" başlığı altında "*İyiniyetle yapılan ifa*" ya ilişkin olarak bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, "*Borçlu, alacağın devredildiği, devreden veya devralan tarafından kendisine bildirilmemişse, önceki alacaklıya; alacak birkaç kez devredilmişse, son devralan yerine önceki devralanlardan birine iyiniyetle ifade bulunarak borcundan kurtulur.*"

Hüküm gereğince eğer zarar sorumlusu kötü niyetli olarak yani halefîyetin varlığını bilmesine rağmen sigortalıya ödeme yapmışsa, yapmış olduğu ödeme geçerli olmayacağından, sigortacıya ikinci bir ödeme yapmak zorunda kalacaktır²⁰⁹.

²⁰⁸ Omağ, *Türk Hukukunda*, 171; Kender, *Türkiye'de Hususi*, 190; Kemal Şenocak, *Çifte Sigorta*, (Ankara:Turhan Yayınevi, 2002), 112.

²⁰⁹ "*Tazminat alacağının intikali borçluya bildirilmemiş ise, (=ihbar külfeti) sigortalıya (eski alacaklı) iyiniyetle yapılan ödeme (BK.m.165) ile alacağa ilişkin diğer tüm hukuki işlemler geçerlidir. Tazminat alacağının kanunen sigortacıya intikal ettiğini bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen borçlu, eski alacaklısı sıfatıyla sigortalıya veya onun emriyle bir üçüncü kişiye*

İyiniyetli ise, yani sigortacının halefiyetini bilmeden sigortalıya ödeme yapmışsa, borcundan kurtulmuş olur²¹⁰. Böyle bir durumda, sigortacının artık zarar sorumlusuna başvurma hakkı söz konusu olmaz; sigortacı zenginleşme yasağı gereğince sigortalıya başvurabilir²¹¹.

Zarar sorumlusunun korunması ihtiyacı, sigortacının ve sigortalının zararın tazmini amacıyla talepte bulunması halinde de ortaya çıkmaktadır. “İfadan kaçınma ve tevdi” başlığını taşıyan TBK.m.187 hükmünün kıyasen uygulanması mümkündür. Bu hükme göre, “*Kime ait olduğu çekişmeli bulunan bir alacağın borçlusunu, ifadan kaçınabilir ve alacağın konusunu hâkim tarafından belirlenen yere tevdi etmekle borçtan kurtulur. Borçlu, alacağın çekişmeli olduğunu bildiği hâlde ifada bulunursa, bundan doğacak sonuçlardan sorumlu olur.*”. Zarar sorumlusu, bu hüküm gereğince sigortalıya ve sigortacıya ödeme yapmaktan imtina edebilir ve borcunu mahkemenin tayin edeceği bir yere tevdi ederek borcundan kurtulabilir²¹².

Sigortacının halefiyeti kanun gereği uygulama alanı bulmakta, sigortacı zararı tazmin ettiğinde kendiliğinden sigortalının alacak hakkına halef olmaktadır. Borç ilişkisinin tarafları sigortacı ve zarar sorumlusu olduğu için, tarafların savunma vasıtalarını birbirlerine karşı ileri sürebilmeleri söz konusu olur²¹³. “Borçluya ait savunmalar” başlığını taşıyan TBK.m.188 hükmü kıyasen uygulanır. Bu hükme göre, “*Borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilir. Borçlu, devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas edebilir.*”.

ödemede bulunursa veya alacağın icra yoluyla haczi neticesi edası ile sigortacıya karşı borcundan kurtulur.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 173.

²¹⁰ Rodoslu, “Rücu,” 254; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 418; Ulaş, *Uygulamalı*, 243.

²¹¹ Y11HD., 04.11.2020, 632/4721. (Karar metni için bkz. [https:// www.sinerjimevzuat.com.tr/](https://www.sinerjimevzuat.com.tr/) ET.: 23.03.2024).

²¹² Omağ, *Türk Hukukunda*, 174; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 418; Damar, *Sigortacının*, 194.

²¹³ Kayıhan ve Günergök, *Türk Özel*, 80; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 418; Omağ, *Türk Hukukunda*, 174,175.

1.3.5 Sigortacının halefiyetinin hükmünü kaybetmesi

1.3.5.1 Anlaşmak suretiyle

Türk Ticaret Kanunu'nun m.1486 hükmüne göre, sigortacının halefiyetine aykırı sözleşmeler geçersizdir²¹⁴. Bu koruyucu nitelikteki düzenleme, sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigorta ettiren ve sigortacı açısından bağlayıcıdır. Sigortacının halefiyeti ancak zarar gerçekleştikten sonra sigortacı tarafından zararın tazmini ile birlikte söz konusu olur. Dolayısıyla henüz sigortacı tarafından bir ödeme yapılmadıysa, sigortalının sahip olduğu alacak hakkı üzerinde bir tasarruf işlemi yapabilmesi mümkündür ve alacağından feragat edebilir, ibralaşabilir. Böyle bir durumda halefiyet henüz gerçekleşmediğinden, rücu hakkı ve rücu davasından bahsedilemez²¹⁵.

Sigortacının, zarar sorumlusuna karşı talepte bulunmayacağına ilişkin taahhütte bulunması halinde de, sigortalıya ödeme yapmış olsa bile, sigortacı halefiyet sebebi ile sahip olduğu rücu hakkından kendi isteği ile vaz geçmiş olmaktadır. Sigortacının talepte bulunmayacağına ilişkin anlaşma, sigortacı ile zarar sorumlusu olabileceği gibi, zarar sorumlusunun sorumluluk sigortası yaptırdığı sigortacısı ile de olabilir²¹⁶.

Sigortacı ile sigortalı veya sigorta ettirenin anlaşmak suretiyle sigortacının halefiyetini sınırlandırabilmeleri veya bunu ortadan kaldırabilmeleri hususunun değerlendirilmesi gerekir. Nitekim sigorta sözleşmesi veya daha sonra yapacakları bir sözleşme ile sigortacının halefiyeti kapsamında rücu hakkının belirli kişilere karşı kullanılamayacağı konusunda anlaşmaları halinde, sözleşme TTK.m.1486 gereğince

²¹⁴ Ulaş, *Uygulamalı*, 244; Şeker Ögüz ve Kuyucu, *Yeni Türk*, 101; Öztan, *Sigorta*, 55.

²¹⁵ Ulaş, *Uygulamalı*, 235.

²¹⁶ “Davalıya ait her iki aracın davacı sigorta şirketine kasko sigortalı olduğu bu iki aracın çarpışması sonucu meydana gelen hasar nedeniyle davacı sigorta şirketinin 1.313.718 lirayı davalıya ödediği konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Uyuşmazlık, davalıya ait iki sigortalı aracın çarpışmasından doğan zararın şirket tarafından davalıya ödendikten sonra aynı bedeli yine sigortalıdan (davalıdan) istenip istenemeyeceği noktasında toplanmaktadır. TTK.nun 1301. maddesine göre, sigortacının yasal halefiyeti nedeniyle üçüncü kişi aleyhine rücu davası açılabilmesi için sadece sigorta bedelini ödemesi yeterli olmayıp, ayrıca sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü kişiye dava hakkı mevcut olması gerekir. Bu hakkın doğmamış veya süküt etmiş olması halinde sigortacı halefiyet hakkını kullanamaz. Zira, sigortacının TTK.nun 1301. maddesinden kaynaklanan halefiyet hakkına sahip olabilmesi için sigortalının (davalının), kendisine zarar verene karşı dava hakkının bulunması gerekir. Davalı olayda üçüncü kişi konumunda bulunmadığından ötürü kendisine karşı sigorta şirketinin rücu hakkının doğacağı düşünülemez.” Y3HD., 22.06.1992, 8538/1300. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:23.05.2023>).

geçersiz olmalıdır. Nitekim koruyucu nitelikte olan bu hükümde mal sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK.m.1472 sayılmıştır. Ancak hükümde sorumluluk sigortalarına ilişkin halefiyeti düzenleyen m.1481 hükmü sayılmadığından, bu nitelikte bir anlaşma sorumluluk sigortaları açısından geçerli kabul edilmelidir²¹⁷.

1.3.5.2 Kanun gereği

Zarar sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK.m.1472 esas alındığında, sigortacının halefiyeti kapsamında sigortalının öncelikle zarar sorumlusuna karşı bir alacak ve dava hakkının mevcudiyeti gereklidir²¹⁸.

Kanun gereği sigortacının halefiyetinin ortadan kaldırılmasına ilişkin açık bir hüküm yoktur. TTK.m.1429 hükmüne göre, “*Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.*”.

Kanun koyucu hükümde sorumluluğu olan kişileri ve olmayan kişileri açıkça saymış ve ihmal veya kastın varlığına göre sorumluluğu düzenlemiştir. Bu durumda, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu buldukları kişilerin ihmalden dolayı meydana gelen zararı sigortacı tazmin edecek, ancak kasıt varsa, sorumluluk söz konusu olmayacaktır²¹⁹.

1.4 Sigorta Sözleşmesinden Doğan Rücu Hakkı

1.4.1 Genel olarak rücu hakkı

“*Sözünden dönme, geri alma veya cayma*”²²⁰ anlamına gelen rücu kavramı, uygulamada kişinin yükümlülüklerinden cayması, geri dönmesi olarak kullanılmaktadır. Genel olarak sözleşmeden rücu, bu anlamı taşımaktadır. Diğer bir

²¹⁷ Damar, *Sigortacının*, 200,201.

²¹⁸ Omağ, *Türk Hukukunda*, 42; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 7; Bilgen, *Öğreti*, 1055; Nomer, “Halefiyet,” 246.

²¹⁹ Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 44.

²²⁰ <http://www.tdk.gov.tr>, (ET.: 28.09.2023).

anlamı, başkasının alacaklısına ödenenin asıl borçludan istenmesidir; rücu hakkı ise bunun talep edilebilmesine ilişkin hak olarak kabul edilmektedir²²¹.

Sigorta hukuku açısından rücu hakkı, sigorta sözleşmesi sebebiyle, rizikonun gerçekleşmesi ile meydana gelen zararın tazmini ardından sigortacının zarar sorumlusuna sigortalının halefi olarak başvurulabilmesidir²²². Kaynağını, sigortacının kanundan doğan halefiyeti oluşturmaktadır. Rücu ilişkisi, esas itibarıyla sigorta sözleşmesinin dışında meydana gelen bir borç ilişkisine, sözleşmenin tarafı olan sigortacının, borç ilişkisinin tarafı olan sigortalının alacak hakkına halef olması suretiyle gerçekleşmektedir.

Sigorta poliçesi ile teminat altına alınan menfaatin zarar görmesi sebebiyle zarara ilişkin olarak sigortacının bu zararı tazmini sonrasında, artık sigortalının yerine geçmek yani halef olmak suretiyle, zarar sorumlusuna başvurabilmesi mümkün olmaktadır. Rücu hakkı kapsamında sigortacı alacaklı, zarar sorumlusu rücu borçlusu olmaktadır. Böylece, sigortacı tazmin ettiği zarar karşılığını, zarar sorumlusundan talep ve dava edebilmektedir; poliçe gereği sigortalıya yaptığı ödeme tazmini mümkün olmaktadır.

Sigorta tazminatının ödenmesi ile, sigortacının malvarlığında bir azalma meydana gelir. Sigortacı tarafından sigorta tazminatı, zarar sigortaları kapsamında olan mal sigortalarında sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigortalıya, sorumluluk sigortalarında sigortalıya ve zarar görene yapılmaktadır.

Sigortacının halefiyeti ile ortaya çıkan rücu hakkında, aslında zarar sorumlusunun borcu, sigortacı tarafından ifa edilmiş olmakta, sonra asıl ve gerçek

²²¹ <http://www.tdk.gov.tr>, (ET.: 28.09.2023). İş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle kurumun rücu hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Haluk Hadi Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 176-184.

²²² “Sigortacının rücu hakkının dayanağı BK 51’dir. Bu hükme göre farklı sebeplere göre birlikte sorumlu olanların birbirlerine karşı rücu hakları bulunmaktadır. Sigortacı da BK 51 uyarınca birlikte sorumlu olanlardan bir tanesidir. Sigortacı sözleşme uyarınca sigortalıya karşı sorumludur ve BK 51/II’de yer alan sıralamada ikinci sırada yer alır. TTK 1301 ve 1361’de getirilen halefiyet esası işte bu rücu hakkını kuvvetlendirmektedir. Bu sayede sigortacı -eğer varsa- diğer sorumluların sigortalıya gösterdikleri teminatlardan da yararlanabilecektir. O halde sigortacının birbiriyle yarışan iki alacak hakkı mevcuttur. Bir tanesi BK 5’e dayanan rücu alacağıdır. İkincisi ise TTK 1301 veya 1361’e dayanan ve kanunen ödemedede bulunduğu sigortalıdan kendisine intikal eden haklardır. Halefiyet esası rücu hakkını kuvvetlendirmek için kabul edilmiş olduğundan, halefiyet yoluyla intikal eden alacağa dayanılsa dahi, sigortacı ancak BK 51/II’de rücu alacağı için belirtilen esaslara göre diğer sorumlulardan bir talepte bulunabilir. Başka bir ifade ile halefiyetin kapsamı rücu hakkının kapsamına göre belirlenir.” Nomer, “Halefiyet,” 256.

zarara karşılık gelen bu borç gerçek borçludan talep ve dava edilebilmektedir. Rücu hakkı kullanılırken, tazmin ilkesi, zenginleşme yasağı, asıl ve gerçek zarar miktarı ile sınırlı olması gibi ilkeler esas alınmaktadır. Daha önce ayrıntılı bir şekilde değerlendirilen sigorta türlerinden zarar sigortaları sigortacının halefiyeti kapsamında rücu hakkına imkân vermektedir; ancak can sigortalarında kural olarak mümkün değildir²²³.

1.4.2 Sigortacının halefiyete dayanan rücu hakkı

Sigortacının halefiyetinde ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı üzere, TTK.m.1472 ve m.1481 gereğince, sigorta ilişkisi kapsamında sigorta poliçesi ile teminat altına alınan menfaati zarar uğrayan sigortalıya, bu zararı tazmin amacıyla ödeme yapan sigortacının bu ödemeyi zarar sorumlusuna karşı rücu hakkı söz konusu olmaktadır. Nitekim sigortacının halefiyeti bu kanun hükümleri ile düzenlendiğinden, sigortacının halefiyeti ve rücu hakkı ödemenin yapılması ile birlikte kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Halefiyete ilişkin bu hükümlerde açıkça rücu hakkı ifade edilmemiş olsa da, halefiyet kapsamında sigortacının rücu hakkının varlığı kabul edilmektedir.

Halefiyet ve rücu hakkı doğrudan aynı anlamda olmamakla birlikte, halefiyetin söz konusu olduğu durumda, sigortalının alacak hakkına halef olması suretiyle rücu hakkı da bunun doğal sonucu olarak söz konusu olmaktadır²²⁴. Kanun ile halefiyetin düzenlenmiş olması, rücu hakkına dayanak oluşturmaktadır²²⁵. Halefiyet bu anlamda rücu hakkını da kapsamaktadır, bir üst kavram niteliğindedir; ancak rücu hakkının her durumda halefiyetten bahsetmek de mümkün değildir.

Sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkının ortaya çıkabilmesi için, zarara konu olayı teminat altına alan sigorta sözleşmesinin varlığı gerekmektedir²²⁶. Sigorta sözleşmesinin bulunmaması veyahut geçersiz şekilde yapılmış bir sigorta sözleşmesinin bulunması halinde sigortacının zarar dolayısıyla tazminat ödeme borcundan bahsetmek mümkün olmayacaktır²²⁷.

²²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. 1.2.2.5.1 Zarar sigortaları açısından, 1.2.2.5.2 Can sigortaları açısından.

²²⁴ Mustafa Çeker, "Sigortacının Rücu Hakkı," *Özel Hukuk Sempozyumu, 29-30 Eylül 2005, Qafqaz Üniversitesi, Bakü-Azerbaycan*, (2006):158-182, 160 vd.

²²⁵ Çeker, *6102 Sayılı*, 168,167.

²²⁶ Rodoslu, "Rücu," 152, 153; Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 75.

²²⁷ Rodoslu, "Rücu," 153.

Sigorta tazminatını ödeyen sigortacının zarar sorumlusuna rücu hakkını yöneltebilmesi için sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişinin sorumluluğu ve ortaya çıkan zarar dolayısıyla sigortalının zarar sorumlusuna karşı ileri sürebileceği dava hakkının mevcudiyeti gerekmektedir²²⁸. Birden çok kişinin zarara sebebiyet vermesi halinde müteselsil sorumluluk söz konusu olup sigortacı zarar sorumlularından istediğine başvurabilmektedir²²⁹.

Sigortacının halefiyeti ile, sigortacı rücu hakkına sahip olmakta ve tazmin ettiği zararı, zarar sorumlusuna rücu edebilmektedir. Zarar sigortalarından olan mal sigortaları açısından TTK.m.1472 gereğince bu geçerlidir. Zarar sigortalarından ikincisi olan sorumluluk sigortalarına ilişkin TTK.m.1481'de de halefiyet hükmüne bağlanmıştır. Halefiyet, sorumluluk sigortası kapsamında sigortalı ile birlikte başka zarar sorumluları varsa, rücu hakkı uygulama alanı bulabilir. Nitekim zarar sadece sigortalı sebebiyet vermişse, sigorta ilişkisi gereğince, sigortacının sigortalıya ödediği miktarı, tekrar sigortalıya rücu etmesi mümkün değildir²³⁰. Sigortalı ile birlikte başka kişi veya kişiler de zararın meydana gelmesinde kusurlu ise, kusurları oranında bu kişilere rücu edilmesi mümkündür. Bu durumda sorumluluk sigortalarında da rücu hakkı söz konusu olmaktadır.

1.4.3 Sigortacının halefiyete dayanmayan rücu hakkı

1.4.3.1 Genel olarak

Türk Ticaret Kanunu'nda sorumluluk sigortalarında sigortalının sebep olduğu bir zarardan, sigortalıyı tazmin yükümlülüğünden kurtarmak amacıyla sigorta ilişkisi

²²⁸ Rodoslu, "Rücu," 158,159. "Filhakika halefiyet hali halef olunan kimsenin statüsünün aynen halef olana geçmesini ifade eder. Sigortacı sigortalının hukukî durumunu iktisap etmektedir. Bu itibarla sigortalının üçüncü şahıstan talep edemeyeceği zararları sırf halefiyet dolayısıyla iktisap etmesi mümkün değildir." Franko, *Yargıtay*, 58.

²²⁹ Rodoslu, "Rücu," 158,159; Buz, *Müteselsil*, 8.

²³⁰ "TTK'nın 1477. maddesi uyarınca, sigortacı, sigortalının sorumluluk konusu olayı kasten gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmaz. Sigorta hukukunun ana ilkesi olan ve TTK'nın 1429/1 hükmünde ifadesini bulan, sigorta ettirenin kastından kaynaklanan rizikolar sebebiyle oluşan zararlar hiçbir şekilde sigorta güvencesi altına alınamayacağı ilkesi sorumluluk sigortasında da uygulanmaktadır. TTK'nın 1477. maddesinde sigorta ettirenin kasten neden olacağı riziko ve buna dayalı zararlardan sigortacının sorumlu olmayacağı açık bir şekilde düzenlenmiş ve TTK'nın 1486/1 hükmü ile bu düzenlemenin emredici olduğu öngörülmüştür. Sorumluluk Sigortası Poliçesi Genel Şartlarında da kasten ika olunan veya bilerek sebebiyet verilen zarar ve ziyan talepleri teminat dışında bırakılmıştır. Aksi takdirde, sigortalı sigortasına güvenerek, vermiş olduğu zarar nedeniyle kendinin mal varlığından herhangi bir azalma olmayacağından kasıtlı olarak karşı tarafa zarar verebilir. Bu ise kabul edilebilir bir sonuç değildir.", Karasu, "6102 Sayılı," 690.

kurulur. Sigortacı sigortalının bu borcunu üstlenmekte ve tazminat sigortacı tarafından zarar gören kişiye ödenir. Bu durumda, tazmin ettiği bu miktarı, sigortalıya rücu etmesi mümkün değildir; aksinin kabulü sigorta ilişkisinin amacı ile bağdaşmaz; sigortacı bu rizikonun gerçekleşme ihtimalini ve dolayısıyla tazmin ederek sigortalının uğrayacağı kaybı teminat altına almıştır. Kural olarak, sorumluluk sigortalarında sigortacı sigortalıya karşı rücu hakkına sahip değildir; ancak istisnaen sigortacının sigortalıya veya sigorta ettirene rücu hakkı söz konusu olabilir.

Sigortacının halefiyetine dayanmayan bazı sorumluluk sigorta türlerinin rücu hakkı açısından değerlendirilmesi gerekir. Bu kapsamda uygulamada sıklıkla karşılaşılan karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası, motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası, tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası, özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası, çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası, tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası, tüpgaz zorunlu mali sorumluluk sigortası, karayolu taşımacılık zorunlu mali sorumluluk sigortası kısaca rücu hakkı açısından incelenecektir.

1.4.3.2 Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası

Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası ile, motorlu araç işleteninin, karayollarında üçüncü kişilere verdiği maddi nitelikteki bedensel ve eşya zararlarından doğan mali ve hukuki sorumluluğun belirli bir limit dahilinde sigortacı tarafından güvence altına alınmaktadır²³¹.

Karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortası, zarar sigortaları kapsamında bir sorumluluk sigortasıdır. Poliçe ile belirlenen limit dahilinde, gerçek zarar miktarında, sigortalının aracı ile üçüncü kişilere sebebiyet verdiği zararın sigortacı tarafından tazmini sağlanmaktadır. Bu konuda istisna niteliğinde bir hükme 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda yer verilmiştir²³². KTK.m.95/2'ye göre, "*Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun*

²³¹ Karasu, "6102 Sayılı," 21; Aziz Serkan Arslan, "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları," *TBB Dergisi*, S.88, (2010):195-224, 221 vd.; Kerim Atamer, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Zarar Sigortalarına Giriş," *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.XXVII, S.1, (Mart 2011):21-106, 99; Furkan Tolga Karaçor, "Trafik Sigortası; Güvence Hesabı, Rücu ve Maddi Tazminatlar" (yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2022), 5-11; Aslihan Yalçınkaya, "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Kapsamında Sigortacının, Sigorta Ettirene Rücu Hakkı" (yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2019), 4-8.

²³² RG., 18.10.1983, 18195.

hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir.”. Bu hükümde ifade edilen rücu hakkı, halefiyet ilkesinden bağımsızdır; sigortacı zarar gören üçüncü kişiye halef olmamaktadır, dolayısıyla buradaki rücu hakkı halefiyetten doğmamaktadır²³³.

Bazı durumlarda araç işleten, malik, kiralayan, ödünç alan ve sigortalı farklı olabilir. Araç sahibi sigortalı olmakla birlikte işleten farklı bir kişiye ve bu kişi başkasına zararına sebebiyet vermişse, rücu hakkı sigortalıya karşı kullanılır²³⁴. Karayolları Trafik Kanunu’nda sigortacının rücu hakkının düzenlendiği hükümler bulunmaktadır. KTK.m.99/2’ye göre, “*Ödemeyi yapan sigortacı, ödenen miktarın sorumluluk oranlarında paylaşılmasını diğer sigortacılardan yazılı olarak talep eder. Diğer sigortacılar talep tarihinden itibaren sekiz iş günü içinde kendilerine düşen miktarı talepte bulunana öder.*”. Bu hüküm, bir kazaya birden fazla aracın dahil olması halinde uygulama alanı bulur. Sigortacı zararı tazmin eder ve sonrasında diğer araç işletenlere kusurları ölçüsünde başvurabilir²³⁵. Sigortacının sigortalıya rücu edebilmesi için de kusurunun varlığı gereklidir ve kusuru oranında rücu hakkını kullanabilir²³⁶.

²³³ Hande Öge ve Mehmet Çağrı Bağatur, *Sorularla Sigorta Tahkim*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2017), 95.

²³⁴ “*...aracın malikinin ve sigortalının davalı ..., sürücünün ise ... olduğu görülmüştür. 2918 Sayılı KTK. ’nun 95 ve Trafik Sigortası Genel Şartlarının 4/d maddesi uyarınca; ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir hükmü mevcuttur. Şu hâlde, davacı sigortacı söz konusu davayı ancak kendisiyle sözleşme yapan akdine karşı açabilecektir.*”. Y17HD., 28.4.2011, 2010/10789 E., 2011/4025 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:28.09.2023>).

²³⁵ “*Dava kaza sonrası sigorta şirketi tarafından karşılanan bedelin rücu tahsil talebine ilişkindir. Sigorta kapsamına alınmış aracın ehliyetsiz olarak kullanılması halinde meydana gelecek kazada, genel şartlar uyarınca ortaya çıkan zarar teminat kapsamı dışında kalacaktır. İşbu sebeple sigorta şirketi karşı tarafa ödemiş olduğu bedeli kaza yapandan rücu talep edebilecektir.*”. Y11HD., 18.01.2017, 2005/13509 E., 2007/407 K. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:28.09.2023>).

²³⁶ “*Dairemizin yerleşik uygulamasına göre, ağır kusur kavramı, bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla birlikte kasta yakın bir kusurun varlığını ifade eder. Sigorta Genel Şartlarında “tam kusur”dan değil, “kasıt” ve “ağır kusur”dan söz edilmektedir. Hükme dayanak yapılan bilirkişi raporunda da belirtildiği üzere, sürücünün 2918 sayılı KTK ’nun 57.maddesi hükmüne aykırı şekilde kavşaklarda geçiş önceliğine uymaksızın tedbirsiz ve dikkatsiz araç kullanması kusur oluştursa bile, dava konusu olayın oluş şekline göre “ağır kusur” değildir.*”, Y11.HD. 16.01.2006, 184/121. Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:28.09.2023>). “*Sürücü, bilirkişi raporuna göre, yolun kenarında park halinde bulunan araca çarparak trafik kazasına neden olmuştur. Bu hal kasıt veya ağır kusur olarak değerlendirilemez. Bilindiği üzere, “ağır kusur” kavramı, bir özel hukuk kavramı olup, kasıt olmamakla birlikte kasta yakın bir kusurun varlığını ifade eder. Dava konusu olayda, sürücü kusurlu olmakla birlikte, ağır kusurlu olmadığı kabulü gerekir. Aksi halde, sigorta yaptırmanın bir anlamı*

Sigortacının rücu hakkının düzenlendiği bir diğer hüküm, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'nın²³⁷ "Zarar Görenlerin Haklarının Saklı Tutulması ve Sigortacının Sigortalıya Rücu Hakkı" başlığını taşıyan m.B4'te yer almaktadır²³⁸. Buna göre, rizkonun sigortalının veya eylemlerinden ötürü sorumlu olduğu kişilerin ağır kusuru veya kasti hareketinden kaynaklanması (KMAZMSSGŞ B.4.a), aracın ehliyetsiz veya geçerliliğini kaybeden sürücü sertifikası veya geçici/sürekli ehliyetine el konulmuş kişiler tarafından sürülmesi veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali (KMAZMSSGŞ B.4.b), aracın uyuşturucu veyahut alkollü kişilerce kullanılması (KMAZMSSGŞ B.4.c), yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelme (KMAZMSSGŞ B.4.ç), genel şartların B.1 maddesinde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi dolayısıyla zararda artış olması (KMAZMSSGŞ B.4.d), aracın çalınması veya gasp edilmesinde sigortalı veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru (KMAZMSSGŞ B.4.e), olay yerini terk veya kaza tutanağı, alkol raporu gibi kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne aykırı davranma (KMAZMSSGŞ B.4.f) sebepleriyle sigortacının sigortalıya rücusu söz konusu olabilir.

Uygulamada özellikle aracı süren kişinin alkollü olması, sigortacının kendi sigortalısına rücu etmesi açısından önem arz etmektedir. *KTk.48/1'e göre, "Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır."* Bu yasağa aykırı şekilde araç kullanılması halinde, üçüncü kişilerin zararı sigortacı tarafından karşılanır; Şartlar B.4/c hükmü gereğince sigorta ettirene rücu eder.

Sigorta ettiren işleten sıfatı taşııyorsa, kendisine rücu edilememesi ihtimali uygulamada söz konusu olmaktadır. Nitekim sigorta ettiren sahibi olduğu aracı zorunlu trafik sigortası yaptırdıktan sonra başka birisine devretmesi ve devrettiği kişi

kalmaz.", Y11.HD. 11.05.2000, 2961/4140. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:28.09.2023>).

²³⁷ KMAZMSSGŞ şeklinde anılacaktır. Genel Şartlar, Devlet'in yetkili kurumları (T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı) tarafından her sigorta branşı için hazırlanmış olan ve sigorta şirketlerinin bunun aksine hareket edemeyecekleri koşullardır. Yürürlük T.: 15.08.2003.

²³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeker, *6102 Sayılı*, 289 vd; Öge ve Bağatur, *Sorularla*, 96; Yalçınkaya, "Karayolları," 63-92.

tarafından üçüncü kişilere zarar verilmesi durumunda, zararı tazmin eden sigortacı, sigorta ettirene Şartlar B.4 gereğince rücu etmesi söz konusu olabilir. Bu durumda sigorta ettiren, aracı devretmek suretiyle işleyen sıfatını kaybettiklerini ve rücu talebinin aracı devralana yöneltilmesi gerektiğini ileri sürebilir. Sigorta ettiren devir işlemini sigortacıya bildirmek suretiyle sözleşmeyi feshetmesi gerektiği halde, bu bildirim yükümlülüğünü yerine getirmemişse, işleyen sıfatını kaybetmesine rağmen sigortacının kendisine rücu etmesini engelleyemez²³⁹.

İşleyen sıfatına ilişkin olarak finansal kiralama şirketlerinin durumunun da değerlendirilmesi gerekir. Nitekim 6361 sayılı Finansal Kiralama Kanunu²⁴⁰ m.24/4 hükmüne göre, *“Kiralama konusu malın sigorta ettirilmesi zorunludur. Malın kimin tarafından sigorta ettirileceği sözleşmede gösterilir. Sigorta primleri kiracı tarafından ödenir.”*. Şirket tarafından zorunlu trafik sigortası yaptırılınca, işleyen sıfatı söz konusu değildir. Bu sebeple, kiracısı ile arasındaki ilişkiden dolayı, trafik sigortasına dayalı olarak işleyen kim olursa olsun, sigortacı rücu davası açısından sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigorta ettirene başvurabilir²⁴¹.

1.4.3.3 Motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası

Motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası²⁴², motorlu araç işletenin ek olarak alabileceği bir güvencedir ve karayolları zorunlu mali sorumluluk sigortasının tavan sigorta bedelinin toplam hasarı karşılamaya yetmediği zaman söz konusu olmaktadır. MKT İMSS., motorlu araç işletenin, bu aracın işletilmesinden dolayı üçüncü kişilere verdiği zararlardan dolayı KZMSS. poliçesi ile belirlenen limitlerin üzerinde kalması sebebiyle zararın bir kısmının karşılanamaması durumunda, kalan hukuki sorumluluğunun poliçede yazılı limitler dahilinde güvence altına alındığı sorumluluk sigortası türüdür²⁴³. Bu sigorta ile sağlanan güvencenin de belirli bir sınırı vardır. Nitekim zorunlu sorumluluk sigortasının kapsamı dışında kalan teminatlar, ihtiyari sorumluluk sigortasının da aslında kapsamı dışında

²³⁹ Coşkun Durmuş, Deniz Eylem, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Rücu Hakkı” (yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, 2019), 50-92; Çeker, 6102 Sayılı, 291; Karaçor, “Trafik,” 23; Yalçınkaya, “Karayolları,” 66-70.

²⁴⁰ RG., 13.12.2012, 28496.

²⁴¹ Çeker, 6102 Sayılı, 292; Karaçor, “Trafik,” 42-59; Coşkun Durmuş, “Karayolları,” 53 vd.

²⁴² MKT İMSS olarak anılacaktır.

²⁴³ “... ihtiyari trafik sigortası, zorunlu trafik sigortası ile karşılanmayan tazminat taleplerine yönelik olarak ek sigorta güvencesi sağlayan bir sorumluluk sigortası şeklindedir. Bu sigorta uygulamada genellikle kasko sigortası ile birlikte (ek teminat olarak) yapılmaktadır.”. Çeker, 6102 Sayılı, 295.

kalmaktadır; tek istisnası zorunlu sorumluluk sigortası kapsamında olmaya manevi tazminat talepleridir. İhtiyari sorumluluk sigortası, ortaya çıkan maddi hasar ile birlikte manevi kayıpları da korumayı amaçlar. Kaza sebebiyle ölüm veya sakatlık olmuşsa, tazminat tutarını poliçedeki koşullar dâhilinde öder.

Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları²⁴⁴ m.1'e göre, "Sigortacı, işbu poliçede gösterilen aracın kullanılmasından doğan ve Karayolları Trafik Kanunu'na ve Umumi Hükümlere göre aracın işletenine terettüp eden hukuki sorumluluğu ve bu poliçe teminat kapsamında olmak şartıyla Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmını, poliçede yazılı hadlere kadar temin eder. İşbu sigorta, sigorta ettirenin haksız taleplere karşı müdafaaasını da temin eder."²⁴⁵.

İhtiyari sorumluluk sigortası sigortacısı, zorunlu sorumluluk sigortası ile karşılanmayan kısmı (manevi tazminat da dahil) tazmin eder; dolayısıyla zarar gören önce zorunlu sorumluluk sigortası sigortacısına sonra buna başvurur²⁴⁶. Sigortacının bu kalan kısmı tazmin etmesi ile birlikte, sigortalının haklarına tazmin ettiği miktar ile sınırlı olmak kaydıyla halef olur (TTK.m.1481). Sigortacı, sigortalının sorumluluğunun üstünde fazla ödeme yapmışsa, fazladan ödediği bu miktar için kanunen rücu hakkına sahip olur. Sigortacının zarardan sorumlu olan sigortalısına rücu hakkı olmamakla birlikte, ihtiyari sorumluluk sigortası açısından istisnaen rücu hakkı bulunmaktadır. Buna ilişkin Genel Şartlar m.4'de düzenleme yapılmıştır.

Hükme göre, Sigortalının kasdi bir hareketi veya ağır kusuru (MKT İMSS m.4.a), aracın, geçerli sürücü belgesi olmayan kimseler tarafından sevk edilmesi veya geçerli trafik belgesi olmadan kullanılması (MKT İMSS m.4.b), c) Aracın,

²⁴⁴ Yürürlük T.: 12.04.2005

²⁴⁵ "Motorlu Kara Taşıtları Araçları İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartlarında açıklandığı üzere, aracın kullanılmasından doğan ve genel hükümler dahilinde araç sahibine düşen hukuki sorumluluğun mecburi mali mesuliyet sigortası dışında -üstünde- kalan kısmını poliçede yazılı azami miktara kadar sigorta etmiştir. Bu durumda mahkemece, davacıların destekten yoksun kalma zararları hesaplattırılarak, varsa dava dışı Zorunlu Trafik Sigortacısına ait poliçe limitini aşan kısımdan davalı sigorta şirketinin sorumlu tutulması gerekirken, bu hususun gözetilmemesi usul ve kanuna aykırıdır.", Y11HD., 21.09.2004, 2004/8022 E., 2004/8621 K. "... kazaya neden olan aracın ihtiyari mali mesuliyet (İMSS) sigortacısı olup, olay tarihi itibarıyla bu davalının, ZMSS limitini aşan kısımdan (ve temin ettiği İMSS poliçe limiti dahilinde sınırlı olarak) sorumlu olacağı açıktır.", Y17HD., 23.09.2019, 2016/19863 E., 2019/8406 K. (Karar metinleri için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:29.09.2023>).

²⁴⁶ Genel Şartlar m.3'e göre, "Manevi tazminat talepleri, ek sözleşme ile teminat kapsamı içine alınabilir. Bu taleplerin, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası) dışında kalması nedeni ile, bu teminat, bahsi geçen zorunlu sigortanın varlığına bağlı olmaksızın, bu sigorta limitlerinin içinde hüküm ifade eder."

alkol uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış kimseler tarafından sevk ve idare edilmesi (MKT İMSS m.4.c), Araçların yolcu taşınmaya mahsus olmayan yerlerinde yolcu taşınması kapasite dışında fazla yolcu veya yük taşınması (MKT İMSS m.4.d) ve 10. Maddede yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi sebepleriyle sigortacı sigortaluya rücu edebilir.

Sigortacının hükümde sayılan durumların gerçekleşmesi halinde sigortalısına olan rücu hakkının kaynağı sigorta sözleşmesi ve kanun hükmüdür; sigortacının halefiyeti değildir²⁴⁷. Sigortacının sigortalısına yönelteceği rücu davası, TTK m.1420’de uyarınca rücu hakkını öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde rizikonun gerçekleşmesinden itibaren altı yıllık zamanaşımı süresine tabiidir.

1.4.3.4 Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası

Tıbbi kötü uygulamaya ilişkin zorunlu mali sorumluluk sigortası, hekimin mesleği ile ilgili sorumluluk alanında geçerli olan zarar sigortaları kapsamında bir mesleki sorumluluk sigortasıdır²⁴⁸. Amaç, hekimin mesleğini icra ederken sebep olabileceği zararların tazminine ilişkin teminat sağlamaktır.

Zarar karşılığı tazminatı ödeyen sigortacının hekime rücu hakkı, Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları’nın²⁴⁹ “*Sigortacının Sigortalıya Rücu Hakkı*” başlığını taşıyan B.6 hükmünde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, sigortacı sigortalı tarafın mesleki faaliyetleri sırasında kasten sebep olunan davranışları (Genel Şart B.6.a) , alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında tıbbi faaliyette bulunması sonucunda meydana gelen olaylar (Genel Şart B.6.b) ve zeyilname yapılması gereken durumlarda sigortalının bu talepte bulunmaması (Genel Şart B.6.c) halinde ödenen tazminatın eksik prim oranına denk gelen kısmı sigortacı tarafından sigortalıya rücu edilir²⁵⁰.

²⁴⁷ Sena Yalçın, “Motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası” (yüksek lisans tezi, Ankara

Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2021), 181,182.

²⁴⁸ Mustafa Çeker, “Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası”, *YÜHFD.*, C.VIII, S.2, (Prof. Dr. E. Erdal’a Armağan), (2011):410-434, 411 vd.

²⁴⁹ RG., 18.01.2004, 25350.

²⁵⁰ “Teminat Dışında Kalan Haller” başlığını taşıyan m.A3’e göre, “*Aşağıdaki hâller teminat kapsamı dışındadır: a) Sigortalının, poliçede belirlenmiş ve sınırları hukuk kuralları veya etik kurallar ile tespit edilen mesleki faaliyeti dışındaki faaliyetlerinden kaynaklanan tazminat talepleri b) Mesleki faaliyetin ifası sırasında sigortalı tarafından kasten sebep olunan her tür olay ile davranışları, c) Sigortalı veya çalıştırdığı kişilerin, poliçede belirtilen mesleki faaliyeti ifa ederken alkol, uyuşturucu ya da narkotik maddelerin tesiri altında bulunması sonucunda*

1.4.3.5 Özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası

Güvenlik işinin hizmet satın alınması suretiyle yerine getirilmesi halinde, özel güvenlik görevlilerini istihdam eden özel hukuk kişileri ve özel güvenlik şirketleri, sorumluluk sigortası kapsamında sigorta ettiren olarak, istihdam edilen özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazminini teminat altına almaktadır.

Özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası, 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun'da düzenlenmiştir²⁵¹. Kanunun "Özel güvenlik malî sorumluluk sigortası" başlığını taşıyan m.21 hükmüne göre, "*Özel hukuk tüzel kişileri ve özel güvenlik şirketleri, istihdam ettikleri özel güvenlik görevlilerinin üçüncü kişilere verecekleri zararların tazmini amacıyla özel güvenlik malî sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır.*".

Bu düzenleme, emredici niteliktedir. Özel güvenlik zorunlu mali sorumluluk sigortası gereğince sigortacı tarafından zarar tazmin edilir. Kural olarak sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmamaktadır.

Özel Güvenlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları²⁵² B.6 hükmünde sigortacının rücu hakkı hükme bağlanmıştır. "Zarar gören/hak sahiplerinin haklarının saklı tutulması ve sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı" başlığını taşıyan bu hükmüne göre, rizikonun sigorta ettiren veyahut özel güvenlik görevlisinin ağır kusur veya kasti bulunması (ÖGZMSSGŞ B.6.a) ; alkol, uyuşturucu, keyif verici, uyarı maddelerin tesiri altında olunması (ÖGZMSSGŞ B.6.b), özel güvenlik görevlisi olma hususunda genel şartlara uymaksızın personel çalıştırılmasından kaynaklanması (ÖGZMSSGŞ B.6.c) halinde ve C.2 hükmünde bulunan beyan yükümlülüklerine aykırı davranılması durumunda sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmaktadır.

meydana gelen olaylar, ç) İnsani görevin yerine getirilmesi hariç, sigortalının, sigorta primine destek veren kuruluşların sorumluluk alanı dışındaki faaliyetlerinden kaynaklanan tazminat talepleri d) İdarî ve adlî para cezaları dahil her tür ceza ve cezai şartlar, e) Her türlü deneyden kaynaklanan tazminat talepleri."

²⁵¹ RG., 26.06.2004, 25504.

²⁵² Yürürlük T.: 26.02.2005. ÖGZMSSGŞ şeklinde anılacaktır.

1.4.3.6 Çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası

Çevre kirliliğine ilişkin sorumluluk sigortası; ticari faaliyet sebebiyle toprak veya karada bulunan bir yapının, atmosfer veya yeraltı suyu da dahil, içinde veya yüzeyinde, doğal olarak olmaması gereken ölçülerde çevre kirliliği oluşumunda meydana gelen zararın tazmin edilmesini sağlamaktadır²⁵³. Duman, buhar, is, asit, baz, zehirli kimyasallar, atık maddeler dahil tahriş edici veya kirletici herhangi katı, sıvı, gaz veya termal maddenin, dağılması, serbest kalması veya sızması gibi durumlar çevre kirliliği olarak kabul edilmektedir²⁵⁴.

Çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası ile çevrenin kirlenmesi veya buna ilişkin tehlike ihtimalinin olması halinde, sigorta ettirene yöneltilebilecek tazminat talepleri açısından güvence sağlanmaktadır²⁵⁵. Bu kapsamda gerçekleşen zararlar açısından tazminat taleplerini karşılayan sigortacının, sigorta ettiren rücu hakkı yoktur. Buna ilişkin istisnaya “Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”nda yer verilmiştir²⁵⁶. Düzenlemenin “Zarar Görenlerin Haklarının Saklı Tutulması ve Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Hakkı” başlığını taşıyan B.7. hükmüne göre, “*Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Tarife ve Talimatlarında yer alan en üst limitlere kadarlık kısmı zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, ödemiş olduğu*

²⁵³ Aynur Yongalık, *Çevre Sorumluluk Sigortası* (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998), 60.

²⁵⁴ T.C. Anayasa m.56 hükmüne göre, herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Çevre kirliliği mali sorumluluk sigortası, 5312 sayılı Deniz Çevresinin Petrol ve Diğer Zararlı Maddelerle Kirlenmesinde Acil Durumlarda Müdahale ve Zararların Tazmini Esaslarına Dair Kanun²⁵⁵ ile düzenlenmiştir. “*Zarardan dolayı sorumluluk*” başlığını taşıyan m.6 hükmüne göre, “*Bu Kanun kapsamına giren gemi ve kıyı tesislerinin sorumlu tarafları, uygulama alanlarında gemi ve kıyı tesislerinden kaynaklanan olay sonucu ortaya çıkan kirlenmenin veya kirlenme tehlikesinin neden olduğu; temizleme masraflarını, koruyucu önlemlere ilişkin masrafları, canlı kaynaklar ve deniz yaşamına verilen zararları, bozulan çevrenin yeniden oluşturulması, toplanan atıkların taşınması ve bertarafı için yapılacak masrafları, geçim için kullanılan doğal ve canlı kaynaklarda meydana gelen zararları, özel mallardaki zararları, şahısların yararlanması ve ölümünden kaynaklanan zararları, gelir kayıplarını, gelir ve kazanç kapasitelerine verilen zararları ve diğer kamu zararlarını tazmin etmekle müteselsilen sorumludur. Garantörün sorumluluğu, diğer sorumlu tarafların sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Garantörün tazmin etmediği zararlar diğer sorumlu taraflarca tazmin edilir. İki veya daha fazla geminin karışmasıyla meydana gelen bir olayda ortaya çıkan zarardan tüm gemilerin sorumlu tarafları müştereken ve müteselsilen sorumludur. Olay sonucu ortaya çıkan zararı ödeyenlerin zarara neden olanlara rücu hakkı saklıdır.*”. RG., 11.03.2005, 25752.

²⁵⁶ Yürürlük T.: 01.09.2011.

tazminat tutarınca, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir.” Aynı madde hükmünün devamında sigortacının sigorta ettirene rücu edebileceği başlıca nedenler sayılmıştır. Bu kapsamda, tazminatı gerektiren olayın kasıt veya ağır kusurdan kaynaklanması (B.7.a), kanun ve mevzuat hükümlerine aykırılık (B.7.b), tesisin teknik mevzuat hükümlerine aykırılığı ve nitelikli personel çalıştırılmaması (B.7.c) ve B.2’de sayılan beyan yükümlülüklerine aykırılık (B.7.ç) durumlarında sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunduğu düzenlenmiştir.²⁵⁷.

1.4.3.7 Tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık zorunlu mali sorumluluk sigortası

Bu sigorta, Bakanlar Kurulu’nun 1991/2253 sayılı kararı ile uygulama alanı bulmuş; daha sonra 2010/190 sayılı kararı²⁵⁸ ile de güncellenmiştir. “Tehlikeli Maddeler İçin Yaptırılacak Sorumluluk Sigortaları Hakkında Karar”ın 1. maddesine göre, *“(1) Tabii veya sentetik, katı, sıvı veya gaz şeklinde bulunan her türlü yanıcı, parlayıcı, patlayıcı ve yakıcı maddelerin üretimi, depolanması, taşınması, satımı ve kullanımı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler ile 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamındaki tehlikeli atıkların toplanması, taşınması, geçici ve ara depolanması, geri kazanımı, yeniden kullanılması ve bertarafı faaliyetlerinde bulunan gerçek ve tüzel kişiler, söz konusu mesleki faaliyetlerinin icrasında meydana gelebilecek kazalar sonucu, kusurları olsun veya olmasın üçüncü kişilerin*

²⁵⁷ Şartlar’ın A.2. hükmünde teminatın kapsamı belirlenmiştir. Buna göre, *“Bu sigorta ile sigortacı, poliçede belirtilen tesisin poliçede belirtilen faaliyetlerinden kaynaklanan kirlenmenin neden olduğu üçüncü şahıslar nezdindeki maddi hasar, ölüm, sakatlık ve bedensel yaralanmaya ilişkin zararlar ile kirlenme veya kirlenme tehlikesi nedeniyle poliçede sınırları belirtilen tesisin dışında yapılan temizleme masrafları, toplanan atıkların taşınması ve bertarafı masraflarını Çevre Mevzuatındaki hükümler çerçevesinde poliçede yazılı teminat sınırlarına kadar aşağıda belirtilen hallerin gerçekleşmesi durumunda tazmin eder. Bu sigorta ile, poliçede belirtilen süreklilik tarihi içerisinde meydana gelen kirlenme veya kirlenme tehlikesi neticesinde poliçede belirtilen geriye dönük geçerlilik tarihinden sonra ortaya çıkan zararlar için poliçe vadesi ya da ek bildirim süresi içinde sigorta ettirene yöneltilmiş olan tazminat talepleri teminat altına alınır. İlk kez düzenlenen veya zamanında yenilemesi gerçekleştirilmemiş Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortasının (kapsamındaki teminatlar bakımından varsa Kıyı Tesisleri Deniz Kirliliği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının başlangıç tarihi) başlangıç tarihi geriye dönük geçerlilik tarihi olarak belirlenir Kirlenme veya kirlenme tehlikesine neden olan bir olayın meydana gelmesi durumunda bu olaya ilişkin tüm tazminat talepleri tek bir hasar gibi dikkate alınır ve ilk hasarın vuku bulduğu tarihte meydana gelmiş kabul edilir. Bu sigorta, sigorta ettirenin haksız taleplere karşı savunmasını da temin eder.”.*

²⁵⁸ RG., 11.03.2010, 27518.

uğrayacakları maddi ve bedeni zararlara karşı, her faaliyeti için ilgisine göre tehlikeli maddeler ve tehlikeli atık mali sorumluluk sigortası yaptırmak zorundadır.”.

Kural olarak sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı olmamakla beraber, buna ilişkin istisnaya, “Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”nda²⁵⁹ yer verilmiştir. “Tazminatın Kaldırılması veya Azaltılması Sonucunu Doğuran Haller” başlığını taşıyan B.3. hükmüne göre, tazminatı gerektiren olayın kasti hareket neticesinde gerçekleşmesi (B.3.a) , bahsi geçen maddelerin sigortalı ve sorumlu olduğu kişilerin kusurundan kaynaklı olarak gasp edilmesi veya çalınması dolayısıyla gerçekleşmesi (B.3.b), tehlikeli maddelerin gerekli ehliyete sahip olmayan kişilerce sevkinden kaynaklanması (B.3.c), tehlikeli maddeleri nakleden sürücünün alkol, uyuşturucu, keyif verici maddelerin tesiri altında aracı güvenli olmayan şekilde sürmelerinden kaynaklanması (B.3.ç) ve Genel Şartların B.1 hükmünde yer alan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumlarından sigortacının sigortalıya rücu hakkının bulunduğu düzenlenmiştir.

1.4.3.8 Karayolu taşımacılık zorunlu mali sorumluluk sigortası

4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu²⁶⁰ ile karayolu taşımacılık zorunlu mali sorumluluk sigortası düzenlenmiştir²⁶¹. Kanun’un “Sorumluluk ve Sigorta” başlığını taşıyan üçüncü kısmında sorumluluk, zorunlu karayolu taşımacılık malî sorumluluk sigortası ve rücu hakkı hükme bağlanmıştır. Sorumluluğu sınırları m.17’de belirlenmiştir. Buna göre, “*Şehirlerarası ve uluslararası yolcu taşımacıları; duraklamalar dahil olmak üzere yolcunun kalkış noktasından, varış noktasına kadar geçecek süre içinde meydana gelecek bir kaza nedeniyle yolcunun ölümü, yaralanması ya da eşyasının zarara uğramasından dolayı sorumludur.*”.

Zorunlu karayolu taşımacılık malî sorumluluk sigortası ise m.18’de ifade edilmiştir. Buna göre, “*Taşımacılar, yolcuya gelebilecek bedenî zararlar için bu Kanunun 17 nci maddesinden doğan sorumluluklarını sigorta ettirmek zorundadır. Ancak, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlık gerekli gördüğü takdirde, tespit edeceği yabancı ülkelerde ortaya çıkabilecek zararları teminat kapsamı*

²⁵⁹ Yürürlük T.: 11.05.2010.

²⁶⁰ RG., 19.07.2003, 25173.

²⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Çeker, 6102 Sayılı, 298 vd.; Zekeriya Yılmaz, *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*, (Ankara:Adalet Yayınevi, 2014), 1125 vd.

dışında tutabilir. Zorunlu karayolu taşımacılık malî sorumluluk sigortasını yaptırmakla yükümlü olan taşımacı; kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya hak sahibinin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Sorumluluktan kurtulamayan taşımacı, kazanın oluşunda zarar görenin kusurunun bulunduğunu ispat ederse, durum ve şartlara göre tazminattan indirim yapılabilir. Sorumluluk sigortasına ilişkin sigorta genel şartları Hazine Müsteşarlığınca onaylanır. Sorumluluk sigortası tarife ve talimatları Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlıkça tespit edilir ve Resmî Gazetede yayımlanır. Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanlık tarifeyi serbest bırakmaya yetkilidir. Bu Kanunda öngörülen karayolu taşımacılık malî sorumluluk sigortası Türkiye'de karayolu motorlu araçlar zorunlu malî sorumluluk sigortası branşında ruhsatı bulunan sigorta şirketleri tarafından yapılır.”.

Rücu hakkını düzenleyen m.20'ye göre ise, “Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller hak sahiplerine karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda taşımacıya rücu edebilir.”.

“Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları”²⁶², bu sigortanın uygulama esaslarını belirlemiştir. Rücu hakkını düzenleyen ve “Zarar Görenlerin Haklarının Saklı Tutulması ve Sigortacının Sigortalıya Rücu Hakkı” başlığını taşıyan B.8. hükmüne göre, *Tazminatı gerektiren olayın kasıt veya ağır kusuru dolayısıyla gerçekleşmesi (B.8.a), 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunca yasaklanan haller ve ilgili yönetmelikteki yükümlülüklerle uyulmamasından, (B.8.b), yetki belgesi olmayan taşıt ve taşımalarından (B.8.c), taşıtın mevzuatın teknik şartlarına uymaması, nitelikli şoför, personel ve mesafe gözetilerek yeterli sayıda sürücü bulunmaması (B.8.ç), ikramların sağlık standartlarını karşılamaması dolayısıyla yolcuların sağlık durumlarında olumsuz değişiklikler gerçekleşmesi (B.8.d), gerekli ilk yardım malzemesi ve ilaçların bulunmaması, derhal temin*

²⁶² RG., 19.01.2004, 23350.

olanağının sağlanmaması (B.8.e), kanun ve mevzuat hükümleri uyarınca gerekli ehliyet olmaksızın sevk edilmesi (B.8.g), sürücünün alkol, uyuşturucu veya keyif verici maddelerin tesiri altında güvenli sürüş yeteneklerini kaybetmesi (B.8.h), istiap haddinden fazla yolcu ve yük taşınması ve taşıtın işletilmesinin yetkili makamlarca yasaklarından durumlardan ortaya çıkması (B.8.i), sigortalı ve sorumlu kişilerin kusuru sebebiyle taşıtın gasp edilmesi veya çalınması (B.8.j) sebepli ortaya çıkması ve Genel Şartların B.2. hükmüne aykırı davranışlar bulunma durumunda sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmaktadır.

BÖLÜM 2: SİGORTA UYUŞMAZLIKLARINDA HALEFİYETE DAYALI RÜCU DAVALARINDA USULE İLİŞKİN ÖZELLİKLER

2.1 Rücu Davasının Hukuki Niteliği, Konusu ve Sınırı

2.1.1 Hukuki niteliği

Dava, kanun ile düzenlenmek suretiyle kurulmuş olan tarafsız ve bağımsız mahkemelerce kanun koyucu tarafından belirlenmiş yargılama usulleri çerçevesinde davacı ve davalı taraflar arasında doğan uyuşmazlık bakımından kesin hüküm teşkil edecek süreç şeklinde tanımlanabilir²⁶³.

2.1.1.1 Eda Davası

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun²⁶⁴ m.105/1 hükmüne göre, eda davası yoluyla mahkemeden, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesine yönelik maddi hukuk talebi içerir²⁶⁵. Eda davaları bakımından, davacının hakkının tespiti ve hakkın yerine getirilmesi hususuna hükmedilmektedir. Eda davasının reddedilmesi, hakkın mevcudiyeti veyahut talep edilmesinin hukuken mümkün olmayacağına ilişkin menfi tespit hükmü kabul edilir ve aynı hukuki ilişki bakımından taraflar arasında görülecek davalar bakımından kesin hüküm ifade

²⁶³ Ali Cem Budak ve Varol Karaaslan, *Medenî Usul Hukuku* (İstanbul: Yetkin Yayınevi, 2023), 151; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri, C.2*, 1405-1409. Ayrıntılı bilgi için bkz. Baki Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (Ankara: Legal Yayınevi, 2018), 136–155; Yılmaz, Ejder, “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Dava Çeşitleri,” *Bankacılar Dergisi* no.80, (2012): 83-108. Türkiye Bankalar Birliği, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/BANKACILIK_DERGI.pdf#page=85, 84-103; HMK.m.105 vd. maddelerinde dava çeşitleri hükmüne bağlanmıştır. Buna göre eda davası (m.105), tespit davası (m.106), belirsiz alacak davası (m.107), inşai dava (m.108), kısmi dava (m.109), terditli dava (m.111), seçimlik dava (m.112), topluluk davası (m.113) olarak tasniflenmiştir. HMK.m.110'da ise davaların yığılması düzenlenmiştir; Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl*, 970; Timuçin Muşul, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2012), 127-134; Tanrıver, *C.1*, 649.

²⁶⁴ RG., 04.02.2011, 27836.

²⁶⁵ İlhan Postacıoğlu, ve Sümer Altay, *Medeni Usul Hukuku Dersleri* (İstanbul:Vedat Kitapçılık, 2020), 238; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2000), 314; Ramazan Arslan, , Ejder, Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023), 299; Yılmaz, “Dava Çeşitleri,” 84; Yavuz Alangoya, Kamil Yıldırım, ve Nevhis Deren Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku Esasları* (İstanbul: Nadir Kitap Yayınevi, 2009), 201; Hakan Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C.II* (İstanbul: Oniki Levha Yayınevi, 2017), 625; Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *Medenî Usul Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023), 233; Budak ve Varol, *Medeni Usul Hukuku*, 151; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, , *Medenî Usûl Hukuku* (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023), 327; Meltem Ercan Özler, *Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu* (İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2019), 290.

etmektedir²⁶⁶. Eda davalarında verilen hüküm ve yargılama giderleri bakımından İİK m.24 vd. maddeleri uyarınca ilamlı icra yoluna başvurulabilir²⁶⁷.

Eda davaları bakımından, davacının hukuki yararının varlığı kabul edilir; davacının hukuki yararının varlığını ispat etme zorunluluğu yoktur, ancak davalı, davacının hukuki yararının olmadığına ilişkin iddiasını ispatlamalıdır (HMK.m.190 ve TMK.m. 6)²⁶⁸. Tasarruf ilkesi (HMK.m. 24) ve taleple bağlılık ilkeleri (HMK.m.26) gereğince davacının talebinin sonucunun tam ve kesin olarak belirtilmesi gerekmektedir²⁶⁹.

Sigorta ettiren ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda rücu hakkının, mahkeme kararı ile hüküm altına alınabilmesi için açılan davaya rücu davası denilmektedir²⁷⁰. Sigortacının rücu hakkı kapsamında açacağı rücu davasında, zarar sorumlusunun belirli bir miktar para verilmesine yönelik edim ifası talep edilmektedir. Bu niteliği itibarıyla sigortacının rücu davası, eda davası sayılmaktadır²⁷¹. Rücu davasında mahkeme inceleme yapmak suretiyle davacının dayandığı hakkın veya hukuki ilişkinin varlığını tespit ederse, davalıyı davacıya bir edada bulunması yönünde eda hükmü verir²⁷².

²⁶⁶ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 234; Budak ve Varol, *Medeni Usul, Medeni Usul*, 151.

²⁶⁷ Postacıoğlu, Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 238; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 317; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 300; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 202; Budak ve Varol, *Medeni Usul*, 151, Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 328.

²⁶⁸ Kuru, Baki ve Aydın, Burak, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (Ankara: Yetkin Yayınevi,2023), 134; Yılmaz, “Dava Çeşitleri.” 84; Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (İstanbul:Yetkin Yayınevi, 2023), 216; Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl*, 965; Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku, C.1* (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2024), 649; Atalı,Ermenek,Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 328; Ercan Özler, *Dava Konusu*, 295,296.

²⁶⁹ Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl*, 961; Ercan Özler, *Dava Konusu*, 294,295.

²⁷⁰ Tanrıver, *C.1*, 649. “Sigortacı tazminat taleplerinin “yeni sahibi” olarak, ya borçluya karşı yönelttiği talebi bir sonuç vermediğinden veya bu yola başvurmakta bir yarar görmemesi sebebiyle, hakkının hüküm altına alınmasını sağlamak amacıyla yargı organına (mahkemeye) başvurabilir.”. Omağ, *Türk Hukukunda*,185.

²⁷¹ Ekin Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021, 242; Damar, *Sigortacının*, 251; Yazıcı Yanık, *Sigorta Hukukundaki*, 71; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 245; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 89. “...sigortalısının haklarına halef olan sigorta şirketinin, ödediği tazminat miktarınca hukuken sigortalı yerine geçerek açtığı rücu davası, aslında bir tazminat davası olup, bu niteliği itibarıyla aynı zamanda şahsî nitelikte bir eda davasıdır.” YHGK., 10.03.2022, 17/298. (Karar metni için bkz. <https://www.sinerjimevzuat.com.tr/ET.:28.03.2024>); Aynı yönde kararlar için bkz. YHGK., 05.02.2019, 2017/1088 E., 2019/65 K., Y20HD., 11.12.2017, 2017/7927 E., 2017/10388 K., Y20HD., 02.10.2017, 2017/8580 E., 2017/7148 K. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com/ET.:28.03.2024).

²⁷² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 300; Sigorta uyuşmazlıklarından doğan rücu davası niteliği itibarıyla bir eda davası olup, sigortacının sigortalıya ödediği miktar ile sınırlı zarar sorumlusuna yöneltilmiş bir alacak davası söz

Sigortalının uğradığı zararın tazmin edilmesi amacıyla sigortacının bunu ifa etmesi ve sonrasında bu alacağa halef olması suretiyle zarar verene tazmin ettirilmesi amacı söz konusu olduğundan, rücu davası aynı zamanda bir tazminat davası niteliğindedir²⁷³.

Rücu davası, zarar sorumlusuna yöneltilir ve bu davada belirli bir miktar paranın (tazminat) verilmesine ilişkin edimin ifası yönünde hüküm kurulması talep edilir. Davanın konusu, para veya para ile ölçülebilir nitelikte olduğu için malvarlığı davasıdır²⁷⁴. Nitekim maddi tazminat davasında, hukuka aykırı bir işlem veya eylem nedeniyle uğranılan maddi zararın yani malvarlığında gerçekleşen eksilmenin giderilmesi amaçlanmaktadır. Sigortacının rücu davasının konusu belirli kişilere yöneltilebilen tazminat alacağı olduğundan şahsi (nisbi) bir hak oluşturmaktadır. Bu özelliği dolayısıyla şahsi bir dava niteliğindedir²⁷⁵.

2.1.1.2 Belirsiz Alacak Davası

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 107/1. madde hükmünde belirsiz alacak davası tanımlanmıştır. Buna göre, *“Davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hallerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir.”*

Bir eda davası çeşidi olan belirsiz alacak davası açılabilmesinin temelinde, dava tarihi itibarıyla, davacı tarafından alacağın miktarının tam olarak tespitinin

konusudur. Dolayısıyla davanın sonucuna göre, sigortacı veya zarar sorumlusu, yargılama giderlerinden sorumlu olacaktır. Sigortacının, sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı davası bakımından halef olarak devam etmesi bakımından yeniden harç ödemesi yapması söz konusu olmayacaktır. Damar, *Sigortacının*, 266.

²⁷³ “... rücu davası bir hakkın korunmasını değil, bir zararın tazminini hedef alan bir tazminat davasıdır.”. Karşılı, *Usul Hukuku*, 93. “Rücu hakkı, başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin malvarlığında oluşan kaybı gidermeye yönelik tazminat niteliğinde bir talep hakkıdır.”, Y4HD., 09.02.1990 T., 129/1110. Karar metni için bkz. www.kazancı.com. (ET.:25.12.2023). “HMK'nın 105. maddesinde “*eda davası yoluyla mahkemeden, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesi talep edilir*” düzenlemesi mevcuttur. Kurumun talebi, iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle uğramış olduğu zararın tazminini içeren bir alacak talebine yönelik olduğundan, açılacak dava tipik bir eda davasıdır. Dava neticesinde davalı, ilamda belirtilen alacakları ödemeye mahkûm edilmektedir. Davalının ilamda belirtilen alacağı ödememesi halinde, davacı icra takibi yoluyla hükmün infazını talep edebilecektir. Bu nedenle, infaz edilecek hükmün icraya elverişli olacak şekilde açık olması ve infazda tereddüt yaratmaması gerekmektedir.”, Nurşen Caniklioğlu ve Serkan Bingöl, “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler,” *MÜ. Hukuk Fakültesi Dergisi* Y.6, S.1, (Haziran 2020): 31-49, 33; Damar, *Sigortacının*, 252; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 89; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 245; Yazıcı Yanık, *Sigorta Hukukundaki*, 71.

²⁷⁴ Damar, *Sigortacının*, 251.

²⁷⁵ Omağ, *Türk Hukukunda*, 187.

davacıdan beklenmesinin mümkün olmaması yahut imkansız olması halinde belirsiz alacak davası söz konusu olabilmektedir²⁷⁶; objektif olarak belirlenebilir nitelikte ise davanın belirsiz olarak açılabilmesi mümkün değildir²⁷⁷.

Belirsizlik hali, hükmün sonucunun hakimın takdirine bağlı olmasından veya uzman tarafından hesaplamanın yapılması gereğinden kaynaklanabilir. Bu durumda dava asgari bir miktar üzerinden açılır; alacak miktar itibarıyla netleşince talebini yükseltebilir²⁷⁸ Belirsiz alacak davası açılabilmesi için davacının hukuki yararının bulunması gerekmektedir²⁷⁹. Bu kapsamda davacının talep etmiş olduğu alacak değerinin tam ve kesin şekilde belirlenebilir olduğu durumlarda hukuki yararının varlığından söz edilemeyecektir²⁸⁰.

Yapılacak olan tahkikat neticesinde, alacağın tam ve kesin olarak belirlenmesinin mümkün olmasının ardından, HMK.m.107/2 uyarınca hakim tarafından verilecek iki haftalık kesin süre içinde davacı alacak talebini tam ve kesin şekilde belirleyebilecek, iddianın genişletilmesi yasağı iş bu durumda söz konusu olmayacaktır²⁸¹. Nitekim, davacının yeni talebini eksik belirtmesi ve ikinci kez arttırım talebinde bulunması durumunda iddianın genişletilmesi yasağına aykırılık teşkil edecektir²⁸². Davacı talebindeki eksikliği veya yanlışlığın giderilmesi, davalının açık rızası veya ıslah yoluna gitmek suretiyle mümkün olabilecektir²⁸³.

Belirsiz alacak davası bakımından, dava açılması ile alacağın tamamı bakımından zamanaşımı süresi kesilecek, dava açılmasıyla beraber davacının kesin talebinde belirttiği alacağın tamamı bakımından faiz işleyecektir²⁸⁴. Bu bakımdan,

²⁷⁶ Postacıoğlu/Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 242; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 303; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 239, Budak ve Varol, *Medeni Usul*, 158; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 333.

²⁷⁷ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 242; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 328; Cemil Simil, *Belirsiz Alacak Davası* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013), 26-35.

²⁷⁸ Hakan Pekcanitez, *Belirsiz Alacak Davası (HMK m.107)* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011), 39; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 234; Budak ve Varol, *Medeni Usul*, 151.

²⁷⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 304; Simil, *Belirsiz Alacak*, 207.

²⁸⁰ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 304.

²⁸¹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 244; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 305; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 246; Simil, *Belirsiz Alacak*, 175-198.

²⁸² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 245; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 305.

²⁸³ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 247.

²⁸⁴ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 247.

ıslaha gerek olmaksızın arttırım talebinde bulunulabilmesi, dava açılması ile zamanaşımı süresinin alacağın tamamı bakımından kesilmesi ve dava açılmasıyla birlikte alacağın tamamı için faiz işlemeye başlaması belirsiz alacak davası açılmasının avantajlarını oluşturmaktadır²⁸⁵.

Sigortacının rücu davasının, belirsiz alacak davası olarak açılıp açılmayacağı hususunda “hukuki yarar” varlığı büyük bir önem arz etmektedir²⁸⁶. Nitekim HMK.m.107 uyarınca sigortacının “*tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hallerde*” belirsiz alacak davası açmakta hukuki yararının mevcut olduğu kabul edilmektedir. Bu yönde İstanbul Anadolu 5.ATM. sigortacının halefiyetinden doğan rücu tazminat istemli dosya kapsamında vermiş olduğu kararında “*Her ne kadar davalı tarafından belirsiz alacak davası açılmayacağı iddiasıyla davanın hukuki yarar yokluğundan reddi savunulmuşsa da , davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenmediği, tazminata ilişkin hasarın yargılama sırasında alınan bilirkişi raporu ile tam ve objektif olarak tespit edildiği hususları göz önünde bulundurulduğunda davalının hukuki yarar yokluğundan davanın reddi talebinin reddine karar verilmiştir.*” şeklinde hüküm kurmuştur²⁸⁷.

Sigortacı, belirsiz alacak davası koşulları bulunmaksızın açmış olduğu rücu davalarında alacağına farklı bir yolla kavuşmasının mümkün olmadığı takdirde hukuki yararının bulunduğu yargı kararlarınca hüküm altına alınmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun belirsiz alacak davasında hukuki yarara ilişkin kararında “davacının dava açmaktan başka bir yolla alacağına kavuşması mümkün değilse

²⁸⁵ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 244; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 305, 306; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 247; Simil, 266.

²⁸⁶ “*Davacı vekili, 16.09.2014 tarihinde müvekkili şirkete konut sigortası poliçesi ile sigortalı olan dava dışı ... 'e ait sigortalı dairenin bulunduğu binanın çöp depolama sistemi ve borularında yangın çıktığını, yangın nedeni oluşan toplam 73.767,83 TL hasarın sigortalıya parçalar halinde ödendiğini, hasar bedelinin 49.226,83 TL'sinin site sigortası kapsamında ödenmesi nedeni ile bakiye 24.541,00 TL hasarın çöp boru malzemesinin yanıcı maddeden yapılması nedeni ile hasar sorumlusu (yapımcı firmalar) davalılar tarafından davacı tarafa ödenmesini gerektiğini belirterek belirsiz alacak olarak şimdilik 5.000,00 TL tazminat alacaklarının 18.11.2014 ödeme tarihinden itibaren işleyecek avans faizi ile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsilini talep etmiş; 02.05.2016 tarihli dilekçesi ile HMK m. 107 uyarınca davaya konu değeri 24.541,00 TL'ye yükselmiştir.*” Y17HD 05.11.2020, 4840/6587. (www.kazanci.com. /ET.:25.02.2024).

²⁸⁷ İstanbul Anadolu 5ATM., 05.02.2019, 549/101. (www.kazanci.com. /ET.:25.08.2023).

hukuki yararının var olduğu kabul edilmelidir. Söz konusu davanın belirsiz alacak davası olarak açılması kişinin hukuki yararının yokluğu sonucuna götürmez. Burada "alacağın miktar yahut değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin davacıdan beklenememesi veya bunun imkansız olması hali" belirsiz alacak davasının görülebilmesi için özel bir dava şartı olarak kabul edilebilir. Bu hâlde açılan davada hukuki yarar mevcuttur ancak dava belirsiz alacak davası olarak değil, kısmi veya tam eda davası olarak görülmelidir.”²⁸⁸ Hukuk Genel Kurulu kararı ile aynı yönde Ankara BAM.23.HD., sigortacının rücu tazminat istemine dayanan ve belirsiz alacak davası şeklinde açılan bir davanın ilk derece mahkemesi tarafından belirsiz alacak davası koşullarının oluşmadığı, dolayısıyla hukuki yarar bulunmadığından davanın reddedilmesine ilişkin *dosyasında* “*alacağı olduğunu iddia eden davacının alacağının tahsili amacı ile ister kısmi, ister tam eda veya belirsiz alacak davası açmasında her zaman hukuki yararı vardır. Zira davacı davalıdan olan alacağını istemektedir.*” şeklinde karar vermiştir ²⁸⁹. Sigortacının halefiyete dayalı rücu davalarının belirsiz alacak davası koşullarını sağlamaksızın açılması halinde, hukuki yararı bulunup bulunmadığı hususuna dikkat edilmesi gerekmektedir.

Sigortacının halefiyete dayanmayan rücu davaları bakımından ise, Yargıtay’ın belirsiz alacak davası şeklinde açılabilmesine ilişkin bir kararında bu husus değerlendirilmiştir. Sigortalı araçta istiap haddinden fazla yolcu taşındığı ve aracın frenleri arızalı iken yola devam edilmesi nedeniyle ağır kusurun olduğu iddiasıyla sigortacı tarafından sigortalıya açılmış olan rücu tazminat istemli davada Yargıtay 17. Hukuk Dairesi, “talep sonucunun belirlenebilmesi için tazminat bilirkişi incelemesi gerekiyorsa, hakimin takdiri söz konusuysa” belirsiz alacak davası açılabilmesini belirtmiş, “... eldeki dava niteliği itibarıyla belirsiz alacak davasıdır. Zorunlu trafik sigorta sözleşmesine dayalı rücu tazminat davalarında sigortacı

²⁸⁸ YHGK., 16.05.2019, 1166 /576. (Karar metni için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ET.:05.07.2024>). Anayasa Mahkemesi belirsiz alacak davası koşulları oluşmadığı durumda davanın usulden reddinin kararı verilmesine yönelik “başvurucunun, şartları oluşmadan açtığı belirsiz alacak davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesinin -usul hukukundaki imkânlar gözetildiğinde- başvurulabilecek son çare olmadığı değerlendirilmiştir. Davanın hukuki yarar yokluğundan reddi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalede, medeni hakla ilgili uyumsuzluğun karara bağlanması yönünden en etkili olan davanın açılmasını sağlama amacına ulaşılması için daha hafif müdahale teşkil eden aracın seçilmesi yerine başvurucunun mahkemeye erişimini imkânsız kılan ağır bir aracın tercih edilmesinin gereklilik şartına uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.” Şeklinde değerlendirme yaparak mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği kanaatine varmıştır. AYM., İsmail Avcı B. No: 2019/12190, 22.02.2022 (RG. 20.04.2022,31815).

²⁸⁹ Ankara BAM.23HD., 17.06.2021, 2558/944. (www.kazancı.com /ET.:29.09.2023).

azami poliçe limitine kadar gerçek zararın tazmininden sorumlu olup, davanın taraflarının ya da hâkimin davanın başında gerçek zararı hesap etmesi mümkün değildir. Yani alacak belirlenebilir değildir. Davacının gerçek zararı, tazminat bilirkişi raporu ile belirlenebilir.” şeklinde hüküm kurmuştur²⁹⁰.

2.1.1.3 Kısmi Dava

Kısmi dava, hukuki yarar bulunması şartıyla “*alacağın niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda*” ortaya çıkması muhtemel risklerin azaltılması için yalnızca bir kısmının ileri sürüldüğü davadır (HMK m.109)²⁹¹. Bu kapsamda, davacı tarafından alacağın bir kısmının talep edildiği belirtilerek açılan davanın kısmi dava olarak nitelendirilebilmesi için alacağın nitelik olarak bölünebilmesi ve davacı tarafından ileri sürülen alacakların tamamının aynı hukuki ilişkiden kaynaklanması gerekmektedir²⁹². Davacının, kısmi dava açmasında hukuki yararın varlığı zorunludur²⁹³. Nitekim, alacağın parça parça bölünmek suretiyle, her parça için ayrı dava açılması durumunda hukuki yarardan söz edilemeyecek olup, hakkın kötüye kullanılması (TMK m.2) kapsamında değerlendirilebilecektir²⁹⁴.

HMK.m.109/3 uyarınca “Dava açılırken, talep konusunun kalan kısmından açıkça feragat edilmiş olması hâli dışında, kısmi dava açılması, talep konusunun geri kalan kısmından feragat edildiği anlamına gelmez.”. Nitekim zamanaşımı bakımından yalnız kısmi dava ile talep edilen kısım için zamanaşımı süresi kesilecek olup kalan kısma ilişkin devam edecektir²⁹⁵. Bu kapsamda, kısmi dava açan davacının, kalan kısma ilişkin olarak açık bir şekilde feragati bulunmadığı takdirde ek dava açabilecektir (HMK.m.109/3)²⁹⁶. Bu kapsamda, mahkemece kısmi davada verilmiş olan hüküm, açılacak olan ek dava kapsamında kesin hüküm niteliğinde

²⁹⁰ Y17HD., 29.02.2016, 14862/2417. (Karar metni için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ET.:05.07.2024>).

²⁹¹ Cengiz Kulaksız, *Die Teilklage Im Deutschen Und Türkischen Zivilprozessrecht* (Frankfurt am Main: 2004), 2,4,5; Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 240; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 344; Yılmaz, *Dava Çeşitleri*, 87; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 301; Görgün, Börü, Toraman ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 285.

²⁹² Kuru, *Hukuk Muhakemeleri, C.2*, 1548-1569; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 301.

²⁹³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 301.

²⁹⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 302.

²⁹⁵ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 241.

²⁹⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 241; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 302; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri, C.2*, 1550.

olacaktır²⁹⁷. Kısmi dava açan davacı, alacağına ilişkin taleplerini ıslah yoluna başvurmak suretiyle dava konusuna eklenmesini talep edebilecektir²⁹⁸.

Davacının, faiz istemeksizin alacağına ilişkin açmış olduğu dava kısmi dava sayılmamaktadır. Faiz fer'i nitelikte olup, faiz alacağına ilişkin daha sonraki süreçte ayrı dava açılabilir²⁹⁹.

Sigortacı tarafından açılacak olan rücu davası kısmi dava olarak açılabilir³⁰⁰. Sigortacı tarafından açılacak olan rücu davalarında gerçek zararın hesap edilmesi her zaman mümkün olmayıp, bilirkişi marifetiyle yapılacak inceleme ile belirlenebilmektedir. Bu bakımdan kısmi dava açmakta hukuki yararının olduğu kabul edilmektedir³⁰¹. Sigortacının rücu davasının kısmi dava şeklinde açılabilmesinin yanı sıra belirsiz alacak davası koşulları oluşmaksızın belirsiz alacak davası şeklinde açması durumunda, mahkemece davanın hukuki yarar yokluğundan reddedilmeyerek ara karar ile kısmi dava ile görülüp sonuçlandırılması yönünde içtihatlar bulunmaktadır³⁰². Kısmi davalar bakımından, kalan kısma ilişkin dava açılması halinde derdestlik kararı verilemeyecek olup, daha az bir değere hükmedilmesi veyahut red durumları hariç olmak üzere, kesin hüküm ileri

²⁹⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 302.

²⁹⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 302.

²⁹⁹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 240; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 302.

³⁰⁰ “Dava, 11.04.2021 tarihinde meydana gelen trafik kazası sebebiyle davalı sigorta şirketi nezdinde sigortalı bulunan, davalı ----ait olan ----plakalı aracın, davacıya ait ----plakalı araç ile çarpışması çarpması sonucu, kusurun irdelenmesi, ---- plakalı araçta değer kaybı oluşup oluşmadığı, varsa miktarının ne olduğu, kazanç kaybı alacağı olup olmadığı, varsa miktarının ne olduğu, yine hasar onarım alacağı olup olmadığı, varsa miktarının ne olduğuna dair HMK 109.maddesi uyarınca kısmi dava olarak 200,00 TL'lik maddi tazminat davasıdır.” İstanbul Anadolu 13ATM 28.03.2023, 626/236; “Dava konusu olayda, davacı icra takibi yoluyla istenilen tazminattan kusuru nispetinde sorumlu olduğunu ileri sürmektedir. Gerek ceza yargılamasında ve gerek sonraki aşamalarda davacı borçlunun trafik kazasının meydana gelmesinde ne oranda kusurlu olduğu belirtilmemiş, trafik kazası tespit tutanağı ile ceza yargılamasında davacının tali, dava dışı sürücünün ise asli kusurlu oldukları belirlenmiştir. Dolayısıyla talep konusunun miktarı belirli olmayıp taraflar arasında tartışmalıdır. Davacı dava açarken tam olarak ne oranda kusurlu olduğunu bilecek durumda olmadığından, kusur oranı kesin olarak belirlendiğinde ıslah yoluyla dava değerini artırmak suretiyle kısmi dava açmasında hukuki yararı da bulunmaktadır.” Antalya BAM.4HD., 13.05.2022, 769/696. (Karar metni için bkz. www.kazanci.com. /ET.:25.03.2024).

³⁰¹ Berberoğlu Yenipınar, *Sigortada Rücu*, s23.

³⁰² “6100 Sayılı HMK'nın 109. maddesinin ikinci fıkrasının yürürlükten kaldırılmış olmasından dolayı belirli alacaklar için de artık kısmi dava açılması mümkün hâle geldiğine ve davacının alacaklarının bir kısmını dava ettiğinin dava dilekçesi içeriğinden anlaşılmasına göre, mahkemece dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmeyerek bir ara kararı ile kısmi dava olarak görülüp sonuçlandırılmalıdır.” Ankara BAM.23HD., 17.06.2021, 2558/944. (www.kazanci.com. /ET.:29.09.2023); Bkz. s.82.

sürülemezdir³⁰³. Sigortacı tarafından rücu tazminat istemli davada mahkemece hükmedilen tazminat miktarı hükmün kesinleşmesini müteakip kesin olacaktır. Nitekim, sigortacının rücu davasını kısmi dava şeklinde açması halinde mahkemece verilen tamamen kabul veyahut kısmi kabul kararı sigortacının kalan kısma ilişkin ek dava açması halinde kısmi davada verilen hüküm kesin delil sayılacaktır³⁰⁴.

2.1.2 Hukuki sebebi, davanın konusu ve sınırı

2.1.2.1 Hukuki sebebi ve davanın konusu

Davacının, dava sonucunda elde etmek istediği netice dava konusunu ifade etmektedir³⁰⁵. Davacının, dava açması hukuken korunabilir bir menfaatinin bulunması, aynı dava konusuna ilişkin kesin hüküm bulunmaması ve davacı tarafından gider avansının yatırılmış olması gerekmektedir³⁰⁶. Malvarlığına ilişkin davalar bakımından, davacının dava dilekçesinde dava konusunu ve talep edilen kısma ilişkin davanın açıldığı esnadaki parasal değeri belirtmesi gerekmektedir³⁰⁷. Dava konusunun değerinin gösterilmesi harçlar ve kanun yoluna başvuru sınırları bakımından önem arz etmektedir³⁰⁸. Dava konusu değerinin belirlenmesi yapılırken, yan giderler (faiz, yargılama giderleri, avanslar gibi) dikkate alınmayacaktır³⁰⁹.

Sigorta ilişkisinin varlığı halinde ise sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder ve rücu hakkı gereğince zarar sorumlusuna karşı rücu davası açar³¹⁰. Rücu davası açılabilmesi için öncelikle sigortacının sigortalıya halef olması yani

³⁰³ Kulaksız, *Die Teilklage*, 2,4,5; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 213.

³⁰⁴ Aslan, *Zorunlu Mali*, 221.

³⁰⁵ Ercan Özler, *Dava Konusu*, 56-58; Damar, *Sigortacının*, 253.

³⁰⁶ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 218-221.

³⁰⁷ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 404; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 341; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 264.

³⁰⁸ Ramazan Arslan, "Dava ve Cevap Dilekçelerinin Hazırlanması ve Ön İnceleme," *Bankacılar Dergisi*, No.80, (2012):67-82. Türkiye Bankalar Birliği, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/BANKACILIK_DERGI.pdf#page=67, 69,70; Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl*, 1133.

³⁰⁹ Pekcanitez, *Pekcanitez Usûl*, 1134,1135.

³¹⁰ "Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.03.1944 tarihli 37 Esas ve 9 Karar sayılı kararında bu husus "sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak, sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur" şeklinde vurgulanmaktadır. Buna göre; sigortacının halefiyete dayalı olarak açtığı davada, davanın nitelendirmesi yapılırken, davacının sigortalı ile zarara neden olduğu iddia edilen davalı arasındaki hukuki ilişkiye bakılması gerekir. Davacının sigortalı ile davalı arasındaki hukuki ilişki ise haksız fiilden doğmuştur...", Y17HD., 24.09.2019, 115/8416. (Karar metni için bkz. www.kazancı.com. /ET.: 15.11.2023).

sigorta tazminatının ödenmesi gerekir; ayrıca gerçekleşen riziko nedeniyle meydana gelen zarardan sigortalının zarar sorumlusu üçüncü kişilere karşı bir dava hakkı bulunmalıdır³¹¹.

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki borç ilişkisinin kaynağı, haksız fiil, sözleşme, kanun hükmü veya sebepsiz zenginleşme olabilir³¹². Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki asıl borç ilişkisinin hukuki sebebi ile, zarar sorumlusuna yöneltilen rücu davasının hukuki sebebi aynıdır³¹³. Borç ilişkisinin kaynağı birden fazla ise, sigortacı dayanacağı hukuki sebebe ilişkin olarak, zamanaşımı, ispat, itiraz vb. hususları esas almak suretiyle seçim yapar³¹⁴.

Halefiyete dayanmayan rücu davaları açısından sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki sigorta sözleşmesi ve poliçedeki genel şartların esas alınması ve rücu davasının istisnaen sigortalıya rücu hakkının olduğu hallerde, rücu davasının hukuki sebebinin sözleşme olduğu kabul edilmelidir³¹⁵.

Sigortacının açacağı rücu davasının konusu, ödenen sigorta tazminatının tahsil edilmesidir³¹⁶. Rücuyla ilişkin talebin kapsamında yargılama giderleri ve vekalet ücreti dahildir; dava dilekçesi ile bunların talep edilmemiş olması halinde de, hakim haksız olan tarafa bunları yükler (HMK m.323 vd.)³¹⁷.

Rücunun kapsamına başka alacakların da dahil edilmesi mümkündür. Yargıtay vermiş olduğu bir kararında katma değer vergisinin sigorta bedeli içerisinde

³¹¹ Omağ, *Türk Hukukunda*, 187.

³¹² Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 246; Karasu, “6102 Sayılı,” 702; Damar, *Sigortacının*, 252.

³¹³ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167. Ayrıntılı bilgi için bkz. Karşlı, *Usul Hukuku*, 110-117; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 87; Omağ, *Türk Hukukunda*, 188,189. “Sigortacının ikame edeceği rücu davasının dayanağı hukuki sebep, sigortalının tazminat borçlusuna karşı açabileceği davanın dayanağı hukuki sebebin aynıdır. Eğer sigortalı istihdam eden aleyhine BK.55 veya mal sahibi aleyhine B.K. m.58, hükümlerine dayanabiliyorsa veya 2918 sayılı yasa uyarınca nakil aracının sahibi (işleten) aleyhine veya aynı aracı trafik rizikolarına karşı sigortalı bir diğer sigorta şirketine veya TTK.m.781 vd. uyarınca taşıma sözleşmesine dayanarak dava açabiliyorsa, aynı hukuki sebeplere dayanarak sigortacı da rücu davasını ikame edebilecektir. Sigortalının haksız fiil (BK.m.41) veya akde muhalefet (BK.m.96) dolayısıyla dava açabildiği hallerde, sigortacı da sigortalı gibi bizzat bu sebeplere dayanıp dava açabilecektir.”, YHGK., 23.10.2002, 11-862/854. (Karar metinleri için bkz. www.kazancı.com. /ET.: 15.11.2023).

³¹⁴ Damar, *Sigortacının*, 253. Detaylı bilgi için bkz. başlık 1.4.3 Sigortacının halefiyetine dayanmayan rücu hakkı.

³¹⁵ Damar, *Sigortacının*, 253.

³¹⁶ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 246; Damar, *Sigortacının*, 254; Yazıcı Yanık, *Sigorta Hukukundaki*, 71.

³¹⁷ Damar, *Sigortacının*, 254.

ise hesaba dahil edilebileceğini kabul etmiştir³¹⁸. Ekspertiz ücreti ve sigorta ilişkisinden doğan masraflar rücu kapsamına dahil değildir³¹⁹. Asıl alacak ile bağlı ana para faizi de rücu davasının konusu oluşturmaktadır ve sigorta tazminatı ödendiği tarihten itibaren işlemek suretiyle talep hakkı vardır³²⁰.

2.1.2.2 Sınırı

2.1.2.2.1 Sigortalının uğradığı zarar sebebi ile zarar sorumlusundan talep edebileceği alacak miktarı

Sigortalı ile sigortacı arasındaki sigorta sözleşmesi gereğince, sigortalının zararı sigortacı tarafından tazmin edilir. Sigortacı, sigortalının alacağına halef olur ve rücu hakkı gereğince, sigortalının zarar sorumlusundan talep edebileceği miktar ile sınırlı olmak üzere, tazmin ettiği miktarı zarar sorumlusuna rücu eder³²¹.

Buradaki halefiyet, kanundan doğan bir temlik niteliği taşıdığından rücu davası ile talep edilen miktar, sigortalının alacak hakkı miktarı ile sınırlıdır. Nitekim doğrudan sigortalının alacak hakkına halef olan sigortalı, bunun üstünde bir miktarı zarar sorumlusundan talep edemez³²².

³¹⁸ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 250. “Dava, halefiyet ilkesine dayanılarak açılan kasko sigorta poliçesinden kaynaklanan rücu tazminat istemine ilişkindir. Hasarın giderilmesinde yapılan sarfların vergisi olarak ödenmesi gereken katma değer vergisi de zarar kapsamında olduğundan sigortacının ödediği sigorta bedeli içinde katma değer vergisi de bulunuyorsa, sigortacı rücu davasında bu vergiyi de isteyebilir.” Y17HD., 01.10.2012, 6490/10305.

³¹⁹ Damar, *Sigortacının*, 254, Rodoslu, “Rücu,” 256. “Sigortacının hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçebilmesi yani onun halefi olabilmesi için ilk şart sigorta bedelini ödemesidir. Ödenen bedel, aynı zamanda sigortacının halef olarak rücu sınırını da belli eder. Bu suretle sigortacı, ödediği bedelden fazlasını, bu arada, mesela **ekspertiz ücretini** zarara sebebiyet veren üçüncü şahıstan isteyemez.” YHGK., 17.01.1972, 2/1. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com /ET.:05.11.2023). Omağ, *Türk Hukukunda*, 198.

³²⁰ “... rücu alacağının hukuki mesnedi (halefiyet veya salt rücu), rücu alacaklısının asıl alacaklıya fiilen ödediği tazminat miktarı, kanuni ve akdi faizler ve yargılama giderleri de nazara alınarak tesbit olunacaktır.” Karşlı, *Usul Hukuku*, 117. Omağ, *Türk Hukukunda*, 196,197; Karasu, “6102 Sayılı,” 702; Damar, *Sigortacının*, 254.

³²¹ Rodoslu, “Rücu,” 252; Can, *Türk Özel*, 44; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 246.

³²² “Sigortacıdan, sigorta tazminatı alan sigortalının tazminat borçlusuna karşı sahip olduğu “tazminat alacağı” ex lege sigortacıya geçer. Burada bir “kanuna temlik” (cessio legis) mevcuttur.” Omağ, *Türk Hukukunda*, 190. Damar, *Sigortacının*, 255; Rodoslu, “Rücu,” 252.

2.1.2.2.2 Sigortacının sigortalıya ödemiş olduğu miktar

Sigortacının zarar sorumlusuna rücu edebileceği miktar, zarar karşılığında sigortalıya ödenen miktarın üstünde olmaz³²³. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu vermiş olduğu kararında gerçek zarar üstünde ödeme yaoan sigortacının, fazla ödeme yapmış olduğu kısmı üçüncü kişiden isteme hakkı olmadığını, fazla ödemenin kendi uhdesinde kalacağı yönünde hüküm kurmuştur. Bu bakımdan sigortacının zarar sorumlusuna rücusu bakımından gerçek zarar üst sınır olarak kabul edilmektedir³²⁴. Sigortacı, sigortalının zararını kısmen tazmin etmesi halinde, ödemiş olduğu kısma ilişkin zarar sorumlusuna rücu edebilecek, kalan kısım bakımından sigortalının dava hakkı mevcudiyetini sürdürecektir³²⁵. Dolayısıyla sigortalının zarara uğraması nedeniyle, zarar tazmin edilir ve gerçek zarara karşılık gelen bu miktar, zarar sorumlusuna karşı rücu edilebilecek miktarın sınırını oluşturur.

³²³ Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 414,415; Damar, *Sigortacının*, 252; Rodoslu, “Rücu,” 252; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 246. “... TTK'nun 1301/1. maddesine göre, sigortacı sigorta bedelini ödedikten sonra ve fiilen ödediği bedel nispetinde halefiyet hakkına dayanarak rücu imkanına sahiptir.”, Y11HD., 08.03.2004, 728/2210.“ Sigortacının rücu hakkı, ödediği tazminat ölçüsünde ve gerçek zarar miktarını aşmamak kaydıyla geçerlilik taşır. Sigorta şirketi, sözleşmede öngörülen muafiyetler çerçevesinde sigortalısına zarar miktarının bir kısmını ödemişse, ödediği tutarın dışında zarar sorumlusuna rücu edemez. Ayrıca, sigortacının gerçek zararı aşan tazminat talepleri de haksız olduğundan istenemez...”, YHGK., 24.06.2015, 28/1745. (Karar metinleri için bkz. www.kazancı.com. /ET.: 05.11.2023).

³²⁴ “TTK. 'nun 1301/1. maddesindeki "tazmin ettiği bedel nispetinde" cümlesi ise sigortacının, yukarıda belirtilen üst sınırın altında kalan miktarda bir ödeme yapmış olması halinde, ancak bu ödeme tutarınca (alt sınır) dava hakkının sigortacıya geçeceğini ifade etmektedir (Burada, örnek olarak, TTK. 'nun 1285. maddesindeki, birden çok sigorta ve 1288. maddesindeki menfaat değerinin altındaki sigorta hükümlerine değinmekle yetiniyoruz). Maddedeki "Tazmin ettiği bedel nispetinde" şeklindeki hüküm, sigortacının, gerçek zarardan fazla ödeme yapması halinde, bu fazlayı üçüncü şahıstan isteme hakkını vermez, zira sigortacıya intikal eden hak, yukarıda açıkladığımız gibi, üst sınırı oluşturan ve sigortalının uğradığı gerçek zararlarla sınırlıdır. Bu durumda, sigortacının fazla ödemesi kendi uhdesinde kalacaktır...”, YHGK., 23.12.1983, 11-627/1383. (Karar metinleri için bkz. www.kazancı.com. /ET.: 05.11.2023).

³²⁵ Bilge Umar, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011), 3-16; Rodoslu, “Rücu,” 252; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 415; Can, *Türk Özel*, 44.

2.2 Görevli ve Yetkili Mahkeme

2.2.1 Görevli mahkeme

2.2.1.1 Genel olarak

Belirli bir uyuşmazlık konusunun nitelik ve değerine göre hangi tür hüküm mahkemelerde bakılacağı, usul hukuku bakımından görevli mahkemenin belirlenmesi anlamına gelmektedir³²⁶.

Görevli mahkeme belirlenirken, davanın genel görevli veya özel görevli mahkemenin görevine girip girmediği değerlendirilmelidir³²⁷. Açık bir kanun hükmü ile davanın özel görevli mahkemenin görev alanına girdiği belirlenmişse, özel görevli mahkemede; bu şekilde açık bir düzenleme yoksa genel görevli mahkemede davanın açılması gerekir³²⁸.

6100 Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "*Görevin belirlenmesi ve niteliği*" başlığını taşıyan m.1 hükmüne göre, "*Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir.*" Asliye hukuk mahkemelerinin görevi, m.2'de düzenlenmiştir. Buna göre, "*(1) Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir. (2) Bu Kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da*

³²⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 93; Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü, C.1*, (İstanbul: Demir Yayınevi, 2001), 165-186; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 44; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 204; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 57; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 62; Mine Akkan, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C.1*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 233; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 102, Murat Atalı, "Hukuk Yargılamamızda Genel Mahkemeler, Görev Kavramı ve Görevsizlik Kararı," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Halil CİN'e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı*, Cilt No. Özel Sayı, (1995): 525-551. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/47498/599657>, s.532; Ali Çetin Aslan, *Medeni Usul Hukuku'nda Görev*, (İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık, 2022), 171; Cenk Akil ve Tülay Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul Hukuku*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2023), 65,66; Çiğdem Yorulmaz, *Sendika Genel Kurulunun Yargısal Denetimi*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2024), 262.

³²⁷ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 45; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 62.

³²⁸ "Genel görevli mahkemelerden asliye hukuk mahkemesinin görevi, sulh hukuk mahkemesinin görevine girmeyen dava ve işlerle özel görevli mahkemelerin görevine dahil olmayan bütün dava ve işlerdir. Asliye hukuk mahkemesinin bu kurala göre belirlenen görevine malvarlığına ve kişi varlığına dahil olan konular girer.", Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 204, 213.

görevlidir.”. Malvarlığı ve şahıs malvarlığına ilişkin davalar, aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde asliye hukuk mahkemesince görülecektir (HMK m.2) ³²⁹.

Sulh hukuk mahkemelerinin görevi ise, m.4’de ifade edilmiştir; bu hükme göre, “(1) *Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın; a) Kiralanan taşınmazların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları, b) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları, c) Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik olan davaları, ç) Bu Kanun ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davaları, görürler.*”.

Özel görevli mahkemeler, belirli bir konuda ihtisas sahibi olup, kanun ile kurulur; asliye hukuk mahkemesi seviyesinde kabul edilir ve özel mahkeme bulunmayan yerlerde asliye hukuk mahkemesi özel mahkemenin sıfatı ile yargılama yapar ³³⁰. Türk hukuk yargısındaki özel mahkemeler, kadastro mahkemeleri, iş mahkemeleri, icra mahkemeleri, tüketici mahkemeleri, asliye ticaret mahkemeleri, fikri ve sınaî haklar hukuk mahkemeleri ve aile mahkemeleridir.

2.2.1.2 Görev kurallarının niteliği

Görevli mahkemenin belirlenmesine ilişkin kurallar, ancak Kanun ile belirlenir, kamu düzenine ilişkin olup ve dava şartı kabul edilmektedir ³³¹. HMKm.114/I,c hükmünde “*mahkemenin görevli olması*” dava şartları arasında

³²⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 204; Budak ve Varol, *Medeni Usul*, 46.

³³⁰ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 213; Budak ve Varol, *Medeni Usul*, 46; Atalı, “Görev,” 526.

³³¹ Detaylı bilgi için bkz. Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 95; Kuru, Baki, “Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları Üzerine Yapılacak Muameleler,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24.C., No.1, (1967): DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42775/516558>, 156; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 54; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 170; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 214; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul Hukuku*, 68; Akkan, *Pekcanitez Usul*, 239; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 103; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 159; Süha Tanrıver, “Sulh Hukuk – Asliye Hukuk Mahkemesi Ayrımının Anlam ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, No.105, (2013): 35-50. Türkiye Barolar Birliği, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-105-1256>, 36,37; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 162,163; Atalı, “Görev,” 533; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 69.

sayılmıştır. HMK.m.1 hükmüne göre, “Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir.”. Bu nedenle, dava konusu uyuşmazlık için görevli mahkeme konusunda bir sözleşme yapılması söz konusu değildir ve taraflar kendi aralarında bir görev sözleşmesi yapmışlarsa, bunun mahkeme açısından bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır³³².

Dava şartı olduğu için tarafların mahkemenin görevsiz olduğunu, davanın her aşamasında ileri sürmesi mümkündür (HMK.m.115); ayrıca mahkeme ve üst derece mahkemesi tarafından re'sen araştırılır³³³.

Davanın tarafının görevsizliği ileri sürmesi ile birlikte, mahkeme tarafından bu hususun karara bağlanması gerekir³³⁴. Dosya üzerinden veya ön inceleme duruşmasında tarafların dinlenmesi suretiyle karar verilmelidir (HMK.m.137, m.138, m.140). Mahkeme tarafından görevli olduğu yönünde karar verilmesi halinde, buna ilişkin itirazı bir ara karar ile reddeder ve yargılamaya devam eder; bu ara karara karşı kanun yolu yoktur, ancak nihai karar ile birlikte kanun yoluna gidilebilmesi mümkündür³³⁵.

³³² Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 55; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 214; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 240; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 68; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 103; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 47; Atalı, “Görev,” 37.

³³³ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 95,96; Kuru, “Görevsizlik ve Yetkisizlik,” 156; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 55; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 170; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 215; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 69,70; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 68; Mine Akkan, *Pekcanitez Usûl Medeni Usûl Hukuku, C.1*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2017), 240; Atalı, “Görev,” 537; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 103; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 163; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 69. Dava şartlarının incelenmesi” başlığını taşıyan HMK.m.115 hükmüne göre, “(1) Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. (2) Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder. (3) Dava şartı noksanlığı, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez.”.

³³⁴ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 68.

³³⁵ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 55,56; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 202,203; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 69; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 241; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 161; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 69.

Mahkemenin görevsizliğe ilişkin verdiği karar ise, usuli bir nihai karardır ve kanun yoluna gidilebilir (HMK.m.20). Hâkimin görevsizlik kararında görevli mahkemeyi belirler ve dosyanın bu mahkemeye gönderilmesine karar verebilir³³⁶.

2.2.1.3 Sigorta uyuşmazlıklarındaki rücu davaları açısından görevli mahkemenin belirlenmesi

Sigorta uyuşmazlıkları açısından rücu davaları bakımından, görevli mahkemenin tayin edilmesi hususu somut olayın özelliklerine göre belirlenmektedir.

Halefiyete dayalı rücu davalarında (TTK.m.1472 ve m.1481) görevli mahkemenin belirlenmesi özellik arz etmektedir³³⁷. Sigorta uyuşmazlıklarında sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki tazminata ilişkin talep hakkı, sigortacının halefiyeti gereğince sigortacıya geçer. Kanundan doğan bu halefiyet sadece maddi hukuk açısından değil, şekli hukuk yani yargılama hukuku açısından da hüküm ve sonuç doğurur³³⁸. Dolayısıyla sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında görevli mahkemenin tayini için, sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkiye göre görevli olan mahkemenin belirlenmesi önemlidir³³⁹. Buna göre

³³⁶ Kuru, "Görevsizlik ve Yetkisizlik," 156,157,161; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 215; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 69; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 161; Atalı, "Görev," 541.

³³⁷ Sami Aksoy, "Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukukunda Güncel Meseleler." *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu* içinde, derleyen Arş. Gör. İbrahim Bektaş, Arş. Gör. Yasin Barış Özelci, 324-331. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021, 326.

³³⁸ Karşlı, *Usul Hukuku*, 99; Omağ, *Türk Hukukunda*, 209; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 216.

³³⁹ Ünan, *Şerh*, 27; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 414, Omağ, *Türk Hukukunda*, 209. "... Bu itibarla, sigortacının, sigorta poliçesinden münbais olmayıp kanundan aldığı bir salahiyyete istinaden ve haksız fiil sebebiyle alacaklı yerine kaim olarak hareket ettiği davada hukuk mahkemesine başvurması lazım geleceğine reylerin üçte ikisini geçen çoğunluğuyla 22/3/944 tarihinde karar verildi.", YBGK., 22.03.1944, E. 1939/37, K. 1944/9. "Davacı sigorta şirketi, bu davayı sigortalısının halefi olarak açtığına göre, görevli mahkemenin tayininde sigortalı ile davalı arasındaki ilişkinin hukuki mahiyeti nazara alınır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.03.1944 tarihli 37 Esas ve 9 Karar sayılı ilamında bu husus "sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak, sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur" şeklinde vurgulanmaktadır. Öte yandan, TTK.'nun "Halefiyet" başlığı altındaki 1472. (Eski TTK.1301) maddesinde; "sigortacı, sigorta tazminatını ödemediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder" hükmüne yer verilmiştir. 6100 Sayılı HMK'nun "Sulh hukuk mahkemelerinin görevi" başlığı altındaki 4. maddesinde de "(1) Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın; a) Kiralanan taşınmazların, 09.06.1932 tarihli ve 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununa göre ilamsız icra yoluyla tahliyesine ilişkin hükümler ayrık olmak üzere, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları... görürler." hükmüne yer verilmiştir. (1086 Sayılı HUMK'nun 8/II-1 maddesinde de dava konusu şeyin değerine bakılmaksızın, kira

dava dışı olan sigortalı ile rücu davasında davalı olan zarar sorumlusu arasındaki borç ilişkisinin kaynağına göre, HMK. hükümleri esas alınmak suretiyle görevli mahkeme belirlenir³⁴⁰. Zira, halef yerine geçen sigortacının selef sigortalının açmış

sözleşmesine dayanan her türlü tahliye, akdin feshi yahut tespit davaları, bu davalarla birlikte açılmış kira alacağı ve tazminat davaları ve bunlara karşılık olarak açılan davaların Sulh Hukuk Mahkemelerinde görüleceği şeklinde benzer düzenlemeye yer verilmişti). Somut olayda; davacı sigorta şirketinin sigortalısının halefi olarak açtığı davada, davalı ...'nin, dava dışı sigorta ettiren ... maliki olduğu konutu kiracı sıfatıyla kullandığı; davacı sigortalısı ile davalı ... arasındaki temel hukuki ilişkinin kira sözleşmesi olduğu tüm dosya kapsamından anlaşıldığı gibi, bu husus mahkemenin de kabulündedir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; görev kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğu ve yargılamanın her aşamasında re 'sen gözetilmesi gerektiği, davada Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu gözetilerek; HMK'nun 114/1-c maddesine göre, görevsizlik nedeniyle HMK'nun 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde işin esasının incelenerek hüküm tesisi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.”, Y17HD., 19.10.2020, 1024/5802. (Karar metinleri için bkz. www.kazancı.com. /ET.:13.11.2023).

³⁴⁰ Öztürk, *Kara Taşıtları*, 307,308; “...Dava tarihi olan 21/02/2013 tarihi itibarı ile yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-a maddesi gereği her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar mutlak ticari davalardır. TTK'nın 5/1. maddesi gereği ticari davalara bakmakla görevli mahkeme Asliye ticaret mahkemeleridir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden itibaren Yasa'nın 5/3. maddesi gereği asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki işbölümü olmaktan çıkmış görev ilişkisi haline gelmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1. maddesi gereği göreve ilişkin kurallar kamu düzeni ile ilgili olup mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir.Somut olayda; davacının sigortalısı Başkent Doğalgaz A.Ş. olduğundan, yukarıda açıklanan maddeler ışığında, asliye ticaret mahkemeleri görevli olduğundan görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmiş olması bozmayı gerektirmiştir.”,Y17HD., 16.04.2018, 17502/4140. “...sigortalısı gerçek kişi olup, uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanmaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir. Yukarıda açıklanan hususlar sebebi ile davaya ... 3. Asliye Hukuk Mahkemesinde Asliye Ticaret Mahkemesi sıfatı ile bakılması bozma sebebidir.”, Y17HD., 23.10.2017, 18214/9430. “...davacının sigortalısı A.Ş. ile davalı Genel Müdürlüğü tacirdirler Ticarethane, fabrika ya da ticari şekilde işletilen diğer bir müesseseyi ilgilendiren bütün muamele, fiil ve işler ticari işlerdendir. Davada sigortalı ve davalı tacir olduğundan tüm fiil ve işlemleri ticari iş mahiyetindedir. Bu nedenle aradaki ilişkiye ticari hükümler uygulanacaktır. Davaya konu olay tacirler arası haksız eylemden kaynaklandığından, davaya bakma görevi Asliye Ticaret Mahkemelerine aittir. Bu durumda eldeki dava T.T.K. hükümlerine göre ticari dava olup Asliye Ticaret Mahkemesi görev alanı içinde bulunmakta olup mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken işin esasına girilerek yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”, Y17HD., 29.05.2019, 15995/6963. “...şirketinin sigortalısının halefi olarak açtığı davada, dava dışı sigorta ettiren ile davalı arasında 03.06.2003 tarihli kira sözleşmesi bulunduğu; davacı sigortalısı ile davalı arasındaki temel hukuki ilişkinin kira sözleşmesi olduğu; davalıya ait iki ayrı işyeriyle sigortalının kullanımındaki taşınmazın bitişik vaziyette olduğu ve bu üç taşınmazın çatısının ortak olduğu, davaya konu yangının taşınmazların ortak çatısında yapılan kaynak çalışması sırasında çıktığı dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında; görev kurallarının kamu düzenine ilişkin olduğu ve yargılamanın her aşamasında re'sen gözetilmesi gerektiği, davada Sulh Hukuk Mahkemesi'nin görevli olduğu gözetilerek; HMK'nun 114/1-c maddesine göre, görevsizlik nedeniyle HMK'nun 115/2. maddesi gereğince dava şartı yokluğundan davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu biçimde işin esasının incelenerek hüküm tesisi doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir.”, Y17HD., 23.09.2019, 20281/8344; “...davayı sigortalısının halefi olarak açtığına göre, görevli mahkemenin tayininde sigortalı ile davalı arasındaki ilişkinin hukuki mahiyeti nazara alınır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.03.1944 tarihli 37 Esas ve 9 Karar sayılı kararında bu husus, “sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılmaz. Bu

olduğu davaya veyahut takibe kaldığı yerden devam edeceğine ilişkin kanun koyucu tarafından yapılmış olan düzenleme de bu durumu destekler niteliktedir³⁴¹.

Sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasına ilişkin olarak görevli mahkemenin belirlenmesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 4. ve 5. madde hükümlerinin de değerlendirilmesi gerekir. TTK.m.4'e göre, "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın; a) Bu Kanunda, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır.*". Ticari davalar için görevli mahkeme m.5'te düzenlenmiştir. Buna göre, "*Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir.*". Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, sigorta uyuşmazlıkları açısından halefiyet Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlendiğinden sigortacının açacağı rücu davasında görevli mahkemenin mutlak ticari dava olarak asliye ticaret mahkemesinde açılması gerektiği düşünülebilir³⁴². Ancak TTK.m.1472 ve m.1481 hükümleri esas alındığında, sigortalının zararını tazmin amacı ile sigortacı sigortalının zararını karşıladığında, sigortalının alacağına halef olur ve halefiyet gereğince sigortalının yerine geçer³⁴³. Burada gerçek zararın karşılığı kadar yani tazmin edilen bedelle sınırlı olarak, sigortacının rücu ve talep hakkı söz konusu olur. Nitekim sigortalı ile zarar sorumlusu arasında dava veya takip başlamış olsa bile, sigortacı zarar

dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının, muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak, sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur" şeklinde vurgulanmaktadır.", Y17HD., 15.04.2019, 2677/4702. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 13.11.2023); YHGK., 10.03.2022, 17/298; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 130; Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, 241,242; Oruç Hami Şener, *Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2021), 73; Damar, *Sigortacının*, 258,258; Ünan, *Şerh*, 27; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167.

³⁴¹ Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 132.

³⁴² Damar, *Sigortacının*, 258,269.

³⁴³ Ünan, *Şerh*, 27; "Davacı sigorta şirketi, bu davayı sigortalısının halefi olarak açtığına göre, görevli mahkemenin tayininde sigortalı ile davalılar arasındaki ilişkinin hukuki mahiyeti nazara alınır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.03.1944 tarihli 37 Esas ve 9 Karar sayılı ilamında bu husus "sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak, sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur" şeklinde vurgulanmaktadır." Y17HD., 08.06.2020, 2018/911 E., 2020/3223 K. (Karar metni için bkz.www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.04.202).

karşılığını ödediğini ispatlamak suretiyle, dava veya takibe devam eder; bunun için ayrıca mahkemenin veya sigortalının onayı aranmaz.

Davanın doğrudan açılması veya başlamış olan davaya devam edilmesi halinde görevli mahkeme sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin esas alınması suretiyle belirlenmesi gerekir³⁴⁴. Buna göre aralarındaki hukuki ilişki gereğince başka mahkeme görevli hale gelmemişse, görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olacaktır³⁴⁵.

Aralarındaki hukuki ilişki gereğince görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesinin dışında başka bir mahkemenin olması da mümkündür. Buna ilişkin ihtimalleri somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirmek gerekir.

Zarar sorumlusu ile sigortalı arasındaki ilişkinin hukuki kaynağı haksız fiil olabilmektedir. Hukuki ilişkinin haksız fiile dayanması durumunda, sigortacı tarafından zarar sorumlusuna yöneltilecek olan halefiyete dayalı rücu davasında görevli mahkeme asliye hukuk mahkemeleri olacaktır³⁴⁶.

Sigortacının kanundan doğan halefiyet gereğince zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında görevli mahkeme, sigortalı ve zarar sorumlusu tacir olması halinde ve uyuşmazlığın konusu ticari işletme ile ilgili ise, asliye ticaret mahkemesi

³⁴⁴ Melih Işık, “Türk Ticaret Kanunu m.1481/2 Hükümünün Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi,” *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.9, S.1, (Haziran 2019):195-245, 206. “Sigortacının haksız fiil failinin karşısına çıkması mutazarrır olan şahsa ödemiş olduğu miktar nispetinde dâva külfetinden kurtarmış olduğu içindir. Hatta, zararının tamamını sigortadan temin edememiş olan mutazarrırın şirketten aldığı bedelden fazlası için haksız fiil faili aleyhine dâva ikame etmiş olması dahi mümkündür... sigortacının, sigortacılık mutlak bir ticari muameledir diye kanuni halefiyetine istinaden açacağı rücu dâvası için Ticaret Mahkemesinde dâva ikame etmesi icap eder, denecek olursa, menşei, mahiyeti ve illeti aynı olan ve haksız fiil faili için tecezzisi mümkün bulunmayan bir borç için iki ayrı kaza merciinde birden dâva açılabileceği kabul edilmiş olur. Bu ise, kanuna ve hukuka uygun düşmez. Bu itibarla, sigortacının sigorta poliçesinden mümbais olmayıp kanundan aldığı bir salâhiyete istinaden ve haksız fiil sebebiyle alacaklı yerine kaim olarak hareket ettiği dâvada Hukuk Mahkemesine başvurması lâzım geleceğine...”. YİBK., 02.03.1944, 37/9. (www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023). Karşılı, *Usul Hukuku*, 102; Ünan, *Şerh*, 27; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1187.

³⁴⁵ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1187; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 254; Aynı yönde İstanbul BAM.17HD., 26.11.2020, 2138/2072; YTD., 09.04.1932, 4789/711; Y17HD., 21.10.2015, 9889/10981; Y17HD., 11.11.2020, 4369/6841; Y17HD., 25.11.2020, 2902/7675 (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023).

³⁴⁶ Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 227; Ünan, *Şerh*, 27; “Bu durumda, davacının sigortalısının tacir olmadığı ve davanın sigorta sözleşmesinden değil, davalının kusuru ile gerçekleşmesine sebebiyet verdiği iddia edilen haksız fiilden kaynaklandığı anlaşılacakla, uyuşmazlığın Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.”, Y17HD., 09.06.2020, 1635/3293. Aynı yönde kararlar için bkz. Y20HD., 31.10.2016, 7224/9857. (www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023).

olacaktır³⁴⁷. Davanın birden fazla kişinin aleyhine açılmış olması durumunda sigortalının tacir olmasına karşın, dava açılan kişilerden bir kısmının tacir olması durumunda davada görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi kabul edilecektir³⁴⁸. Asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu bir diğer durum, sigortacının zarar sorumlusunun sigortacısına karşı açtığı rücu davasıdır³⁴⁹.

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin kaynağı kat mülkiyeti veya kira sözleşmesi olabilir. Bu durumda görevli mahkeme sulh hukuk mahkemesidir³⁵⁰.

³⁴⁷ Damar, *Sigortacının*, 263; Öztürk, *Kara Taşıtları*, 309; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1187. Tacirle arasındaki taşıma sözleşmesi ve ticari işletmeleri ile ilgili bir hukuki ilişkinin varlığı halinde görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğu hakkında karar için bkz. Y11HD., 09.06.2014, 4802/10987. "... sorumluluk sigortası türü olan zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında olan davalıya ait trafik sigortalı aracın, dava dışı ehliyetsiz sürücü idaresinde iken meydana gelen trafik kazası nedeniyle davacı ... şirketinin ödediği maluliyet tazminatlarının sözleşme tarafı olan davalıdan tahsili istemine ilişkin olduğu, davalı sigortalının şirket olup tüketici sayılamayacağı ve davacı ... Sigorta AŞ'nin zorunlu mali sorumluluk sigortacısı bulunduğu, bu halde davanın, Türk Ticaret Kanununun 1483 vd. maddelerinde sayılan hususlardan olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği dikkate alınarak mahkemece görevsizlik kararı verilmesi gerekirken için esasına girilerek yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.", Y17HD., 16.09.2019, 16985/7993. "... talebin, sorumluluk sigortası türü olan zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında davalıya ait trafik sigortalı aracın, dava dışı sürücü idaresinde iken meydana gelen trafik kazası nedeniyle davacı ... şirketinin ödediği hasar bedellerinin sözleşme tarafı olan davalıdan tahsili istemine ilişkin olduğu, davalı sigortalının aracının ticari olup yukarıda açıklanan yasa maddeleri ve düzenlemeler ışığında davalının davacı karşısında tüketici sayılamayacağı, uyuşmazlığın Asliye Ticaret Mahkemesi görevine girdiği dikkate alınarak davanın esasına girilerek tarafların delillerinin toplanılması iddia ve savunmalarının değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde davanın görevsizlik nedeniyle usulden reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.", Y17HD., 15.04.2019, 11417/4757; "...Dava tarihi itibarı ile yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4/1-a maddesi gereği her iki tarafın ticari işletmesi ile ilgili olup olmadığına bakılmaksızın Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen hususlar ticari davalardır. TTK 5/1 maddesi gereği ticari davalara bakmakla görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemeleridir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihinden itibaren yasanın 5/3 maddesi gereği asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki işbölümü olmaktan çıkmış görev ilişkisi haline gelmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1. maddesi gereği göreve ilişkin kurallar kamu düzeni ile ilgili olup mahkemece kendiliğinden dikkate alınması gerekmektedir. Somut olayda, davacı ..., Yönetmeliğin 16.maddesinde sayılan hallerde ödediği tazminatı sorumlu davalıya rücu etmektedir. Davalı gerçek kişi olup uyuşmazlık haksız fiilden kaynaklanmaktadır.Bu durumda uyuşmazlığın genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir. Mahkemece ticaret mahkemelerinin görevli olduğu gerekçesi ile görevsizlik kararı verilmesi doğru görülmemiş bozma sebebi yapılmıştır.Y17HD., 17.11.2016, 2014/12933 E., 2016/10595 K., Aynı yönde Y17HD., 10.03.2021, 2391/2537 (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.:28.03.2024). Şener, *Ticari Uyuşmazlıklarda*, 80,81.

³⁴⁸ Öztürk, *Kara Taşıtları*, 309.

³⁴⁹ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1187. Y17HD., 20.10.2020, 1311/5860. Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com (ET.:28.11.2023).

³⁵⁰ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1188. "634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 19. maddesinde, her kat malikinin anagayrimenkule ve diğer bağımsız bölümlere, kusuru ile verdiği zarardan dolayı diğer kat maliklerine karşı sorumlu olduğu hüküm altına alınmıştır. Aynı Kanun'un Ek 1. maddesinde

İş Mahkemelerinin de sigortalı ve zarar sorumlusu arasında yer alan hukuki ilişki uyarınca görevli olması söz konusu olabilmektedir³⁵¹.

Halefiyete dayalı rücu davaları bakımından da sigortalı ve zarar veren kişi arasında yer alan hukuki ilişki tüketici ilişkisine dayanması ve sigortalının tüketici sıfatını haiz olduğu uyuşmazlıklar bakımından görevli mahkeme Tüketici Mahkemesi olacaktır³⁵².

Sigortacının halefiyetine dayanan rücu davasının bazı durumlarda idare mahkemesinde açılması söz konusu olabilir³⁵³. Nitekim zarar sorumlusunun idare

ise, kat mülkiyetinden kaynaklanan her türlü uyuşmazlığın değerine bakılmaksızın Sulh Hukuk Mahkemesi'nde çözümleneceği öngörülmüştür”, Y17HD., 08.06.2020, 2018/911 E., 2020/3223 K. Aynı yönde kararlar için bkz. Y17HD., 01.10.2015, 10951/10082; Y17HD., 19.10.2020, 6110/5791; Y17HD., 16.12.2014, 22116/18827; Y17HD., 15.10.2020, 4500/5701; Y17HD., 19.10.2020, 1024/5802. (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023).

³⁵¹ “Diğer taraftan, 6102 sayılı TTK'nın "Halefiyet" başlıklı 1481. maddesi uyarınca sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalısının yerine geçer. Bu bir kanuni halefiyettir. Sigortalının, gerçekleşen zararın tazmininden sorumlu olanlara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur. 22.03.1944 tarih 37/9 sayılı Yargıtay içtihadı birleştirme kararında, burada ilişkinin "halefiyet" ilişkisi olduğu ve sigortacının, açacağı davanın, sigorta poliçesinden doğan bir dava olmayıp, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibi olduğu açıklanmıştır. Somut olaya gelince, davacı ... şirketi, kazazedenin yerine geçerek, bu kişinin maruz kaldığı trafik kazası sonucu, sigorta poliçesi nedeniyle sağlık kurumuna ödediği, ancak 2918 sayılı Kanunun 98. maddesi karşısında ...'nın sorumlu olduğu sağlık giderlerinin ...'dan tahsili istemiyle dava açmaktadır. Ne davacı şirket ile davalı kurum arasında, ne de davalı kurum ile kazazede arasında bir haksız fiil ilişkisi bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, davalı kurumun sorumluluğu, kurum tarafından gerçekleştirilen bir haksız fiile dayalı bulunmayıp, 2918 sayılı Kanunun 98. maddesi atfıyla, kazazedeye 5510 sayılı Kanun çerçevesinde yapılacak tedavi yardımı kapsamı ile ilgilidir. Bu haliyle dava, 5510 sayılı Kanunun belirlediği ... hukukunu ilgilendirmekte olup; uyuşmazlığın, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 1 ve 7/3. maddeleri ile 5510 sayılı Kanunun 101. maddesi uyarınca, iş (...) mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir.” Y20HD., 13.10.2016, 6390/9043. Aynı yönde karar için bkz. 20HD., 08.10.2015, 3197/8823. (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023).

³⁵² Topuz, Gökçen, *Tüketici Mahkemeleri*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2018), 116; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1188; “...dava dışı gerçek kişi sigortalının konutunda meydana gelen yangın nedeniyle klima üreticisi konumunda olan davalıya karşı üreticinin sorumluluğuna dayalı olarak halefiyete istinaden açılan davada, davacı sigorta şirketinin selefi olan sigortalı kişi davalı firmaya karşı tüketici konumunda olup, hasarı giderilen eşyalar arasında klimada bulunduğundan ötürü gerek 6502 sayılı yasada düzenlenen üreticinin sorumluluğu ve gerekse az yukarıda alıntılanan yasal düzenlemeler gereği ve gerekse üreticinin sorumluluğunun bir başka dayanağı olarak kabul edilen BK 49. madde kapsamında haksız fiil hükümlerine göre değerlendirme yapmak yetkisi özel görevli mahkeme olan tüketici mahkemesine ait bulunmaktadır.” İstanbul BAM.37.HD., 08.02.2024, 2023/2238 E., 2024/446 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

³⁵³ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 494, Cemil Kaya, “Rücu Tazminat İstemiyle Açılan Davalarda Görevli Yargı Yerinin Belirlenmesi Konusunda Uyuşmazlık Mahkemesi Uygulaması,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.70, S.1, (2012):115-122, 116; Onur Kaplan ve Güneş Karol Işıklar “İdari Yargılama Hukuku Yönünden Özel Sigorta Sözleşmelerinde Sigortacının Sigortalıya Halefiyeti Meselesi,” *GSÜHFD.*, No.2, (2020):923-963, 944,945. “Davacının TTK'nun 11301'inci maddesi hükmüne dayalı olarak davalı taraf aleyhine açtığı rücu davası sonucunda mahkemece davanın husumet yönünden reddine dair verilen karar davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. 1- Dava, davacı şirkete kasko sigortalı araçta meydana gelen hasarın

olması halinde, açılacak olan dava tam yargı davası niteliğindedir³⁵⁴. Zarar gören sigortalı ile zarar sorumlusu idare arasındaki hukuki ilişki, halefiyet gereğince

rücuen tazmini istemine ilişkindir. Mahkemece benimsenen bilirkişi raporunda, davacı şirkete sigortalı araç sürücüsü 6/8 oranında, ayrıca, yol çalışması yapıldığı sırada gerekli işaretlerin konulmaması nedeniyle 2/8 oranında davalılardan Karayolları Genel Müdürlüğü diğer davalı kusurlu bulunmuştur. Bir kamu hizmeti görmekle yükümlü olan davalı T.C Karayolları Genel Müdürlüğü karayollarının yapım ve onarım hizmetleri sırasında verdiği zararlardan dolayı özel hukuk hükümlerine tabi değildir. Hizmet kusurundan kaynaklanan zararlar yönünden idare aleyhine tam yargı davasının idari yargı yerinde açılması gereklidir. Mahkemece, davalı idare hakkında, hizmet kusurundan kaynaklanan hasar yönünden görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”, Y11HD., 27.12.2004, 3654/12879. “...davalı Karayolları Genel Müdürlüğü'ne ait kar kürüme aracının karları kürürken, yola düşmüş olan telefon kablolarını bıçağınla takarak, yol kenarında park halinde bulunan sigortalı araca takılarak devrilmesine yol açtığını ve bu sebeple kusurlu olduğunu ileri sürmüştür. Kamu hizmeti görmekle yükümlü olan davalı, görevi sebebiyle verdiği zararlardan dolayı özel hukuk hükümlerine tabi değildir. Hizmet kusurundan dolayı açılan davaların tam yargı davası olarak ikame edilmesi gerekmektedir. Davanın hizmet kusuruna dayandığı hususunda ise bir tereddüt bulunmamaktadır. Görev kuralları kamu düzenine dair olup, mahkemece kendiliğinden dikkate alınması zorunludur. O halde, yargı yolu bakımından idare mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmesi gerekir.”, Y17HD., 24.09.2013, 11985/12752. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

³⁵⁴ Damar, *Sigortacının*, 259. “KTK'nun 6099 sayılı yasanın 14. maddesi ile değişik 110. maddesinde "işleteni veya sahibi Devlet ve diğer kamu kuruluşları olan araçların sebebiyet verdiği zararlara ilişkin olanları dahil, bu kanundan doğan sorumluluk davaları, adli yargıda görülür." hükmü yer almaktadır. Bir kamu hizmeti görmekle yükümlü davalı Etimesgut Belediye Başkanlığı'na 2918 sayılı KTK'nun 10/b maddesinde, yapım ve bakımından sorumlu olduğu yolları trafik düzeni ve güvenliğini sağlayacak durumda bulundurmamak, karayolu yapısında ve üzerinde yapılacak çalışmalarda gerekli tedbirleri almak, aldırarak ve denetlemek görevleri verilmiş bulunmaktadır. Bu görevin 2918 sayılı yasadaki verilmiş olması, bunun ihlali nedeniyle oluşacak zararlardan dolayı idarenin özel hukuk hükümlerine tabi olacağı sonucu çıkarılamaz. Hizmet kusurundan kaynaklanan zararlar yönünden, idare aleyhine tam yargı davasının idari yargı yerinde açılması gereklidir. Esasen, 2918 sayılı yasanın hukuki sorumluluğu ilişkin 85. vd. maddelerinde, araç işletenin sorumluluğu düzenlenmiş olup, idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan sorumluluğu bu yasa kapsamı dışında tutulmuştur. Bu durumda mahkemece, görev, kamu düzenine ilişkin olup, yargılamanın her aşamasında re'sen dikkate alınması gerektiğinden, davalı Etimesgut Belediye Başkanlığı hakkında açılan dava yönünden idari yargının görevli olması nedeniyle görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, işin esasını incelenerek, yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”. Y17HD., 20.11.2014, 19739/16457. “...6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun halefiyete ilişkin düzenleme yapan 1301. maddesinde; "Sigortacı sigorta bedelini ödedikten sonra hukuken sigorta ettiren kimse yerine geçer. Sigorta ettiren kimsenin vaki zarardan dolayı üçüncü şahıslara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel nispetinde sigortacıya intikal eder. Sigorta ettiren kimse, 1. fıkra gereğince sigortacıya intikal eden haklarını ihlal edecek bir hal ve harekette bulunursa sigortacıya karşı mesul olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmiş ise sigorta ettiren kimse kalan kısmından dolayı üçüncü şahıslara karşı haiz olduğu müracaat hakkını muhafaza eder." hükmüne yer verilmiştir. Anılan maddede düzenlenen halefiyet, yasal, sınırlı ve cüz'i halefiyet niteliğindedir. Halefiyete dayalı rücu davası, esas itibarıyla sigortalının kendisine zarar verene karşı açacağı tazminat davasının, onun halefi olarak sigortacı tarafından açılması niteliğinde olduğundan, sigortalı ile ona zarar veren arasındaki yasal hükümlere göre görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir. ... Uyuşmazlık, özel hukuktaki araç işletenin hukuki sorumluluğundan değil, Kanunda İl sınırları içinde mahalli ihtiyaç ve şartlara göre trafik düzeni ve güvenliğini sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak; Karayolu taşımacılığına ait mevzuat hükümleri saklı kalmak üzere, trafik düzeni ve güvenliği yönünden belediye sınırları içinde ticari amaçla çalıştırılacak yolcu ve yük taşıtları ile motorsuz taşıtların çalışma şekil ve şartları, çalıştırılabileceği yerler ile güzergahlarını tespit etmek ve sayılarını belirlemek şeklinde öngörülen görevlerin tam ve eksiksiz yerine getirilmediği, dolayısıyla yürütülen hizmetlerin

sigortacının açacağı rücu davasında da esas alınacağından, görevli mahkeme idare mahkemesi olarak belirlenmelidir³⁵⁵. Uyuşmazlık Mahkemesi buna ilişkin kararlarında sigorta şirketinin ödediği bedel kapsamında idareye rücu edilmesinde idari yargının görevli olduğuna karar vermiştir³⁵⁶.

Sigortacının halefiyete dayanmayan rücu davasında ise görevli mahkemenin belirlenmesinde, sigortacı ile sigortalı arasındaki esas alınması gerekir. 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un³⁵⁷ yürürlüğe girmesinden önce, sorumluluk sigortalarını düzenleyen TTK.m.1483 ve devamı hükümler gereğince bu sigortalar açısından uyuşmazlığa ilişkin olarak mutlak ticari dava kabul edildiğinden, görevli mahkeme de asliye ticaret mahkemesi olacağı kabulü bulunmaktaydı³⁵⁸. Nitekim, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesi bu durumu etkilemiş olup, TKHK.m.3/1, 1 hükmüne göre, “1) Tüketici işlemi: Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla

kusurlu işletildiği, meydana gelen zararda hizmet kusuru bulunduğu iddiasından kaynaklanmakta olup, buna göre davanın görüm ve çözümü idare mahkemelerine aittir. Bu durumda, İdare Mahkemesi'nce uyuşmazlığın esasını incelenerek bir karar verilmesi gerekirken, görev yönünden davanın reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir.”, D15D. 07.03.2016, 8694/1428. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023); Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 132.

³⁵⁵ Damar, *Sigortacının*, 259; Omağ, *Türk Hukukunda*, 211; Öztürk, *Kara Taşıtları*, 311; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 256; “... davacıya kasko sigortalı aracın yol içinde bulunan dubalara çarpması ve bunun etkisiyle direksiyon hakimiyetini kaybederek savrulması sonucu bankete düşerek ön kısımlarıyla Hyundai Plaza'ya ait istinat duvarına daha sonra arka kısımlarıyla menfez duvarına ve ön kısmıyla orta refüj bariyerlerine çarparak hasarlanması sebebiyle, gerekli önlemleri almayan Karayolları Genel Müdürlüğü aleyhine hizmet kusuruna da yanılarak dava açıldığından, mahkemece, adli yargının yargı yolu bakımından görevsiz bulunması nedeniyle dava dilekçesinin reddine kararı verilmesi gerek(tiği)...”, Y17.HD., 25.12.2014, 23294/19456. İstanbul 14.ATM., 17.03.2023, 181/228. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.03.2024).

³⁵⁶ UM. 21.10.2019, 447/672, RG.09.11.2019-30943; UM. 02.02.2009, 86/11, RG.24.07.2009-27298; UM. 22.10.2018, 591/668; UM. 17.11.2003, 50/76, RG., 05.01.2004, 25337. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

³⁵⁷ RG., 28.11.2013, 28835. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar olan Yargıtay kararlarında asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu kabul edilmekteydi. “Somut olayda davacı vekili, müvekkilinin yolcu olarak bulunduğu araç ile davalıya zorunlu mali mesuliyet sigortası ile sigortalı aracının karıştığı kaza nedeniyle işgücünü kısmen kaybettiğini belirterek, 500,00 TL maddi tazminatın poliçe limiti ile sınırlı olmak üzere davalıdan tahsilini talep etmiştir. Uyuşmazlık, zorunlu mali mesuliyet sigorta poliçesindeki miktarın ödenmesine ilişkin olup, zorunlu sigortanın 6102 Sayılı TTK.'nda düzenlenmesine ve aynı yasanın 4. maddesi uyarınca bu kanunda düzenlenen işlerden kaynaklanan hukuk davalarının ticari dava niteliğinde olduğunun kabul edilmesine göre, ticari dava niteliğindeki uyuşmazlığın Ticaret Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir.”, Y17HD., 28.06.2013, 7969/10238. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.:28.11.2023). Yargıtay 17HD., kasko sigortasında sigorta tazminatının ödenmesine ilişkin ve sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki bir uyuşmazlıkta, tüketici mahkemesinin görevli olduğu yönünde hüküm kurmuştur. Y17.HD., 05.03.2019, 7787/2466. (www.lexpera.com. /ET.: 13.04.2024).

³⁵⁸ Damar, *Sigortacının*, 261,262; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*,123.

hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, **sigorta**, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi”dir³⁵⁹. Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir (TKHK.m.73/1). Ayrıca, m.83’e göre, “Bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde genel hükümler uygulanır. (2) Taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenleme olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez.”. Sigortacı ile sigortalı arasındaki sigorta ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, sigorta ettiren veya sigortalı tüketici ve aralarındaki ilişki tüketici işlemi kabul edilmektedir.³⁶⁰.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un yürürlüğe girmesi ile birlikte, tüketici sıfatına sahip olan sigorta ettirene açacağı rücu davasında görevli mahkemenin belirlenmesinde artık tereddüt kalmamıştır; TKHK.m.73 gereğince tüketici mahkemesi görevlidir³⁶¹. Nitekim, sigortalının tacir sıfatını haiz olması ve

³⁵⁹ TKHK.m.2’ye göre, “Bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar.” ve m.3/1, k’ya göre, “Tüketici: Ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişiyi,”dir. “Dava, kasko sigorta poliçesinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkindir...davacının tüketici olmasına...şirketi arasındaki sözleşmenin tüketici işlemi olmasına göre...”. “Bir hukuki işlemin 6502 sayılı yasa kapsamında kaldığının kabul edilmesi için taraflardan birinin tüketici olması gerekir...Somut uyuşmazlık, davacıların miras bırakanın sigortalı olduğu, sigorta poliçesinin davalı sigorta şirketi ile oluşturulduğu, uyuşmazlık söz konusu rizikonun teminat kapsamında olup olmadığından kaynaklanmaktadır...davaya bakmakta görevli mahkeme tüketici mahkemesidir.”, İstanbul BAM.17HD., 10.12.2020, 633/2136. “Davacı sigorta şirketi olup, davalılardan rücu tazminat talebinin nedeni, yangına sebebiyet veren klimanın satıcısı olan davalı ... İç ve Dış Ticaret A.Ş vekili ile işyeri sorumluluk sigortacısı ... Sigorta A.Ş. vekili ile davacının sigortalısı arasındaki satım ilişkisinden kaynaklanmaktadır...”, Y17HD., 17.2.2020, 2933/1568; Y17HD., 08.12.2016, 14090/11335, Y17HD., 03.10.2019, 19099/8905; İstanbul BAM.40HD., 22.09.2020, 562/3857; Y17HD., 06.11.2019, 943/10242; Y17HD., 08.09.2014, 12996/11328; İstanbul BAM 9HD., 11.11.2020, 3852/3908; İstanbul BAM.37HD., 07.10.2020, 889/1803. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

³⁶⁰ Damar, *Sigortacının*, 262, 263; Zevkliler, Aydın ve Özel, Çağlar, *Tüketicinin Korunması Hukuku*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2016), 490; Şener, *Ticari Uyuşmazlıklarda*, 61; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 124; Ünan, Samim, “2013 Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigortaya Etkileri,” *Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukukunda ve Sigorta Hukuku’nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları*, (19-20 Haziran 2014), 165; Yağbasan, Hicabi, “Medeni Usul Hukuku Kuralları Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetlerinde Ortaya Çıkan Bazı Usuli Sorunlar,” *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2.C., No.1, (2019):73-125. DergiPark, https://dergipark.org.tr/tr/pub/suam_yod/issue/48689/561160, 94,118,119. Aynı yönde kararlar için bkz. Y11HD., 07.03.2016, 1904/2458 K., Y11HD., 18.01.2016, 55/424 K. Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com (ET.: 28.11.2023).

³⁶¹ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1185,1186; Damar, *Sigortacının*, 26; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 124; Ünan, “Tüketici,” 191. “ZMMS yan şartları uyarınca rücu davalıdan tahsiline karar verilmesi talep edilmektedir. Dava, sözü edilen Yasa’nın yürürlüğünden sonra açılmıştır.

ticari işletmesine ilişkin bir hususun sigortalanması bakımından sigorta sözleşmesi akdedildiği durumlarda tüketici işleminden bahsedilmeyecek, sigortacının sigortalıya yönelteceği rücu davasında görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olacaktır³⁶².

2.2.2 Yetkili mahkeme

2.2.2.1 Genel olarak yetki ve yetki kurallarının niteliği

Yetki, uyuşmazlık kapsamında açılacak olan davanın hangi yerde bulunan görevli mahkeme tarafından görüleceğine ilişkindir³⁶³. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 5. maddesinde yetkiye ilişkin genel kural düzenlenmiştir³⁶⁴. Buna göre, *“Mahkemelerin yetkisi, diğer kanunlarda yer alan yetkiye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, bu Kanundaki hükümlere tabidir.”*

Yetkiye ilişkin düzenlemelere diğer kanunlarda yer alan düzenlemeler saklı kalacak şekilde HMK. 5 ila 20. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Aksine bir düzenleme bulunmadığı takdirde genel yetkili mahkeme HMK.m.6 uyarınca davalı

Yukarıda açıklanan yasa maddeleri ve düzenlemeler ışığında, davacı ... şirketi ile davalı sigortalı arasında akdedilen sigorta sözleşmesi bir tüketici işlemidir. O halde, tüketici işleminden kaynaklanan bu uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesi tarafından görülmesi gerekir. Bu durumda mahkemece, Tüketici Mahkemesi'nin görevli olduğuna ilişkin görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, davanın esası hakkında hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir.”, Y17HD., 18.03.2019, 7889/3084. *“...davacıya zorunlu mali mesuliyet sigortası ile sigortalı bulunan davalıya ait aracın karıştığı kaza sebebi ile dava dışı 3. kişiye ödenen maluliyet tazminatının davalının sürücüsünün olay yerini terk etmesi sebebi ile ZMMS yan şartları uyarınca rücuen davalıdan tahsiline karar verilmesi talep edilmektedir. Davalıya sigortalı aracın kullanım amacı hususidir. Dava, sözü edilen Yasa'nın yürürlüğünden sonra açılmıştır. Yukarıda açıklanan yasa maddeleri ve düzenlemeler ışığında, davacı ... şirketi ile davalı sigortalı arasında akdedilen sigorta sözleşmesi bir tüketici işlemidir. O halde, tüketici işleminden kaynaklanan bu uyuşmazlığın Tüketici Mahkemesi tarafından görülmesi gerekir. Bu durumda mahkemece, Tüketici Mahkemesi'nin görevli olduğuna ilişkin görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, davanın esası hakkında yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”*, Y17HD., 15.04.2019, 11414/4762. Y17HD., 27.11.2017, 20048/10996. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

³⁶² Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 125; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1186.

³⁶³ Postacioğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 110,111; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri, C.1*, 379 vd.; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 61; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 194; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayyaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 219; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 83, Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 72; Akkan, *Pekcanitez Usul*, 267; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 117; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 54; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 170; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 71.

³⁶⁴ Yetki konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 72; Aslan, *Medeni Usul*, 176; Emrah Öztürk, *Medeni Usul Hukukunda İlk İtirazlar*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2014), 60.

gerçek veya tüzel kişinin dava açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir³⁶⁵. Birden fazla davalının bulunduğu hallerde, dava, davalılardan birinin yerleşim yerinde açılacaktır³⁶⁶. Yerleşim yerinin belirlenmesi hususunda TMK ilgili hükümleri uyarınca belirlenecektir³⁶⁷.

Memur, işçi, öğrenci, asker gibi, bir yerde geçici olarak oturanlara karşı açılacak alacak veya taşınır mal davaları için, orada bulunmaları uzunca bir süre devam edebilecekse, buldukları yer mahkemesi de yetkilidir (HMK.m.8). Bu kişilere karşı geçici olarak oturdukları yerde açılacak davalar alacak ve taşınır mal davalarıdır³⁶⁸.

Kanun koyucu tarafından kesin yetki kuralı olarak yapılan düzenlemelere ilişkin uyuşmazlıklarda, dava yalnız kesin yetkili mahkemede açılabilir olup dava şartı özelliği göstermektedir³⁶⁹. Kesin yetki, davanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebilecek olup hakim re'sen göz önünde bulunduracaktır³⁷⁰. Kesin yetki kurallarının veyahut taraflar arasında yapılmış olan bir yetki sözleşmesinin varlığı halinde dava genel yetkili mahkemede açılmayacaktır³⁷¹.

Kesin olmayan yetki halinde, HMK.m.116/I,a gereğince ilk itiraz söz konusu olabilir; mahkeme tarafından yetki re'sen araştırılmaz³⁷². Davalı taraf, iki haftalık

³⁶⁵ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 62; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 196; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 221; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 73.

³⁶⁶ Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 196; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 224; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 74; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 55.

³⁶⁷ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 62; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 229; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 73; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 118, Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 174.

³⁶⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 234,235.

³⁶⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 239; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 78,79.

³⁷⁰ Kuru, "Görevsizlik ve Yetkisizlik," 159; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 239; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 84; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 293; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 138; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 78.

³⁷¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 74; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 244; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 320; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 74.

³⁷² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 245; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 109; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 136.

cevap süresi içinde vereceği cevap dilekçesinde yetkiye ilişkin, usulüne uygun itirazda bulunacak olursa, mahkeme tarafından yetkili olup olmadığı incelenebilir³⁷³.

Yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirir. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz³⁷⁴. Mahkeme, yetkisizlik kararında yetkili mahkemeyi de gösterir. Yetkinin kesin olmadığı davalarda, davalı, süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmazsa, davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK.m.19)³⁷⁵.

Mahkemece ilk itiraz veyahut kesin yetki dolayısıyla verilmiş olan yetkisizlik kararı nihai karar niteliğinde olup kanun yoluna götürülebilmektedir. Nitekim taraflarca öne sürülmüş olan yetki itirazı, mahkemece reddedilmesi durumunda ara karar niteliğinde olup, ancak esas hüküm ile üst mahkemeye taşınabilecektir³⁷⁶.

Özel yetki kuralları, Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve diğer özel kanunlar uyarınca ilişkin oldukları davalı ile ilgili olarak düzenlenen, istisnai olarak kesin yetki kuralı niteliğini haiz olan, düzenlemeleri ifade etmektedir³⁷⁷.

2.2.2.3 Yetki sözleşmesi

Yetki sözleşmesi özelliği itibarıyla usul hukuku sözleşmesi olup, taraflar arasında doğan uyumsuzluğa ilişkin yetkili olmayan mahkeme yetkili kılınmaktadır³⁷⁸. Nitekim HMK.m.17'ye göre, "*Tacirler veya kamu tüzel kişileri,*

³⁷³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 75; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 232; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 245,246.

³⁷⁴ Kuru, "Görevsizlik ve Yetkisizlik," 157,158; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 85; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 74. "6100 sayılı HMK'nın 19/2. maddesine göre, yetkinin kesin olmadığı davalarda, yetki itirazının, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirir. Aksi takdirde yetki itirazı dikkate alınmaz. Aynı maddenin son fıkrasında ise yetkinin kesin olmadığı davalarda, davalı, süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmazsa, davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir düzenlemesi karşısında davalının usulüne uygun yetki itirazda bulunulmadığı ve kesin yetki kuralının bulunmadığı anlaşılmıştır.", Y5HD., 21.02.2022, 393/2637. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.:28.03.2024).

³⁷⁵ Detaylı bilgi için bkz. Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 122; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 74; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 246; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 264,265.

³⁷⁶ Kuru, "Görevsizlik ve Yetkisizlik," 161; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 78; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 110; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 81.

³⁷⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 226; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 94; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 76; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 281.

³⁷⁸ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 71; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 210, 211; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 106; Sema Taşpınar, *Medeni Yargılama*

aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir veya birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece sözleşmeyle belirlenen bu mahkemelerde açılır.”. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasında yapılan yetki sözleşmesi, sigortalının alacağına halef olan sigortacı için de bağlayıcıdır. Bu bakımdan sigortacının açacağı rücu davalarında yetki, iş bu yetki sözleşmesi ile belirlenmiş olur³⁷⁹.

Yetki sözleşmesi uyuşmazlık öncesi veyahut uyuşmazlık gerçekleşikten sonrasında yapılabilir³⁸⁰. Yetki sözleşmesi kesin olmayan yetki halleri bakımından söz konusu olup, yetkili kılınan mahkeme davaya bakmak durumundadır³⁸¹. HMK.m.18’de yetki sözleşmesinin geçerlilik koşulları düzenlenmiştir. Buna göre, “(1) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri konular ile kesin yetki hâllerinde, yetki sözleşmesi yapılamaz. (2) Yetki sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yazılı olarak yapılması, uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması ve yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi şarttır.”. HMK tarafından yapılan düzenlemeler doğrultusunda yetki sözleşmesi “Tacirler veya kamu tüzel kişileri” arasında yazılı bir sözleşme veyahut aralarında yapılmış olan sözleşmenin maddelerinde düzenlenmesi, uyuşmazlık konusu hukuki ilişkinin belli veyahut belirlenebilir olması, taraflarca yetkili kılınan mahkemenin açık bir şekilde gösterilmesi suretiyle yapılabilir³⁸². Yetki sözleşmesi yapılabilmesi için tarafların serbestçe tasarruf edebilecekleri bir konu olması ve uyuşmazlığa ilişkin kesin yetki kuralı bulunmaması gerekmektedir³⁸³.

Hukukunda İspat Sözleşmeleri (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2001), 70; Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 80,81; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 304.

³⁷⁹ Bolayır, *Medeni Usul*, 108; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 79. “Dava dışı sigortalı bakımından bağlayıcı olan yetki sözleşmesi, halefiyet ilkesi gereğince onun sigortacısını da bağlar.” İstanbul BAM.14HD, 03.05.2023, 406/788. (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.04.2024).

³⁸⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 72; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 106; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 143; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 79.

³⁸¹ Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 212; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 244; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 266,267; Tanrıver, “Yetki,” 468.

³⁸² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 123; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 72,73; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 212; Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 81,82,83; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 193; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 62.

³⁸³ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 126; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 71,72; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 241,242; Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 82. Detaylı bilgi için bkz. Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 305-320; Süha Tanrıver, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri

2.2.2.3 Sigorta uyuşmazlıklarındaki rücu davaları açısından yetkili mahkemenin belirlenmesi ve yetki itirazı

Sigorta uyuşmazlıkları bakımından, özel yetki kurallarına ilişkin bir düzenlemeye HMK.m.15’de yer verilmiştir. “*Sigorta sözleşmelerinden doğan davalarda yetki*” başlığını taşıyan hükme göre, “(1) Zarar sigortalarından doğan davalar, sigorta, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken yahut şart kılınan taşınıra ilişkinse, malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkinse, rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir. (2) Can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir. (3) Bu hüküm deniz sigortalarından doğan davalarda uygulanmaz.”

Hüküm ile sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklara ilişkin açılacak davalarda yetkili mahkemenin belirlenmesinde ikili bir ayırım yapılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu’ndaki zarar ve can sigortaları ayrımı esas alınmıştır. Buna göre zarar sigortaları açısından taşınmaz dava konusunu oluşturuyorsa taşınmazın bulunduğu yer, taşınıra ilişkin ise rizikonun gerçekleşmiş olduğu yerde; genel ve seçimlik (özel) yetki kuralları bir arada uygulanabilmektedir³⁸⁴. İkinci fıkrada ise can sigortaları açısından mahkemenin yetkisi kesin olarak düzenlenmiştir³⁸⁵.

Can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh veya aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir (HMKm.15/2)³⁸⁶. Sigortalının ölümü hâlinde mirasçılar tarafından açılan davada aynı hüküm uygulanır. Can sigortalı açısından yetkiye ilişkin düzenleme kesindir ve dava şartıdır (HMK.m.114/I,ç); davanın her aşamasında ileri sürülebilir

Üzerine Bazı Düşünceler,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16.C., No. Özel Sayı, (2014):459-468. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588473>, 459,460; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*,193; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 79.

³⁸⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 233,234; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 259.

³⁸⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 234.

³⁸⁶ “HMK m.15,2’deki bu kesin yetki hükmü, sigortalıları büyük bir ekonomik güce sahip olan sigorta şirketlerine karşı korumak amacıyla konulmuştur. Bu nedenle, sigorta sözleşmelerine m.15,2’deki bu yetki hükmüne aykırı bir yetki şartı konulamaz; konulmuş ise bu yetki şartı hükümsüzdür.”, Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 234; Akkan, *Pekcanitez Usûl*, 300; Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku*, 259; Yazıcı Yanık, “Sigorta Hukukundaki,” 80; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 124.

(HMK.m.115/I), mahkeme tarafından bu husus re'sen gözetilir³⁸⁷. Kanun yollarında yetkisizliğin belirlenmesi halinde ise, istinaf aşamasında karar bu sebeple ortadan kaldırılır, Yargıtay aşamasında karar bozulur.

Bir şubenin işlemlerinden doğan davalarda, o şubenin bulunduğu yer mahkemesi de yetkilidir. Dolayısıyla sigortacının şubesi tarafından gerçekleştirilen bir işlem açısından, dava şubenin bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir (HMK.m.14/1). Bu konuda benzer bir düzenleme KTK.m.110/2'ye göre ise, motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davalar, sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden birinde açılacağı gibi kazanın vuku bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir.

Sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı halefiyete dayalı rücu davasında yetkili mahkemenin belirlenebilmesi için sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin esas alınmaktadır.³⁸⁸. Dolayısıyla sigortalının zarar sorumlusuna yönelteceği dava için yetkili mahkeme, rücu davası açısından da yetkili mahkemedir.

Bu bakımından yetkili mahkemenin belirlenebilmesi için, özel kanun hükümleri saklı kalacak şekilde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Yetki" başlığını taşıyan ikinci kısımdaki hükümler burada uygulama alanı bulur (m.5-m.19). Zarar sorumlusu ve sigortalı arasında imzalanan geçerli bir yetki sözleşmesi, halef olan sigortacıyı da bağlayacaktır³⁸⁹. Sigortacının, zarar sorumlusuna yönelteceği rücu davası yetki sözleşmesince belirtilen mahkemede görülmelidir³⁹⁰.

³⁸⁷ Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 78; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1194.

³⁸⁸ Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 414; Damar, *Sigortacının*, 264; Yazıcı Yanık, "Sigorta Hukukundaki," 80; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1193; Kubilay, *Uygulamalı Özel*, 184; Işık, "Davada İhbar," 206,207. "6102 sayılı TTK'nun 1472. maddesi gereğince, sigortalıya ödenmiş olan alacağın hasar sorumlularından rücu tahsili istemine ilişkin olup sigortacının açacağı rücu davasında yetkili mahkemenin tespitinde de halefiyet ilkesi dikkate alınmalıdır. Diğer bir ifade ile, sigortalı zarar sorumlusuna karşı hangi yer mahkemesinde dava açması gerekiyor ise, halefiyet ilkesi gereğince sigortacının da rücu davasını aynı yer mahkemesinde açması gerekir. Diğer yandan, HMK madde 15'teki yetki kesin yetki değildir. Bu nedenle, davacı davasını genel yetkili mahkeme davalının yerleşim yeri mahkemesinde de açabilir.", Y5HD., 21.02.2022, 393/2637. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com/ET.:28.03.2024).

³⁸⁹ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 258.

³⁹⁰ Damar, *Sigortacının*, 264.

Yetkiye ilişkin Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre, rücu davasında genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişi zarar sorumlusunun davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir (m.6)³⁹¹.

Hukuki ilişkinin sözleşmeye dayanması durumunda, HMK.m.10 uyarınca sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi de yetkilidir. Nitekim, hükmün kesin yetki kuralı öngörmemesi dolayısıyla davalının yerleşim yeri mahkemesinde de dava açılması mümkün olabilecektir³⁹².

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki sebebe, haksız fiile ilişkin hükümlerin uygulanması da söz konusu olabilir. Bu bağlamda halefiyete dayalı rücu davası bakımından HMK.m.16'ya göre, *"Haksız fiilden doğan davalarda, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir."* Nitekim, düzenlemenin kesin yetki kuralı olmaması sebebiyle genel yetki olan davalının yerleşim yerinde de davanın açılabilmesi mümkündür³⁹³.

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki ilişkinin tüketici işlemi olması dolayısıyla sigortacının, zarar sorumlusuna yönelteceği rücu davasında TKHK.m.73/5 uyarınca tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesi de yetkili olacaktır³⁹⁴.

Sigortacının halefiyete dayanmayan rücu davaları açısından sigorta ettiren tüketici sıfatı ile yapmış olduğu sigorta sözleşmeleri açısından Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu'un, "Tanımlar" başlığını taşıyan 3. maddesi uyarınca sigorta sözleşmeleri tüketici işlemleri arasında sayılmıştır. Sigortacının sigortalıya yönelik rücu davalarında yetkili mahkemenin tayini hususunda TKHK.m.73/5

³⁹¹ Yazıcı Yanık, "Sigorta Hukukundaki," 79.

³⁹² Öztürk, *Medeni Usul*, 314. "...davacının dava dışı sigortalısı hangi yer mahkemesinde dava açabilecek ise, o yer mahkemesinde dava açabileceği, dava dışı sigortalı ile davalı arasında taşıma sözleşmesinin bulunduğu, HMK'nın 10. maddesi uyarınca sözleşmeden doğan davaların sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de açılacağı", İstanbul BAM.13HD., 25.05.2023,

714/854. "HMK'nın 16. madde hükmü, HUMK daki düzenlemeye oranla daha genişletilmiş ve ayrıntılandırılmıştır. Ancak, HMK'nda kesin yetki halleri açıkça sayılmış olup, haksız fiile ilişkin davalarındaki yetki, kesin yetki olmayıp, bir seçimlik yetkidir (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 27.05.2015 tarih, 2013/11-2359 E. 2015/1443 K.... kararı).", Y4HD., 13.07.2023, 9939/8867. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.03.2024). Damar, *Sigortacının*, 264.

³⁹³ Damar, *Sigortacının*, 264; Öztürk, *Medeni Usul*, 314; Işık, "Davada İhbar," 207.

³⁹⁴ Damar, *Sigortacının*, 265.

hükmü uygulama alanı bulacaktır³⁹⁵. Buna göre, *“Tüketici davaları, tüketicinin yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesinde de açılabilir.”*

Sigortalının tüketici sıfatına sahip olmadığı sigorta sözleşmesinden kaynaklanan rücu davaları bakımından HMK.m.6 uygulama alanı bulacaktır³⁹⁶. Bu kapsamda sigortacının sigorta ettirene yönelmiş olduğu rücu davası, dava tarihinde sigorta ettirenin yerleşim yerinde açılmalıdır, taraflar arasında bu konuya ilişkin yetki sözleşmesi düzenlenebilir³⁹⁷.

Yabancılık unsuru taşıyan sigorta sözleşmelerinden doğan davalara ilişkin olarak, *“Sigorta sözleşmesine ilişkin davalar”* başlığını taşıyan Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’un 46. maddesine göre, *“Sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklarda, sigortacının esas işyeri veya sigorta sözleşmesini yapan şubesinin ya da acentasının Türkiye’de bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Ancak sigorta ettirene, sigortalıya veya lehdara karşı açılacak davalarda yetkili mahkeme, onların Türkiye’deki yerleşim yeri veya mutad meskeni mahkemesidir.”*³⁹⁸.

Kanun’un 47. maddesinde ise yetki anlaşması ve sınırları hükme bağlanmıştır. Buna göre, *“(1) Yer itibarıyla yetkinin münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hâllerde, taraflar, aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devletin mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Anlaşma, yazılı delille ispat edilmesi hâlinde geçerli olur. Dava, ancak yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması veya Türk mahkemelerinde yetki itirazında bulunulmaması hâlinde yetkili Türk mahkemesinde*

³⁹⁵ Damar, *Sigortacının*, 265.

³⁹⁶ Damar, *Sigortacının*, 265.

³⁹⁷ Damar, *Sigortacının*, 265.

³⁹⁸ *“Çok yönlü menfaatlerin yer aldığı sigorta sözleşmelerinde güçlü tarafı temsil eden sigorta şirketleri zaman zaman sözleşme serbestisinden yararlanarak, genellikle genel işlem şartları yoluyla, karşı tarafın bazı hukukî imkânlarını kullanmasını zorlaştırmakta veya engel olmaktadır. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal açıdan zayıf olan tarafı koruma amacıyla, sigortacıya karşı açılacak davalarda sigortacının esas işyerinin, sigorta sözleşmesini yapan şubenin veya acentenin Türkiye’de bulunduğu yerdeki mahkeme yetkili kılınmıştır. Sigorta ettirene, sigortalıya ve lehdara karşı açılacak davalarda ise, adı geçen kişilerin Türkiye’de yerleşim yerlerinin veya mutad meskenlerinin bulunduğu yerdeki mahkeme yetkili olacaktır. Kanun’un 47. maddesinin 2. fıkrasında ise, belirtilen davalarda yetki sözleşmesi yapılamayacağı, kanunen yetkili kılınmış olan mahkemelerin yetkisinin bertaraf edilemeyeceği açıkça ifade edilmiştir.”*, Bolayır, Nur, *“Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri”* (yüksek lisans tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2008), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=KVoGge-vAFRvi72>, 106, dn.378.

görülür. (2) 44, 45 ve 46 ncı maddelerde belirlenen mahkemelerin yetkisi tarafların anlaşmasıyla bertaraf edilemez.”.

2.3 Taraflar

2.3.1 Davacı

Bir davada, mahkemeden hukuki koruma isteyen davacı ve kendisine karşı hukuki korunma istenilen davalı olmak üzere iki taraf vardır. Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahiptir (HMK.50). Bir diğer ifade ile taraf ehliyeti, bir davada taraf olabilme yeteneğidir³⁹⁹. Dava ehliyeti ise, medenî hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir (HMK.51). Bu durumda fiil ehliyetine sahip gerçek ve tüzel kişiler, dava ehliyetine de sahiptir.

Sigortacının halefiyet gereğince, zararı karşılayan sigortacı, zarar sorumlusuna karşı rücu davası açma hakkına sahiptir⁴⁰⁰. Sigortalının sigortacı tarafından zararının karşılanması ile birlikte, zarar sorumlusuna karşı talep ve dava hakkı sona erer ve sigortacı bu talep ve dava hakkına sahip olur⁴⁰¹. Sigortacı, halefiyet gereği usulen uyuşmazlığın asıl tarafı haline gelmektedir⁴⁰². Böylece sigortalıya ödemiş olduğu sigorta tazminat bedelini zarar sorumlusuna rücu etme imkanına sahip olur⁴⁰³. Müşterek sigorta söz konusu olduğu durumda sigortacı sorumlu olduğu oran nispetinde yapmış olduğu sigorta ödemesi miktarınca sınırlı

³⁹⁹ Detaylı bilgi için bkz. Serdar Kale, “Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti” (doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2009), 5 vd.

⁴⁰⁰ Taraf ve dava ehliyetine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru, *Hukuk Muhakemeleri, C.1*, 885-1150; “... alacaklının haklarına halef olan sigortacı, aynen zarar gören alacaklı gibi hem haksız fiil failine hem de kanundan dolayı sorumlu olan şahsa rücu edebilir... Türk hukukunda sigortacının halefiyeti için hukuk tekniği bakımından tam bir halefiyetin varlığı kabul edildiğinden, sigortacı zarar görenin zararını tazmin ettikten sonra, zarar görenin dava edebileceği her şahsı dava edebilir... davacı yanda, kanundan dolayı ve sözleşmeden dolayı mesul olan şahıslar yer alabilir, davalı yanda ise hem haksız fiilden hem sözleşmeden ve hem de kanundan dolayı sorumlu olan şahıslar yer alabilir.”. Karşılı, *Usul Hukuku*, 135,136. Omağ, *Türk Hukukunda*, 215 vd. Hak ehliyeti bulunan her gerçek ve tüzel kişi, taraf ehliyetine sahiptir. Hülya Taş Korkmaz, *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi*, (İstanbul:Oniki Levha Yayınevi, 2021), 31; Emel Şeyda Toğrul Elgün, *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2021), 28; Damar, *Sigortacının*, 265; Yazıcı Yanık, “Sigorta Hukukundaki,” 83; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 262.

⁴⁰¹ Serdar Hızır, “Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, No.86, (2010):268-312. Türkiye Barolar Birliği, <http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-86-584>, 298; Yazıcı Yanık, “Sigorta Hukukundaki,” 82; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167.

⁴⁰² Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, 241.

⁴⁰³ Damar, *Sigortacının*, 265,266; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 417; Coşkun, 1167.

olacak şekilde halef olacak ve zarar sorumlularına karşı rücu davası açma hakkına sahip olacaktır⁴⁰⁴.

Zarar sigortası açısından sigortacının kanundan doğan halefiyet gereğince zarar sorumlusuna karşı rücu davası açması veya açılmış yani derdest bir davayı sigortalının yerine geçmek suretiyle devam ettirebilmesi, mal sigortası için TTK.m.1472, sorumluluk sigortası için TTK.m.1481 hükmü ile mümkündür. Sigortacı, hükümler doğrultusunda, sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı açılmış bir davanın mevcudiyeti halinde, sigortacının sigorta tazminatını ödemesi durumunda sigortalının haklarına halef olmaktadır. Sigortacı kanuni halefiyet gereğince sigortalının açmış olduğu davaya devam edebilecektir⁴⁰⁵.

Sigortacının, sigortalının zararını karşılamak suretiyle halefi olduğu alacak haklarını başkasına devretmesi halinde, rücu davasında alacağı devralan, davacı sıfatına sahip olur⁴⁰⁶. Nitekim TBK.m.183/1'e göre, *"Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir."*

Sigorta ilişkisinden kaynaklanan rücu davaları açısından reasürör de davacı olabilir⁴⁰⁷. Reasürans, TTK.m.1403'te düzenlenmiştir. Buna göre, *"(1) Sigortacı, sigorta ettiği menfaati, dilediği şartlarla, tekrar sigorta ettirebilir. (2) Reasürans, sigortacının, sigorta ettirene karşı borç ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz; sigorta ettirene, tekrar sigorta yapana karşı, doğrudan dava açmak ve istemde bulunma haklarını vermez."* Sigortalının zarara uğraması halinde, reasürans sözleşmesi gereğince, reasürör sigortacıya; sigortacı da, sigortalıya ödemede bulunur. Her ikisinde de halefiyet gerçekleşir ve reasürör sigortacının haklarına halef olur. Bu durumda zarar sorumlusuna karşı rücu davası açma yetkisi reasüröre geçer ve davacı sıfatına sahip olur⁴⁰⁸.

⁴⁰⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 171; Kender, *Türkiye'de Hususi*, 190; Kemal Şenocak, *Çifte Sigorta*, (Ankara:Turhan Yayınevi, 2002), 112.

⁴⁰⁵ Damar, *Sigortacının*, 265.

⁴⁰⁶ Damar, *Sigortacının*, 265.

⁴⁰⁷ Omağ, *Türk Hukukunda*, 219. *"Reasürör, sigorta şirketine taahhütleri mucibince gerekli ödemelerde bulunduğu takdirde, T.T.K. nun 1301 inci maddesinden istifade ederek ve sigortacının yerine kaim olarak halefiyet yolu ile rücu davasını ikame edebilir. Ayrıca taahhütlerini yerine getiren reasürörün sigortacı tarafından sigortalı aleyhine ikame edilen davaya da iştirak edebilmesi benimsenmelidir."*, Reşat Atabek, *Reasürans Hukuku*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitü Yayını, 1974), 101.

⁴⁰⁸ Damar, *Sigortacının*, 267; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 263.

Sigortacının iflası halinde, sigorta ilişkisi gereğince sigortalının zararı sigortacı tarafından karşılanmışsa, halefiyet gereğince zarar sorumlusuna karşı rücu davası iflas masasının kanuni temsilcisi olan iflas idaresi tarafından açılır⁴⁰⁹.

Sorumluluk sigortası açısından TTK.m.1481 hükmü esas alındığında zarara sebep olan sigortalıya sigortacının rücu etmesi mümkün değildir. Ancak TTK. m.1484/1 hükmüne göre, “*Sigortacı, sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulmuş olsa da, zarar gören bakımından ifa borcu, zorunlu sigorta miktarına kadar devam eder.*”⁴¹⁰.

Benzer bir düzenlemeye KTK.m.95’te de yer verilmiştir. Buna göre, “*Sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran haller zarar görene karşı ileri sürülemez. Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir*”. Bu düzenlemeler gereğince sigortacının zarar görene tazminatı ödedikten sonra, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettiren aleyhine rücu edebilir⁴¹¹.

2.3.2 Davalı

Zarar gören sigortalı tazminat davasını kime yöneltecekse, sigortalının zararını karşılayan sigortacının halefiyete dayalı rücu davası da aynı kişi veya kişilere

⁴⁰⁹ Saim Üstündağ, *İflas Hukuku* (İstanbul: Sena Ofset, 2007), 150,151; L.Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *İcra ve İflas Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022), 378,379; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, , *İcra ve İflas Hukuku* (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023), 534,535; Omağ, *Türk Hukukunda*, 219; Damar, *Sigortacının*, 267.

⁴¹⁰ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1168.

⁴¹¹ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1168; “*Halefiyete dayalı rücu davası, esas itibarıyla sigortalının kendisine zarar verene karşı açacağı tazminat davasının, onun halefi sıfatıyla sigortacı tarafından açılmasıdır. Bu nedenle davanın, zarar sorumlusu veya sorumlularına yöneltilmesi gerekmektedir. Somut olayda gerek kaza tespit tutanağı gerekse hazırlık evrakı kapsamında davacıya sigortalı araca ... çarparak zarar verdiği iddia edilen ... plakalı aracın, sürücüsünün H., malikinin (işletenin) ise A.Şti. olduğu anlaşılmaktadır. O halde, mahkemece, davalıya bu davada husumet (pasif husumet) düşüp düşmeyeceği değerlendirilmeden yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması usul ve kanuna aykırıdır.*”, Y11HD., 13.09.2004, 13683/8221. “*...malik, işleten ve sürücüsü (%30 oranında kusurlu) olduğu otobüs ile davacının yolcu olarak bulunduğu aracın çarpışması sonucu meydana gelen kazada ... davalı ... Şti. hakkındaki davanın husumet nedeniyle reddine karar verilerek hüküm kurulmuştur. Ancak davalılar malik, işleten ve sürücünün, davacıya karşı sorumluluğu, yasadaki kaynaklanan müteselsil sorumluluk olup, ... Şti. yönünden husumet nedeniyle davanın reddine karar verilmesi doğru değildir...*”, Y17HD., 04.06.2018, 9739/5826. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

yöneltir⁴¹². Nitekim sigortacının zararı karşılaması ile birlikte, sigortalının hak ve alacaklarına halef olduğu için, sigortalının yerine geçmek suretiyle karşılamış olduğu zarar miktarını zarar sorumlusundan rücu davası yoluyla talep edecektir⁴¹³.

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin kaynağı, kanun hükmü, haksız fiil veya sözleşmeden doğan borca aykırılık olabilir. Hukuki ilişkinin kaynağı, rücu davası açısından bir farklılık doğurmaz; hangi sebep olursa olsun, rücu davasının karşı tarafı zarar sorumlusudur ve husumet ona yöneltir⁴¹⁴. Zarar sorumlusu, gerçek

⁴¹² Arğılı, "Sigorta Hukukunda," 90.

⁴¹³ Damar, *Sigortacının*, 268; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 418; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1180.

⁴¹⁴ "... kasko sigortalı araca davalıların işleteni ve sürücüsü olduğu aracın çarparak hasarlanmasına neden olduğunu, müvekkili tarafından sigortalısına 64.764,00 TL hasar bedeli ödendiğini, ödenenin rücu davasından tahsiline karar verilmesini talep etmiştir. Davalı ... vekili, müvekkilinin araç sürücüsü olmadığını bu nedenle kusuru ile sorumlu olmadığını, araç trafikte müvekkili adına kayıtlı ise de müvekkilinin 05.02.2009 tarihli noterde düzenlenen vekaletname ile aracın satışı için ... çalışanlarına yetki verdiğini, araç ... Şti'ne satılması için bıraktığını, KTK'nun 85. ve 104. maddeleri gereğince işleten sıfatının ve sorumluluğunun bulunmadığını, ... yetkililerinin aracı haricen sattıklarını ve vekaletnamede zilyetlik devir yetkisinin bulunmadığını belirterek davanın reddini ve ... Şti'ne ihbarını savunmuştur. 2918 sayılı KTK'nun 104/1 maddesinde "Motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslerin sahibi, gözetim, onarım, bakım, alım-satım, araçta değişiklik yapılması amacı ile veya benzeri bir amaçla kendisine bırakılan bir motorlu aracın sebep olduğu zararlardan dolayı; işleten gibi sorumlu tutulur. Araç işleteni ve araç için zorunlu mali sorumluluk sigortası yapan sigortacısı bu zararlardan sorumlu değildir." hükmü düzenlenmiştir. Bir başka anlatımla, aracın gözetim, onarım, bakım, alım-satım, araçta değişiklik yapılması amacıyla motorlu araçlarla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüslere bırakılması halinde, teşebbüsün sahibi işleten gibi (farazi işleten) sorumlu tutulurken, aracın gerçek işleteni (trafikte aracın adına kayıtlı olduğu kişi) ise zarardan sorumlu tutulmamaktadır. Araç sahibi ile tamirhane sahibi arasındaki sözleşme bir eser sözleşmesidir. Bundan dolayı da araç sahibi olan kişinin, tamir süresince araçla ilişkisi tamamen kesilmiş ve işleten gibi sorumlu olur. Bu durumda mahkemece davalı M'nin araç üzerinde hakimiyetinin bulunmadığı bir sırada davaya konu kaza meydana geldiğinden, işleten sıfatının bulunmadığının ve kaza sonucu meydana gelen zarardan sorumlu tutulamayacağı kabulü ile davalı M. aleyhindeki davanın husumet nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir.", Y17HD., 18.12.2014, 21883/19058. "...sigortalı ile davalılar arasındaki ilişkinin hukuki mahiyeti nazara alınır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 22.03.1944 tarihli 37 Esas ve 9 Karar sayılı kararında bu husus "sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa aynı hak, sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur." şeklinde vurgulanmaktadır. Bu itibarla; davacı sigortalısı ile davalılar arasındaki hukuki ilişkinin mahiyetine göre yetkili icra dairesinin belirlenmesi gerekir. Husumet yöneltile davalı ... Taşımacılık Ltd. Şti, davacının sigortalısına ait emtiayı antrepoşunda muhafaza eden ve bu muhafazada eksikliği bulunduğu kabul edilen konumunda olup, bu davalı ile davacının sigortalısı arasındaki uyumsuzluk sözleşmeden kaynaklanmaktadır. Diğer davalılar ise, bakımında eksiklik bulunduğu iddia edilen (sigortalıya ait emtianın muhafaza edildiği) binanın maliki olup, sorumlulukları 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 69. maddesine dayanmaktadır. Davalılara husumet yöneltilmesine yol açan hukuki sebepler birbirinden farklı olduğu gibi, davalılar sadece ihtiyari dava arkadaşı olup aralarında mecburi dava arkadaşlığı da yoktur.", Y17HD., 15.04.2019, 2679/4717. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 28.11.2023).

veya özel/kamu tüzel kişisi olabilir⁴¹⁵. Birden fazla zarar sorumlusu varsa, aralarında birlikte sorumluluk söz konusu olabilir⁴¹⁶, böyle bir durumda sorumluluk sigortalıya halef olan sigortacı açısından da geçerlidir ve rücu davası açısından da birlikte sorumluluk esasları uygulama alanı bulur⁴¹⁷.

⁴¹⁵ Damar, *Sigortacının*, 269; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 90. “...işyeri sigorta poliçesi gereği sigortalısına ödeme yapan davacının ödediği bedelin, zarardan sorumlu olduğu iddia edilen davalılardan rücu tahsili istemine ilişkindir. Davacı tarafça aynı alacak için, eldeki davaya konu sel hasarının oluşumunda kusurlu olduğu iddiası ile fer'i müdahiller ... Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve ... ile dava dışı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü aleyhine, 1. İdare Mahkemesi'nin 2013/204 Esas sayılı dosyasında da rücu tazminat davası açıldığı; İdare Mahkemesi tarafından, eldeki dava bakımından alınan kusur raporu esas alınmak suretiyle, sel hasarının oluşumunda ... İnşaat A.Ş. ve...Tur. A.Ş. ile birlikte davalı belediyelerin de kusurlu olduğu kabul edilerek, olayda kusuru bulunmayan ... Genel Müdürlüğü hakkındaki davanın reddine ve 220.292,00 TL. tazminattan belediyelerin sorumluluğuna karar verildiği; kararın temyizi üzerine, Danıştay 8. Dairesi'nin 09.02.2016 tarih, 2015/8964 Esas ve 2016/795 Karar sayılı ilamı ile 1. İdare Mahkemesi kararının bozulduğu görülmektedir. Danıştay 8. Dairesi'nin bozma ilamı incelendiğinde; davacıya sigortalı işyerinin işyeri açma ruhsatları ile yapı kullanım izin belgesi ve imar hukukuna ilişkin yapı ruhsatlarının araştırılması; anılan izin ve ruhsatların bulunmaması halinde, davacı sigortacının işyerini sigortalama esnasında gerekli araştırmayı yapmadan poliçe düzenlemesi nedeniyle basiretli tacir gibi hareket etmediği değerlendirilip, bu durumun idarelerin hizmet kusuru ile zarar arasındaki illiyet bağımlı kaldıracığı ve sigortacının idarelere rücu hakkının bulunmayacağına gözetilmesi gerektiği; anılan izin ve ruhsatların bulunması halinde ise, dere yatağı üzerine kurulan alışveriş merkezinin yapımı açısından kusurlu olan diğer idarelerin de tespitiyle, davalı idarelerin kusur oranlarında zarardan sorumlu tutulmasının gerektiği; ayrıca, oransal olarak kusur belirlemesi yapan bir rapor bulunmadığı halde, kusur oranları yönünden re'sen belirleme yapıp davalı idarelerin zararın 2/3'ünden sorumlu tutulmasıyla hüküm tesisinin hatalı olduğuna hükmedildiği görülmektedir.”, Y17HD., 04.02.2019, 6045/805. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 30.11.2023).

⁴¹⁶ Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 90. “Karayolları Trafik Kanunu'nun 88. ve BK.nun 50. maddelerine göre, davalıların müteselsilen sorumlu olmaları ve bu şekilde talepte bulunulmasına göre, davalıların müteselsilen sorumluluğuna hükmedilmesi gerekirken, yazılı şekilde kusur oranlarına göre hüküm kurulması doğru olmamıştır.”, Y11HD., 19.01.2006, 205/266. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 30.11.2023).

⁴¹⁷ Damar, *Sigortacının*, 271. “... davalı bu şirket taşıma ilişkisinde taşıma işleri komisyoncusu/üst taşıyıcı/forwarder, diğer davalı THY ise fiili taşıyıcı sıfatını taşımaktadır. Montreal Konvansiyonu 39. maddesine göre somut olayda uygulama alanı bulacak hükümler 40. madde ve devamında yer almaktadır. Konvansiyonun 40. maddesine göre hem anlaşmalı taşıyıcı/üst taşıyıcı/taşıma işleri komisyoncusu hem de gerçek taşıyıcı/fiili taşıyıcı, taşımadan dolayı oluşan hasarlardan sorumlu olacak; aynı zamanda müşterek sorumluluğu düzenleyen 41. maddeye göre de; istihdamlarının kapsamı dahilinde hareket eden gerçek taşıyıcının, çalışanlarının veya acentelerinin fiil veya ihmalleri, gerçek taşıyıcı tarafından gerçekleştirilen taşıma ile bağlantılı olarak aynı zamanda anlaşmalı taşıyıcının da fiil ve ihmalleri olarak sayılacağı gibi, anlaşmalı taşıyıcının çalışanlarının yada acentelerinin fiil yada ihmalleri de aynı şekilde gerçek kişinin fiil veya ihmalleri olarak sayılacaktır. Ancak gerçek taşıyıcının sorumluluğu 21. 22. 23. ve 24. maddelerdeki miktarları aşamayacaktır. Çalışanlar ya da acenteler de aleyhlerine açılan davada, istihdamlarının kapsamı dahilinde hareket ettiklerini ispatlarsa, taşıyıcının sahip oldukları koşul ve sorumluluk sınırlarından yararlanma haklarına sahip olacaklardır. Aynı Konvansiyonun 45. maddesine göre, davacının tercihine bağlı olarak, gerçek taşıyıcı ya da anlaşmalı taşıyıcı aleyhine ya da her ikisi aleyhine birlikte ya da ayrı ayrı dava açılabileceği ve TTK'nun 888/3 maddesine göre de asıl taşıyıcı ve fiili taşıyıcının müteselsil sorumluluğunun söz konusu olduğu, ...”, Y11HD., 26.11.2014, 11415/18640. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 30.11.2023).

Zarar sorumlusunun ölümü halinde, külli halefiyet gereğince tüm hak ve borçları mirasçılara geçer; bu durumda sigortacının halefiyet gereğince açacağı rücu davasında mirasçılar zarar sorumlusunun borçlarından müşterek ve müteselsil sorumlu oldukları için davalı sıfatına sahip olur⁴¹⁸. Sigortalının zararına sebep olan zarar sorumlusunun iflası halinde, sigortacı rücu davasını, iflasın açılmasından sonra iflas masasının kanuni temsilcisi olan iflas idaresine yöneltmelidir⁴¹⁹.

Zarar sorumluluğu kapsamında kurulan sigorta ilişkisinin tarafı olan sigortacı, sigortalının sebep olduğu zarar için, zarar görenin sigortacısının açmış olduğu rücu davasında davalı sıfatına sahip olabilmektedir⁴²⁰.

Zarar sorumlusunun, sigortacının onayını almak suretiyle borcunu devrettiği durumlarda, halef olan sigortacının rücu davasını, borcu devralan kişiye yöneltmesi gerekmektedir⁴²¹.

Sorumluluk sigortaları açısından sigortalının halefiyete dayanmayan rücu davasında davalı olması mümkündür⁴²². Sigorta genel şartlarında sigorta ettiren veya sigortalıya rücu hakkı düzenlenmektedir. Nitekim Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.B.5, Çevre Kirliliği Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.B.7, Özel Güvenlik Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.B.6; Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.4, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları m.B.4, Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.4; Tehlikeli Maddeler ve Tehlikeli Atık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.B.3'deki düzenlemeler sigortacının sigorta ettiren/sigortalıya rücu hakkını düzenlemektedir. Tüm bu düzenlemelerde özellikle sigortalının zararın meydana gelmesinde kusuru esas alınmaktadır.

⁴¹⁸ Damar, *Sigortacının*, 271.

⁴¹⁹ Omağ, *Türk Hukukunda*, 219; Damar, *Sigortacının*, 271.

⁴²⁰ Omağ, *Türk Hukukunda*, 220,221; Kubilay, *Uygulamalı Özel*, 186; “Motorlu Kara Taşıtları Araçları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları 1 nci maddesine göre, bu tür sorumluluk sigortasını yapan sigortacı Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmını poliçede yazılı hadlere kadar temin etmekle yükümlüdür. Somut olayda, mümeyyiz davalı ihtiyari mali sorumluluk sigortacısı olup, mahkemece, olay tarihinde geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortası limiti belirlenmek suretiyle, zorunlu mali sorumluluk sigortası teminatı üzerinde kalan miktar ne ise, bu davalı sigorta şirketini poliçesinde yazılı teminat miktarı ile sınırlı olmak üzere bu miktardan sorumlu tutmak gerekirken, ..”. Y11HD., 22.01.2007, 13846/536. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com/ET/: 30.11.2023).

⁴²¹ Damar, *Sigortacının*, 272.

⁴²² Damar, *Sigortacının*, 272.

2.3.3 Taraf değişikliği ve dava konusunun devri

Dava esnasında meydana gelen kanundan kaynaklanan yahut yanılma dolayısıyla tarafın yanlış veya eksik gösterilmesi sebebiyle taraf değişikliği yapılabilmektedir⁴²³. Kanuni taraf değişikliği, kanun koyucu tarafından kanun ile düzenlenen hallerin ortaya çıkması dolayısıyla yapılan taraf değişikliği olup, tarafların talebi olmadığı durumlarda karşı tarafın rızası yahut hakimin onayı olmaksızın yapılır ve hakim tarafından re'sen dikkate alınır⁴²⁴. İradi taraf değişikliği ise hukuki yahut fiili bir yanılma dolayısıyla tarafın yanlış belirlenmesi durumunda usul ekonomisi ilkesi gereğince yapılmış olan işlemlerin yeniden yapılmasını önleme adına yapılan taraf deęişiklięidir⁴²⁵.

Sigortacı tarafından zarar karşılanmadan önce sigortalı zarar sorumlusuna karşı tazminat davası açmış olsa bile, sigortacının bu aşamada da sigorta sözleşmesinden doğan borcunu ifa etmesi mümkündür. Halefiyet bu durumda da gerçekleşir. Nitekim TTK.m.1472'ye göre, “...*Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir...*”

Sorumluluk sigortası açısından halefiyetin düzenlendiği TTK.m.1481'e göre de, “...*Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir...*”

Bu hüküm esas alındığında, kanundan doğan halefiyet açılmış bir dava açısından da geçerli olur ve sigortacının bir rücu davası açmasına gerek kalmaksızın, sigortalı tarafından zarardan sorumlu olduğu iddia edilen kişi aleyhine açılmış bulunan davanın sigortacı tarafından sigortalısına halef olmak suretiyle yürütülür⁴²⁶.

⁴²³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 119; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 157,158; Hakan Pekcanitez, Hülya Taş Korkmaz, *Pekcanitez Usûl Medenî Usul Hukuku, C.II*, (İstanbul: Oniki Levha Yayınevi, 2017), 619.

⁴²⁴ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 158; Pekcanitez ve Taş Korkmaz, *C.II*, 620,621; Tolga Akkaya, “Medeni Usul Hukukunda İradi Taraf Değişikliği (HMK.m.124).” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan*. Özel Sayı C.16, (2014, 2015):897-941. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588490>, 899.

⁴²⁵ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 159; Pekcanitez ve Taş Korkmaz, *C.II*, 622,623; Akkaya, “Medeni Usul,” 898,899.

⁴²⁶ Damar, *Sigortacının*, 266; Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, 242.

Usul hukuku açısından kanuni taraf değişikliği söz konusu olmaktadır⁴²⁷. HMK.m.124'e göre, "(1) Bir davada taraf değişikliği, ancak karşı tarafın açık rızası ile mümkündür. (2) Bu konuda kanunlarda yer alan özel hükümler saklıdır. (3) Ancak, maddi bir hatadan kaynaklanan veya dürüstlük kuralına aykırı olmayan taraf değişikliği talebi, karşı tarafın rızası aranmaksızın hâkim tarafından kabul edilir. (4) Dava dilekçesinde tarafın yanlış veya eksik gösterilmesi kabul edilebilir bir yanılığa dayanıyorsa, hâkim karşı tarafın rızasını aramaksızın taraf değişikliği talebini kabul edebilir. Bu durumda hâkim, davanın tarafı olmaktan çıkarılan ve aleyhine dava açılmasına sebebiyet vermeyen kişi lehine yargılama giderlerine hükmeder.". Nitekim taraf değişikliğinin yapılması HMK.m.448 hükmü uyarınca tamamlanmış olan işlemler dolayısıyla uygulanmayacaktır⁴²⁸. Dolayısıyla ikinci fıkra gereğince kanunda yer alan özel hüküm gereğince (TTK.m.1472/1 ve m.1481/2) kanundan kaynaklanan taraf değişikliği söz konusu olmaktadır⁴²⁹.

Dava konusunun devri hususu da kanuni taraf değişikliği arasında değerlendirilmektedir⁴³⁰. Bu konuda "Dava konusunun devri" başlığını taşıyan HMK.m.125 hükmüne göre, "(1) Davanın açılmasından sonra, davalı taraf, dava

⁴²⁷ Akkaya, "Medeni Usul," 928; Korkmaz, Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet, 242; Gözde Tohumcu, "Mal Sigortalarında Sigortacının Yasal Halefiyeti," *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.7, S.14, (Aralık 2021): 85-106, 101.

⁴²⁸ "Dava, kasko sigorta sözleşmesine ve halefiyet kurallarına göre açılan rücu tazminat istemine ilişkindir. 1.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 Sayılı HMK'nın 124/3-4.bentlerine göre; maddi hatadan kaynaklanan veya dürüstlük kuralına aykırı olmayan taraf değişikliği talebi, karşı tarafın rızası aranmaksızın hakim tarafından kabul edilir. Dava dilekçesinde tarafın yanlış veya eksik gösterilmesi kabul edilebilir bir yanılığa dayanıyorsa, hakim karşı tarafın rızasını aramaksızın taraf değişikliği talebini kabul edebilir. Bu durumda hakim, davanın tarafı olmaktan çıkarılan ve aleyhine dava açılmasına sebebiyet vermeyen kişi lehine yargılama giderlerine hükmeder. Aynı yasanın 448.maddesinde "bu kanun hükümlerinin tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydıyla derhal uygulanacağı" düzenlenmiştir...Bu durumda mahkemece, 6100 sayılı HMK'nın 448. maddesi hükmü gereğince işbu davada taraf teşkili işleminin 6100 Sayılı HMK'nın yürürlüğünden (1.10.2011) önce dava dilekçesinin davalı C. J.'e tebliğ edilerek 9.8.2011 tarihinde tamamlanmış olduğu, tamamlanmış işlemlerde 6100 sayılı HMK'nın 124/3-4.maddelerinin uygulanma imkanının bulunmadığı gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu biçimde hüküm kurulması doğru görülmemiştir." Y17HD., 28.03.2013, 2012/15602 E., 2013/4403 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 30.11.2023).

⁴²⁹ Damar, *Sigortacının*, 271. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 119; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 382; Akkaya, "Medeni Usul," 898 vd.

⁴³⁰ Pekcanitez ve Taş Korkmaz, C.II, 622; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 76. "Somut olayda dava konusunun halefiyet kuralına göre kısmi olarak devir ve temlik söz konusu olduğundan sigorta şirketinin davaya katılma talebinin yukarıda belirtilen yasa hükümleri uyarınca kabul edilerek, hükmün dava konusunun devir ve temlik edilen kısmı yönünden sigorta şirketi hakkında temlik dışında kalan kısım yönünden ise davacı şirket hakkında kurulması gerekirken yasaya uygun düşmeyen gerekçelerle sigorta şirketinin davaya katılma talebinin reddedilerek yazılı şekilde hükmün yalnızca davacı şirket hakkında kurulması ve karar başlığında sigorta şirketinin adına temlik alan davacı olarak yer verilmemesi doğru olmamıştır.", Y15HD., 01.03.2016, 5502/1303.

konusunu üçüncü bir kişiye devrederse, davacı aşağıdaki yetkilerden birini kullanabilir: a) İsterse, devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam eder. Bu takdirde dava davacı lehine sonuçlanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur. b) İsterse, davasını devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürür. (2) Davanın açılmasından sonra, dava konusu davacı tarafından devredilecek olursa, devralmış olan kişi, görülmekte olan davada davacı yerine geçer ve dava kaldığı yerden itibaren devam eder. (Ek cümle:22/7/2020-7251/11 md.) Bu takdirde dava davacı aleyhine sonuçlanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur.”. Bu bakımdan HMK.m.125/2 uyarınca sigortacının, sigortalının açtığı davada sigortalı yerine geçmesi kendiliğinden, karşı tarafın yahut hakimın onayı olmaksızın gerçekleşmektedir⁴³¹.

Sigortacının bu davaya devam edebilmesi için mahkemeye bu konuda bir dilekçe sunması, sigortalısına sigorta tazminatını ödediğini ispat etmesi yeterlidir; mahkemenin izin vermesi veya karşı tarafın bu işleme onay vermesi gerekli değildir⁴³². Bu davada sadece taraf değişikliği olduğu için, usul hukuku açısından sigortacı sigortalının hak ve yetkileri ile davaya devam eder⁴³³; ıslah, ikrar, delil açısından sigortalının yapmış olduğu işlemler ile bağlıdır; dava sebebi olan vakıalar ile hukuki sebepler, sigortalının zarar sorumlusuna açabileceği dava ile aynıdır⁴³⁴.

⁴³¹ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul Hukuku*, 158,159; Akkaya, “Medeni Usul,” 900; Ercan Özler, *Dava Konusu*, 520; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 276,791; İlknur Uluğ Cicim, “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481),” *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.3, S.2, (Aralık 2013):11-23, 22.

⁴³² Omağ, *Türk Hukukunda*, 216; Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 276.

⁴³³ Levent Börü, *Dava Konusunun Devri*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2012), 318.

⁴³⁴ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 428; Karasu, “6102 Sayılı,” 700.“6100 sayılı HMK’nın 125/2. maddesinde “Davanın açılmasından sonra, dava konusu davacı tarafından devredilecek olursa, devralmış olan kişi, görülmekte olan davada davacı yerine geçer ve dava kaldığı yerden itibaren devam eder.”, TTK’nın 1472/1. maddesinde de “Sigortacı, sigorta tazminatı ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikâl eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.” düzenlemelerine yer verilmiştir. Somut olayda dava konusunun halefiyet kuralına göre kısmi olarak devir ve temlik söz konusu olduğundan sigorta şirketinin davaya katılma talebinin yukarıda belirtilen yasa hükümleri uyarınca kabul edilerek, hükmün dava konusunun devir ve temlik edilen kısmı yönünden sigorta şirketi hakkında temlik dışında kalan kısım yönünden ise davacı şirket hakkında kurulması gerekirken yasaya uygun düşmeyen gerekçelerle sigorta şirketinin davaya

Sigortalının, sigorta tazminatını aşan veyahut kapsamı içinde yer almayan sebeplerden ötürü talep hakkının bulunması ve zarar sigortalısına yönelmiş olduğu bir davanın bulunması halinde, sigortacı ödemiş olduğu sigorta tazminatı kadarıyla davacı sıfatını ve dolayısıyla aktif dava ehliyetini haiz olacaktır. Sigortalı ve sigortacının aynı anda davacı sıfatını taşıdığı iş bu durumda mahkemenin tazminat istemleri hususunda ayrı şekilde hüküm tesis etmesi gerekmektedir⁴³⁵.

Sigortacının, sigortalının zararını karşılamak suretiyle halefi olduğu alacak haklarını başkasına devretmesi halinde, rücu davasında alacağı devralan davacı sıfatına sahip olur. Nitekim TBK.m.183/1'e göre, "*Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.*".

2.3.4 Tarafların temsili

2.3.4.1 Kanuni temsil

Kanuni temsil, gerçek kişilerin fiil ve dolayısıyla dava ehliyetlerinin olmadığı veya önemli ölçüde sınırlandırıldığı haller ve tüzel kişilerin organları tarafından temsil edilmesi durumlarında söz konusu olabilir⁴³⁶. "*Kanuni temsilci atanması sebebiyle yargılamanın ertelenmesi*" başlığını taşıyan HMK.m.56 hükmüne göre, "*(1) Taraflardan birinin vesayet altına alınması veya kendisine yasal danışman atanması talebi mahkemece uygun bulunur ya da mahkemece gerekli görülürse, bu konuda kesin bir karar verilinceye kadar yargılama ertelenebilir. (2) Taraflardan biri kanun gereğince tedavi, gözlem veya koruma altına alınmış yahut başkalarıyla görüşmekten yasaklanmış olup da kendisi veya vekilinin mahkemede bulunması mümkün değilse, o kimse hakkında davayı takip için kayyım atanıncaya kadar yargılama ertelenebilir.*"⁴³⁷. Kanuni temsilin olduğu durumlarda, temsilci, davanın

katılma talebinin reddedilerek yazılı şekilde hükmün yalnızca davacı şirket hakkında kurulması ve karar başlığında sigorta şirketinin adına temlik alan davacı olarak yer verilmemesi doğru olmamıştır.", İstanbul BAM.45.HD., 13.09.2023, 2020/1745 E., 2023/1224 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 30.03.2024).

⁴³⁵ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 276,277.

⁴³⁶ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 120; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 165.

⁴³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 120; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 282-298.

tarafı olmamakla beraber, tanık olarak dinlenmesi veyahut fer'i müdahil olarak davaya dahil olması söz konusu olmayacaktır⁴³⁸.

Sigorta uyuşmazlıklarından doğan rücu davalarında davacı veya davalı taraf açısından hükümde belirtilen koşulların gerçekleşmesi halinde kanuni temsil uygulama alanı bulur. Türkiye'de faaliyet gösterecek sigorta ve reasürans şirketlerinin anonim şirket veya kooperatif şeklinde kurulmuş olması şartı bulunmaktadır (SK.m.3). Anonim şirket ve kooperatif şeklinde kurulan sigorta şirketleri bakımından kanuni temsil organı yönetim kuruludur⁴³⁹.

2.3.4.2 İradi temsil

Tarafların dava ehliyetine sahip olmaları halinde herkes, davasını bizzat veya tayin edeceği vekil aracılığı ile yürütebilir (HMK.m.71). Davanın vekil aracılığıyla açılması ve takip edilmesinde, kanunlardaki özel hükümler saklı kalmak üzere, 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı Borçlar Kanununun temsile ilişkin hükümleri uygulanır (HMK.m.72).

Davaya vekaletin kanuni kapsamı, HMK.m.72'de belirlenmiştir. Buna göre, davaya vekâlet, kanunda özel yetki verilmesini gerektiren hususlar saklı kalmak üzere, hüküm kesinleşinceye kadar, vekilin davanın takibi için gereken bütün işlemleri yapmasına, hükmün yerine getirilmesine, yargılama giderlerinin tahsili ile buna ilişkin makbuz vermesine ve bu işlemlerin tamamının kendisine karşı da yapılabilmesine ilişkin yetkiyi kapsar. Bu yetkiyi kısıtlamaya yönelik bütün sınırlandırıcı işlemler, karşı taraf yönünden geçersizdir⁴⁴⁰.

Sigorta uyuşmazlıklarından doğan rücu davalarında Kanun'da düzenlenen iradi temsile ilişkin bu düzenlemeler uygulanır.

2.3.5 Dava arkadaşlığı

Davacı ya da davalı tarafta birden fazla kişinin olması halinde mecburi veya ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olur⁴⁴¹. Mecburi dava arkadaşlığı "*bir hakkın*

⁴³⁸ Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 165.

⁴³⁹ Yavuz Selim Günay, *Anonim Şirketlerin Temsili* (İstanbul: *On İki Levha Yayıncılık*, 2020), 41.

⁴⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 282-298.

⁴⁴¹ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, C.3, 3284 vd.; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 420; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 563; Pekcanitez, Atalay ve Özeker,

birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hâllerde” söz konusu olmaktadır (HMK.m.59). Mecburi dava arkadaşları birlikte hareket etmek ve davaları birlikte açma zorunlulukları bulunmaktadır⁴⁴². Mecburi dava arkadaşlığı taraflarınca yapılan usuli işlemler birlikte yapılması gerekmektedir⁴⁴³.

Sigortacı tarafından sigortalının zararı kısmi olarak karşılanmışsa, ödenen miktar ile sınırlı olarak sigortacı sigortalının alacağına halef olabilmektedir. Böyle bir durumda sigortalının zarar sorumlusuna yönelttiği dava açısından başvurunun kabulü halinde ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olur⁴⁴⁴.

Kısmi ödeme halinde, zararın ödenmeyen kısmına ilişkin olarak sigortalı, sigortacının zarar sorumlusuna yönelttiği rücu davasında borçluya yöneltebilir. Nitekim ihtiyari dava arkadaşlığının düzenlendiği HMK.m.57 hükmüne göre, “(1) Birden çok kişi, aşağıdaki hâllerde birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir: a) Davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması. b) Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri. c) Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması.” durumlarında birlikte dava açılabilir veyahut aleyhlerine dava açılacaktır. Bunun için TTK.m.1472/1 ve m.1481/2 hükümleri esas alınmaktadır.

Başvurunun kabulü halinde, sigortacı davacı sıfatı kazanır ve davaya kaldığı yerden devam eder. Dolayısıyla yapılmış olan usul işlemleri ile bağlıdır. İstisnası HMK.m.145 hükmü olabilir. Bu hükme göre, “*Taraflar, Kanunda belirtilen süreden sonra delil gösteremezler. Ancak bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme amacı taşııyorsa veya süresinde ileri sürülememesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa, mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir.*”.

Medeni Usul Hukuku, 168; Ömer Faruk Saçar, “İhtiyari Dava Arkadaşlığı” (doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2021), 35-39.

⁴⁴² Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 369; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 569; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 170,171.

⁴⁴³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 374; Pekcanitez ve Taş Korkmaz, *C.II*, 702; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 167,168.

⁴⁴⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 243.

Sigorta uyuşmazlığından doğan rücu davaları açısından ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olduğunda dava, dava arkadaşlarından biri, birkaçı veya tamamı tarafından açılabileceği gibi, biri, birkaçı veya tamamına da açılabilir⁴⁴⁵. İhtiyari dava arkadaşlığı bakımından, davalar birbirinden bağımsız nitelik göstermektedir⁴⁴⁶.

Dava arkadaşlarından her biri, diğerinden bağımsız olarak hareket eder (m.58). Davaların birbirinden bağımsız kabul edilmesi dolayısıyla ihtiyari dava arkadaşları bakımından sürelerin işlemesi, kanun yoluna başvuru gibi hususların ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmekte ve davanın sonunda her biri için ayrı ayrı hüküm verilmesi söz konusu olabilmektedir⁴⁴⁷. Nitekim uyuşmazlık bakımından ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu ise, davalıların bir kısmı için genel mahkemenin, bir kısmı için ise özel mahkemenin görevli kılındığı durumlarda davanın tek dava olarak özel mahkemede açılması gerekecektir⁴⁴⁸.

⁴⁴⁵ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 376. “Dava, davacıya kasko sigorta poliçesi ile sigortalı araca, davalıların sürücü-işleten ve ZMSS sigortacısı olduğu aracın çarparak hasar vermesi sonucu sigortalıya ödenen tazminatın davalılardan rücuen tahsili istemine ilişkindir. Davalı Birlik Sigorta AŞ zarara neden olan aracın Trafik (ZMSS) Sigortacısı olup, bu davalı hakkındaki davanın reddi yönünde verilen hüküm davacı tarafından temyiz edilmeyip, bu durumda esasen bir davalının diğer davalı lehine verilmiş olan hükmü o davalı aleyhine temyiz etme hakkı yok ise de; zarara neden olan aracın işleten, sürücü ve sigortacısı olan davalıların sorumluluğu yasadan kaynaklanan müteselsil sorumluluk ve aralarındaki münasebetle **ihiyari dava arkadaşlığıdır.**”, YHGK., 25.09.2018, 2110/1354. “Davalı taraf, araç sürücüsüne husumet yöneltilmemesi sebebiyle pasif husumet yokluğundan davanın reddini talep etmiş ise de; sürücü ile malik arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmamaktadır. KTK md. 85 uyarınca sürücü ile malikin, meydana gelen zarardan müteselsil sorumluluğu bulunmaktadır. Müteselsil sorumlulukta ise zarar gören, sorumlulardan birine veya hepsine karşı dava açmakta serbesttir. Yani sürücü ile malik arasında **ihiyari dava arkadaşlığı bulunmaktadır.** Bu sebeple davalının husumet itirazı mahkememizce kabul edilmemiştir.”, İstanbul 19ATM, 06.03.2023, 36/142. (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.04.2024).

⁴⁴⁶ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 379; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 169.

⁴⁴⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 171.

⁴⁴⁸ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 378; Öztürk, *Medeni Usul*, 309. İstanbul BAM.43HD. vermiş olduğu kararında davacı vekilince göreve ilişkin itirazında “Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarına göre ihtiyari dava arkadaşlığında davalılardan birisi için ticari dava söz konusu olduğu taktirde diğer davalı için adli yargı veya idari yargı fark etmeksizin genel mahkemeler görevli ise de davanın özel yetkili olan ticaret mahkemelerinde görülmesi gerektiğini, sigortalının tacir olduğu, davalıların ticari şekilde işletilmeleri sebebiyle tacir sıfatını taşıdıkları ve ihtiyari dava arkadaşlığı söz konusu olduğundan davanın özel yetkili mahkemede açılması gerektiği hususları göz önüne almadan davanın görevsizlik sebebiyle reddine ilişkin kararın hukuka aykırı olduğunu” belirtmiş olup mahkemece yapılan değerlendirme sonucunda yerinde görülme suretiyle kararın usulden kaldırılması kararı verilmiştir. İstanbul BAM.43HD., 13.02.2024, 2024/31 E., 2024/187 K.; YHGK., 19.03.2014, 2013/1201 E., 2014/373 K.; YHGK., 15.04.2011, 2011/61 E., 2011/188 K. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 20.04.2024).

2.3.6 Davanın ihbarı

Bir davada yargılama sonunda verilen hüküm, davacı ve davalı açısından geçerlidir. Ancak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 61. maddesine göre, "(1) *Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir. (2) Dava kendisine ihbar edilen kişinin de aynı şartlarda bir başkasına ihbarda bulunması mümkündür ve bu şekilde ihbar tevali ettirilebilir.*". Bu hüküm gereğince, sigortacı rücu davası açısından halefiyete konu olan hakların ihlali gerekçesiyle, sigortalıya ihbar edebilir yani dava duyurulabilir ve onun da bilgi sahibi olması sağlanabilir⁴⁴⁹.

Davayı ihbar usulü HMK'da düzenlenmiştir⁴⁵⁰. İhbar yazılı olarak yapılır; ihbar sebebinin gerekçeleriyle birlikte açıklanması ve yargılamanın hangi aşamada bulunduğu belirtilmesi gerekir⁴⁵¹. Davanın ihbarı sebebiyle yargılama bir başka güne bırakılmaz ve ihbarın tevali etmesi gibi zorunlu olan durumlar dışında süre verilemez (m.62). Dava kendisine ihbar edilen kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı olan taraf yanında davaya katılabilir (m.63). İhbar edilen davada verilen hükmün ihbar eden kişiye etkisi hakkında 69 uncu maddenin ikinci fıkrası hükmü kıyasen uygulanır (m.64). Nitekim müdahilin de yer aldığı asıl davada hüküm, taraflar hakkında verilir (m.69/1).

Davanın ihbarı ile üçüncü kişi, davaya ferî müdahil olarak katılır ve HMK. m.68 hükmü gereğince müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir⁴⁵². Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir. Mahkeme, katıldığı noktadan itibaren, taraflara bildirilen işlemleri müdahile de tebliğ eder.

⁴⁴⁹ Omağ, *Türk Hukukunda*, 243; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 552 vd.; Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 180; Murat Atalı, *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, C.II.* (İstanbul:Oniki Levvha Yayınevi, 2017), 738; Karslı, *Usul Hukuku*, 191; Serpil Işık, "Davada İhbar ve Rücu Davalarına Etkisi," (yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014), 6-16.

⁴⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 552-555; Işık, "Davada İhbar," 167,168.

⁴⁵¹ Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 182; Işık, "Davada İhbar," 193-213.

⁴⁵² Pekcanitez, Atalay ve Özeker, *Medeni Usul Hukuku*, 182,183.

Selef olan sigortalı ve zarar veren arasında görülen dava sonucu verilen karar, sigortacının halef sıfatıyla açacağı rücu davasının sonucunda dolaylı şekilde etkilenebilir. Bu sebeple sigortalı HMK.m.61 uyarınca sigortalı, sigortacıya rücu edeceğini düşünüyorsa, tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı sigortacıya ihbar edebilir ve sigortacı davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf olan sigortalı yanında davaya katılabilir⁴⁵³.

Sigortalının, halefiyete yönelik hakları ihlali söz konusu olduğu durumlarda, sigortacının zarar sorumlusuna karşı açmış olduğu rücu tazminat davasını sigortalısına ihbar etmesi söz konusu olabilmektedir⁴⁵⁴. Bu şekilde sigortalının davaya katılması ile birlikte sigortacı, sigortalı ile arasında bulunan rücu ilişkisinin de hüküm altına alınmasını sağlayabilecektir⁴⁵⁵.

2.3.7 Davaya müdahale

Davanın ihbarında üçüncü kişinin davaya feri müdahalesi söz konusu olmakta ve müdahilin de yer aldığı asıl davada hüküm, taraflar hakkında verilmektedir. Görülmekte olan bir davanın konusunun üçüncü kişiyi de ilgilendirmesi halinde, yani bir yargılamanın konusu olan hak veya şey hakkında kısmen veya tamamen hak iddia eden üçüncü kişinin, yargılamanın taraflarına karşı, aynı mahkemede yeni ve bağımsız asli müdahale davası açması mümkündür⁴⁵⁶. Bir yargılamanın konusu olan hak veya şey üzerinde kısmen ya da tamamen hak iddia eden üçüncü kişi, hüküm verilinceye kadar bu durumu ileri sürerek, yargılamanın taraflarına karşı aynı mahkemede dava açabilir⁴⁵⁷. Asli müdahale davası ile asıl yargılama birlikte yürütülür ve karara bağlanır (m.65).

Sigorta uyuşmazlıklarından kanundan doğan halefiyete dayalı olarak açılan rücu davaları açısından davaya asli müdahale söz konusu olabilir. Ancak bu durumda bir takım koşulların gerçekleşmesi gereklidir.

⁴⁵³ Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, 244.

⁴⁵⁴ Omağ, *Türk Hukukunda*, 243.

⁴⁵⁵ Omağ, *Türk Hukukunda*, 243.

⁴⁵⁶ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri, C.4*, 3451 vd.; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 391; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 549; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 184,185; Mehmet Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukukunda Asli Müdahale*, (Ankara: Legem Yayınevi, 2018), 25-29.

⁴⁵⁷ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 392; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 549,550; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 185. Asli müdahale davasının şartları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kodakoğlu, *Medeni Usul*, 89-129.

Görölmekte olan bir ilk davada, hüküm verilmemiş olmalıdır. Nitekim asli müdahale en geç hüküm verilinceye kadar mümkündür. Hak iddia eden kişi, davada taraf değil, üçüncü kişi olmalı ve ayrıca asli taraf ve dava ehliyeti bulunmalıdır. Asli müdahilde talep, bir yargılamanın konusu olan hak veya şey üzerinde kısmen veya tamamen hak iddia edilmesine ilişkin olmalıdır. Asli müdahil, ferî müdahilden farklı olarak, bağımsız hareket edebilir, davasından feragat edebilir, davasını geri alabilir, devredebilir⁴⁵⁸.

Sigortacı, sigorta tazminatını ödemesini müteakip, halef sıfatını kazanmaktadır. Halef sıfatıyla sigortacı, sigortalı tarafından zarar sorumlusuna açılmış davalara asıl hak sahibi sıfatıyla katılabilmektedir. Sigortacının halefiyeti HMK m.53 hükmü esas alınmak suretiyle asli müdahillik yerine uygulanmış ve sigortacıya takip hakkı tanınmıştır⁴⁵⁹.

Ferî müdahalede ise, taraf sıfatı olmayan üçüncü bir kişinin davada haklı çıkmasında hukuksal yararı bulunan tarafa yardımcı olmak amacıyla davada onun yanında yer alması söz konusu olmaktadır⁴⁶⁰. Böylece, ferî müdahil olan üçüncü kişinin amacı, davada haklı çıkmasında yararı bulunan tarafın haksız çıkması halinde uğrayabileceği zararları önlemektir. Bu açıdan ferî müdahil, davada taraf değildir; taraf yardımcısıdır⁴⁶¹.

Ferî müdahale ilişkin koşullar Kanun'da düzenlenmiştir. Üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, ferî müdahil olarak davada yer alabilir (m.66)⁴⁶². Müdahale talebinde bulunan üçüncü kişi, yanında katılmak istediği tarafı, müdahale sebebini ve bunun dayanaklarını belirten bir dilekçeyle mahkemeye başvurur⁴⁶³. Müdahale dilekçesi, davanın taraflarına tebliğ edilir⁴⁶⁴.

⁴⁵⁸ Arslan, Yılmaz, Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 551; Kodakoğlu, *Medeni Usul*, 116.

⁴⁵⁹ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 486.

⁴⁶⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 388; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 543; Hakan Pekcanitez, "Ferî Müdahalenin Etkisi," *Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan, C.2*, (Ankara 2014):1629-1655, 1629; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 174,175.

⁴⁶¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 390; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 175; Mehmet Akif Tutumlu, *Kuram ve Uygulama Işığında Medeni Usul Hukukunda İslah*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024), 194,195.

⁴⁶² Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 388.

⁴⁶³ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 177.

⁴⁶⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 544,545; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 177.

Mahkeme, gerekirse taraflarla birlikte üçüncü kişiyi de dinlemek üzere davet eder, gelmeseler dahi müdahale talebi hakkında karar verir (m.67). Müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, davayı ancak bulunduğu noktadan itibaren takip edebilir⁴⁶⁵. Müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir. Mahkeme, katıldığı noktadan itibaren, taraflara bildirilen işlemleri müdahile de tebliğ eder (m.68).

Müdahilin de yer aldığı asıl davada hüküm, taraflar hakkında verilir⁴⁶⁶. Fer'î müdahilin, tarafla rücu ilişkisinde, asıl davadaki uyuşmazlık hakkında yanlış karar verildiği iddiası dinlenilmez. Ancak, müdahil, zamanında ihbar yapılmadığı için davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılmadığını belirterek, yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir (m.69).

2.4 Davanın Konusuz Kalması

Sigorta uyuşmazlıklarından doğan rücu davalarında, sigortacının zarar sorumlusundan talep ettiği miktarın dava devam ederken ödenmesi halinde, dava konusu ortadan kalkar ve dava konusuz kalır. Bu durumda talebe ilişkin yargılama yapılması ve hüküm verilmesi söz konusu olmaz. Mahkeme, dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verir⁴⁶⁷.

Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder (HMK.m.331/1). Rücu davası açısından da talep edilen miktarın ödenmesi veya ödeneceği konusunda anlaşmaya varmaları halinde davanın konusuz kalması söz konusu olabilir.

⁴⁶⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 545; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 179,180.

⁴⁶⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 546; Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medeni Usul Hukuku*, 179.

⁴⁶⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 518. Detaylı bilgi için bkz. Melih Işık, "Medenî Yargılama Hukukunda Davanın Konusuz Kalması" (doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2024), 4.

2.5 Karşı Dava

Karşı dava açılabilmesi için, asıl davanın açılmış ve hâlen görülmekte olması, karşı davada ileri sürülecek olan talep ile asıl davada ileri sürülen talep arasında takas veya mahsup ilişkisinin bulunması yahut bu davalar arasında bağlantının mevcut olması gerekir⁴⁶⁸. Bu koşullar gerçekleşmeden karşı dava açılacak olursa, mahkeme, talep üzerine yahut resen, karşı davanın asıl davadan ayrılmasına, gerekiyorsa dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir⁴⁶⁹. Karşı davaya karşı, dava açılmaz.

Karşı dava, davalının hukuki yararının bulunması şartıyla cevap dilekçesiyle veya esasa cevap süresi içinde ayrı bir dilekçe verilmek suretiyle açılır⁴⁷⁰. Süresinden sonra karşı dava açılması hâlinde, mahkeme davaların ayrılmasına karar verir⁴⁷¹. Asıl davanın herhangi bir sebeple sona ermesi, karşı davanın görülüp karara bağlanmasına engel oluşturmaz. Kanunun dava ile ilgili hükümleri, aksine özel düzenleme bulunmayan hâllerde, karşı dava hakkında da uygulanır (HMK.m.132-m.135)⁴⁷².

Sigortacının açmış olduğu rücu davasında, zarar sorumlusu sigortalıya karşı ileri sürebileceği defileri sigortacıya ileri sürebilecek olup, takas-mahsup nedeniyle karşı dava açması mümkündür⁴⁷³. Zarar sorumlusu, takas-mahsup ilişkisi bulunması durumunda, sigortacıya defi olarak ileri sürebileceği gibi HMK 132/1-b uyarınca karşı sigortacıya karşı dava da açabilir⁴⁷⁴. Zarar sorumlusunun sigortacıya karşı

⁴⁶⁸ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 430; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 369-372.

⁴⁶⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 372.

⁴⁷⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 431; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 373.

⁴⁷¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 373.

⁴⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 429; Arslan/Yılmaz/Ayvaz/Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 514 vd.

⁴⁷³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 431-433. Çiğdem Yazıcı, *Medeni Usul Hukukunda Karşı Dava* (Ankara: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 230,231; "...davacı sigorta şirketinin TTK'nun 1301.maddesinde yer alan yasal halefiyet hakkına dayanarak sigorta ettiren yerine geçmiş ve bu sıfatla dava açmış bulunmasına göre,zarara sebebiyet veren davalının sigorta ettirene karşı haiz olduğu defileri sigortacıya karşı da ileri sürebileceğinin ve bu meydana HUMK'nun 203 ve müteakip maddeleri hükümleri dairesinde karşı dava açmak veya takas ve mahsup isteminde bulunmak yetkilerini kullanabilecektir. Hal böyle olmasına rağmen takas-mahsup def'inin davacı sigorta şirketine değil de haksız fiil failine yöneltilmesi gerektiği yolundaki gerekçe yanlış olmuş ve kararın açıklanan nedenlerle mümeyyiz davalılar yararına bozulması gerekmiştir..." Y11HD., 28.04.2003, 11767/4111. (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 14.06.2024).

⁴⁷⁴ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 272; "...takas talebinin mutlaka karşı dava şeklinde ileri sürülmesi zorunlu olmayıp, savunma olarak ta ileri sürülmesi olanaklıdır. İlke olarak, takas def'i de diğer

takas-mahsup definin karşı dava olarak ileri sürülmesi halinde, karşı dava ile talep edebileceği tazminat miktarı sigortacının açtığı rücu davasında yer alan alacak miktarı ile sınırlıdır⁴⁷⁵.

2.6 İddia ve Savunmanın Genişletilmesi ve Değiştirilmesi Yasağı

Taraflar, dilekçelerin teatisi aşamasının sonuna kadar serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler⁴⁷⁶. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra teksif ilkesi gereğince iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez⁴⁷⁷. İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır (HMK.m.141).

İddiaya ilişkin olarak davacının talep sonucunu ve dava sebebini genişletmesi veya değiştirmesi bu yasak kapsamında değerlendirilmelidir⁴⁷⁸. Nitekim dava konusunun artırılması, yeni bir talebin eklenmesi, talep sonucunun genişletilmesidir⁴⁷⁹. HMK.m.141/2 gereğince ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati olursa, talep sonucunun genişletilmesi mümkündür.

Talep sonucunun daraltılması ise yasak kapsamında değildir; dolayısıyla talebe ilişkin bir azaltma söz konusu olacaksa, davadan kısmi feragat (m.307) ve

def'iler gibi cevap dilekçesinde süresinde ileri sürülmelidir. 10 günlük cevap süresinde ileri sürülmediği takdirde savunmanın genişletilmesi yasağı ile karşılaşılabılır...” İstanbul BAM 45HD., 05.04.2023, 1441/572.; “Dava, TTK’nun 1301. maddesinden kaynaklanan rücu tazminat alacağı tahsili amacıyla yapılan icra takibine vaki itirazın iptali istemine ilişkindir. Davacı sigorta şirketinin TTK’nun 1301. maddesinde yer alan yasal halefiyet hakkına dayanıp sigorta ettirenin yerine geçerek ve bu sıfatla dava açmış bulunmasına göre zarara sebebiyet veren davalılar sigorta ettirene karşı haiz olduğu defileri sigortacıya karşı da ileri sürebilir, karşı dava açmak veya takas ve mahsup isteminde bulunmak yetkilerini kullanabilir...” Y17HD., 14.06.2012, 3512/7849.; Aynı yönde Y17HD., 09.04.2009, 183/2215 (Karar metinleri için bkz. www.legalbank.com /ET.: 14.06.2024).

⁴⁷⁵ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 273.

⁴⁷⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 377,378; Hakan Pekcanitez, “Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi,” *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No.2, (2022): 1633-1653. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, https://dosya.gsu.edu.tr/Sayfalar/2023/1/gsuahfd_c-21_s-2_aralik2022_dergi-452.pdf#page=425, 1634; Detaylı bilgi için bkz. Saim Üstündağ, *İddia ve Müdafanın Değiştirilmesi Yasağı* (İstanbul: Cezaevi Matbaası, 1967), 46-54.

⁴⁷⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 378.

⁴⁷⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 378-381.

⁴⁷⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 378,379; Pekcanitez, “Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi,” 1635.

davayı kısmi geri alma (m.123) söz konusu olur ve bunlara ilişkin hükümler uygulama alanı bulur⁴⁸⁰.

Davacının dava dilekçesinde bildirdiği dava sebebinin yani vakıaların sonradan genişletilmesi veya değiştirilmesi yasak kapsamındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz (m.25)⁴⁸¹.

Davalı tarafından ikinci cevap dilekçesinin verilmesinden sonra savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı başlar. Bu yasak, iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı ile paralel olup, m.141 hükmünde ikisi birlikte düzenlenmiştir. Bu kapsamda, def'ilerin ileri sürülmesi, vakıaların genişletilmesi ve değiştirilmesi, davacının dilekçelerinden anlaşılamayan itiraz sebepleri savunmanın genişletilmesi olarak kabul edilmektedir⁴⁸².

Sigorta uyuşmazlıklarından doğan rücu davalarındaki yargılama aşamasında da belirtildiği şekilde yasağın uygulanması söz konusudur. Sigortacının halefiyete dayalı rücu davaları bakımından, sigortalısına yapmış olduğu ödemeyi ispat etmek suretiyle zarar sorumlusuna karşı açmış olduğu davaya devam etmesi durumunda, sigortacı sigortalının ileri sürdüğü iddia ve talepler ve sigortalının yapmış olduğu ıslah ile bağlıdır. Aksi halde iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağını ihlal etmiş olur.

2.7 Islah

Islah, tarafların usuli hatalarını yahut eksikliklerinin kısmen yahut tamamen düzeltilmesi suretiyle adil karar verilmesini sağlayan yolu ifade etmektedir⁴⁸³. İddianın ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının istisnasını oluşturan ıslah, istisnai bir nitelik taşımaktadır (HMK.m.141/2)⁴⁸⁴. Dolayısıyla bu yasak kapsamında olan konulara ilişkin olarak ıslaha gidilmesi mümkündür. İddia ve

⁴⁸⁰ Arslan/Yılmaz/Ayvaz/Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 378,379; Arslan, “Dava ve Cevap Dilekçeleri,” 70.

⁴⁸¹ Pekcanitez, “Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi,” 1636.

⁴⁸² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 380.

⁴⁸³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 437; Ejder Yılmaz, *Medeni Yargılama Hukukunda Islah*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021), 48; Tutumlu, *Islah*, 19,20; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 579; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 169.

⁴⁸⁴ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 437.

savunmanın genişletilmesi yasağı kapsamında olmakla birlikte genişletme ve değiştirme konusunda karşı tarafın açık muvafakatı varsa, yine ıslaha gerek kalmaz⁴⁸⁵. Dava konusunun ıslah ile artırılması mümkündür; azaltılması için ıslah uygulanmaz⁴⁸⁶. Dava sebebine ilişkin vakıaların ıslah ile değiştirilmesi mümkündür.

Taraflardan her biri, yapmış olduğu usul işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebilir⁴⁸⁷. ıslah tek taraflı bir irade açıklaması olup, kanun tarafından düzenlenmiş olan şartların bulunması halinde karşı tarafın icazeti yahut hakimin onaylaması gerekmez⁴⁸⁸. Aynı davada, taraflar ancak bir kez ıslah yoluna başvurabilir (HMK.m.176)⁴⁸⁹. *“ıslahın zamanı ve şekli” başlığını taşıyan m.177 hükmüne göre, “(1) ıslah, tahkikatın sona ermesine kadar yapılabilir. (2) (Ek:22/7/2020-7251/18 md.) Yargıtayın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde, ilk derece mahkemesinin tahkikata ilişkin bir işlem yapması hâlinde tahkikat sona erinceye kadar da ıslah yapılabilir. Ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz. (3) ıslah, sözlü veya yazılı olarak yapılabilir. Karşı taraf duruşmada hazır değilse veya ıslah talebi duruşma dışında yapılıyorsa, bu yazılı talep veya tutanak örneği, haber vermek amacıyla karşı tarafa bildirilir.”*

Kullanılmakla tükenen, yenili doğurucu bir hak olarak nitelendirilen ıslah, kendine özgü bir hukuki çaredir⁴⁹⁰. ıslah, tamamen ıslah ve kısmen ıslah olarak ikiye ayrılmaktadır. Tamamen ıslah ancak davacı tarafından yapılması mümkün olmakla beraber kısmen ıslah davalı tarafından da yapılabilir⁴⁹¹. Taraf, davasını tamamen ıslah ettiği takdirde, bu bildirimden itibaren bir hafta içinde yeni bir dava dilekçesi vermek zorundadır. Aksi hâlde, ıslah hakkı kullanılmış sayılır ve ıslah hiç yapılmamış gibi davaya devam edilir (m.180).

Kısmen ıslaha başvuran tarafa, ıslah ettiği usul işlemini yapması için bir haftalık süre verilir. Bu süre içinde ıslah edilen işlem yapılmazsa, ıslah hiç

⁴⁸⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 579.

⁴⁸⁶ Orhan Eroğlu, *ıslah*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023), 35,36.

⁴⁸⁷ Detaylı bilgi için bkz. Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 438-442.

⁴⁸⁸ Yılmaz, *ıslah*, 52.

⁴⁸⁹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 438; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 582.

⁴⁹⁰ Yılmaz, *ıslah*, 52,53.

⁴⁹¹ Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 170.

yapılmamış gibi davaya devam edilir (m.181). Tarafların veya mahkemenin dava dosyasında bulunan belgelerdeki açık yazı ve hesap hataları, karar verilinceye kadar düzeltilebilir. Taraflardan birinin yazı veya hesap hatasını düzeltmesi sonucu yargılama uzamışsa, yargılama giderlerinin belirlenmesinde bu durum da dikkate alınır (m.183).

Sigortacı, zarar sorumlusuna karşı açtığı rücuen tazminat davaları bakımından gerekli şartların sağlanması halinde ıslah yoluna gidebilmektedir. Sigortacının, sigortalının zarar sorumlusuna karşı yönelmiş olduğu davaya halef sıfatıyla devam edebilmektedir. Nitekim, sigortalı ıslah hakkını kullandığı durumlarda, ıslah hakkı bulunmamaktadır⁴⁹².

2.8 Dava Şartları

Dava şartları, mahkeme tarafından bir davanın esas hakkında incelemeye geçirilmeden önce gerekli olan şartlardır⁴⁹³. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesinde belirlenmiştir; buna göre, dava şartları şunlardır:

a) Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması.

b) Yargı yolunun caiz olması.

c) Mahkemenin görevli olması.

ç) Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması.

d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması.

e) Dava takip yetkisine sahip olunması.

f) Vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekâlet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletnamesinin bulunması.

g) Davacının yatırması gereken gider avansının yatırılmış olması.

ğ) Teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesi.

h) Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması⁴⁹⁴.

⁴⁹² Damar, *Sigortacının*, 266.

⁴⁹³ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, C.2, 1343-1403; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 129,130; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 280,281; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 323 vd.; Umar, *Hukuk Muhakemeleri*, 316-331.

ı) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması.

i) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması.

(2) Diğer kanunlarda yer alan dava şartlarına ilişkin hükümler saklıdır.”

Mahkemeye ilişkin dava şartları, Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması, yargı yolunun caiz olması yani davanın adli yargı veya idari yargı yollarından uygun olan yargı yolunda davanın açılmış olması, mahkemenin görevli olması ve kesin yetki hallerinde yetkili mahkemede davanın açılmış olmasıdır⁴⁹⁵. Taraflara ilişkin dava şartları ise, davada iki tarafın bulunması, taraf ehliyeti (HMK.m.50), dava ehliyeti (HMK.m.51), dava takip yetkisinin varlığı (HMK.m.53), yasal temsilcinin gerekli niteliğe sahip olması (HMK.m.52), vekalet ehliyet ve geçerli ehliyetin bulunması, teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesidir⁴⁹⁶.

Dava konusuna ilişkin dava şartları ise, davacının yatırması gerekli gider avansının yatırılmış olması, hukuk yararının varlığı, aynı davanın daha önce açılmış ve halen görülmekte yani derdest olmaması, kesin hüküm bulunmamasıdır⁴⁹⁷.

Mahkeme, dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır⁴⁹⁸. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. Dava şartı noksanlığı tespit edilirse davanın usulden reddine karar verilir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder⁴⁹⁹.

⁴⁹⁴ “...Bilindiği üzere, hukuki yarar dava şartı olduğu kadar, temyiz istemi için de aranan şartlardandır. İlk hükmü temyiz etmiş olan davalının tüm temyiz itirazları reddedilmekle hüküm onun bakımından kesinleşmiştir. Bu durumda tüm temyiz itirazları reddedilen davalının direnme kararını temyizde hukuki yararı bulunmamaktadır. O halde, davalı belediye vekilinin direnme hükmüne yönelik temyiz dilekçesinin reddine karar verilmelidir.”, YHGK., 11.05.2011, 5-148/303. YHGK., 19.02.2014, 2013/19-587 E., 2014/125 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 20.04.2024). Meltem Ercan Özler, *Medeni Usul Hukuku'nda Dava Konusu*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2019), 402.

⁴⁹⁵ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 130-133; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 287; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 324-326.

⁴⁹⁶ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 133; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 288-300; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 326-328.

⁴⁹⁷ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 134; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 312; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 328-333.

⁴⁹⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 336.

⁴⁹⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 335,336.

Dava şartı noksanlığı, mahkemece, davanın esasına girilmesinden önce fark edilmemiş, taraflarca ileri sürülmemiş ve fakat hüküm anında bu noksanlık giderilmişse, başlangıçtaki dava şartı noksanlığından ötürü, dava usulden reddedilemez (m.115).

Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davasında sigortacının rücu davası açmak hususunda halihazırda mevcut, hukuki yarara sahip olması ve belirtilen bu dava şartlarının bulunması gerekir⁵⁰⁰; aksi halde mahkeme re'sen veya tarafların itirazı üzerine yapacağı inceleme ile dava şartlarının olmadığına kanaat getirirse, davanın esasına girilmeden, dava şartı yokluğundan yani usulden reddedilir⁵⁰¹.

2.9 İspat ve Deliller

2.9.1 İspat ve ispat yükü

Taraflar, bir davada ileri sürdükleri iddia ve savunmaları (vakıaları) deliller vasıtasıyla ispat ederler⁵⁰². Yargılama safhasında hâkim uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarını belirler; tarafların gösterdiği deliller ile bu kuralların koşul vakıalarını karşılayıp karşılamadığını belirler ve sonrasında oluşan kanaat ile bir hüküm kurar. Delilin konusu maddi vakıalardır⁵⁰³. Dolayısıyla dava konusunu oluşturan hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların mevcudiyetine ilişkin olarak mahkemenin kanaatinin oluşturulması faaliyeti ispat olarak değerlendirilmektedir. Çekişmeli olan vakıalar hakkında delil ileri sürülmektedir⁵⁰⁴.

Bir davada ispat yükü, iddiayı ileri süren ve ispat edilmemesi halinde mevcut duruma katlanmak zorunda kalacak olan taraf üzerindedir; iddiasını ispatlayamaması

⁵⁰⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 134. Sigortacının açmış olduğu rücu davalarında dava şartlarına ilişkin kararlar için bkz. Konya BAM.3HD., 13.07.2023, 614/1427; İstanbul 4. Asliye Ticaret Mahkemesi, 22.11.2021, 538/842; İstanbul 18.ATM., 17.05.2023, 327/398; İstanbul 4.ATM., 22.11.2021, 528/843. (Karar metinleri için bkz. www.sinetjimevzuat.com /ET.: 28.01.2024).

⁵⁰¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 137,138; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 335,336; Umar, *Hukuk Muhakemeleri*, 331-338.

⁵⁰² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 413; Levent Börü, *Medeni Usul Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükümlülüğü*, (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016), 25; Birce Arslandoğan, *Medeni Yargılama Hukukunda Delil Tespiti*, (İstanbul:Oniki Levha Yayınevi, 2020), 68.

⁵⁰³ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, C.2, 1966,1967; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 424.

⁵⁰⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 375 vd.

halinde davayı kaybetmiş olur⁵⁰⁵. Sunulan deliller ile hâkimin kanaatinin oluşması ile birlikte, o yönde hüküm kurulur. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 6. maddesinde genel olarak ispat yükü belirlenmiştir⁵⁰⁶. Buna göre, *“Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür.”*. HMK.m.190'da da tanımlanmıştır. Bu hükmeye göre ise, *“(1) İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiyaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. (2) Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakiyaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir.”*.

Hükümde kanuni karine ifadesi kullanılmıştır. Kanuni karine halinde, buna dayanan taraf, karinenin temelini oluşturan vakiyayı ispat yükü altındadır⁵⁰⁷. Kanunda öngörülen istisnaların dışında, karşı tarafın kanuni karinenin aksini ispatlaması mümkündür. Fıili karineye dayanan taraf iddiasını ispatlamış olmaktadır. Adi kanuni karinelerin aksi ispatlanabilir (örneğin iyiniyet karinesi), kesin kanuni karinelerin aksi ispatlanamaz (örneğin tapu sicilinin bilinmesi gibi)⁵⁰⁸.

Karşı taraf, kendisinde ispat yükü olmadığı halde karşı delil sunarak ispat faaliyetinde bulunabilir⁵⁰⁹. HMK.m.191'e göre, *“Diğer taraf, ispat yükünü taşıyan tarafın iddiasının doğru olmadığı hakkında delil sunabilir. Karşı ispat faaliyeti için delil sunan taraf, ispat yükünü üzerine almış sayılmaz.”*.

2.9.2 Deliller ve delillerin gösterilmesi

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m.192 hükmünde deliller, sınırlı bir şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca m.192 hükmüne göre, Kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğu öngörmediği hâllerde, Kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilir. Bazı önemli deliller ise kanunda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir⁵¹⁰.

⁵⁰⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 418; Bilge Umar ve Ejder Yılmaz, *İsbat Yükü* (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1980), 2.

⁵⁰⁶ RG., 08.12.2001, 24607.

⁵⁰⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 418.

⁵⁰⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 419; Umar, *Hukuk Muhakemeleri*, 556.

⁵⁰⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 422,423.

⁵¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 424 vd.; Umar, *Hukuk Muhakemeleri*, 557,558.

“Belge” başlığını taşıyan m.199 hükmüne göre, “Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.”. Senetle ispat zorunluluğu ise m.200’de hükme bağlanmıştır. Buna göre, “(1) Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri ikibinbeşyüz Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukuki işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle ikibinbeşyüz Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz. (2) Bu madde uyarınca senetle ispatı gereken hususlarda birinci fıkradaki düzenleme hatırlatılarak karşı tarafın açık muvafakati hâlinde tanık dinlenebilir.”.

Senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde delil başlangıcı bulunursa tanık dinlenebilir⁵¹¹. Delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, söz konusu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş belgedir (HMKm.202). Senetle ispat zorunluluğunun istisnaları m.203’te sayılmıştır. Buna göre, “(1) Aşağıdaki hâllerde tanık dinlenebilir: a) Altsoy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemler. b) İşin niteliğine ve tarafların durumlarına göre, senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemler. c) Yangın, deniz kazası, deprem gibi senet alınmasında imkânsızlık veya olağanüstü güçlük bulunan hâllerde yapılan işlemler. ç) Hukuki işlemlerde irade bozukluğu ile aşırı yararlanma iddiaları. d) Hukuki işlemlere ve senetlere karşı üçüncü kişilerin muvazaa iddiaları. e) Bir senedin sahibi elinde beklenmeyen bir olay veya zorlayıcı bir nedenle yahut usulüne göre teslim edilen bir memur elinde veya noterlikte herhangi bir şekilde kaybolduğu kanısını kuvvetlendirecek delil veya emarelerin bulunması hâli.”⁵¹².

İspata ilişkin olarak yemine başvurulması da mümkündür⁵¹³. Yeminin konusu, davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli olan ve kişinin kendisinden kaynaklanan vakıalardır. Bir kimsenin bir hususu bilmesi onun

⁵¹¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 462.

⁵¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 455-466.

⁵¹³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 472 vd.

kendisinden kaynaklanan vakıa sayılır (HMK.m.225). Davacı, yemin deliline dayandığını dava dilekçesinde belirtmelidir⁵¹⁴.

Yemine konu olmayacak vakıalar m.226'da düzenlenmiştir. Buna göre, *“Aşağıdaki hususlar yemine konu olamaz: a) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği vakıalar. 21 22/7/2020 tarihli ve 7251 sayılı Kanununun 23 üncü maddesiyle, bu fıkrada yer alan “İlgili hususta hiç bir kayıt içermemesi” ibaresi “diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi” şeklinde değiştirilmiştir. b) Bir işlemin geçerliliği için, kanunen iki tarafın irade açıklamalarının yeterli görülmediği hâller. c) Yemin edecek kimsenin namus ve onurunu etkileyecek veya onu ceza soruşturması ya da kovuşturması ile karşı karşıya bırakacak vakıalar”*.

Dava konusu uyuşmazlığın ispatına ilişkin olarak tanık ifadesi de önem arz etmektedir⁵¹⁵. Davada taraf olmayan kişiler tanık olarak gösterilebilir⁵¹⁶. Tanık gösteren taraf, tanık dinletmek istediği vakıayı ve dinlenilmesi istenen tanıkların adı ve soyadı ile tebliğe elverişli adreslerini içeren listeyi mahkemeye sunar⁵¹⁷. Bu listede gösterilmemiş olan kimseler tanık olarak dinlenemez ve ikinci bir liste verilemez⁵¹⁸.

Mahkeme, HMK.m.266 uyarınca çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir⁵¹⁹.

Hâkim, uyuşmazlık konusu hakkında bizzat duyu organları yardımıyla bulunduğu yerde veya mahkemede inceleme yaparak bilgi sahibi olmak amacıyla keşif yapılmasına karar verebilir. Hâkim gerektiğinde bilirkişi yardımına başvurur. Keşif kararı, mahkemece, sözlü yargılamaya kadar taraflardan birinin talebi üzerine veya resen alınır (HMK.m288).

Taraflar, dava konusu olayla ilgili olarak, uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Sadece bu nedenle ayrıca süre istenemez. Hâkim, talep üzerine veya

⁵¹⁴ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 298; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 473.

⁵¹⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 481 vd.

⁵¹⁶ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 305; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 481.

⁵¹⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 482.

⁵¹⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 482.

⁵¹⁹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 313; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 489.

resen, kendisinden rapor alınan uzman kişinin davet edilerek dinlenilmesine karar verebilir. Uzman kişinin çağrıldığı duruşmada hâkim ve taraflar gerekli soruları sorabilir (HMK.m.293).

İspat faaliyeti delillerin gösterilmesi suretiyle gerçekleşmektedir⁵²⁰. Dayandıkları vakıayı delil ile somutlaştırırken kesinlik olmalıdır; yani delil ve vakıa arasındaki bağlantı açıkça belirtilmelidir (HMK.m.194). Yargılamanın başında belirtilen deliller mahkemeye sunulmalı, başka yerden temin edilecek deliller hakkında da mahkemeye bilgi verilmelidir. Delilin sunulması için Kanun'da belirtilen süreye uyulması gerekir. İstisnaen süre geçmiş olsa bile, amaç yargılamayı geciktirmek değilse veya gecikmede ilgili tarafın bir kusuru bulunmuyorsa, mahkeme izin verebilir.

Mahkeme tarafından ön inceleme duruşmasında belirtilen ancak sunulmayan delilleri sunabilmeleri veya başka yerden getirilebilmesi için iki haftalık kesin süre verilir. Bu süre içinde sunulmazsa, delilden vaz geçilmiş sayılır. Delil gösterildikten sonra ise, karşı taraf açıkça izin vermedikçe, bu delilden vaz geçilmesi mümkün değildir (HMK.m.196).

Deliller, mahkemede aynı duruşmada incelenir; zorunlu bir hal söz konusu olursa bir sonraki duruşmaya bırakılabilir⁵²¹. HMK.m.198'e göre, "*Kanuni istisnalar dışında hâkim delilleri serbestçe değerlendirir.*". İstinabe ile başka yerdeki delillerin toplanması mümkündür (HMK.m.195).

Taraflar yazılı olarak veya mahkeme önünde tutanağa geçirilecek imzalı beyanlarıyla kanunda belirli delillerle ispatı öngörülen vakıaların başka delil veya delillerle ispatını kararlaştırabilecekleri gibi; belirli delillerle ispatı öngörülmeyen vakıaların da sadece belirli delil veya delillerle ispatını kabul edebilirler. Taraflardan birinin ispat hakkının kullanımını imkânsız kılan veya fevkalade güçleştiren delil sözleşmeleri geçersizdir (HMK.m.193).

⁵²⁰ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 413 vd.

⁵²¹ HMK.m.197'ye göre, "(1) Kanunda belirtilen hâller dışında, deliller davaya bakan mahkeme huzurunda, mümkün olduğu kadar birlikte ve aynı duruşmada incelenir. Zorunlu hâllerde, bazı delillerin incelenmesi başka bir duruşmaya bırakılabilir. (2) Başka yerde bulunan ve mahkemeye getirilemeyen deliller, o yerde istinabe yoluyla toplanabilir. (3) Delillerin incelenmesi veya beyanların dinlenmesi sırasında taraflar, istinabe olunan mahkemede hazır bulunabilir ve delillerle ilgili açıklama haklarını kullanabilirler. Bu hususu sağlamak için, taraflara incelemenin yapılacağı tarih ve yer bildirilir. Bu davet üzerine taraflar istinabe olunan mahkemede hazır bulunmasalar dahi deliller incelenir veya beyanlar dinlenir."

2.9.3 İkrar

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda delillerden önce ikrara ilişkin düzenlemeye yer verilmiştir. HMK.m.188'e göre, "(1) Tarafların veya vekillerinin mahkeme önünde ikrar ettikleri vakıalar, çekişmeli olmaktan çıkar ve ispatı gerekmez. (2) Maddi bir hatadan kaynaklanmadıkça ikrardan dönülemez. (3) Sulh görüşmeleri sırasında yapılan ikrar tarafları bağlamaz."

Çekişmeli olan bir vakıanın aleyhine olan tarafça kabul edilmesi ikrardır⁵²². İkrar ile birlikte artık bu vakıanın ispatına ve delil sunulmasına gerek yoktur, kesin delil niteliğini haizdir⁵²³. Mahkemede yapılan ikrar, vakıayı çekişmesiz hale getirir. Mahkeme dışında bir ikrar söz konusu olursa, takdiri delil olarak kabul edilecek olup ispatı gerekir⁵²⁴.

Sigorta uyuşmazlıkları bakımından, halefiyet gereği rücu davasında sigortacı sigortalının dava ve talep haklarına halef olmaktır. Bu bakımdan sigortacının, halefiyeti sigortalı ve zarar veren arasındaki hukuki sebep ve işlemler ile bağlıdır. Sigortalının ikrar ettiği vakıalar sigortacı açısından da bağlayıcı nitelikte olup, sigortacının ikrardan dönmesi söz konusu olamaz⁵²⁵. Sigortalının sigortacının sorumlu tutulması bakımından davalı zarar sorumlusu ile danışıklı bir şekilde, hileye başvurmak suretiyle gerçek dışı ikrarda bulunması geçersiz sayılacaktır⁵²⁶.

2.9.4 Sigortacının açtığı rücu davasında ispat

Usul hukuku açısından sigortacı, zarar sorumlusuna yönelttiği rücu davasında alacak hakkını ispat ile yükümlüdür⁵²⁷. Sigortalının zarar sorumlusu ile aralarındaki

⁵²² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 435; Mehmet Kamil Yıldırım, *Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi*, (İstanbul: Kazancı Yayınevi, 1990), 229.

⁵²³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 256; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 437; Yıldırım, *Medeni Usul*, 229.

⁵²⁴ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 260; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 436.

⁵²⁵ Damar, *Sigortacının*, 266.

⁵²⁶ Yıldırım, *Medeni Usul*, 231.

⁵²⁷ "Sigortacının halefiyet dâvasında, üçüncü kişi sigortalı tarafından dâva edilseydi, ispat yükü kime düşecek idiye, bu külfet yine ona ait olmaktan devam eder. Yani sigortalıya ait ispat yükü sigor tacı tarafından, sorumlu kişiye ait ispat yükü de yine onun tarafın dan yerine getirilecektir. Buna göre,, bir haksız fil söz konusu ise, zararın doğumunu ve zarardan dolayı üçüncü kişinin sorumlu olduğunu ispat etmek sigortacıya aittir.", Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 418. Ekin Korkmaz, "Bir Kanunî Rücu Aracı Olarak Halefiyetin Türk Borçlar Hukuku ve İsviçre Borçlar Hukukunda Geçerli Olan Rücu Sistemlerindeki Yeri," *Hacettepe HFD*, 11(1), (2021):441-515, 485; Karşlı, *Usul Hukuku*, 139.

hukuki ilişkinin kaynağına göre, sigortacı rücu davası açısından sigortalının ispat açısından sahip olduğu hak ve yetkilere sahiptir⁵²⁸.

Zarar sigortaları açısından, sigortacının ayrıca sigorta ilişkisini, TTK.m.1472 ve m.1481 hükümleri açısından bu sigorta ilişkisinden kaynaklanan halefiyeti, sigortalının zararının karşılığının tamamen veya kısmen tazmin edilmek suretiyle giderildiğini ispatlaması gerekir⁵²⁹.

Genel olarak sigorta davalarında HMK.m.200 hükmü gereğince senetle ispat zorunluluğu uygulama alanı bulur. Bu hükme göre, “ (1) Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri ikibinbeşyüz Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukuki işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle ikibinbeşyüz Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz. (2) Bu madde uyarınca senetle ispatı gereken hususlarda birinci fıkradaki düzenleme hatırlatılarak karşı tarafın açık muvafakati hâlinde tanık dinlenebilir.”. Ayrıca delil başlangıcı (m.202), senetle ispat zorunluluğunun istisnaları (m.203) somut uyuşmazlığa uygun düşerse uygulanabilir. İspatlanması gereken vakıa, bir hukuki fiil ise her türlü delille ispatlanabilir. Sigorta davaları açısından bilirkişi incelemesi de önem arz etmektedir.

Sigortacının rücu davasının ön koşulu halefiyetin gerçekleşmiş olmasıdır⁵³⁰. Halefiyet, sigorta ilişkisi nedeniyle sigortalının zarara uğraması ile birlikte, sigortacı tarafından bu zararın tazmin edilmesidir⁵³¹. Dolayısıyla rücu davasında öncelikle halefiyetin gerçekleştiğinin yani sigortalının zararının tazmin edildiğinin ispatı

⁵²⁸ Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 418; Karlı, *Usul Hukuku*, 139; Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, 243; Damar, *Sigortacının*, 276.

⁵²⁹ “MK. ’nun 6. maddesi hükmüne göre herkesin iddiasını ispatla mükellef bulunduğu davacı sigortacının, davalının olayda kusurlu olduğunu, zarara uğradığını ve zararın miktarını ispat etmek durumundadır.”, Y11HD., 17.10.1989, 800/5442. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com /ET.: 04.12.2023). Omağ, *Türk Hukukunda*, 228,229; Damar, *Sigortacının*, 276; Karlı, *Usul Hukuku*, 139; Işık, “Davada İhbar,” 213.

⁵³⁰ Karlı, *Usul Hukuku*, 139.

⁵³¹ “... bir ödemenin yapıldığını ispat etmek de sigortacıya düşer. Sigortacı bu hususu her türlü vasıta ile ispat edebilir. Sigortacının ödemede bulu nup bulunmadığı ve bu nedenle halefiyet hakkının varlığı münazaalı ise, sorumlu kişi ona herhangi bir ödemede bulunmadan, sorumlu olduğu meblağı tevdi yoluna gitmelidir.”, Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 418.

gerekir⁵³². Senetle ispat zorunluluğu ve istisnalarının, bu tazminatın ödenip ödenmediğinde değerlendirilmesi gerekir⁵³³.

Sigorta tazminatını ödediğini ispat yükü altında olan sigortacı, bu işlemin yapıldığı andaki miktar veya değeri HMK.m.200 hükmü gereğince 2024 yılı için 23.450 TL üzerinde ise, buna yönelik iddiasını kural olarak senetle ispatlamalıdır⁵³⁴. Sigortacının sigortalının zararını karşılamaya yönelik ödemede bulunması halinde buna ilişkin delil temin etmesi, örneğin makbuz, ibraname veya alacak ve talep haklarını sigortacıya devir ve temlik etmiş olduğuna ilişkin temlikname alması mümkündür⁵³⁵. Dolayısıyla bir imkânsızlık söz konusu olmadığı halde, sigortacı

⁵³² Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 72. “Davacı rücu davalarında diğer davalardan farklı olarak, her şeyden önce asıl alacaklıya bir ödemede bulunduğunu ve onun halefi sıfatıyla dava açma hakkının doğduğunu ispat etmesi gerekir. Çünkü o, istinat etmek istediği şartların, bir hak elde etmek istediği hukuki zeminin oluştuğunu ispat edemediği takdirde, diğer hususların ispatına gerek olmaksızın davası reddedilecektir. Mesela sigortacı “yaptığı ödemeler ve sigorta sözleşmesi ile” sigortalıya halef olduğunu ispatlayamadıktan sonra, haksız fiilin oluşup oluşmadığını davada tartışıp, haksız fiil sebebiyle sorumlu olan şahsa karşı herhangi bir hak iddiasında bulunamayacaktır.” Karşlı, *Usul Hukuku*, 139; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 89,90; Omağ, *Türk Hukukunda*, 230,231. “Sigortacının 6762 sayılı TTK.’nın 1301. maddesinde düzenlenen yasal halefiyet ilkesine bağlı olarak üçüncü kişiden istemde bulunulabilmesi için yalnızca sigorta bedelinin ödenmesi yeterli değildir. Halefiyete dayalı olarak rücu davasının açılabilmesi için sigortacı ile sigortalayan arasında geçerli bir sigorta sözleşmesinin varlığı, sigortacının geçerli olan sigorta ilişkisi nedeniyle sigortalayana ödeme yapması, sigortalısının zarar sorumlusuna karşı dava hakkının bulunması gerekmektedir. Eş söyleyişle; 6762 sayılı TTK.’nın 1301. maddesi gereğince sigorta şirketi ancak sigorta poliçesi çerçevesinde ödemekle yükümlü olduğu tazminatı ödedikten sonra zarar sorumlularına rücu edebilir. Bunun dışında kalan hâllerde yapılan ödemelerden dolayı sigorta şirketinin poliçe ilişkisine dayanılarak rücu davası açması mümkün değildir. 22. Sigortacı tarafından sigortalısına, poliçe hükümlerine uygun olmayan bir ödeme yapılması durumu ise öğreti ve uygulamada “ex gratia ödeme” yani “hatır ödemesi” olarak adlandırılmaktadır. 23. Poliçe hükümlerine aykırı bir ödeme yapıldığında sigortacı, TTK.1301. maddesinde düzenlenen halefiyet hakkını kazanamaz. Sigortacının açtığı rücu davasında halefiyet şartları gerçekleşmemiş olup da sigortacı ödeme yaptığı sigortalısından zarar sorumlusuna karşı olan dava hakkını alacağın temlik yoluyla devralmışsa, bu takdirde davacı davacılık sıfatını 6762 sayılı TTK.’nın 1301. maddesinden değil, 818 sayılı BK.’nin 162 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan alacağın devri hükümlerinden almış olacak ve sigortacı rücu davası şeklinde açılan dava ret olunmayarak, genel hükümler çerçevesinde çözüme kavuşturulacaktır. ... Tüm bu hususlar mahkemece resen araştırılmalıdır.” YHGK., 10.11.2020, E. 2018/156, K. 2020/868. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com /ET.: 04.12.2023).

⁵³³ Damar, *Sigortacının*, 276.

⁵³⁴ Damar, *Sigortacının*, 277.

⁵³⁵ Öztürk, *Medeni Usul*, 295. Bu yöndeki kararlar için bkz. “...sigortalı Bosch AŞ.’ye ödenerek 26.10.2015 tarihli ibraname/temlikname alındığı, dolayısıyla somut uyumsuzlukta halefiyet gerçekleştiği...” Y11HD., 04.11.2020, 2020/632 E., 2020/4721 K. “... sigortalı ile davacı arasında düzenlenen 10.04.2008 tarihli ibranamede sigortalı, alacağı devir ve temlik ettiğini bildirdiğinden alacağın temlik hükümleri ve halefiyet hükümleri uyarınca sigorta şirketinin ödemediği bedeli talep edebileceği de gözetildiğinde sigorta şirketinin bu davayı açabileceğinde kuşku yoktur.” YHGK., 18.03.2015, 2013/1907 E., 2015/1060 K.; “Dosyada mevcut “hasar tazminat makbuz, ibranamesi ve temliknamesi” başlıklı belgeden davacı sigorta şirketinin vaki zararı tazmin ettiği, sigorta şirketinin ibra edildiği ve alacak ve hakların sigortalı tarafından temlik edildiği anlaşılmaktadır. Borçlarını yerine getiren sigortacının üçüncü şahıslara tazmin ettirebileceği bir zararı da tazmin etmiş olması halinde, üçüncü şahsa karşı

ödemeyi yaptığını yazılı delil ile ispatlaması gerekir. Uygulamada da aynı veya nakdi tazminde, ödemeyi gösteren bir makbuz veya ibra belgesi alınmaktadır⁵³⁶. Bu belge ile sigortacı iddiasını ispatlayabilir.

Elinde senet bulunmayan taraf, ileri sürdüğü işlemin ispatı için kural olarak ancak karşı tarafın açık rızasıyla tanık dinletebilir (HMK.m. 200/2). Senet tek kesin delil değildir; koşulları varsa diğer bir ispat aracı yemindir (HMK.m.225, m.226). Ödemenin ispatı açısından ticari defterler bir diğer ispat aracıdır (HMK.m.222)⁵³⁷. Mahkeme, delil başlangıcının veya bir diğer istisnanın varlığına kanaat getirirse, ödeme iddiası özellikle tanık olmak üzere tüm diğer takdiri delillerle (keşif icrası ve bilirkişi incelemesi) ispatlanabilir^{538 539}. Delil başlangıcı, HMK.m.202'de düzenlenmiştir. Buna göre, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, söz konusu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş belgedir. Bir belgenin delil başlangıcı olabilmesi için yazılı olması şart değildir.

Sigortacının rücu davasında zararın karşılığının ödenmesi ve buna bağlı halefiyetin varlığı ön sorunlar hakkındaki usule göre incelenecektir. Ön sorunun incelenmesi HMK.m.164'te düzenlenmiştir. Buna göre, "(1) *Hâkim, taraflardan birinin ileri sürdüğü ön sorunu incelemeye değer bulursa, belirleyeceği süre içinde, varsa delilleriyle birlikte cevabını bildirmesi için diğer tarafa tefhim veya tebliğ eder. (2) Ön sorun hakkında iki taraf arasında uyuşmazlık varsa, hâkim gerekirse tarafları davet edip dinledikten sonra kararını verir. (3) Hâkim, ön sorun hakkındaki kararını taraflara tefhim veya tebliğ eder.*"

sigortalının haklarına halef olur, yani onun yerine geçerek, onun haklarına sahip olarak üçüncü şahıstan taleple bulunabilir.", Y11HD., 27.10.2010, 2009/4456 E., 2010/10918 K.; Y11HD., 25.06.2001, 2001/3735 E., 2001/5711 K. (Karar metinleri için bkz. www.sinerji.com /ET.: 04.02.2024).

⁵³⁶ Damar, *Sigortacının*, 277.

⁵³⁷ Detaylı bilgi için bkz. Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 290-297.

⁵³⁸ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1264,1265.

⁵³⁹ "Davalı savunmasında, sigortalı şirketin muhasebecisine sigortalı araçla meydana gelen zararı tazmin ettiğini bildirdiğine göre, bu savunmanın tahkiki ve özellikle HUMK. 292. maddesi uyarınca dosyada mübrez belgenin yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilerek, ödemeyi tanıkla ispat etme talebinin kabulü ve bu şekilde davacı sigorta şirketinin rücuan dava açma hakkının bulunup bulunmadığı saptanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde ve eksik inceleme ile karar verilmesi uygun olmamış, kararın açıklanan nedenlerle davalı yararına bozulması gerekmiştir." Y11HD., 27.10.2005, 2002/617 E., 2002/4307 K. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com /ET.: 04.06.2024).

Sigortacının ödeme iddiasını ispat etmesi halinde, davanın kabulü için davalının zarardan sorumlu olduğunu da ispatlaması gerekir. Sigortacının halef sıfatıyla taraf olduğu davalar bakımından sigortacı selefi olan sigortalının ispat etmekle yükümlü olduğu hususları ispat etmesi gerekmektedir.⁵⁴⁰

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki davaya sigortalının devam etmesi durumunda sigortacı, sigortalı tarafından sunulan delillerden faydalanabilecektir⁵⁴¹. Burada ispat yükü ve ispat araçları açısından genel kurallar uygulama alanı bulur. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasında borcun kaynağı haksız fiil olabilir. Bu durumda, sigortacının rücu davasında zarar sorumlusunun hukuka aykırı fiilini, bu fiilin zararın gerçekleşmesine sebep olduğunu yani illiyet bağı ve zarar sorumlusunun kusurunu da ispatlaması gerekir⁵⁴².

Kaynağı bir sözleşme ise, sözleşmenin varlığını ve sözleşmenin zarar sorumlusu tarafından ihlal edildiğini ispatlamalıdır⁵⁴³. Kanundan doğan bir sorumluluğun ihlali söz konusu ise, sigortacı tarafından kanunun aradığı koşulları ispatlaması gerekir. Sözleşmenin ihlali ve kusursuz sorumluluk hallerinde, zarar sorumlusunun ispatı gerekli değildir⁵⁴⁴.

Sigortacı rücu davasında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ispata ve delillere ilişkin genel hükümleri gereğince delilleri mahkemeye bildirmelidir. Bu kapsamda özellikle, sigorta poliçesi, ödemeye ilişkin makbuz veya ibraname,

⁵⁴⁰ Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 266; Karşlı, *Usul Hukuku*, 139. "6102 sayılı TTK'nın 1472. maddesinde halefîyet düzenlenmiştir. Maddede, sigortacının sigorta tazminatını ödediğinde, hukuken sigortalının yerine geçeceği, sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hakkın tazmin ettiği bedel kadar sigortacıya intikal edeceği ifade edilmiştir. Sigortalının tazminat alacağına hukuki temelini haksız eylemden, kanundan veya sözleşmeden kaynaklanmış olması arasında hiçbir fark yoktur. TTK 1472. maddeden kaynaklanan halefîyet hakkı sigortacıya, zarar sorumlusundan, sigortalısına ödediği sigorta bedeli kadar talep hakkı ve bunun doğal sonucu olarak da zarar sorumlusuna karşı dava hakkını sağlamaktadır. Bu dava türüne doktrin ve uygulamada sigortacının rücu davası adı verilmektedir. Her tazminat davasında olduğu gibi, sigortacının açtığı rücu davasında da davalının kusurunu ve zararı ispat etmek davacı sigortacıya düşer. Halefîyete dayalı sigorta rücu davasında sigortacı halefîyet hukuki ilişkisi sebebiyle ancak selefinin sahip olduğu haklara sahip olur. Sigortacı halefîyete dayanarak rücu davasını zarar sorumlusu aleyhine yönelttiğine göre, sigortalının zarar sorumlusuna karşı açacağı tazminat davasında sigortalı neyi ispat etmesi gerekiyorsa, sigortacıda bu davada onu ispat etmekle yükümlüdür." İstanbul BAM.17HD., 09.03.2023, 93/285. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com/ET.: 20.04.2024).

⁵⁴¹ Damar, *Sigortacının*, 266.

⁵⁴² Damar, *Sigortacının*, 277; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 418; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 266.

⁵⁴³ Damar, *Sigortacının*, 277.

⁵⁴⁴ Damar, *Sigortacının*, 277.

ekspertiz raporu, kaza tespit tutanağı önemlidir⁵⁴⁵. Sunulan ekspertiz raporu ve hasar tespit tutanağına zarar sorumlusunun itiraz etmesi mümkündür⁵⁴⁶. Bunun üzerine hâkim tarafından bilirkişi incelemesine karar verilebilir (HMK.m.266).

Sigorta uyuşmazlıklarında hasar ortadan kalkmadan delil tespiti suretiyle hasarın belirlenmesi son derece önemlidir. Delil tespitinin istenebileceği hâller m.400’de düzenlenmiştir. Buna göre, “(1) *Taraflardan her biri, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş yahut ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakianın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını talep edebilir. (2) Delil tespiti istenebilmesi için hukuki yararın varlığı gerekir. Kanunda açıkça öngörülen hâller dışında, delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı yahut ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yarar var sayılır.*”.

Sigortacının zarar sorumlusuna yönelttiği rücu davasında kural olarak sigortalının tanık olarak gösterilmesi mümkün olmalıdır⁵⁴⁷. Davada taraf olmayan kişiler tanık olarak gösterilebilir (HMK.m.240). Halefiyet gereğince, rücu davasında sigortalı taraf sıfatına sahip değildir; sigortalının zarar sorumlusuna açtığı tazminat davasında sigortacının zarar karşılığını sigortalıya ödemesi halinde de taraf değişikliği olmakta ve sigortalı davacı sıfatını kaybetmektedir; dolayısıyla taraf olmadığı için, maddi gerçekliğin ortaya konulabilmesi adına tanık olarak dinlenebilir⁵⁴⁸. Ancak kısmi bir ödeme varsa ve sigortalı da kalan kısım için davacı

⁵⁴⁵ Damar, *Sigortacının*, 277.

⁵⁴⁶ “Kazanın oluş şekli ve kusur durumu ayrı bir bilirkişi raporuyla belirlenmiştir. O hâlde mahkemece yapılacak iş, yukarıdaki ilkeler ve *Bilirkişilik Kanunu*’nda yapılan düzenlemeler de dikkate alınarak, bir nöroloji uzmanı ve *Karayolları Genel Müdürlüğü fen heyetinden seçilecek iki kusur-hasar uzmanından oluşturulacak üç kişilik bilirkişi kurulundan olayın oluş şekli, yol ve hava durumu ve dosyadaki diğer deliller birlikte değerlendirilip kazanın salt (münhasıran) alkolün etkisi altında gerçekleşip gerçekleşmediğinin, başka unsurların da etkili olup olmadığının tespiti hususlarında ayrıntılı, gerekçeli ve denetime elverişli rapor alınarak sonucuna göre bir karar vermektir. Hukuk Genel Kurulu’nda yapılan görüşmeler sırasında; Kanun’da ve *Yönetmelik*’te belirlenen oranın üzerinde alkol alınmış olduğunun anlaşılmasına göre, davacının talebinin polişe teminatı kapsamı dışında kaldığı, taraflar arasındaki sözleşme hükümlerinin de dikkate alınması gerektiği, ...”, YHGK., 09.04.2019, 1082/431. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com/ET.: 04.02.2024).*

⁵⁴⁷ YHGK., 11.03.2015, 2013/1605 E., 2015/1001 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com/ET.: 20.04.2024).

⁵⁴⁸ “Öte yandan, 28.12.2011 tarihli oturumda davacı tanığı sıfatıyla hazır edilen ve sigortalı aracın sürücüsü olan Çiğdem Güneri’nin olayın tarafı olduğundan bahisle mahkemece tanık olarak dinlenmemiş olması adı geçen kişinin dosya kapsamı itibarıyla olayın tek görgü tanığı durumunda bulunması ve mahkemenin görevinin maddi gerçekliğin ortaya çıkartılması olduğundan, usul ve yasaya uygun görülmemiştir.” YHGK., 11.03.2015, 2013/1605 E., 2015/1001 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com/ET.: 20.04.2024).

sıfatına sahip ise, lehine olan hususlarda tanık olarak dinlenmesi mümkün olmakla birlikte aleyhe olan hususlarda isticvap söz konusu olabilir⁵⁴⁹.

İsticvap, bir tarafın kendi aleyhine olan belli bir veya birkaç vakıa hakkında mahkeme tarafından sorguya çekilmesi (dinlenmesi) demektir⁵⁵⁰. HMK.m.169'a göre, "(1) Mahkeme, kendiliğinden veya talep üzerine taraflardan her birinin isticvabına karar verebilir. (2) İsticvap, davanın temelini oluşturan vakıalar ve onunla ilişkisi bulunan hususlar hakkında olur."

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki delil sözleşmesi, sigortacının açtığı rücu davasında bağlayıcıdır⁵⁵¹. Ayrıca sigortacı tarafından zararın kısmen tazmini halinde kalan kısım için sigortalının, zarar sorumlusuna karşı açtığı tazminat davasındaki deliller, rücu davasında kesin delil niteliği taşır⁵⁵².

Zarar sorumlusunun, sigortacı tarafından yapılmış olan ödemenin teminat dışı lütuf ödemesi olduğunu iddia etmesi halinde aksinin ispat yükü sigortacı üzerindedir. İlgili husus, sigortacının rücu davasında aktif dava ehliyeti olup olmadığına ilişkin olup, mahkemece re'sen incelenecektir. Bu kapsamda değerlendirme yapılmaksızın karar verilmesi bozma sebebi oluşturacaktır⁵⁵³.

Halefiyete dayanmayan rücu davalarında ise, rücu hakkı sigorta genel şartlarında

⁵⁴⁹ Damar, *Sigortacının*, 279; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 233.

⁵⁵⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 233.

⁵⁵¹ Damar, *Sigortacının*, 279,280; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 266.

⁵⁵² Damar, *Sigortacının*, 280.

⁵⁵³ Coşkun, *Sigorta Hukuku*, 1167; Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 71; Semih Sırrı Özdemir, "Zarar Sigortalarında "Lütuf Ödemesi" (ex Gratia) Kavramı ve Halefiyet İlişkisi ile Reasürans Sözleşmeleri Açısından Başlıca Hukuki Sonuçları," *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31.Cilt, No.3, (2023):1431-1464. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/79917/1320803>, 1450. "Sigorta şirketi ancak sigorta poliçesi hükümleri çerçevesinde ödemekle yükümlü olduğu tazminatı ödedikten sonra bunu 6762 sayılı TTK'nın 1301. maddesi gereğince rücu rizikonun gerçekleşmesine neden olan kimseden isteyebilir. Bunun dışında poliçede teminat dışında kalan hallerde yapılan ödemelerden dolayı sigortacının rücu davası açması mümkün değildir. Bu durumda, sigorta şirketi tarafından yapılan ödemenin poliçe teminatı kapsamında yapılan bir ödeme mi, yoksa bir lütuf ödemesi mi (=ex gratia) olduğunun belirlenmesi, yapılan ödemenin poliçe teminatı kapsamında bir ödeme olduğunun anlaşılması halinde davacının dava açma hakkının varlığının kabulü, lütuf ödemesi olduğunun anlaşılması halinde, varsa ibraname getirtilip, 818 sayılı BK'nın 162 vd. maddeleri (6098 sayılı TBK'nın 183 vd. maddeleri) gereğince devir ve temlik beyanının varlığı da araştırılarak sonucuna göre bir hüküm kurulması gerekir. (Yargıtay 11. HD.'nin 11/02/2010 tarih ve 2008/10494 Esas-2010/1579 Kararı)" Adana BAM.9HD., 06.07.2020, 164/547. "... dava konusu rizikonun ve hasarın teminat kapsamında olduğunun davacı tarafça yönteminde ispat edilemediği anlaşılınca davacı tarafından yapılan ödemenin lütuf ödemesi olduğuna ve davacının TTK 1472 md gereğince rücu hakkının bulunmadığına kanaat getirilmiştir.", İstanbul Anadolu 5ATM, 17.12.2021, 489/1219. (Karar metinleri için bkz.www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023).

düzenlenmişse, burada aranan rücu sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin sigortacı tarafından ispatı gerekir⁵⁵⁴.

2.10 Zamanaşımı

2.10.1 Genel olarak

Usul hukukunda itiraz, şekil koşuluna uyulmaması, borcun ifa ile sona ermesi gibi hakkın doğmasını engelleyen veya sona ermesine sebep olan vakıalardır⁵⁵⁵. Hâkim tarafından re'sen değerlendirilir ve itiraza ilişkin hususun ispatı taraflara aittir.

Def'i ise, borçlunun özel bir sebebe istinaden borcunu yerine getirmekten kaçınma hakkını ifade eder.⁵⁵⁶. Bir borcun zamanaşımına uğraması halinde hakkın ortadan kalkması söz konusu değildir; sadece borcun ifasına ilişkin dava ve tahsil kabiliyetini etkileyerek kaçınma hakkı ortaya çıkacağından def'i olarak kabulü gerekir⁵⁵⁷.

⁵⁵⁴ Damar, *Sigortacının*, 280.

⁵⁵⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 362.

⁵⁵⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 361; Melisa Gülhan, "Sigorta Alacaklarında Zamanaşımı," *Ankara Barosu D.*, 81, C.1, (2023): 345- 364. *DergiPark*, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/74255/1249966>, 350.

⁵⁵⁷ Gülhan, "Zamanaşımı," 350.

Zamanaşımı def'i, borcu ifa ile yükümlü olan davalıya ait bir haktır ve davalı tarafından ileri sürülmediği takdirde hakim tarafından re'sen dikkate alınmayacaktır⁵⁵⁸. Sigortacının rücu davası açısından zamanaşımı def'i kapsamında zamanaşımı süresinin belirlenmesi ve başlangıcının belirlenmesi önem arz etmektedir⁵⁵⁹.

2.10.2 Sigortacının açtığı rücu davaları açısından zamanaşımı süresi

Rücu hakkı kural olarak, hak sahibinin şahsında doğan yeni bir hak olduğu için, doğduğu an itibarıyla muacceliyet kazanır ve bu tarih itibarıyla zamanaşımı işlemeye başlar⁵⁶⁰. Halefiyetten doğan rücu hakkında ise, sigortacının sigortalının zararını tazmin

⁵⁵⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 361,362 ; Gülhan, "Zamanaşımı," 350; Arslan, "Dava ve Cevap Dilekçeleri," 75.

⁵⁵⁹ "Halefiyet ve rücu kavramları birbirinden farklı kurumları ifade etmektedirler. Halefiyet bir hakkın bir kimseden diğerine intikalini ifade ettiği halde, rücu hakkı bir başkasından intikal eden bir hak olmayıp, doğrudan doğruya rücu hakkı sahibinin şahsında doğan bir haktır. Rücu hakkı, halefiyet yoluyla intikal eden haktan ayrı, ondan bağımsız bir hak olduğundan, ayrı hükümlere ve özellikle ayrı zamanaşımına tâbidir. Şu kadar ki, halefiyet esası rücu hakkını kuvvetlendirmek için getirilmiş olduğundan, halefiyet yoluyla intikal eden hakkın kapsamı rücu hakkının kapsamı ile sınırlıdır. Hak sahibi dilerse rücu hakkına dilerse halefiyet yoluyla intikal eden hakka dayanır. Ancak bunlar yarışma halinde olduklarından, alacaklı alacağını elde ettiğinde diğer hak da kendiliğinden sona erer.", Nomer, "Halefiyet," 260.

⁵⁶⁰ "... davacının davalı şirkete ödediği bedeli rücu edebilmesi konusunda, sigorta poliçesine uygun yasal koşulların oluşmadığı, ancak sigortalısından ödenen tutarı temlik almış ise rücu tazmin talebi bakımından TBK m.183 ve devamına göre halefiyetten söz edilebileceği, dosyaya bu yönde bir temlik sözleşmesi de sunulmadığı, sigorta ekspertiz raporuna göre taşımaya alınan emtianın hasarlı olarak teslim edilmesinde ... numaralı konteynere yapılan yüklemenin, CMR hükümleri bakımından ambalajlama ve yükün taşımaya hazırlanmasında kusurun esaslı etkisi olduğu, taşıyıcının kusurunun teyit edilemediği, konteyner içi istifleme ve yükleme bakımından taşıyıcının edim yükümlülüğü tespit edilmediği sürece, taşıyıcının sorumluluğunun söz konusu olmayacağı takibe girildikten ve takip durduktan sonra tekrar işlemeye başlayan CMR m.32 gereği bir (1) yıllık zamanaşımı süresinin dava tarihi itibarı ile dolduğu hususunun yüce mahkemece değerlendirileceği, CMR m.17/1 gereği taşıma süreci sonunda tespit edilen hasarın CMR m.17/4-c) gereği ambalaj içinde konteyner içinde yetersiz hazırlama sabitleme mukavemetsiz takozlama kaynaklı olduğu gözetilerek taşıyıcının sorumlu tutulamayacağı, aksi kanaatte ise taşıyıcının sorumluluğuna hükmedilecek olursa, sigorta ekspertiz raporunun zarar miktarı bakımından Sigortacılık Kanunu ve HMK hükümlerine göre delil olarak muteber olduğu, 21.175,00 EURO karşılığı 14.317,37 TL tazminatın dosya kapsamında değerlendirildiği belirtilmiştir. CMR'nin 32/1. maddesinde, sözleşme kapsamındaki taşımalarından kaynaklanan davalar bakımından zamanaşımı süresi bir yıl olarak kabul edilmiş, taşımacının bilerek kötü hareket olarak kabul edilecek kusurlarının söz konusu olması halinde ise üç yıl olarak belirlenmiştir. Öte yandan, CMR'nin 32/3. maddesi gereğince, zamanaşımının kesilmesi ve durması hususları ile ilgili olarak davanın açıldığı mahkemenin hukuku uygulanacak olup, bu durumda TBK'nın 146 ve devamı maddelerinin uygulanması gerekmektedir. Hasarın, davalının bilerek kötü hareket olarak kabul edilecek bir kusurundan kaynaklanmaması nedeniyle, bir yıllık zamanaşımının uygulanması gerekir. CMR'nin 32/1. maddesinin (a) ve (b) bentlerinde zamanaşımı süresinin emtiadaki hasarın niteliğine göre ve en erken teslim tarihinden olmak üzere belirleneceği ifade edilmektedir. Dosya kapsamı uyarınca emtiadaki hasarın 03.05.2019 tarihinde belirlenerek, emtianın bu tarihte alıcısına teslim edildiği sabittir. Zamanaşımı süresi bu tarihte işlemeye başlamış olup, bir yıllık süre içerisinde davacı tarafından takip başlatılmasıyla, 03.02.2020 tarihinde kesilen zamanaşımı yeniden işlemeye başlamıştır. Zamanaşımını kesen sebepler TBK'nın 154.maddesinde belirlenmiştir. Buna göre, borçlu borcunu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa, yada rehin vermiş veya kefil göstermişse;

etmesi ile birlikte kanundan doğan halefiyet gereğince, sigortalının haklarına halef olmakta ve onun yerine geçmektedir⁵⁶¹. Dolayısıyla sigortalının haklarını aynen devraldığı için halefiyet ile yeni bir talep hakkı doğmaz ve önceden alacağın muaccel olduğu zaman itibarıyla işlemeye başlayan zamanaşımı işlemeye devam eder⁵⁶². Bir başka ifade ile sigortalının zarar sorumlusuna karşı açacağı tazminat davasındaki zamanaşımı süresine ilişkin esaslar, sigortacının açacağı rücu davasında da uygulanmaya devam eder⁵⁶³. Zamanaşımının başlangıcı ve zamanaşımı süresi konusunda aynı esaslar

alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa, yada iflas masasına başvurmuşsa zamanaşımı kesilir. Buna göre, zamanaşımı 03.02.2020 tarihinde kesilmiş olup, yeniden başlayan zamanaşımı 03.02.2021 tarihinde dolmuştur. İş bu dava ise 07.10.2021 tarihinde açılmıştır. Bu süre içerisinde, zamanaşımını kesici başka bir takip işlemi bulunmamaktadır. TBK'nın 157/2. maddesine göre, zamanaşımı, icra takibiyle kesilmişse, alacağın takibine ilişkin her işlemten sonra yeniden işlemeye başlar. Takip işlemleri, taraflarca yapıлып, takibi bir ileri aşamaya geçiren işlemler olarak tanımlanabilir. İcra müdürlüğünün takibi durdurma kararı zamanaşımını kesen bir işlem değildir...”, İstanbul BAM, 14HD., 05.10.2023, E. 2023/684 K. 2023/1533. ([https://www-lexpera-com-tr.eu1.proxy.openathens.net/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/istanbul-bam14-hd-e-2023-684-k-2023-1533-t-5-10-2023./ET.:13.04.2024](https://www.lexpera-com-tr.eu1.proxy.openathens.net/ictihat/bolge-adliye-mahkemesi/istanbul-bam14-hd-e-2023-684-k-2023-1533-t-5-10-2023./ET.:13.04.2024)).

⁵⁶¹ “Sigortacı rücu davasını sigortalısının hukuki halefi sıfatıyla açmaktadır. Bu sebeple de sigortacının rücu davasının zamanaşımı süresi, sigortalının tazminat taleplerinin kullanılmasına ilişkin zamanaşımının başlangıcı ve süresi bakımından aynı olması icabeder. Zira halefiyetle yeni bir talep hakkı doğmamaktadır.”. Omağ, *Türk Hukukunda*, 198. Öztürk, *Medeni Usul*, 317; Mehmet Akif Tutumlu, *Türk Borçlar Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Zamanaşımı ve Zamanaşımı Def'i*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024), 261.

⁵⁶² “Halefiyette ise; halef olan kişi alacaklıyı tatmin ettiği anda yeni bir hak elde etmemekte, alacaklıya ait olan hakkı kanundan dolayı olduğu gibi devralmaktadır. Bu nedenle, böyle bir alacak için de daha önce zamanaşımı işlemeye başlamış ise, alacak halef olan kişiye intikal etmesine rağmen işlemeye devam eder. Zira, daha önceden muaccel olmuş alacağın yeniden muaccel olması ve yeni bir zamanaşımının işlemeye başlaması mümkün değildir. Salt halefiyet hâlleri ile yasanın rücu hakkı verdiği hâller arasındaki en önemli fark, birincisinde alacaklıya ait bir hakkın intikal etmesi, ikinci hâlde ise, rücu hakkı sahibinin şahsında yeni bir hakkın doğmasıdır. Halefiyetin temelde bir rücu hakkına dayanmadığı durumlarda, alacak hakkı daha önce işlemeye başlayan zamanaşımı ile birlikte intikal eder. İkinci hâlde ise, rücu hakkı sahibi lehine, alacaklının hakkından bağımsız yeni bir hak meydana geldiğinden, bu andan itibaren yeni bir zamanaşımı işlemeye başlayacaktır.”, YHGK., 28.02.2018, 2017/1471 E., 2018/416 K. (Karar metni için bkz. www.legalbank.com /ET.: 20.04.2024). Ayrıntılı bilgi için bkz. Karslı, *Usul Hukuku*, 178-190. “Sigortacı, sigorta ettiren bakımından işlemeye başlayan zamanaşımı süresinden geriye kalan süre içinde rücu davasını açmak durumunda olup, sigortalısına yaptığı ödeme ile zamanaşımı kesilmez ve kendisi için yeni baştan işlemeye başlamaz. Somut olayda, maddi hasarlı trafik kazası 25.05.2008 tarihinde meydana gelmiştir. Dava tarihi 23.08.2013'tür. 2918 sayılı KTK.109. maddesine göre 2 yıllık zamanaşımına tabi bulunduğu tartışmasızdır. Kaza tarihinden sonra iki yıllık süre dolmadan 26.12.2008 tarihinde davacı ... tarafından davalı aleyhine icra takibi başlatılmış ve icra takibi nedeni ile BK.133. maddesinde (6098 sayılı TBK.154) uyarınca zamanaşımı kesildiği davacı vekili tarafından 23.08.2013 tarihinde yani İİK.67. maddesine göre 1 yıllık yasal süre içerisinde itirazın iptali davası açıldığı zamanaşımının dolmadığı anlaşılmıştır.”, Y17HD., 07.06.2017, 12992/6501. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 04.12.2023). Gülhan, “Zamanaşımı,” 359; Tutumlu, *Zamanaşımı*, 262; Damar, *Sigortacının*, 281-283; Rodoslu, “Rücu,” 281; Kılıçoğlu, “Özel ve Sosyal,” 414; Kubilay, *Uygulamalı Özel*, 184; Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 87.

⁵⁶³ Arğılı, “Sigorta Hukukunda,” 87. “Halefiyet yoluyla intikal eden alacak için ise, o alacağa ait zamanaşımı süresi işlemeye devam eder. Başka bir ifade ile intikal eden alacak, ifa anında zamanaşımı bakımından hangi durumda ise, o durumda ifade bulunan kimseye intikal eder, yani

geçerli olacaktır⁵⁶⁴.

zamanaşımı kaldığı yerden işlemeye devam eder. İfa ile birlikte zamanaşımının kesileceğinden (BK 133/1) hareketle, halefiyet yoluyla intikal eden alacağa ifa anından itibaren yeniden zamanaşımı süresinin işlemeye başlayacağı düşüncesi akla gelebilir. Şu var ki, bu çözüm tarzı, o alacak için teminat verenlerin durumunun ağırlaşmasına yol açar. Teminatlar aslında kendisine ödemede bulunulan alacaklı lehine gösterilmişlerdir. O kimse bu teminatlardan hangi şartlarla yararlanabilecek idiyse, kendisine halefiyet yoluyla alacağın intikal ettiği kişi de o şartlarla teminatlardan yararlanabilir. Halefiyet yoluyla intikal eden alacak zamanaşımına uğramış olsa dahi rücu hakkı zamanaşımına uğramamış olabilir. Bu takdirde rücu hakkı sahibi bu hakkını kullanırken, halefiyet yoluyla intikal eden alacağın zamanaşımına uğramış olmasından etkilenmez, ancak daha önce ödemede bulunduğu kimseye gösterilmiş olan teminatlardan yararlanmak istediğinde, zamanaşımı def'i ile karşılaşabilir.", Nomer, "Halefiyet," 251. "... davacının icra takibini zararı ve rücu borçlusunu ödendiği tarihten itibaren 1 yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra başlattığı gerekçesiyle, davanın usulden reddine karar verilmiştir. Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir. Dava, nakliyat sigortacısının taşıyıcıya karşı açtığı rücu alacak davası olup, mahkemece davacının 3 aylık yasal bildirim süresinde davalıya bizzat bildirimde bulunmadığından 1 yıllık zamanaşımı süresinin zarardan itibaren başlayacağı ve ekspertiz rapor tarihi 12.09.2012 tarihi ile icra takip tarihi 13/10/2013 arasında 1 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. 17/01/1972 gün 1970/2 Esas 1972/1 karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararına göre, sigorta tazminatını ödeyen sigortacının zarara sebebiyet veren aleyhinde açtığı davada zamanaşımı, sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhinde açabileceği davanın zamanaşımına tabidir ve aynı tarihte başlar. 6102 sayılı TTK. 855/3. maddesi taşıyıcının bir diğer taşıyıcıya rücu etmesi ile ilgili olup sigorta şirketinin açtığı rücu davasına uygulanmaz. Yani, 6102 sayılı TTK. 1472. maddesi gereğince yasal halefiyet hakkına sahip olan davacı, selefi bulunduğu kişi davayı hangi zamanaşımı süresi içinde açması gerekiyorsa davayı o süre içinde açması gerekir. Bu durumda, TTK. 855/2. maddesi gereğince eşyanın teslim tarihinden, eşya tamamen zayı olmuş ise eşyanın teslimi gereken tarihten itibaren 1 yıllık zamanaşımı süresi bulunduğu gözetilmesi ve bu gerekçeyle davanın zamanaşımı nedeniyle reddi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru değil...". Y11HD., 23.10.2017, 7575/5615. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 04.12.2023). Damar, Sigortacının, 283; Yazıcı Yanık, "Sigorta Hukukundaki," 74.

⁵⁶⁴ "... sigortacının, sigorta ettirenin halefi sıfatıyla Türk Ticaret Kanunu'nun 1301. maddesi gereğince zarara sebebiyet veren aleyhinde açacağı rücu davasının zamanaşımının, sigortacının sigorta ettirene vaki tediye tarihinden başlayacağına ilişkin Yargıtay Ticaret Dairesinin 23.1.1968, 9.5.1968 ve 30.5.1968 tarihli kararları ile sigorta ettiren için zamanaşımı hangi tarihte başlarsa, onun halefi olan sigortacı yönünden de aynı tarihte başlarsa, onun halefi olan sigortacı yönünden de aynı tarihte başlayacağı kuralını kapsayan 16.5.1963, 26.1.1968 ve 15.5.1969 tarihli kararları arasında açıkça içtihat uyumsuzluğu bulunduğu anlaşıldıktan sonra konu, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Komisyonu Genel Kurulunda görüşülüp, gereği düşünüldü: ... 3- Sigorta ettirenin haiz olduğu haklar, sigortacının hukuki durumu ve halefiyetin şartlarına ilişkin yukarıdaki açıklamaların ışığı altında sigorta tazminatını ödeyen sigortacının zarara sebebiyet veren aleyhine açtığı davaya ait zamanaşımının hangi tarihten başlayacağı konusuna geçebiliriz. ... a) ... rücu davasının zamanaşımının, tediye tarihi olduğunu kabul eden kararlarında, sigortacının alacağının Borçlar Kanunu'nun 74. maddesine göre ödeme tarihinde muaccel hale geldiği ve zamanaşımının aynı kanunun 128. maddesi gereğince alacağın muaccel olduğu tarihten başlayacağı, esasına istinat edilmiştir. b) Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, sigortacı sigorta ettiren kimsenin halefi sıfatıyla ve Türk Ticaret Kanunu'nun 1301. maddesinin verdiği hakka, bir başka deyişle sigorta akdine müsteniden değil, kanundan doğan hakkına dayanarak, zarardan sorumlu olan üçüncü şahsa karşı tazminat davası açmıştır. ... e) Sözü edilen 1301. madde gereğince tediye, halefiyetin bir şartıdır; bu suretle sigortacı tediye tarihinden sigorta ettiren şahsın mevcut mutalebe hakkını devir almaktadır. Bu itibarla mevcut bir hakkın, başka bir deyişle esasen muaccel olan bir alacağın, tekrar muaccel hale gelmesi olanağı yoktur. Sigortacı, başlamış olan zamanaşımı ile birlikte sigorta ettirenden dava hakkını devir almakta ve kalan zamanaşımı süresi içinde halef sıfatıyla dava açmak durumunda bulunmaktadır. Zarara sebebiyet veren aleyhinde aynı olay sebebiyle, zarar gören ile onun halefi yönünden başlangıç ve sona erme tarihleri farklı iki

Hukuki sebebi sözleşme olan rücu davalarında TBK.m.146 hükmü uygulama alanı bulacaktır. TBK.m.146 uyarınca sözleşmeden kaynaklanmakta olan davalar 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır. Bu kapsamda halefiyete dayalı rücu davalarında sigortacı, sigortalının haklarına halef olması dolayısıyla sigortacı yönünden de zamanaşımı süresi 10 yıl olarak kabul edilecektir⁵⁶⁵.

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki ilişkinin haksız fiile dayanması durumunda, TBK.m.72 uygulanacaktır. Bu hükme göre *“Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır.”* Hüküm uyarınca, sigortalı ve zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin sebebi haksız fiil olduğu takdirde iki ve on yıllık zamanaşımı süresi sigortacı açısından da geçerli olacaktır.

türlü zamanaşımı kabul edilemez. f) Nitekim bir alacak, miras veya temlik suretiyle yeni bir alacaklıya intikal ederse, başlamış olan zamanaşımı, işlemeye devam eder.... g) Demek oluyor ki yukarıda açıklandığı gibi, sigorta ettiren ile zarara sebebiyet veren arasındaki hukuki ilişkinin niteliğine göre, bu ilişki Trafik Kanunu'nun değişik 50. maddesinin ilk fıkrasından doğuyorsa, aynı maddenin son fıkrası, Borçlar Kanunu'nun haksız eylem kurallarına dayanıyorsa bu Kanunun 60. maddesi gereğince zarara ve failine itiladan itibaren işlemeye başlar ve sigortacı halef olduktan sonra da işlemeye devam eder. Eğer halefiyetten önce zamanaşımı gerçekleşmiş ise, sigortacıya karşı rücu davasında bu yön ileri sürülürse, dava zamanaşımı bakımından reddedilir. Sigorta ettiren ile üçüncü şahıs arasında diğer bir kanunun düzenlediği veya akdi bir ilişki mevcut ise, zamanaşımı ve başlangıcı yönünden aynı kural cari olur. Çünkü, her halde sigortacının rücu davası, halefiyete dayanmaktadır. Fakat davada uygulanacak hüküm, sigorta ettiren ile üçüncü şahıs arasındaki ilişkiye göre taayyün eder. Sonuç: Yukarıda yazılı sebeplerden dolayı sigorta tazminatını ödeyen sigortacının, zarara sebebiyet veren aleyhinde sigorta ettirenin halefi sıfatıyla açacağı davanın zamanaşımının, sigorta ettirenin aynı şahıs aleyhinde açabileceği davanın zamanaşımına tabi ve aynı tarihte başlayacağına, 17.1.1972 tarihindeki ilk toplantıda üçte ikiyi geçen çoğunlukla karar verildi.”, YBGK., 17.01.1972, 2/1. “... sigorta poliçesi gereği yaptığı ödeme nedeniyle sigortalısının haklarına halef olmuş ve halefiyet hakkına dayanarak dava açmış olduğuna göre, sigortalısı ile davalılar arasındaki hukuki ilişkiye uygulanacak zamanaşımı süreleri davacı için de cari olacaktır. Davacı sigortalısı ile davalı yan arasında ise, tüketici işlemi mahiyetinde satım sözleşmesi bulunduğu tarafların kabulündedir. Davaya konu edilen yangının çıkış sebebi olarak gösterilen buzdolabının üretim ve piyasaya sürülme tarihinin 30.01.2001 ve davacı sigortalısına satılıp teslim edildiği tarihin ise 23.06.2001 olduğu, davalı yanca sunulan belgelerden anlaşılmaktadır. Davalılar vekilleri, ayıplı olduğu ve zarara neden olduğu iddia edilen buzdolabının üretim ve satım tarihleri nedeniyle davaya konu alacağın zamanaşımına uğradığını belirterek, yasal süresi içinde verdikleri cevap dilekçeleri ile zamanaşımı defini ileri sürmüş olmasına rağmen, bu hususta hiçbir değerlendirme ve hükümde gerekçelendirme yapılmadan karar verilmesi, eksik inceleme mahiyetindedir. Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında mahkemece; davacının rücu talebinin dayanağı ve rücu sebebi ile 4077 sayılı Kanun'un 4/4. maddesinde düzenlenen zamanaşımına ilişkin düzenlemeler de dikkate alınmak suretiyle, davalıların zamanaşımı savunmalarının irdelenip değerlendirilmesinden sonra oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, ...”, Y17HD., 10.06.2019, 6232/7147. (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com./ET.: 04.12.2023).

⁵⁶⁵ Y17HD., 15.06.2015, 7151/8646. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com./ET.: 12.03.2024).

Sigortalının zarar uğramasına sebep olan olayın aynı zamanda Türk Ceza Kanunu açısından suç teşkil etmesi halinde, Kanunda bu suçtan sorumluluk için daha uzun bir zamanaşımı süresi düzenlenmişse, sigortalı bu zamanaşımı süreden faydalanabileceği esas alınmak suretiyle halefiyet gereğince rücu davası açacak olan sigortacının da bu ceza zamanaşımından faydalanabilmesi gerekir⁵⁶⁶.

Yargıtay, 1999 yılında verdiği bir kararında bunun aksi yönünde bir karar vermişken, daha sonra aynı konuda Hukuk Genel Kurulu, sigortacının rücu davasında uzamış ceza zamanaşımı süresinden faydalanacağını kabul etmiştir⁵⁶⁷.

⁵⁶⁶ Omağ, *Türk Hukukunda*, 207,208; Öztürk, *Medeni Usul*, 317,318; Rodoslu, “Rücu,” 282.

⁵⁶⁷ “...Dava, TTK'nun 1301.maddesi uyarınca açılmış rücu davasıdır. Taraflar arasındaki uyumsuzluk, davanın zamanaşımı süresi içinde açılıp açılmadığı konusunda toplanmaktadır. Sigortalı ile kızının yaralandığı davaya konu 28.03.1996 tarihli trafik kazası ile ilgili olarak davalı sürücü ... ile karşı aracı kullanan sigortalının eşi ... hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 09.09.1996 tarih ve 1996/31985 sayılı takipsizlik kararı verilmiş olup, bu durumda KTK'nun 109/2. maddesinde düzenlenen uzamış ceza zamanaşımı süresinin devamında uygulanması mümkün değildir. Mahkemece, davalılar vekilinin zamanaşımı define itibar edilerek davanın bu sebepten reddine karar verilmesi gerekirken davanın ceza zamanaşımı süresi içinde açıldığının kabulü ile yargulamaya devam edilerek, davalıların sorumluluğuna karar verilmesi doğru görülmemiş, ...”, Y11HD., 02.12.1999, 8252/9831. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 04.12.2023). “...tazminat davalarına daha uzun süreli ceza davasına ilişkin zamanaşımının uygulanması için fail hakkında bir ceza davası açılması; mahkûmiyet kararıyla sonuçlanmış bir ceza davasının varlığı veya zarar görenin o davada tazminat yönünden bir talepte bulunmuş olması aranmamaktadır. Sadece cezalandırılması kabil bir eylemin işlenmiş olması, bir diğer söyleyişle, haksız fiilin suç niteliğini taşıması yeterlidir. Anılan madde uyarınca “eylemin” suç teşkil etmesi; cezai nitelik taşımasından hareketle mahkûmiyet veya takipsizlik kararı aranmaksızın ceza zamanaşımı uygulanacaktır. Bundan başka, işlenen eylemin, kovuşturulması şikâyete bağlı bir suç teşkil edip etmemesi de önemli değildir. Zira bu yön, ceza davasının açılabilmesinin bir şartıdır. Bu bakımdan şikâyet süresinin (mülga TCK.m.108) geçirilmesinden ötürü, ceza davasının açılmamış olması, bu davaya ilişkin zamanaşımı süresinin, tazminat davasına uygulanmasına engel değildir. Belirtilmelidir ki 2918 sayılı KTK'nun 109/2. maddesindeki düzenleme ile ceza kanununda öngörülen daha uzun zamanaşımı (uzamış zamanaşımı) süresinin tazminat talebiyle açılacak davalar için de geçerli olabilmesi, sadece eylemin ceza kanunlarına göre suç sayılması koşuluna bağlanmıştır. Zira sonuçta; haksız eylemin cezayı gerektiren bir fiil teşkil etmesi durumunda o fiil için öngörülen ceza zamanaşımı süresi hukuk yargılamasında da uygulanacaktır. Kaldı ki Türk Ceza Kanunu'nda suç tanımı faile değil fiile göre yapıldığından, ceza kanunlarındaki zamanaşımı sürelerine atıf yapan 2918 sayılı Kanun'un 109. maddesinin ikinci fıkrasındaki tarifin fiili tanımlaması ve maddenin bu yoruma göre değerlendirilmesi kanun sistematigi açısından da zorunludur. Yeri gelmişken belirtmelidir ki eylemin cezayı gerektiren bir fiil teşkil edip etmediği, kural olarak hukuk hakimince belirlenecektir. Bununla beraber hukuk hâkimi, ceza tertibine ilişkin olarak ceza hakimince verilen ve suçun işlendiğini ya da işlenmediğini kesinlikle tespit eden bir hüküm varsa, bununla bağlıdır (BK. m. 53). Ayrıca ceza zamanaşımının uygulanması bakımından sürücü ve işleti gibi diğer sorumlular arasında bir ayırım da yapılmamış; zamanaşımı süresinin hepsi için uygulanması öngörülmüştür...”, YHGK., 05.06.2015, 2198/1495. Aynı yönde, “Dava, TTK'nun 1301. maddesine dayalı rücu tazminat istemine ilişkindir. 1- Mahkemece toplanıp değerlendirilen delillere, özellikle ceza yargılaması sırasında alınan ve kesinleşen bilirkişi raporundaki kusur dağılımının oluşa ve dosya içeriğine uygun bulunmasına, trafik kazasının aynı zamanda suç teşkil eden eylem niteliğinde olması nedeniyle, ceza zamanaşımının uygulanmasında bir usulsüzlük bulunmamasına göre, ...”, Y17HD., 02.04.2007, 2005/1056. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 04.12.2023). “Ceza zamanaşımının

Sigorta ilişkisinde halefiyete dayanmayan rücu davaları için zamanaşımına ilişkin esasların ayrı değerlendirilmesi gerekir. Nitekim bu durumda kanundan doğan bir halefiyet söz konusu olmadığı için, rücu davası sigortacı açısından yeni bir haktır ve ilk borç ilişkisinden bağımsızdır⁵⁶⁸. Sigorta sözleşmesinin tarafları bakımından, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan talep haklarına ilişkin zamanaşımı TTK.m.1420 ile düzenlenmiştir⁵⁶⁹. Bu hüküm uyarınca “*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*” şeklinde genel bir zamanaşımı süresi öngörmüştür. Kanun koyucu ile atıf yapılan m.1482 uyarınca “*Sigortacıya yöneltilecek tazminat istemleri, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrar.*” şeklinde düzenleme getirilmiştir.

Kanunun lafzından ilişkin hükmün sigorta sözleşmesinin tarafları açısından bağlayıcı özellik taşımaktadır⁵⁷⁰. Her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, sorumluluk sigortaları bakımından sigortacının sigortalıya açacağı rücu davasında zamanaşımı, sigorta tazminatın ödendiği tarihten başlayarak iki yıl ve her halde sigorta tazminatının ödenmesini gerektiren zararı doğuran olaydan itibaren on yıl içerisinde açılmalıdır⁵⁷¹.

Halefiyete dayanmayan rücu hakkında zamanaşımının başlangıcı, yeni bir hak olması itibarıyla, TTK.m.1420/1 hükmü gereğince 2 yıllık zamanaşımı süresi, alacağın muacceliyeti ile başlar. Sigortacının zarar görenlere sigorta tazminatını

uygulanması gerektiği, maddi tazminat istemine ilişkin davalarda, dava konusunun cezayı gerektiren bir fiilden doğması ve Ceza Kanunu'nun bu fiil için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüş bulunması halinde bu sürenin uygulanacağı; eldeki davada da kaza sonrasında bir kişinin hayatını kaybettiği, bu sürenin maddi tazminat isteminde bulunabilecek her iki taraf için de uygulanması gerektiği, kazaya neden olan kişi hakkında bir ceza davasının açılmamış olmasının, uzamış ceza zamanaşımının uygulanmasına engel olmayacağı, somut olay yönüyle davanın zamanaşımı süresi içinde açıldığı, ...”, YHGK., 30.11.2011, 2011/569 E., 2011/710 K. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 11.02.2024).

⁵⁶⁸ Damar, *Sigortacının*, 285.

⁵⁶⁹ Zehra Şeker Ögüz, “Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı,” *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, (2018):137-153, 140.

⁵⁷⁰ Gülhan, “Zamanaşımı,” 352,353.

⁵⁷¹ “... uyumsuzluğun trafik sigorta poliçesinden kaynaklanması akitler arasında olması nedeniyle, davacı isteminin, TTK.1268 maddesi hükmüne göre ödeme tarihinden sonra 2 yıllık zamanaşımı süresine tabi olması ve davanın bu süre içinde açılmış olmasına göre; davalı vekilinin aşağıdaki bentlerin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddine karar vermek gerekmiştir.”, Y17HD., 10.04.2017, 22366/3817. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 04.12.2023). Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 310; Gülhan, “Zamanaşımı,” 354,355; Damar, *Sigortacının*, 285; Yazıcı Yanık, “Sigorta Hukukundaki,” 72,73; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 127; Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 55.

ödemesi ile birlikte, alacak muacceliyet kazanmış olur⁵⁷². Bununla birlikte rücu hakkı doğar ve zamanaşımı işlemeye başlar. TTK.m.1482’de düzenlenen on yıllık zamanaşımı süresi ise, hüküm gereğince zararın doğmasına neden olan olayın gerçekleşme anıdır⁵⁷³. Bu kapsamda sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan üçüncü kişiler açısından genel hükümlere bakmak gerekmektedir⁵⁷⁴.

Zamanaşımı hususunda KTK.m.109 hükmü önem arz etmektedir. “Zamanaşımı” başlığını taşıyan bu hükme göre, *“Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar. Dava, cezayı gerektiren bir fiilden doğar ve ceza kanunu bu fiil için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüş bulunursa, bu süre, maddi tazminat talepleri için de geçerlidir. Zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı kesilirse, sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Sigortacı bakımından kesilen zamanaşımı, tazminat yükümlüsü bakımından da kesilmiş sayılır. Motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar. Diğer hususlarda, genel hükümler uygulanır.”*⁵⁷⁵.

Sigortacıların birbirine veya sigortacının sigorta ettiren dışındaki kişilere açacağı rücu davasında bu hüküm uygulama alanı bulur⁵⁷⁶. Sigortacının sigorta

⁵⁷² Damar, *Sigortacının*, 288.

⁵⁷³ Karasu’ya göre, *“On yıllık zamanaşımı süresi sadece tazminat talepleri için geçerli olup, sigorta sözleşmesinden kaynaklanan diğer talepler, TTK’nın 1420. maddesindeki iki yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Zira TTK’nın 1482. maddesinde sadece tazminat talepleri ifade edilmiştir. Buna göre, örneğin sigorta ettirenin fazla ödediğini iddia ettiği primin iadesine ilişkin talep hakkı iki yıllık zamanaşımına tabidir. Genel hükümlere ilişkin TTK’nın 1420. maddesine göre, zamanaşımı süresi rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren başlarken, 1482. maddesine göre zamanaşımı süresi, sigorta konusu olayın gerçekleştiği tarihte başlamaktadır. TTK m. 1480’de yer alan “olay”, sorumluluğun doğmasına yol açan olaydır. Zamanaşımı süresine ilişkin TTK’nın 1482. maddesi emredici bir hüküm olduğundan, bu hükme aykırı olarak yapılan sözleşmeler geçersizdir.”*, “6102 Sayılı,” 703; Damar, *Sigortacının*, 288.

⁵⁷⁴ Gülhan, “Zamanaşımı,” 352,353; Korkmaz, “Rücu Aracı,” 486,487.

⁵⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Gülhan, “Zamanaşımı,” 360,361; Korkmaz, “Rücu Aracı,” 487; Taşdemir, *Sigorta Hukukunda*, 128.

⁵⁷⁶ Kender, *Türkiye’de Hususi*, 377,378. *“Yargıtay, doktrinde hâkim olan görüşe paralel olarak, sadece halefiyet esasına dayanmakta ve zamanaşımını buna göre belirlemektedir. 1972 tarihli içtihadı birleştirme kararına göre, özel sigortalarda rücuyla ilişkin zamanaşımı sigorta ettirenden intikal eden alacak hakkının zamanaşımına tâbidir ve onunla aynı tarihte işlemeye başlar. Halefiyet yoluyla intikal eden alacak için önceden zamanaşımı süresi işlemeye başlamış olacağından, bu alacak kısa bir süre içinde zamanaşımına uğrayacaktır. Hatta somut olayın durumuna göre bu alacak zamanaşımına uğramış şekilde de sigortacıya intikal edebilir.*

ettirene açacağı rücu davasında ise, TTK.m.1420 ve m.1482 hükümleri esas alınmalıdır.

Türk Borçlar Kanunu'nda zamanaşımının durması m.153'te düzenlenmiştir. Buna göre, *“Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı işlemeye başlamaz, başlamışsa durur: 1. Velayet süresince, çocukların ana ve babalarından olan alacakları için. 2. Vesayet süresince, vesayet altında bulunanların vasiden veya vesayet işlemleri sebebiyle Devletten olan alacakları için. 3. Evlilik devam ettiği sürece, eşlerin diğerinden olan alacakları için. 4. Hizmet ilişkisi süresince, ev hizmetlilerinin onları çalıştıranlardan olan alacakları için. 5. Borçlu, alacak üzerinde intifa hakkına sahip olduğu sürece. 6. Alacağı, Türk mahkemelerinde ileri sürme imkânının bulunmadığı sürece. 7. Alacaklı ve borçlu sıfatının aynı kişide birleşmesinde, birleşmenin ileride geçmişe etkili olarak ortadan kalkması durumunda, bu durumun ortaya çıkmasına kadar geçecek sürece. Zamanaşımını durduran sebeplerin ortadan kalktığı günün bitiminde zamanaşımı işlemeye başlar veya durmadan önce başlamış olan işlemini sürdürür.”*. Bu hüküm, sigortacının açtığı rücu davasında da geçerlidir.

Sigorta ilişkileri açısından durdurma halleri istisnaen ortaya çıkabilir. Bu sebeplerin ortadan kalkması ile birlikte zamanaşımı tekrar işlemeye başlar. Durma nedenlerinden birinin gerçekleşmesinden sonra alacak hakkı muaccel olursa, durma nedeni ortadan kalkıncaya kadar zamanaşımı işlemez⁵⁷⁷.

Zamanaşımını durduran nedenler, borçlunun şahsında gerçekleştiğinden, müteselsil borçluluk halinde diğer borçlular açısından zamanaşımı işlemeye devam eder. Ayrıca asıl borçlu için zamanaşımı durmuşsa, kefile karşı durmayacaktır⁵⁷⁸.

Zamanaşımının kesilmesinin sebepleri TBK.m.154'te hükme bağlanmıştır. Buna göre, *“Aşağıdaki durumlarda zamanaşımı kesilir: 1. Borçlu borcu ikrar etmişse, özellikle faiz ödemiş veya kısmen ifada bulunmuşsa ya da rehin vermiş veya kefil göstermişse. 2. Alacaklı, dava veya def'i yoluyla mahkemeye veya hakeme başvurmuşsa, icra takibinde bulunmuşsa ya da iflas masasına başvurmuşsa.”*

Yargılamanın sadece halefiyet esasından hareket etmesi, sigortacının rücu hakkını neredeyse elinden almış olmaktadır. Oysa halefiyet esasının temelinde rücu hakkını güçlendirmek yatmaktadır, onu ortadan kaldırmak değil.”, Nomer, “Halefiyet,” 258.

⁵⁷⁷ Damar, *Sigortacının*, 290.

⁵⁷⁸ Damar, *Sigortacının*, 290.

Zamanaşımı müteselsil borçlulardan veya bölünemeyen borcun borçlularından birine karşı kesilince, diğerlerine karşı da kesilmiş olur. Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince, kefile karşı da kesilmiş olur. Zamanaşımı kefile karşı kesilince, asıl borçluya karşı kesilmiş olmaz (m.155).

Zamanaşımının kesilmesiyle, yeni bir süre işlemeye başlar. Borç bir senetle ikrar edilmiş veya bir mahkeme ya da hakem kararına bağlanmış ise, yeni süre her zaman on yıldır (m.156). Bir dava veya def'i yoluyla kesilmiş olan zamanaşımı, dava süresince tarafların yargılamaya ilişkin her işleminden veya hâkimin her kararından sonra yeniden işlemeye başlar. Zamanaşımı, icra takibiyle kesilmişse, alacağın takibine ilişkin her işlemten sonra yeniden işlemeye başlar. Zamanaşımı, iflas masasına başvurma sebebiyle kesilmişse, iflasa ilişkin hükümlere göre alacağın yeniden istenmesi imkânının doğumundan itibaren yeniden işlemeye başlar (m.157).

Dava veya def'i, mahkemenin yetkili veya görevli olmaması ya da düzeltilebilecek bir yanlışlık yapılması yahut vaktinden önce açılmış olması nedeniyle reddedilmiş olup da o arada zamanaşımı veya hak düşürücü süre dolmuşsa, alacaklı altmış günlük ek süre içinde haklarını kullanabilir (m.158). Zamanaşımından önceden feragat edilemez. Müteselsil borçlulardan birinin feragat etmiş olması, diğerlerine karşı ileri sürülemez. Bölünemez bir borcun borçlularından birinin feragat etmiş olması durumunda da aynı hüküm uygulanır. Asıl borçlunun feragati de kefile karşı ileri sürülemez (m.160). Zamanaşımı ileri sürülmedikçe, hâkim bunu kendiliğinden göz önüne alamaz (m.161). Zamanaşımını kesen nedenlerden birinin gerçekleşmesi ile kesilmesi halinde, o zamana kadar işlemiş süre de ortadan kalkar.

2.11 Faiz

Sigortacının halefiyete dayanan rücu davaları bakımından sigortalının zarar sorumlusuna karşı olan haklarına sahip olacaktır. Bu kapsamda, sigortacı zarar sorumlusuna karşı sahip olduğu tazminat hakkının yanı sıra bu hakkın fer'iisini teşkil eden faiz hakkı da sigortacıya geçmektedir⁵⁷⁹. Bu kapsamda sigortacının zarar sorumlusuna yönelteceği tazminat bedeline ilişkin uygulanacak faiz konusunda Türk Ticaret Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Nitekim talep edilebilecek

⁵⁷⁹ Karasu, "6102 Sayılı," 702; Damar, *Sigortacının*, 254; Rodoslu, "Rücu," 256; Kılıçoğlu, "Özel ve Sosyal," 414; Coşkun, *Sigorta Hukukunda*, 1167.

faiz, sözleşmeye dayalı olarak istendiği için temerrüt faizi olduğu kabul edilmektedir⁵⁸⁰.

Yargıtay'a göre, sigortacı tarafından sigortalının zararının tazmin edildiği tarihte faiz işlemeye başlamalıdır⁵⁸¹. İhtar çekilmesine ilişkin olarak ikili bir ayırım yapılabilir. Rücu davasında davalı zarar sorumlusu ise, ihtar gerek yoktur, ancak davalı zarar sorumlusunun sorumluluk sigortacısı ise ihtar ile birlikte faiz işlemeye başlar⁵⁸².

Uygulanacak faiz oranı konusunda Yargıtay, sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki ilişkinin esas alınması gerektiği yönünde karar vermektedir. Buna göre, TBK.m.88 uygulama alanı bulabilir⁵⁸³. Bu hüküm gereğince, faiz ödeme borcunda uygulanacak yıllık faiz oranı, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirlenir. Sigortalı zarar

⁵⁸⁰ Damar, *Sigortacının*, 273; Eldeleklioğlu, *Şematik Sigorta*, 72; Ulaş, *Uygulamalı Zarar*, 250. "6102 sayılı TTK'nın m.1472 (6762 sayılı TTK'nın m.1301) hükmü gereğince halefiyet ilkesine dayalı olarak davalardan ödeme yapan sigorta şirketinin, ödeme tarihinden itibaren temerrüt faizi isteyebilmesi mümkündür.", Y11HD., 30.09.2019, 4677/5996. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 04.12.2023).

⁵⁸¹ Damar, *Sigortacının*, 274; Rodoslu, "Rücu," 257,258. "...Halefiyete dayalı rücu davasında sigortacı, halefiyet hukuki ilişkisi sebebiyle ancak selefının sahip olduğu haklara sahiptir. Bunun için öncelikle gerçekleşen riziko bedelini sigortalısına ödemelidir. Dolayısıyla sigortacının 3. Şahsa rücu edebilme tarihi, sigorta ettirene ödeme yapıldığı tarihtir. Bu tarh aynı zamanda işleten ve sürücünün faizden sorumluluklarının da başlangıcıdır.", Y11HD., 29.04.2003 T., 11628/4281. "...hükmedilen tazminata ödeme tarihinden itibaren faiz yürütülmesine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değil ...", Y17HD., 05.04.2018, 8343/3844. "Ödeme tarihi aynı zamanda 3. şahsa rücu edebilme tarihidir. Bu nedenle işleten ve sürücünün faizden sorumluluğunun başlangıcının halefiyet başlangıcı olan ödeme tarihi olarak kabulü gerekir. Bu durumda mahkemece, hükmedilen tazminata davalı işleten ... bakımından ödeme tarihinden itibaren faiz yürütülmesine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.", Y17HD., 16.03.2016, 16428/3313. Aynı yönde Y11HD., 19.01.2006, 206/267; İstanbul Anadolu 13ATM, 07.03.2023, 574/186 (Karar metinleri için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 04.12.2023).

⁵⁸² Damar, *Sigortacının*, 274. "... davacı tarafından sigortacıya dava tarihinden önce bir başvuru yapıldığı belgelendirilemediğine göre, sigortacı aleyhine temerrüt faizine dava tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekirken, ...", YHGK., 22.11.2000, 11-1708/1714. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 05.12.2023).

⁵⁸³ "... davacının sigortalısının tacir olmayan gerçek kişi olduğu, sigortalı yerin konut olarak kullanılan taşınmaz olduğu ve davanın sigorta sözleşmesinden değil, davalının kusuru ile gerçekleşmesine sebebiyet verdiği haksız fiilden kaynaklandığı; davacı sigortalısının haksız fiil esasıyla davalıdan alacak talebinde bulunması halinde temerrüt faizi olarak ancak yasal faiz talep edebileceği; halefi olan davacı sigortacının da sigortalının sahip olduğundan fazla hakka sahip olamayacağı dikkate alındığında, temerrüt faizi olarak yasal faize karar verilmesi gerekirken, avans faizine karar verilmesi doğru değil bozma sebebi ise de; bu yanılının giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirir nitelikte görülmediğinden hükmün 6100 sayılı HMK'nun geçici 3. maddesi yollamasıyla, 1086 sayılı HUMK'nun 438/7. maddesi gereğince düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir.", Y17HD., 05.11.2018, 406/10055. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 05.12.2023). Damar, *Sigortacının*, 275.

sorumlusundan 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun⁵⁸⁴ m.1 gereğince faiz isteyebilecekse, rücu davasında da kanuni faiz istenebilir⁵⁸⁵. Nitekim bu hükme göre, “*Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’na göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.*”.

Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki borcun kaynağı ticari bir iş ise, TTK. m.9 ve KFTFİK.m.2/2 gereğince avans faiz oranı geçerli olur⁵⁸⁶. KFTFİK.m.2/2 hükmüne göre, “*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.*”.

2.12 Davaya Son Veren Taraf İşlemleri

Bir dava yapılan yargılama sonunda mahkeme tarafından verilen nihai karar ile sona erer. Davaya ilişkin görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi, süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderiminin talep edilmemesi, davalının izni ile davanın geri alınması veya iki tarafın da duruşmaya gelmemesi gibi durumların gerçekleşmesi ardından işlem den kaldırılan dosyanın yenilenmemesi hallerinde dava sona erer⁵⁸⁷. Kanun’da “davaya son veren işlemler” başlığı altında m.307-m.319 hükümleri arasında feragat, kabul ve sulh hükme bağlanmıştır. Davaya son veren taraf işlemleri HMK.m. 24 uyarınca tasarruf ilkesine dayanmaktadır⁵⁸⁸. Feragat ve

⁵⁸⁴ RG., 19.12.1984, 18610.

⁵⁸⁵ “*Sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, halefiyete dayandığından ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigorta şirketi, sigortalının sahip olduğu haktan fazlasına sahip değildir. Dava dışı sigortalıya ait araç 2007 model ... özel otomobil olup ticari nitelikteki araçlardan değildir. Dava haksız fiile dayanılarak açılmıştır. Taraflar arasında ticari ilişki veya sözleşme ilişkisi bulunmamaktadır. Bu durumda mahkemece, yasal faize hükmedilmesi gerekirken, avans faizine karar verilmesi doğru değildir. Hükümün bozulması gerekmiştir.*”, Y17HD., 20.11.2014, 19739/16457. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 05.12.2023).

⁵⁸⁶ Damar, *Sigortacının*, 275. “*...Davacı şirkette kasko poliçesi ile sigortalı Havacılık Teknik AŞ. ’ye ait... davalı Onur Air Taşımacılık AŞ. vekili ... davacının davasının 6.500,00 TL ’lik kısmının kabulü ile bu miktarın 27/08/2011 tarihinden itibaren ticari avans faizi ile birlikte davalılardan tahsili...*”, Y17HD., 24.02.2014, 2115/2456. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com. /ET.: 05.12.2023).

⁵⁸⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 601.

⁵⁸⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 601.

kabul tek taraflı bir usuli işlem olmakla birlikte sulh iki tarafın anlaşması üzerine gerçekleşir ve bir sözleşmedir⁵⁸⁹. Bunların sonucunda dava sona erer ve aslında mahkemenin verdiği nihai hüküm benzeri sonuçlar ortaya çıkmış olur; ilam niteliğinde belgelerden sayılır (İİK.m.38).

Feragat, davacının, talep sonucundan bir daha hak talep etmemek üzere kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (HMK.m.307)⁵⁹⁰. Feragat, tasarruf ilkesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır⁵⁹¹. Kabul, HMK.m.308’de tanımlanmıştır⁵⁹². Buna göre, “(1) Kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. (2) Kabul, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğurur.” Feragat ve kabul tek taraflı işlemler olmakla birlikte iki tarafın anlaşmak suretiyle dava konusu uyuşmazlığı yani davayı sona erdirmesi de mümkündür⁵⁹³. “(1) Sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir. (2) Sulh, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkları konu alan davalarda yapılabilir. (3) Dava konusunun dışında kalan hususlar da sulhun kapsamına dâhil edilebilir. (4) Sulh, şarta bağlı olarak da yapılabilir.” (HMK.m.313).

Feragat ve kabul, dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır⁵⁹⁴. Feragat ve kabulün hüküm ifade etmesi, karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir⁵⁹⁵. Kısmen feragat veya kabulde, feragat edilen veya kabul edilen kısmın, dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir. Feragat ve kabulün, kayıtsız ve şartsız olması gerekirken (m.309)⁵⁹⁶, sulh şarta bağlı yapılabilir⁵⁹⁷.

⁵⁸⁹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 804,805; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 406,411; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 601.

⁵⁹⁰ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 788; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 397; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 602.

⁵⁹¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 551; İbrahim Özbay ve İbrahim Ercan, “Medeni Usul Hukukunda Kanun Yollarından Feragat,” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No.3, (2006): 433-458. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63546/962384>, 433; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 173.

⁵⁹² Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 404.

⁵⁹³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 602,607.

⁵⁹⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 603, 609.

⁵⁹⁵ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 796; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 397.

⁵⁹⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 797,798; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 399; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 605, 609; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 173.

⁵⁹⁷ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 805.

Feragat ve kabul, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir⁵⁹⁸. Feragat veya kabul, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince feragat veya kabul doğrultusunda ek karar verilir. Feragat veya kabul, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı feragat veya kabul hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir (m.310).

Feragat ve kabul, kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur (HMK.m.311). İrade bozukluğu hâllerinde, feragat ve kabulün iptali istenebilir (m.311). Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir. Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir. Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez (m.312)⁵⁹⁹.

Sulh ise, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir⁶⁰⁰. Hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince sulh doğrultusunda ek karar verilir⁶⁰¹. Dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı sulh hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir (m.314).

Sulh, HMK. m. 315 uyarınca davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur⁶⁰². Mahkeme, taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse, sulh sözleşmesine göre; sulhe göre karar verilmesini istemezlerse, karar verilmesine yer olmadığına karar verir. İrade bozukluğu ya da aşırı yararlanma hâllerinde sulhun iptali istenebilir (m.315).

⁵⁹⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 603, 608.

⁵⁹⁹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 799; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 610.

⁶⁰⁰ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 805; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 613.

⁶⁰¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 613.

⁶⁰² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 805.

Sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıklardan kaynaklanan rücu davalarında da mahkemenin vereceği nihai karar dışında, feragat, kabul ve sulh ile tarafların davaya son verdikleri uygulamada sıklıkla görülmektedir.

2.13 Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri

2.13.1 Genel olarak

Kesin hukukî koruma niteliği taşıyan davaya ilişkin yargılama safhasında taraflarının hak kaybına uğramasına neden olabilecek birtakım olumsuzluklar gerçekleşebilir. Nitekim yargılamada uygulanacak usul kuralları belirli bir zamanı gerekli kılmaktadır; bu süreçte anlaşmazlık konusu menfaat dengesinin bozulmasına ilişkin olarak, özellikle hüküm ile beklenen sonucu olumsuz etkileyebilecek nitelikte kötüniyetli bazı davranışlar ve durumlar söz konusu olabilir.

Telifisi zor veya imkânsız bu olumsuzlukları önlemek amacıyla etkin bir hukukî korumanın sağlanmasında geçici hukukî korumalar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda ihtiyati tedbirler (m.389-399), delil tespiti (m.400-405), diğer geçici hukuki korumalar (m.406) ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır.

Sigorta uyuşmazlıklarından doğan rücu davalarında, sigortacının sigortalıya ödemiş olduğu miktarın zarar sorumlusundan alabilmesi, bu konuda hak kaybına uğramaması açısından geçici hukuki koruma tedbirleri önemlidir.

2.13.2 İhtiyati tedbir

İhtiyati tedbir, maddi hukuk talebi yahut gecikmesinde tehlike bulunduran durumun yaklaşık ispat ölçüsünde ispatlanması ve gerektiğinde hukuki dinlenilme hakkının ertelenmesi suretiyle haklılığı hususunda kanaat getirildiği takdirde güvence altına alınmasını sağlayan geçici bir hukuki koruma türüdür⁶⁰³. Hükmün yerine getirilemeyeceğine yönelik tehlike yahut ortaya çıkabilecek zararın önüne geçilmesi maksadıyla dava öncesinde/dava esnasında güvence sağlanması amaçlanmaktadır⁶⁰⁴.

⁶⁰³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 463; Erişir, Evrim, *Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri*, (İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık, 2013), 137.

⁶⁰⁴ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 463; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 569; Müjgan Tunç Yücel, *HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2013), 29; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 175.

İhtiyati tedbir kararı verilebilmesinin şartı HMK.m.389. hükmü ile “*Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.*” şeklinde düzenlenmiştir⁶⁰⁵. Bu bağlamda ihtiyati tedbirin temelini tedbire esas oluşturacak bir hak ve sebebin varlığı oluşturmaktadır⁶⁰⁶.

İhtiyati tedbir kararı, dava açılmadan önce, davanın esası hakkında görevli ve yetkili mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise davanın görüldüğü mahkemeden talep edilebilir (HMK.m.390/1)⁶⁰⁷. İhtiyati tedbir ile sağlanan geçici hukuki koruma, mahkeme tarafından yapılan yargılama sonucunda verilmektedir; böylece tedbirin icrası söz konusu olmaktadır⁶⁰⁸.

Dava açılmadan önce ihtiyati tedbir talep eden tarafın, haklarının derhâl korunmasında zorunluluk bulunan hâlde, hâkim karşı tarafı dinlemeden de tedbire karar verebilir (HMK.m.390/2). Tedbiri talep eden taraf, dilekçesinde dayandığı ihtiyati tedbir sebebini ve türünü açıkça belirtmesi ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmesi gerekmektedir (HMK.m.390/3).

İhtiyati tedbir kararına ilişkin olarak HMK.391. maddesinin ilk fıkrasında mahkemenin, tedbire konu olan mal veya hakkın muhafaza altına alınması veya bir yediemine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi, sakıncayı ortadan kaldıracak veya zararı engelleyecek her türlü tedbire karar verebileceği hüküm altına alınmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise ihtiyati tedbir kararında yazılması gerekenler belirtilmiştir.

İhtiyati tedbir talep eden taraf, haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek

⁶⁰⁵ Özel kanunlar ile hüküm altına alınan ihtiyati tedbirlere ilişkin özel kanun hükümleri uygulama alanı bulacaktır.

⁶⁰⁶ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 463; Erhan Günay, “Usul Hukukunda “İhtiyati Tedbir,” *Terazi Hukuk Dergisi*, 13, 148, (2018):109-115, 109,110.

⁶⁰⁷ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 465, 466.

⁶⁰⁸ “Mahkeme kural olarak, asıl uyuşmazlığı çözecek nitelikte, esaslı çözer tarzda ihtiyati tedbir kararı veremez. Aksi durumda ihtiyati tedbir davanın yerine geçmiş olur.Böyle bir karar verilmesi ise ihtiyati tedbire ilişkin hükümlerin ihlal edilmesi sonucunu doğurur.”, Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 572.

zorunluluğu bulunmaktadır⁶⁰⁹. Talep, resmî belgeye, başkaca kesin bir delile dayanıyor yahut durum ve koşullar gerektiriyorsa, mahkeme gerekçesini açıkça belirtmek şartıyla teminat alınmamasına da karar verebilir.

Adli yardımdan yararlanan kimsenin teminat göstermesi gerekmez (HMK.m.392/1). Asıl davaya ilişkin hükmün kesinleşmesinden yahut ihtiyati tedbir kararının kalkmasından itibaren bir ay içinde tazminat davasının açılmaması üzerine teminat iade edilir (HMK.m.392/2).

İhtiyati tedbir talebinin reddedilmesi durumunda istinaf kanun yoluna başvurulabilir. Nitekim bu kararın temyiz edilmesi mümkün değildir⁶¹⁰. İhtiyati tedbir talebinin haklı olduğu kanaatine varıldığı takdirde ise karara karşı itiraz edilmesi ve tedbirin değiştirilmesi mümkün olduğundan bahisle bu karara karşı kanun yollarına gidilemez. Ancak itiraz hakkında verilen kararlara karşı istinaf yoluna gidilebilir⁶¹¹.

İhtiyati tedbir kararının uygulanması detaylı bir şekilde kanun hükmü ile düzenlenmiştir. HMK. 393. maddesi uyarınca “(1) İhtiyati tedbir kararının uygulanması, bu kararın, tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa dahi, tedbir kararı kendiliğinden kalkar. (2) Tedbir kararının uygulanması, kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesinden talep edilir. Mahkeme, kararında belirtmek suretiyle, tedbirin uygulanmasında, yazı işleri müdürünü de görevlendirebilir. (3) İhtiyati tedbir kararının uygulanması için, gerekirse zor kullanılabilir. Zor kullanmak hususunda, bütün kolluk kuvvetleri ve köylerde muhtarlar, uygulamayı gerçekleştirecek memurun yazılı başvurusu üzerine, kendisine yardım etmek ve emirlerine uymakla yükümlüdürler. (4) İhtiyati tedbiri uygulayan memur, bir tutanak

⁶⁰⁹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 467.

⁶¹⁰ “HMK’nun 391. ve 394. maddelerinde geçen “kanun yolu” ibaresi ile kastedilenin istinaf yolu olduğu, Geçici 3.madde yollamasının sadece HUMK’nun temyize ilişkin hükümlerini kapsadığı ve ihtiyati tedbire ilişkin kararların nihai nitelikte kararlardan olmadığı, ayrıca bu konuda özel bir düzenlemenin de bulunmadığı gözetildiğinde bu tür kararların temyiz yolu kapsamında incelenemeyeceği kanaatine varılmıştır.”, Yargıtay İçtihatları Birleştirme HGK., 21.02.2014, 2013/1 E., 2014/1 K. Detaylı bilgi için bkz. Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 466; Coşkun Özbudak, “İhtiyati Tedbire İlişkin Kararlar Tek Başına Temyiz Edilebilir mi?,” *Terazi Hukuk Dergisi*, 9, 92, (2014): 90-95, 90,91.

⁶¹¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 572, Tuna Acar, *Türk ve Mukayeseli Medeni Yargılama Hukuku Açısından Ara Karar*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2022), 109,110.

düzenler. Bu tutanakta, tedbir konusu ve bulunduğu yer gösterilir; tedbir konusu ile ilgili her türlü iddia bu tutanağa geçirilir. Tedbiri uygulayan memur, bu tutanağın bir örneğini tedbir sırasında hazır bulunmayan taraflara ve duruma göre üçüncü kişiye tebliğ eder. (5) İhtiyati tedbir kararları hakkında kanun yoluna başvurulması hâlinde, tedbire ilişkin dosya ve delillerin sadece örnekleri ilgili mahkemeye gönderilir.”

Sigortacının, sigortalıya ödeme yapmak suretiyle halef olması öncesinde, sigortalının zarar sorumlusuna karşı “geçici ödeme” talebinde bulunması mümkündür⁶¹². Geçici ödeme TBK.m.76 uyarınca “Zarar gören, iddiasının haklılığını gösteren inandırıcı kanıtlar sunduğu ve ekonomik durumu da gerektirdiği takdirde hâkim, istem üzerine davalının zarar görene geçici ödeme yapmasına karar verebilir. Davalının yaptığı geçici ödemeler, hükmedilen tazminata mahsup edilir; tazminata hükmedilmezse hâkim, davacının aldığı geçici ödemeleri, yasal faizi ile birlikte geri vermesine karar verir.” şeklinde hüküm altına alınmıştır. Geçici ödeme “eda amaçlı bir ihtiyati tedbir” olarak nitelendirilmektedir⁶¹³. Bu kapsamda halefiyetin gerçekleşmesi bakımından HMK.m.393/1 uyarınca ihtiyati tedbir kararının uygulanması ve HMK.m.397/1 uyarınca iki hafta içerisinde dava açılması bakımından değerlendirilmesi gerekir.

Sigortacı, sigortalıya ödemeyi ihtiyati tedbir talebinin uygulanması ve dava açılması öncesinde gerçekleştirmiş olması durumunda tedbir kararının uygulanmasını talep eden yerine geçememesi gerekir⁶¹⁴. Nitekim, kanun koyucu TTK. hükümleri uyarınca halefiyeti düzenlerken davaya ve icra takibine devam etme şeklinde düzenleme altına almıştır⁶¹⁵. Bu kapsamda geçici ödeme talebi ihtiyati tedbir niteliğini haiz olduğunda dava veyahut takip niteliğinde değildir. Ancak ödeme sonrasında sigortalının hak sahipliği sona ereceğinden, sigortalının tedbir talebinin uygulanmasını isteme hakkı bulunmayacak olup, ihtiyati tedbir HMK.m.393/1 uyarınca kendiliğinden kalkacaktır⁶¹⁶. Sigortacı halef olmasını müteakip, zarar sorumlusuna karşı dava veyahut takip başlatabilecek ve mahkemece

⁶¹² Işık, “Davada İhbar,” 208.

⁶¹³ Gökhan Antalya, “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 76 Düzenlemesi: “Geçici Ödeme,” Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, 8, (2013):185-200, 186; Işık, “Davada İhbar,” 209.

⁶¹⁴ Işık, “Davada İhbar,” 208.

⁶¹⁵ Işık, “Davada İhbar,” 209.

⁶¹⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 624; Işık, “Davada İhbar,” 209.

verilmiş olan ilk tedbir talebinin kaldırılması üzerine geçici hukuki koruma tedbiri talebinde de bulunabilecektir⁶¹⁷.

Sigortacı tarafından ödemenin geçici hukuki koruma kararının uygulanması ile dava açılması arasında gerçekleştirilmesi halinde ise tam ödeme yapılması sigortalının sebepsiz zenginleşmesine sebep olacaktır⁶¹⁸. Sigortacı, sigortalıya yapmış olduğu ödeme ile halef sıfatını haiz olmasının ardından sigortalının hak sahipliği sona erecek, HMK.m.397/1 uyarınca dava açılmadığından, geçici ödeme tutarının iadesi gerekecektir⁶¹⁹.

Sigortalı tarafından zarar sorumlusuna karşı geçici ödeme tedbiri uygulanıp dava açılmasını müteakip sigortacı tarafından ödeme yapılması durumunda sigortalının halefiyeti söz konusu olacaktır⁶²⁰. Bu kapsamda, geçici ödeme ile belirli bir meblağ alan sigortalıya, sigortacı tarafından yapılacak olan ödemenin kalan kısma ilişkin yapılması gerekmektedir⁶²¹. Aksi halde zenginleşme yasağının ihlali söz konusu olacaktır. Bu durumda, kısmi ödeme yapmış olan sigortacı ve sigortalının dava arkadaşlığı söz konusu olmaktadır⁶²². Nitekim, sigortacı tarafından sigortalıya tam ödeme yapılması durumunda geçici ödemenin sigortalı tarafından sigortacıya ödenmesi veyahut ödemenin henüz yapılmamış olması durumunda ekonomik şartların değişmesi dolayısıyla tedbirin kaldırılması söz konusu olabilecektir⁶²³.

2.13.3 İhtiyati haciz

İhtiyati haciz, bir geçici koruma tedbiri olup para alacaklarına ilişkin olarak borçlunun borcuna yetecek kadar mal varlığına el konularak icranın sonucunun güvence altına alınmasını sağlamaktadır⁶²⁴. İhtiyati haciz kararının konusunu sadece para alacakları oluşturmakta olup teminat alacakları hakkında ihtiyati haciz kararı

⁶¹⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 618; Işık, “Davada İhbar,” 209. Halef sıfatıyla davacı olan kişilerin geçici ödeme talep edemeyeceğine ilişkin görüş için bkz. Onur Altınkan, “Türk Borçlar Hukuku'nda Geçici Ödemeler,” *Akdeniz Üniversitesi D.*, (2023), https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=ZGW6QVEeGc_xFqZXNfs7Q&no=fGNAiD0KzVAy-ibDH62cWg, 273.

⁶¹⁸ Işık, “Davada İhbar,” 209.

⁶¹⁹ Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları* (İstanbul: Alfa Basım, 1995), 314; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 626; Işık, “Davada İhbar,” 209.

⁶²⁰ Işık, “Davada İhbar,” 210.

⁶²¹ Işık, “Davada İhbar,” 210.

⁶²² Işık, “Davada İhbar,” 210.

⁶²³ Işık, “Davada İhbar,” 210.

⁶²⁴ Ramazan Arslan, , Ejder, Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *İcra ve İflas Hukuku* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2020), 442; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra*, 434; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra*, 497; Erişir, *Geçici Hukuki*, 225; Tunç Yücel, *HMK.*, 31.

verilemez⁶²⁵.

İhtiyati tedbirin önleyici niteliğinin aksine ihtiyati hacizde para alacağının zamanında ödenmesi güvence altına alınmaktadır. Alacaklının alacağı, rehinle temin edilmemiş ve vadesi gelmiş ise borçlunun yedinde veya üçüncü şahısta olan taşınır ve taşınmaz mallarını ve alacaklar ile diğer haklarını ihtiyaten haczettirebilecektir (İİK.m.257). Nitekim vadesi henüz gelmemiş alacağa yönelik ihtiyati haciz talep edilemez.

Alacaklı ihtiyati haciz kararı için yetkili mahkemeye başvuracaktır⁶²⁶. Alacaklı alacağı ve icabında haciz sebepleri hakkında mahkemeye kanaat getirecek deliller getirmesi gerekmektedir (İİK.m.258). Dolayısıyla burada tam ispat aranmamaktadır. HMK. 258/2. maddesi uyarınca mahkeme iki tarafı dinleyip dinlememekte serbesttir. Uygulamada genellikle borçlunun kötüniyetli davranışlarını bertaraf etmek maksadıyla mahkeme borçluyu dinlemeden ihtiyati haciz kararı vermektedir⁶²⁷.

İhtiyati haciz kararının reddine yönelik alacaklı istinaf kanun yoluna başvurulabilir, istinaf mahkemesinin vermiş olduğu karar kesindir (HMK.m.265).

İhtiyati haciz isteyen alacaklı hacizde haksız çıktığı takdirde borçlunun ve üçüncü şahsın bu yüzden uğrayacakları bütün zararlara karşılık teminat alınmasına karar verebilir⁶²⁸. Nitekim alacak bir ilama dayandığı takdirde teminat gösterilmesi ihtiyacı bulunmayacaktır (İİK.m.259).

İhtiyati haciz kararı verilirken borçlu dinlenmemişse, borçlu ihtiyati haciz kararını öğrenmesinden itibaren yedi gün içinde kararı veren mahkemeye yetki, sebep ve teminatın miktarı yönünden itiraz edebilir. Borçlunun yanı sıra menfaati ihlal edilen üçüncü kişiler de ihtiyati haczi öğrendikten itibaren yedi gün içinde ihtiyati haciz kararına dayanak olan sebeplere ve teminatın miktarına itiraz edebilirler (İİK.m.265).

Borçlunun veya üçüncü kişinin yapmış olduğu itiraz sonucunda mahkemenin vermiş olduğu karara karşı istinaf yolu açıktır. İstinaf, ihtiyati haczin icra edilmesini

⁶²⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra*, 421; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra*, 434; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra*, 499.

⁶²⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra*, 443; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra*, 435.

⁶²⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra*, 443,444.

⁶²⁸ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *İcra*, 445,446; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra*, 498,499.

durdurmaz. İhtiyati haciz talebi reddedilen alacaklı istinaf kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir (İİK.m.265).

Alacaklı ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde icra dairesine başvurarak ihtiyati haciz kararının yerine getirilmesini istemek zorundadır; aksi halde ihtiyati haciz kararı kendiliğinden kalkar. İhtiyati haciz kararı genel haciz yolundaki hükümlere göre yerine getirilir (HMK.m.261). Borçlu teminat gösterirse, icra dairesi bu teminat karşılığında, ihtiyaten haczedilmiş olan menkul malları borçluya bırakabilir. Bu halde mallar üzerindeki ihtiyati haciz devam etmektedir.

Borçlu teminat göstererek mahkemeden ihtiyati haczin kaldırılmasını isteyebilir. Bu halde borçlunun talebi kabul edilirse mallar üzerindeki haciz kalkar, ihtiyati haciz teminat üzerinde devam eder⁶²⁹. İhtiyati haczin kesin (icrai) bir etkisi yoktur. Alacaklı ihtiyati haciz kesinleşmeden ihtiyaten haczedilen malların satılmasını ve bedelinden alacağın ödenmesini isteyemez.

Borçlunun mallarına icra dairesi tarafından ihtiyati haciz konulduktan itibaren alacaklı yedi gün içinde mahkemede dava açmalı ya da icra dairesinde icra (veya iflas) takibi yapmalıdır. Aksi halde ihtiyati haciz düşer. Alacaklı yedi gün içinde dava açar veya takip yapar ise ihtiyati haciz dava veya takip sonuna kadar devam eder. Alacaklı dava veya takip sonunda haklı çıkarsa, ihtiyati haciz kesinleşir, malların satışı icra dairesinden istenebilir.

Sigortalı, sigortacının ödeme yapmasından önce zarar sorumlusu ile arasındaki ilişki uyarınca icra takibi başlatabilir. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasında para alacağına ilişkin bir uyuşmazlık söz konusu ise genelde haciz yoluyla takip olacak şekilde ilamsız takip, kambiyo taahhüdüne dayalı bir uyuşmazlık söz konusu ise kambiyo senetlerine mahsus icra takibi, zarar sorumlusunun iflasa tabi olması durumunda iflas yolu ile takip, sigortalı ile zarar sorumlusu arasında sonlanmış bir dava olması durumunda ilamlı takip yoluyla icra yoluna başvurabilir⁶³⁰. Nitekim sigortalı icra takibi başlatmadan önce, ihtiyati haciz yoluna başvurması durumunun halefiyetin uygulanması bakımından değerlendirilmesi

⁶²⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra*, 446.

⁶³⁰ Detaylı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra*, 397 vd.; Işık, “Davada İhbar,” 210.

gerekir⁶³¹.

İhtiyati haciz, geçici hukuki koruma yollarından birisi olup, dava veyahut takip niteliğini haiz değildir⁶³². Bu kapsamda, sigortalının zarar sorumlusuna karşı ihtiyati haciz talebinin ardından kararın icrası öncesi veyahut icra takibinin yapılması öncesi sigortacı tarafından yapılan ödeme sonrasında sigortacı bu işlemlere halefiyet gereğince devam edemeyecektir⁶³³. Nitekim, sigortacının ödeme yapması ile birlikte sigortalının dava ve takip başlatma hakkına sigortacı halef olacaktır⁶³⁴. Dolayısıyla sigortalı, sigortacı tarafından yapılan ödeme sonrasında kararın icrasını veyahut takip başlatılmasını talep edemeyecek, HMK.m.261/1 ve HMK.m.264/1 hükümleri uyarınca ihtiyati haciz kendiliğinden kalkacaktır⁶³⁵. Nitekim, sigortalı tarafından takip başlatılmış ise, sigortacı sigorta tazminatını ödemiş olduğunu ispat etmek suretiyle takibe halef sıfatıyla devam edebilecektir⁶³⁶.

2.13.4 Delil tespiti

Delil tespiti, açılacak yahut hali hazırda açılmış bir davaya ilişkin olarak ilgili delilin öncesinde toplanmak suretiyle güvence altına alınmasını sağlayan bir geçici hukuki koruma türüdür⁶³⁷. Delil tespiti dava niteliğini haiz olmamakla usuli bir işlemdir⁶³⁸. Delil tespiti ile karara etkili ilişkin delilin kaybolmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Deliller kural olarak tahkikat aşamasında incelenmektedir⁶³⁹. Nitekim uygulamada delillerin incelenmesi aşamasına kadar uzun bir süre geçmesi dolayısıyla bu süreç içerisinde delillerin varlığı ve ispat değeri açısından tehlike oluşturabilecek durumlar söz konusu olabilmektedir⁶⁴⁰.

⁶³¹ Işık, "Davada İhbar," 210.

⁶³² Üstündağ, *İcra*, 482,483; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *İcra*, 442; Işık, "Davada İhbar," 211.

⁶³³ Işık, "Davada İhbar," 211.

⁶³⁴ Işık, "Davada İhbar," 211.

⁶³⁵ Üstündağ, *İcra*, 497,498; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *İcra*, 505,506; Işık, "Davada İhbar," 211.

⁶³⁶ Üstündağ, *İcra*, 486; Işık, "Davada İhbar," 211.

⁶³⁷ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 475; "Delil tespiti (talebi) tespit davasından da farklıdır. Çünkü delil tespiti, geçici hukuki koruma olduğu halde; tespit davası, kesin hukuki koruma sağlar.", Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 630; Tunç Yücel, *HMK.*, 30.

⁶³⁸ Tunç Yücel, *HMK.*, 30; Acar, *Türk ve Mukayeseli*, 112,113.

⁶³⁹ Tunç Yücel, *HMK.*, 31.

⁶⁴⁰ " ...delil tespiti kurumu,açılmış veya ileride açılacak olan davada kullanılacak delillerin korunması veya mevcut bir durumun muhafazasını amaçlamaktadır. Bu niteliği ile delil tespiti,

Delil tespiti HMK.m.400 hükmü doğrultusunda görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş yahut ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakıanın tespitine ilişkin deliller bakımından istenebilir⁶⁴¹. HMKm.401’de görevli ve yetkili mahkeme düzenlenmiştir.

Dava açılmamış ise delil tespiti, esas hakkındaki davaya bakacak olan mahkemeden veya üzerinde keşif yahut bilirkişi incelemesi yapılacak olan şeyin bulunduğu veya tanık olarak dinlenilecek kişinin oturduğu yer sulh mahkemesinden (HMK.m.401/1) , dava açıldıktan sonra ise sadece davanın görülmekte olduğu mahkemeden, (HMK.m.401/3) talep edilebilecektir⁶⁴².

2.14 Kesin Hüküm

İlk derece mahkemesi tarafından verilen kararın kesinleşmesi ile birlikte kesin hüküm söz konusu olur⁶⁴³. Şekli ve maddi anlamda kesin hüküm olarak gerçekleşebilmektedir. Bir mahkeme hükmü, verildiği an kesinleşiyorsa ve bu karara karşı kanun yolu yoksa ya da kanun yolları tüketilmişse veya kanun yoluna başvurma süresi geçmişse, kanun yoluna başvurmadan feragat edilmişse, şekli anlamda kesinleşir⁶⁴⁴.

Davanın kesinleşmesinden sonra davanın tarafları arasındaki hukuki ilişki kesin olarak hükme bağlandığı için, sonrasında yeniden dava açılmaması ise maddi anlamda kesin hükmün ortaya çıkmasıdır⁶⁴⁵. HMK.m.303 hükmünde maddi anlamda kesin hükmün koşulları düzenlenmiştir. Buna göre,

“(1) Bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, diğer bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir.

*bir dava olmayıp, ilgili olduğu davaya bağlı usulî bir işlemdir.”, Aziz Serkan Arslan Arslan, “6100 Sayılı HMK Madde 401 Hükmüne Göre Delil Tespitinde Görevli ve Yetkili Mahkeme”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.21, 2013, ss.241-254. DergiPark, <http://dergipark.gov.tr/suhfd/issue/26652/281282>, 243, (ET. :17.03.2024); Tunç Yücel, *HMK.*, 30,31.*

⁶⁴¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 476.

⁶⁴² Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 477; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 631.

⁶⁴³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 718.

⁶⁴⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 719.

⁶⁴⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 721; Karşı, *Usul Hukuku*, 154 vd.

(2) *Bir hüküm, davada veya karşılık davada ileri sürülen taleplerden, sadece hükme bağlanmış olanlar hakkında kesin hüküm teşkil eder.*

(3) *Kesin hüküm, tarafların küllî halefleri hakkında da geçerlidir.*

(4) *Bir dava dolayısıyla ortaya çıkan kesin hüküm, o hükmün kesinleşmesinden sonra dava konusu şeyin mülkiyetini tarafların birisinden devralan yahut dava konusu şey üzerinde sınırlı bir aynı hak veya fer'î zilyetlik kazanan kişiler hakkında da geçerlidir. Ancak, Türk Medenî Kanununun iyiniyetle mal edinmeye ait hükümleri saklıdır.*

(5) *Müteselsil borçlulardan biri veya birkaçı ile alacaklı arasında yahut müteselsil alacaklılardan biri veya birkaçı ile borçlu arasında oluşan kesin hüküm, diğerleri hakkında geçerli değildir.”*

Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davaları açısından kesin hükmün bağlayıcılığı önemlidir. Nitekim zarar görenin zarar sorumlusuna karşı açtığı dava kesin hüküm ile sonuçlanmışsa, sigortacının açtığı rücu davası açısından bunun bağlayıcılığının veya kesin delil teşkil edip etmeyeceğinin değerlendirilmesi gerekir. Kesin hüküm, hükmü veren mahkemeyi ve diğer tüm mahkemeleri kural olarak bağlar. Kararın içeriği açısından kesin hüküm teşkil etmesi, hüküm sonucu ile sınırlıdır; nitekim hüküm sonucu HMK.m.297/2 gereğince davadaki talep sonucu göstermektedir.

Hakkında karar verilmemiş hususlarda maddi anlamda kesin hüküm niteliği yoktur. Ayrıca ilamlar kesin delil sayılırlar (HMK.m.204/1). Kesin hüküm niteliği açısından aynı konu, aynı taraflar olması gerekir⁶⁴⁶. Sigorta uyuşmazlığından doğan rücu davalarında, sigortacı ile sigortalı arasındaki hukuki ilişki ve kanundan doğan halefiyet gereğince, sigortacı, sigortalının zarar sorumlusundan olan alacağına halef olur ve rücu davası açar. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki bir davanın kesin hüküm ile sonuçlanması halinde, rücu davasının tarafları farklı olacağından kesin hükmün bağlayıcı olmadığı kabulü önemlidir. İki davanın temelini oluşturan hukuki ilişkinin varlığına ilişkin verilen kesin hüküm, rücu davası açısından kesin delil teşkil eder.

Bu konuda **Karşı**'ya göre, “... bir davada bilirkişi raporlarıyla ve hükme

⁶⁴⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 722-727.

tayin ve tespit edilen sorumluluk ve kusur oranlarına ilişkin tespitler, kesin hükmün kapsamında olup, aynı vakıalara dayanılarak açılan ikinci davada ve rücu davasında kesin delil teşkil eder denilemez.” “... Esas davada verilen hüküm, rücu davasında kuvvetli bir takdiri delildir. Rücu davasına bakan mahkeme bu davada, hükümle tespit edilmiş maddi olgularla ve tarafların kusur oranlarına ilişkin tespitlerden ancak kuvvetli gerekçeler göstererek ayrılabilir.”⁶⁴⁷.

Yargıtay’ın konuya ilişkin eski tarihli bir kararına göre, “... Sigorta ettirenin, sigorta kapsamı dışında kalan zararın tahsili için aynı davalılar aleyhine açmış olduğu davada kusur oranı saptanmış ve mahkemece buna göre tesis edilen hüküm kesinleşmiştir. Bu durumda sigorta ettirenin halefi olan sigorta şirketi de ancak orada tespit edilen kusur oranına göre istemde bulunabilir. Bu davada saptanan kusur oranına göre hüküm tesis edilemez.”⁶⁴⁸

⁶⁴⁷ Karslı, *Usul Hukuku*, 167 ve 170.

⁶⁴⁸ Y11HD., 22.01.1983, 4726/5148. Karara ilişkin değerlendirme için bkz. Karslı, *Usul Hukuku*, 166.

BÖLÜM 3: SİGORTACININ HALEFİYETE DAYALI RÜCU DAVASINDA KANUN YOLLARI VE ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

3.1 Kanun Yolları

3.1.1 Genel olarak

Kanun yolu, mahkemece verilmiş olan karara karşı yeniden inceleme ve değerlendirme talepli olarak tanınan üst mahkemeye başvuru imkanıdır⁶⁴⁹. Bu kapsamda kanun yolu kavram olarak geniş anlamda ve dar anlamda kanun yolu olarak ikili bir ayrıma tabidir.

Geniş anlamda kanun yolu kavramı, mahkemelerin vermiş oldukları her tür yargısal kararın gözden geçirilmesi, düzeltilmesi, gerekli görülen durumlar bakımından yeniden yargılama yapılmak suretiyle yeni bir hüküm kurulmasına yönelik her tür usul imkan şeklinde ifade edilmektedir⁶⁵⁰.

Dar anlamda kanun yolu ise; henüz kesinleşmemiş olan kararlar bakımından denetim, düzeltme, lüzumlu olduğu takdirde yeniden yargılama yapılarak karar verilmesine ilişkin usul imkanları şeklinde tanımlanabilmektedir⁶⁵¹. Kanun yollarının çeşitleri nihai kararların kesinleşmesi hususunda engel teşkil eden olağan kanun yolu ve kesinleşmiş hükümlere karşı başvurulabilecek olan olağanüstü kanun yolu olarak incelenebilmektedir⁶⁵².

Kanun yolunun dar anlamda (olağan) kanun yolu sayılabilmesi için aktarıcı etki olarak nitelendirilen kararın üst mahkeme nezdinde denetimi, gerekli görüldüğü takdirde değiştirilmesi yahut bozulması ve erteleyici etki olarak belirtilen şekli

⁶⁴⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 635; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 399.

⁶⁵⁰ Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku, C.II*, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2020), 42; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 601; Akil, Cenk, İstinaf Kavramı, (Ankara:Yetkin Yayınevi, 2010), 34.

⁶⁵¹ Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 445; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 618; Tanrıver, *C.II*, 42; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 601; Aşlı Aykutalp, *İstinaf Yargılamasında Yapılamayacak Taraf Usul İşlemleri (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 357. Maddesi Bağlamında)*, (İstanbul:Oniki Levha Yayınevi, 2021), 15.

⁶⁵² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 639; Tanrıver, *C.II*, 45,46; Akil, *İstinaf*, 46.

anlamda kararın kesinliğini önleyici bir etki yaratması aranmaktadır⁶⁵³. Yapılmış olan tanımlar doğrultusunda istinaf ve temyiz dar anlamda kanun yolu olarak nitelendirilmektedir⁶⁵⁴. Nitekim, yargılamanın iadesi bakımından ise kararın aynı mahkeme tarafından incelenmesi ve yalnız kesin hüküm niteliğindeki kararlar bakımından başvurulabildiği için geniş anlamda (olağanüstü) kanun yolu sayılmaktadır⁶⁵⁵.

Kanun yolları, yargılamada meydana gelen eksik inceleme, noksanlıklar veyahut hukuka aykırılık durumlarında bir denetim mekanizması görevi üstlenerek hak arayanların hukuki anlamda tatmini ve doğru karara ulaşmanın teminini sağlamayı amaçlamaktadır⁶⁵⁶. Kanun yoluna başvuru hususu kanun ile düzenlenir. Kanun yoluna başvuracak tarafın hukuki yararının bulunması gerekmektedir⁶⁵⁷.

Kanun yoluna başvuru hususunda kanunda verilen süreler dikkate alınır, aksi takdirde başvurma hakkı ortadan kalkacaktır⁶⁵⁸. Taraflar kanun yoluna başvurma hakkından feragat edebilirler, nitekim feragat için karar ilamının tebliğ edilmiş ve kanun yoluna başvuru hakkının doğmuş olması gerekmektedir⁶⁵⁹.

3.1.2 Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davalarında kanun yolları

3.1.2.1 İstinaf

Üst mahkeme tarafından, ilk derece mahkemesince verilmiş olan kararın tarafların talep ve sebepler ile sınırlı olacak şekilde yeniden görülmesi veyahut yeniden hükme bağlanmasını amaçlayan kanun yoluna istinaf denilmektedir⁶⁶⁰.

İstinaf, geniş ve dar anlamda istinaf olarak ikili bir ayrıma gitmektedir. Geniş anlamda istinaf anlayışında, ilk derece mahkemesince inceleme ve değerlendirmeye tabi tutulan vakıalar, istinaf mahkemesince de bağımsız bir şekilde

⁶⁵³ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 618; Tanrıver, *C.II*, 42; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 402; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 601; Aykutaalp, *İstinaf*, 15-17; Akil, *İstinaf*, 35; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 179.

⁶⁵⁴ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 485; Tanrıver, *C.II*, 43; Akil, *İstinaf*, 36.

⁶⁵⁵ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 485; Tanrıver, *C.II*, 43; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 402.

⁶⁵⁶ Tanrıver, *C.II*, 43.

⁶⁵⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 639; Tanrıver, *C.II*, 51.

⁶⁵⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 640; Tanrıver, *C.II*, 53.

⁶⁵⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 640; Tanrıver, *C.II*, 51.

⁶⁶⁰ Tanrıver, *C.II*, 54.

incelenmektedir⁶⁶¹. Dar anlamda istinaf anlayışında ise, ilk derece mahkemesince yapılmış olan yargılama, baştan incelemeye tabi tutulmaksızın gerekli görülen hususlar bakımından yeniden incelenecektir⁶⁶². Bu anlayış, yargılamanın uzaması ve usul ekonomisi ilkesinin gereklerini yerine getirmek bakımından daha uygun olduğu düşünülmektedir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen istinafa ilişkin kurallar dar anlamda istinaf anlayışına göre düzenlenmiştir⁶⁶³. İstinaf incelemesi, ikinci derece mahkemeleri kabul edilen Bölge Adliye Mahkemelerince yapılmaktadır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu bakımından düzenlenmiş olan istinaf yolu ile ilk derece mahkemelerince yapılan yargılamanın baştan itibaren tekrarlanmayacağı ve bazı davalar bakımından istinaf mahkemelerinin hem maddi hem de hukuki anlamda denetimi sağlayacak mahkeme olarak düzenlendiği görülmektedir⁶⁶⁴.

İstinaf başvurusu yapan tarafın, hukuki menfaatinin bulunması gerekmektedir⁶⁶⁵. İlk derece mahkemelerince verilen, istinaf kanun yoluna başvurulabilecek olan kararlar HMK.m.341 uyarınca düzenleme alanı bulmuştur. İstinaf kanun yoluna, ilk derece mahkemelerince verilmiş olan kural olarak yargısal karar niteliğinde, hukuken geçerli nihai kararlara karşı başvurulabilecektir⁶⁶⁶.

İlk derece mahkemelerince verilmiş olan ara kararlar bakımından istinaf yoluna gidilemeyecektir. Mahkemece verilmiş olan ara kararlar kural olarak yargılamanın ilerleyişine yönelik olup yargılamayı sona erdirmesi özellikleri sebebiyle nihai karar ile birlikte üst derece mahkemesine götürülebilir⁶⁶⁷. “İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları, karşı tarafın yüzüne karşı verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları, karşı tarafın yokluğunda verilen ihtiyati

⁶⁶¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 644; Aykotalp, *İstinaf*, 19.

⁶⁶² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 644; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 621; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 180.

⁶⁶³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 644; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 401.

⁶⁶⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 644; Tanrıver, *C.II*, 55; Ahmet Cemal Ruhi, *Adli Yargıda İstinaf ve Temyiz*, (İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2016), 5.

⁶⁶⁵ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 497; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 409; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 611.

⁶⁶⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 818; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 408; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 607; Akil, *İstinaf*, 334,335.

⁶⁶⁷ Acar, Tuna, *Türk ve Mukayeseli*, 105.

tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar” bakımından istinaf yoluna başvurulabilecektir⁶⁶⁸.

Kanun koyucu istinafa başvurulabilecek kararları düzenlerken belli bir parasal sınır öngörmüştür. Bu kapsamda HMK.m.341/3 fıkrası uyarınca kabul edilmiş olan miktar ve değeri geçmeyen (2024 yılı için 28.250,-TL)⁶⁶⁹ malvarlığına ilişkin uyuşmazlıklar bakımından verilmiş olan kesindir. Bu sınır malvarlığına ilişkin davalar için söz konusu olup, miktar ve değerine bakılmaksızın manevi tazminat davalarında istinaf yoluna başvurulabilir⁶⁷⁰.

Sigorta uyuşmazlıkları bakımından halefiyete dayalı olarak açılan rücu davalarında, taraflar ilk derece mahkemesince verilmiş olan nihai karar veyahut ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerine yönelik kararlar bakımından istinaf kanun yoluna başvurulabilirler. Nitekim, rücu davaları malvarlığına ilişkin davalar arasında olmasından mütevellit ancak kanun koyucu tarafından belirlenmiş olan miktar ve değeri aşan uyuşmazlıklar bakımından istinaf başvuru hakkı söz konusu olmaktadır.

İlk derece mahkemesince görülen davanın tarafları ve küllî ve cüz’î halefleri, hukuki yararları bulunduğu takdirde, mahkemece verilmiş olan kararın usul ve esas yönünden hukuka aykırı olduğundan bahisle istinaf yoluna başvurulabilecektir. Taraflar ve haleflerinin yanı sıra, Cumhuriyet savcısı, çekişmesiz yargı işleri bakımından karardan hukukî durumu etkilenen ilgililer; dava arkadaşlığı hususunda; ihtiyari dava arkadaşlığında her biri tek başına, mecburî dava arkadaşlığında birlikte hareket etmek kaydıyla başvuru yapabileceklerdir⁶⁷¹. Davaya ferî müdahil olan

⁶⁶⁸ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 818; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 646,647; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 408. Acar, Tuna, *Türk ve Mukayeseli*, 109.

⁶⁶⁹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ek Madde 1 uyarınca “200 üncü, 201 inci, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırlar her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların on Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz. 200 üncü ve 201 inci maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hukuki işlemin yapıldığı, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınır.”

⁶⁷⁰ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 818; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 490; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 647; Tanrıver, *C.II*, 57; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 409; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 607.

⁶⁷¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 486; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 621; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 607.

kişiler, ancak davaya katılan taraf ile asli müdahil, davanın tarafı sıfatını haiz olduğundan tek başına istinaf yoluna gidebilecektir⁶⁷².

İstinaf kanun yoluna başvuru süresi özel kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla ilamın usulüne uygun bir şekilde taraflara tebliğ edilmesiyle başlayarak iki haftadır⁶⁷³. İstinaf kanun yoluna başvuru, sebep, gerekçe ve talepler açık ve anlaşılır şekilde açıklanmak suretiyle dilekçe ile yapılmaktadır. Yapılacak olan istinaf incelemesi kural olarak sebeple sınırlı olup, yalnızca kamu düzenine ilişkin aykırılıklar re'sen dikkate alınacaktır⁶⁷⁴.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.348 hükmü uyarınca katılma yolu ile de istinafa başvurmak mümkündür. Başvurma hakkı bulunmaması veyahut başvuru süresinin geçmiş olmasına rağmen istinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf sunacağı cevap dilekçesi ile birlikte istinaf yoluna başvurabilecektir⁶⁷⁵. Bu yapılacak olan başvuru asıl başvuruya bağlı bir başvuru niteliğinde olup, asıl başvuranın feragat etmesi yahut esasa girilmeksizin reddedilmesi durumunda katılma yoluyla başvuran kişinin talebi de reddedilecektir⁶⁷⁶.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m.349 hükmü uyarınca istinaf başvurusundan feragat mümkündür. Nitekim doğmamış haktan feragat edilemeyeceği düşüncesi ile feragat edilebilmesi için, ilk derece mahkemesince verilen ilamın taraflara tebliğ edilmiş olması ve feragat edecek taraf iradesinin yoruma mahal vermeyecek şekilde açık olması şartı aranmaktadır⁶⁷⁷.

⁶⁷² Arslan/Yılmaz/TaşpınarAyvaz/Hanağası, 649; Tanrıver, *C.II*, 55; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 612.

⁶⁷³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 494; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 649.

⁶⁷⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 645; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 518; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 629,630; Tanrıver, *C.II*, 67; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 412; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 616.

⁶⁷⁵ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 820; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 500; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 636; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 415; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 620.

⁶⁷⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 820; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 652; Tanrıver, *C.II*, 60; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 415; Erman Uzun, "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Katılma Yolu İle İstinaf," *İstanbul Barosu Dergisi*, 94.C., No.5, (2020):234-239. İstanbul Barosu Dergisi, <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/doc/ibd20205.pdf#page=235>, 236,237; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 180.

⁶⁷⁷ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 820; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 623; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 416; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 183.

İstinaf başvurusunun yapılmasını müteakip, yapılamayacak işler HMK.m.357 uyarınca belirtilmiştir ve istinaf başvurusu yapıldıktan sonra görülecek olan tarafların karşı dava açması, davaya müdahale talebinde bulunması, davanın ıslahı, 166. maddenin birinci fıkrası hükmü saklı kalmak üzere davaların birleştirilmesi ve ilk derece mahkemesinde ileri sürülmeyen iddia ve savunmalar dinlenemez, yeni delillere dayanılması mümkün değildir⁶⁷⁸. Ayrıca tarafların istinaf mahkemesi için yetki sözleşmesi yapılması da söz konusu olmayacaktır⁶⁷⁹. Tarafların istinaf kanun yoluna yapılan başvuru ilamın icrasını kural olarak durdurmuyacaktır⁶⁸⁰. İcranın durdurulmasını isteyen tarafın icranın geriye bırakılması kararı alması gerekmektedir⁶⁸¹.

3.1.2.2 Temyiz

Temyiz, alt derece mahkemelerince verilen temyizi kabil kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı Yargıtay nezdinde hukuki yararı olan tarafça başvuru olan olağan kanun yollarından biridir⁶⁸². İlk derece mahkemesi kararlarına karşı doğrudan temyiz yoluna başvuru yapılamayacaktır.

Temyiz incelemesi sadece hukuka uygunluk denetimi ile sınırlı olup, hukukun doğru bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı, yargılamanın usulüne uygun bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği hususları incelenmekte, kanunların uygulanması hususunda yeknesaklık sağlanmasını amaçlamaktadır⁶⁸³. Temyiz ile, alt

⁶⁷⁸ Detaylı bilgi için bkz. Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 821; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 489; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 440-443; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 185,186.

⁶⁷⁹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 821; Tanrıver, “Yetki,” 463; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 441.

⁶⁸⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 501; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 653.

⁶⁸¹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 820; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 653; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 531; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 637; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 416,417.

⁶⁸² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 825; Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, C.5, 4495 vd.; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 512; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 412,663; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 651; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 647; İbrahim Özbay, “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İstinaftan Sonraki Temyiz Sistemimizde Temyiz Edilebilen ve Edilemeyen Kararlar,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 69.C., No.1, (2011):411-438. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9185/115035>, 411 vd.; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 187,188.

⁶⁸³ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 825, 826; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 651; Tanrıver, C.II, 88,89; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 447; Özbay, “Temyiz,” 413.

derece mahkemelerinin kararları aktarıcı etki neticesinde Yargıtay'a taşınmakta, bu şekilde kararın kesinleşmesi erteleyici etki dolayısıyla önlenir⁶⁸⁴.

Kanun koyucu HMK.m.361 hükmü uyarınca aleyhinde temyize başvurulabilecek kararları düzenlemiştir. Bu düzenleme uyarınca, taraflarca hukuki yarar bulunması koşulu ile "Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi" temyiz edilebilecektir⁶⁸⁵.

Temyiz edilemeyen kararlar HMK.m.362 uyarınca kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu, hakem kararlarına karşı "iptal davası" açılması gerektiğini ve dava sonucunda verilecek olan karar doğrultusunda kararın temyiz edilebileceğini düzenlemiştir⁶⁸⁶.

Temyiz başvurusu, kanunla düzenlenmiş hak düşürücü süreye tabidir ve kararın tarafa tebliğ tarihinden itibaren iki haftadır⁶⁸⁷. Taraflar süresi içerisinde yapacakları temyiz başvurusunu dilekçeyle yaparlar. İstinaf kanun yolu aksine Yargıtay tarafların temyiz sebepleri ile bağlı olmayıp, anlaşılabilen temyiz sebeplerini re'sen inceleyebilir⁶⁸⁸. Taraflar HMK.m.471 uyarınca, "Hukukun veya taraflar arasındaki sözleşmenin yanlış uygulanmış olması", "Dava şartlarına aykırılık bulunması", "Taraflardan birinin davasını ispat için dayandığı delillerin kanuni bir sebep olmaksızın kabul edilmemesi" ve Karara etki eden yargılama hatası veya eksiklikleri bulunması" sebepleri ile temyiz yoluna başvurabilirler.

Temyiz yoluna başvuru hakkı kural olarak hukuki yararı bulunduğu takdirde davanın taraflarına ait olup tarafların küllî ve cüz'î halefleri, Cumhuriyet savcısı, Mecburi dava arkadaşları birlikte, ihtiyari dava arkadaşları ayrı ayrı temyiz yoluna başvurabilir⁶⁸⁹. Asli müdahilin müdahale davasının tarafı olması sebebiyle tek

⁶⁸⁴ Tanrıver, *C.II*, 90; Özbay, "Temyiz," 413.

⁶⁸⁵ Postacioğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 826; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 653; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 639,640.

⁶⁸⁶ Mehmet Özdamar, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi," *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17.C., No.2, (2013):831-856. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48109/608393>, (ET.:15.04.2024), 849; Karayazgan, Ahmet, "Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları", *Sigorta Davaları*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022), 1613-1616; Özbay, "Temyiz," 421,422.

⁶⁸⁷ Postacioğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 828; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 521; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 655.

⁶⁸⁸ Tanrıver, *C.II*, 89; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 447.

⁶⁸⁹ Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 652; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 639,640.

başına temyiz yoluna başvuru hakkı bulunmaktadır. Ancak ferî müdahil tek başına temyiz yoluna başvuru yapamaz. İstinaf başvurusunda olduğu gibi katılma yolu ile temyize başvurmak mümkündür⁶⁹⁰.

Sigorta hukuku bakımından halefiyete dayalı olarak açılan rücu davalarında taraflar hukuki yararları bulunduğu takdirde istinaf mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurabilecektir. Nitekim malvarlığına ilişkin davalar arasında bulunan rücu davaları, miktar veya değeri (2024 yılı için 378.290 TL) aştığı takdirde kararı temyiz edebileceklerdir⁶⁹¹.

Temyiz kural olarak ilamın icrası durdurmayacaktır. Nitekim ilamın icrasını durdurmak isteyen taraf teminat yatırmak suretiyle icranın geri bırakılması kararı getirerek, temyiz incelemesinin sonucunda Yargıtay tarafından verilecek olan karara kadar icrasını durdurabilir⁶⁹².

3.1.2.3 Kanun yararına temyiz

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m.363/1 hükmü uyarınca ilk derece mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlar ile istinaf incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarına ve bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla kesin olarak verdikleri kararlar ile yine bu sıfatla verdikleri ve temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlarına karşı, yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu ileri sürülerek Adalet Bakanlığı veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına temyiz yoluna başvurulur⁶⁹³.

Kanun yararına temyiz yoluna Bakan veyahut Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı re'sen veya tarafların talep etmesi üzerine başvurulabilir. İş bu talep

⁶⁹⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 526; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 669; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 660; Tanrıver, C.II, 96-101; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 450; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 188,189.

⁶⁹¹ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 514.

⁶⁹² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 831; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 678; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 661; Tanrıver, C.II, 102,103; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 452; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 190.

⁶⁹³ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 546; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 671; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 464; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 192.

Yargıtay tarafından uygun görülürse karar bozulacaktır. Nitekim bozma, HMK m.363/2 kararın hukuki sonuçlarını ortadan kaldırmayacaktır⁶⁹⁴. Mahkeme, kanun yararına bozmanın gerçekleşmesi halinde yeniden yargılama yapmak suretiyle bozmaya uygun hüküm tesis etmesi veyahut eski kararında direnmesi gibi işlemler icra edemez⁶⁹⁵. Bozma kararının bir örneği Adalet Bakanlığı'na gönderilir ve resmi gazetede yayınlanır. Sigorta hukuku bakımından halefiyete dayalı rücu davalarında da aynı esaslar geçerlidir; bu şekilde hukuka aykırılık iddiaları incelenebilir ve hukuka uygun bir şekilde genel hukuk düzenine uygunluğu denetlenebilir.

3.1.2.4 Yargılamanın iadesi

Yargılamanın iadesi, olağanüstü kanun yolu niteliğini haiz olup, yargılama esnasında yapılan ağır yargılama hataları ve eksikliklerinden ötürü maddi anlamda kesin hükmün kaldırılmasını ve yeniden inceleme ve yargılama yapılması suretiyle yeni karar verilmesini sağlamaktadır⁶⁹⁶. Yargılamanın iadesine, ancak kesinleşmiş yahut kesin olarak verilmiş olan hükümlere karşı başvurulabilmektedir⁶⁹⁷.

Yargılamanın iadesi sebepleri mutlak ve yargılamada yapılan ağır hatalar olarak kabul görmesinden bahisle, HMK.m.375 uyarınca sınırlı olarak sayılmıştır. Bu sebepler, genişletilemez ve kıyas yoluyla uygulama yoluna gidilemez⁶⁹⁸. Yargılamanın iadesine başvuru süresi HMK.m.379 uyarınca kural olarak üç ay olmakla beraber, sürenin başlangıcı yargılamanın iadesi sebebine göre değişiklik gösterebilmektedir. Nitekim, kanun koyucu her hâlde iade talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıllık bir süre öngörmüştür⁶⁹⁹.

Yargılamanın iadesi yoluna başvurabilecek kişiler kural olarak davanın tarafları olmakla beraber kanun koyucu HMK.m.376 uyarınca "*Davanın*

⁶⁹⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 679; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 671; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 464; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 664.

⁶⁹⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 679; Tanrıver, *C.II*, 42.

⁶⁹⁶ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 574; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 680,681.

⁶⁹⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 681; Alangoya, Yıldırım ve Yıldırım, *Medeni Usul Hukuku*, 566; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 466; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 666.

⁶⁹⁸ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 838; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 681; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 673; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 667.

⁶⁹⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 690,691; Görgün, Börü ve Kodakoğlu, *Medeni Usul Hukuku*, 679.

taraflarından birisinin alacaklıları veya aleyhine hüküm verilen tarafın yerine geçenler, borçluları veya yerine geçmiş oldukları kimseler” tarafından da yargılamanın iadesi yoluna başvuru yapabilecekleri düzenleme altına alınmıştır⁷⁰⁰.

Sigorta hukukundan kaynaklanan halefiyete dayalı rücu davalarının tarafları veyahut HMK.m.376’da sayılan üçüncü kişiler tarafından kanunda sınırlı olarak sayılan sebeplerin varlığı halinde yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilecektir.

3.2 Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri

3.2.1 Genel olarak

Özel hukuk alanında taraflar arasında uyuşmazlıkların, daha az maliyetli ve daha kısa sürede çözümlenmesini sağlamak amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri geliştirilmiştir. Alternatif çözüm yolları, uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözülmesi anlamına gelmektedir⁷⁰¹.

Mahkemelerin yoğun iş yükü sebebiyle yargılamaların adil ve makul sürede yargılanma ilkesi ile bağdaşmayan bir durum ortaya çıkarması, yargılama giderlerinin maliyetinin yüksek olması, yargılama usulleri gibi sorunlar, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin ortaya çıkmasında ve yaygınlık kazanmasında rol oynamıştır⁷⁰². İş bu sebepler ile taraflar, uyuşmazlık çözümü hususunda, kamu düzenine aykırılık teşkil etmemek kaydıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini tercih etmeye başlamışlardır⁷⁰³.

⁷⁰⁰ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 580,581.

⁷⁰¹ Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1595; İlker Koçyiğit, “*Sigorta Hukukunda Arabuluculuk*”, *Sigorta Davaları*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022), 1707; Börü, Levent, “Tahkim Sözleşmesinin Varlığı Durumunda Dava Şartı Arabuluculuk Hükümlerinin Uygulanıp Uygulanamayacağı Üzerine Değerlendirmeler (HUAK.m. 18/a,18)”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31.C., No.1, (2023):65-89. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/75714/1238105>, 69.

⁷⁰² Şaban Kayıhan ve Atakan Adem Selanik, *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024), 45,46; Yılmaz, Ejder, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Mahkemelerin Geleneksel İşlevini Yitirmesi”, *İnsan İnşaat Sanayi Dergisi*, S.174, (2020):48-53, 52; İbrahim Özbay, “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No.3, (2006):459-475. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63546/962385>, 459.

⁷⁰³ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta Hukukunda*, 46.

3.2.2 Tahkim

3.2.2.1 Genel olarak

Tahkim, uyuşmazlıkların çözülebilmesi adına mahkemeler dışında çözümleyen alternatif bir uyuşmazlık çözüm metodudur. Taraflar arasında serbestçe gerçekleşen işlemlerden kaynaklanan anlaşmazlıkların çözümü için tahkim süreci tercih edilebilir⁷⁰⁴. Tahkim, taraflar arasında yer alan özel hukuk ilişkisi dolayısıyla doğmuş veyahut ileride vuku bulabilecek belli hukuki uyuşmazlıklar bakımından, uyuşmazlık çözümünün taraflarca seçilen bağımsız hakem veya hakemlere bırakılması ve bu hakemler tarafından incelenip karara bağlanması sürecidir⁷⁰⁵.

Tarafların tahkim yoluna başvurulması, taraflara daha hızlı ve etkili bir çözüm sağlayabilir. Tahkim yoluna yargılama sürelerinin kısa olması, maliyetin düşük olması, yargılama sürecinin uzman alanında uzman hakemler tarafından yürütülmesi ve hakem kararlarının kesin olması gibi faydaları bulunmaktadır⁷⁰⁶.

Tahkim uygulamasının, milletlerarası ve iç tahkim ile ihtiyari ve zorunlu tahkim şeklinde çeşitli ayrımları bulunmaktadır. Yerel hukuk kuralları nazara alınarak ülke içerisindeki sorunların tahkim ile çözüme kavuşturulması iç tahkim olarak isimlendirilmektedir⁷⁰⁷. İç tahkime ilişkin düzenlemeler HMK.m.407 ve devamındaki maddeler ile düzenleme altına alınmıştır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na tabii bir tahkimden söz edebilmek için taraflar arasında bir tahkim sözleşmesinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşımaması ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlenmesi gerektiği düzenlenmiştir.

⁷⁰⁴ Kuru, *Hukuk Muhakemeleri*, C.6, 5875,5876; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 785.

⁷⁰⁵ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 993; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 820; Tanrıver, *C.II*, 354; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 735; Özdamar, "Sigorta Hukukunda," 833; Hanife Doğrusöz Koşut, "Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Sisteminin Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanması ve Sigortacılık Tahkimi ile Karşılaştırması," *Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu 2019*, (2020), 18,19; Tuğba Bulut Yamaç, *Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024), 63; Ulaş, Işıl, *Sigortacılıkta Tahkim Hukuku*, (Ankara:Turhan Kitapevi, 2022), 1.

⁷⁰⁶ Özdamar, "Sigorta Hukukunda," 836-837.

⁷⁰⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 819; Tanrıver, *C.II*, 361; Özdamar, "Sigorta Hukukunda," 833.

Bu bağlamda milli tahkim bakımından “toprak ilkesi” benimsenmiştir⁷⁰⁸. Milletlerarası tahkim ise, uluslararası uyuşmazlıkların çözümüne yönelik olan uygulanan milletlerarası tahkim uygulamasını ifade etmektedir⁷⁰⁹. Milletlerarası uyuşmazlıkları çözümü bakımından söz konusu olan milletlerarası tahkim ise 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu’nda⁷¹⁰ hüküm altına alınmıştır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu bağlamında iç tahkim uygulamasında kural tahkimin ihtiyari olması yönündedir. Nitekim kanun koyucunun çeşitli düzenlemeler ile tahkimi zorunlu kıldığı durumlarda mevcuttur⁷¹¹. Tarafların isteklerine bağlı tahkim uygulaması ihtiyari tahkim, kanun koyucu tarafından mecburi kılındığı tahkim uygulaması ise zorunlu tahkim olarak nitelendirilmektedir⁷¹².

Tahkim, tarafların üzerinde serbest bir şekilde tasarruf edebilecekleri hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde kullanılabilir⁷¹³. Tahkim yargılamasının mahkeme tarafından yapılacağı belirtilen işler bakımından HMK.m.410 hükmü uyarınca görevli ve yetkili mahkeme, konusuna göre tahkim yeri asliye hukuk veya asliye ticaret mahkemesidir. Kanun koyucu, HMK.m.408 uyarınca “Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar” ın tahkime elverişli olmadıkları düzenlemiştir⁷¹⁴.

⁷⁰⁸ Yargıtay İçtihatları Birleştirme HGK, 19.06.2020, 2019/4 E., 2020/1 K. (Karar metni için bkz. www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.11.2023). Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 485; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 216.

⁷⁰⁹ Tanrıver, *C.II*, 361,362; Özdamar, “Sigorta Hukukunda,” 833.

⁷¹⁰ 21.06.2001 tarihli ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu, RG., 05.07.2001, 24453.

⁷¹¹ 3533 sayılı Kanun uyarınca “Devlete veya belediye veya hususi idarelere ait olan daire ve müesseseler arasında çıkan ihtilaflar”, Anayasa’nın 59. maddesi uyarınca “Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlar”, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un 66. maddesi uyarınca “Bakanlık, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklar”, 5957 sayılı Sebze ve Meyveler İle Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun’un 10. maddesi uyarınca “Üreticiler ile meslek mensupları arasında veya meslek mensuplarının kendi aralarında bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklar”, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun 51. maddesi uyarınca “Grev oylaması sonucunda grev yapılmaması yönündeki kararın kesinleşmesinden itibaren altı iş günü içinde işçi sendikası; grev ve lokavtın yasak olduğu uyuşmazlıklar” bakımından tahkim, kanun koyucu tarafından zorunlu kılınmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Ahmet Cemal Ruhi, *Uygulamacılar için 25 Soruda Tahkim Rehberi*, (İstanbul:On İki Levha Yayıncılık, 2020), 4-7; Tanrıver, *C.II*, 353-355; Ulaş, *Tahkim*, 5.

⁷¹² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 820; Tanrıver, *C.II*, 352; Özdamar, “Sigorta Hukukunda,” 838.

⁷¹³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 824.

⁷¹⁴ Ejder Yılmaz, “Tahkimde İtirazın İptali Davası ve Tahkime Elverişlilik Kuralı,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16.C., No. Özel Sayı, (2014):531-554. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588478>, 545,548; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 486.

Tahkim sözleşmesi, taraflar arasında yapılan anlaşma veya hukuki ilişkiden doğan veyahut doğabilecek uyuşmazlıkların bir kısmının veya tamamının bir hakem veya hakem kuruluna bırakılması konusunda yapılan bir anlaşma olarak nitelendirilebilir⁷¹⁵. Tahkim sözleşmesi, taraflar arasında yer alan sözleşmenin bir şartı veyahut ayrı bir sözleşme şeklinde yapılabilecektir⁷¹⁶.

Tahkim sözleşmesi iradelerin açık ve kesin şekilde anlaşılabilirdiği, yazılı şekil şartına tabidir⁷¹⁷. Yazılı şekil şartının yerine getirilebilmesi bakımından HMK.m.412 uyarınca "*taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması*" veyahut "*Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması*" gerekmektedir. Taraflar, tahkim sözleşmesi kapsamında bulunan uyuşmazlık için dava açmayı istediklerinde, tahkim yoluna başvurmak zorundadır.

Mahkeme, tahkim sözleşmesini dikkate alarak kendi inisiyatifiyle görevsizlik kararı veremez. Mahkeme, tahkim sözleşmesini göz önünde bulundurması için davalının tahkim ilk itirazını sunması gerekmektedir⁷¹⁸. Davalının cevap süresi içinde tahkim ilk itirazında bulunması ve tahkim sözleşmesinin geçersiz, etkisiz veya uygulanamaz olmaması durumunda, mahkeme tahkim itirazını kabul eder ve davayı usulden reddeder⁷¹⁹.

Tahkim yargılaması hakemler ile yürütülmektedir. Hakem/ler hakem sözleşmesi ile taraflar tarafından seçilebilmekle beraber, mahkemenin

⁷¹⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 821; Tanrıver, *C.II*, 365; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 487.

⁷¹⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 993,995; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 821; Tanrıver, *C.II*, s.317; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 487; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 742; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 217.

⁷¹⁷ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 996,1003; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 824.

⁷¹⁸ Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 461; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 825.

⁷¹⁹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1004; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 825; Tanrıver, *C.II*, 370; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 487; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 745; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 217.

yetkilendirmesi yahut kurumlarca atanan kişiler de olabilir⁷²⁰. Hakemlerin seçimi hususu HMK.m.416 hükmünde düzenlenmiştir. Bu hüküm doğrultusunda hakemlerin gerçek kişi olması, üç hakem seçileceği durumlarda taraflardan her birinin bir hakem seçmesiyle beraber üçüncü hakemin seçilen iki hakem tarafından seçileceği, üçten fazla hakem seçimi durumunda tarafların eşit sayıda hakem seçmesi, hakem sayısının birden fazla olması durumunda en az birinin kendi alanında beş veyahut daha fazla kıdeme sahip hukukçu olması şartları koşulmuştur. Hakemler bağımsız ve tarafsızdır. Aksi bir durum olduğu takdirde HMK.m.417 ve m.418 uyarınca hakemin reddi ve red usulü düzenlenmiştir. Hakemler, hizmetlerinin karşılığı olarak kendi ücretlerini belirleyemezler⁷²¹. Hakem ücretleri HMK.m.440 uyarınca hüküm altına alınmıştır.

Tahkim yargılamasında uygulanacak olan usule ilişkin taraflar tarafında kararlaştırılabilir⁷²². Tahkim yeri, taraflar veya hakemler tarafından kararlaştırılabilir. Hakemlerin belirlenmesini müteakip dava dilekçesi ile tahkim davası açılır⁷²³. Taraflarca yargılamanın usulüne ilişkin bir anlaşma yapılmadığı takdirde hakemlerce uygun görülen şekilde yargılama yürütülür⁷²⁴.

Tahkim kapsamında taraflar aralarında aksi kararlaştırılmadığı takdirde tahkim yargılamasının sonuna kadar iddia ve savunmalarını genişletebilirler (HMK.m.428)⁷²⁵; bu bakımdan tarafların ıslah yoluna başvurmalarına gerek kalmayacaktır. Nitekim HMK.m.428/2 ile bir sınırlama getirilmiş olup “işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer durum ve koşulları dikkate alarak” sebepleriyle hakemlerin iddia ve savunmanın genişletilmesine izin vermeyebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme ile tarafların işlemleri zamanında yerine getirmesi suretiyle usul ekonomisi gereği

⁷²⁰ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1007; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 827; Tanrıver, *C.II*, 377,378; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 748,749; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 218.

⁷²¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 828; Tanrıver, *C.II*, 390-392.

⁷²² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1011; Yılmaz, “Alternatif Uyuşmazlık”, 52; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 829; Tanrıver, *C.II*, 369; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 502; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 219.

⁷²³ Detaylı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 829; Pekcanitez, *Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi*, 1646-1650.

⁷²⁴ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1011; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 830; Tanrıver, *C.II*, 421,422.

⁷²⁵ Pekcanitez, *Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi*, 1637,1642; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 757,758.

yargılamada gecikme olmasının önüne geçilmek amaçlanmıştır⁷²⁶. Hakemlerce aksine bir anlaşma olmadığı takdirde bir yıl içerisinde karar verilir. Taraflarca veyahut tarafların anlaşamaması durumunda mahkemece süre uzatılabilir⁷²⁷.

Hakem tarafından verilen karar, anlaşmazlığı kesin olarak çözer ve tarafları bağlar. Tahkim, devletin yargı hâkimiyetine müdahale olarak değerlendirilmez. Tarafların iradesine dayanan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümüne katkı sağlar. Bu nedenle, anlaşmazlık konusuyla ilgili olarak yeniden yargı yoluna gidilemez veya tahkime başvurulamaz. Hakem kararı kesin bir hüküm oluşturur ve mahkeme kararları gibi icra edilebilir niteliktedir⁷²⁸.

Nihai hakem kararlarına karşı, HMK.m.439 uyarınca yalnızca iptal davası açılabilir⁷²⁹. İptal davasına ilişkin sebepler, kanun koyucu tarafından m.439/2 uyarınca sınırlı sayıda olacak şekilde düzenlenmiştir⁷³⁰. İptal davası, kararın taraflara bildirildiği tarihten itibaren bir ay içerisinde tahkim yerinde bulunan bölge adliye mahkemesinde açılabilir. (HMK.m.439) İptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz, ancak HMK.m.439/4 uyarınca sunulacak teminat ile icrasının durdurulması mümkündür⁷³¹. İptal davası bakımından verilen karara karşı temyiz

⁷²⁶ Pekcanitez, *Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi*, 1641,1642.

⁷²⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 831; Tanrıver, *C.II*, 411; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 755; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 219.

⁷²⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 833; Tanrıver, *C.II*, 467; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 762,763; Doğrusöz Koşut, "Ticari Uyuşmazlıklarda," 18,19; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta Hukukunda*, 52.

⁷²⁹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 834.

⁷³⁰ "a)Tahkim sözleşmesinin taraflarından birinin ehliyetsiz ya da tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğu, b) Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, sözleşmede belirlenen veya bu Kısımda öngörülen usule uyulmadığı, c) Kararın, tahkim süresi içinde verilmediği, ç) Hakem veya hakem kurulunun, hukuka aykırı olarak yetkili veya yetkisiz olduğuna karar verdiği, d) Hakem veya hakem kurulunun, tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verdiği veya talebin tamamı hakkında karar vermediği ya da yetkisini aştığı, e) Tahkim yargılamasının, usul açısından sözleşmede veya bu yönde bir sözleşme bulunmaması hâlinde, bu Kısımda yer alan hükümlere uygun olarak yürütülmediği ve bu durumun kararın esasına etkili olduğu, f) Tarafların eşitliği ilkesi ve hukuki dinlenilme hakkına riayet edilmediği, g) Hakem veya hakem kurulu kararına konu uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmadığı, ğ) Kararın kamu düzenine aykırı olduğu tespit edilirse, hakem kararları iptal edilebilir." 6100 s. Hukuk Muhakemeleri Kanunu (RG., 04.02.2011, 27836), m.439/2. Detaylı bilgi için bkz. Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 834; Tanrıver, *C.II*, 475-487; İbrahim Özbay, "Yargıtay'ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMKm.439 Hükümünün Zaman Bakımından Uygulanması," *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16.C., No. Özel Sayı, (2014):779-811. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588486>, 786; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 223.

⁷³¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 835; Tanrıver, *C.II*, 489; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 773; Özbay, "Hakem Kararları," 786; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 510.

kanun yoluna başvurulabilecektir. Kararın temyiz edilmiş olması kararın icrasını durdurmazdır⁷³².

Kesinleşmiş olan hakem kararlarına karşı taraflar yargılamanın iadesi yoluna gidebilecektir⁷³³. Bu kapsamda HMK.m.443 uyarınca “Yargılamanın iadesi talebi kabul edilirse mahkeme, hakem kararını iptal eder ve uyuşmazlığı yeniden bir karar verilebilmesi için yeni hakeme veya hakem kuruluna gönderir. Bu durumda hakem veya hakem kurulu 421 inci maddeye göre yeniden seçilir veya oluşturulur.”

3.2.2.2 Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davalarında tahkim

Sigortacı ile sigorta ettiren arasında özel hukuk kapsamında sigorta ilişkisi sigorta sözleşmesi ile kurulmaktadır⁷³⁴. Uygulamada oldukça yaygın bir şekilde sigorta sözleşmesinden kaynaklı uyuşmazlıklar bulunmaktadır⁷³⁵. Bu kapsamda sigorta alanında özel ihtisas mahkemelerinin bulunmaması ve yargılama süreçlerinin uzun sürmesi dolayısıyla uyuşmazlık taraflarının hukuki haklarını elde etmeleri güçleşmektedir⁷³⁶.

Sigorta uyuşmazlıkları bakımından rücu davalarında tahkim müessesesi, taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlığın alternatif bir çözüm yolu olarak kabul edilmektedir. Özellikle tarafları farklı ülkelere mensup olan deniz ticaretine ilişkin sigorta ilişkileri bakımından rücu davalarında uluslararası tahkim uygulama alanı

⁷³² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1021; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 835.

⁷³³ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1022; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 835, 836.

⁷³⁴ Özdamar, “Sigorta Hukukunda,” 834.

⁷³⁵ Sigortacılıkta tahkim, SK.m.30’da düzenlenmiştir. Buna göre, “Sigorta ettiren veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayan kişiler ile riski üstlenen taraf arasında sigorta sözleşmesinden veya Hesaptan faydalanacak kişiler ile Hesap arasında doğan uyuşmazlıkların çözümü amacıyla Birlik nezdinde Sigorta Tahkim Komisyonu oluşturulur. Sigortacılık yapan kuruluşlardan, sigorta tahkim sistemine üye olmak isteyenler, durumu yazılı olarak Komisyona bildirmek zorundadır. Sigorta tahkim sistemine üye olan kuruluşlarla uyuşmazlığa düşen kişi, uyuşmazlık konusu sözleşmede özel bir hüküm olmasa bile tahkim usulünden faydalanabilir.” Aynı hükmün 23. ve 24. bentlerinde ise, “bu Kanun’da hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır ve Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde yapılacak tahkim için seçilecek hakemlerin de bu maddede sigorta hakemleri için aranılan nitelikleri taşıması gerekir” ifadesine yer verilmiştir. Sigorta Tahkim Komisyonu nezdinde tahkim çalışmamız kapsamında değerlendirilmemiştir.

⁷³⁶ Özdamar, “Sigorta Hukukunda,” 834; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1595; Cenk Akil, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun Kapsamı.”, *Prof. Dr. Ejder Yılmaz’a Armağan C.1*, içinde, derleyen Yrd. Doç. Dr. Emel Hanağası ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa Göksu, 75-138. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2014, 97.

bulmaktadır⁷³⁷. Tahkim yolunu tercih edilmesi dolayısıyla mahkemelerin iş yükü azalmakta, hızlı ve daha az maliyetli şekilde uyuşmazlıklar çözüme kavuşturulabilmektedir⁷³⁸.

Sigortalı ile zarar sorumlusu zararın gerçekleşmesinden önce veyahut sonrasında aralarındaki anlaşmanın bir maddesi olarak tahkim klozu veya ayrı bir tahkim sözleşmesi yapabilirler. Tahkim anlaşması ile taraflar, aralarındaki uyuşmazlık bakımından uygulanacak tahkim kural ve prosedürlerini belirleyebilirler.

Halefiyete dayalı rücu davaları açısından, zarar sorumlusu ve sigortalı arasında yapılmış olan iş bu tahkim sözleşmesi sigortacı açısından da bağlayıcıdır⁷³⁹. Bu kapsamda sigortacı, zarar sorumlusuna yönelteceği rücu davasını tahkime başvurarak çözmesi gerekmektedir⁷⁴⁰.

3.2.3 Arabuluculuk

3.2.3.1 Genel olarak

Taraflar arasındaki uyuşmazlığın, mahkemeye gitmeksizin, tarafsız, bağımsız ve konuya ilişkin müzakere eğitimleri almış olan bir üçüncü kişinin yardımları neticesinde çözüm bulabilecekleri bir alternatif çözüm yöntemi olan arabuluculuk, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu⁷⁴¹ uyarınca düzenlenmiştir⁷⁴². HUA.K.m.2/1 uyarınca “*Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemi*” şeklinde tanımlanmıştır.

⁷³⁷ Mustafa Özgen, “Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim,” (yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2022), https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=V0pCK5ak-IbnuXneSDqgkA&no=y0p_sjw-7-W_MPEVrVxFlaw, (ET.:11.03.2024), 24.

⁷³⁸ Özdamar, “Sigorta Hukukunda,” 836.

⁷³⁹ Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 949; Damar, *Sigortacının*, 261; Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*, 201.

⁷⁴⁰ Damar, *Sigortacının*, 261.

⁷⁴¹ 6325 s. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, RG. 22.06.2012, 28331.

⁷⁴² Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1023; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayyavaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 808; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta Hukukunda*, 46,47; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1596; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1712.

Arabuluculuk, özel hukuk uyuşmazlıkları bakımından tarafların tasarruf edebilecekleri iş ve işlemler bakımından uygulanacaktır⁷⁴³. Arabuluculuk sürecinin esnek olması ve kısa süreler içerisinde sonuç alınması gibi faktörler dolayısıyla arabuluculuk yaygın şekilde tercih edilen alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden birisidir⁷⁴⁴.

Taraflarca yeni durumların tartışılması veya taleplerde bulunulması konusunda serbesttir⁷⁴⁵. Arabuluculuk bir yargılama faaliyeti değildir. Dolayısıyla keşif, tanık dinlenmesi, tanık yahut yemin arabuluculuk süreci içerisinde yer almamaktadır⁷⁴⁶.

Arabuluculuk, iradilik ve eşitlik, gizlilik ve beyan veya belgelerin açılacak davalarda kullanılmaması ilkelerine dayanmaktadır⁷⁴⁷. Bu kapsamda taraflar, arabulucuya başvuru ve sürece dair kararlarında serbesttir ve tüm süreç boyunca eşit haklara sahiptir⁷⁴⁸. Arabulucu, taraflarca aksi yönde verilen bir karar bulunmadığı takdirde, elde edilmiş olan bilgi ve belgeleri gizli tutmakla yükümlü kılınmıştır⁷⁴⁹. Arabuluculuk sürecinin tarafları, uyuşmazlıkla ilgili olarak hukuk davası açıldığında yahut tahkim yoluna başvurulduğunda arabuluculuk sürecine ilişkin kanunda sayılan bilgi ve belgeleri delil olarak ileri süremeyecek ve tanıklık yapamayacaktır⁷⁵⁰.

⁷⁴³ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1026; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 809; Tanrıver, *C.II*, 266; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 508; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1708; N. Binnur Tulukcu, *İş Güvencesi-İşe İade*, (Ankara:Seçkin Yayınevi, 2017), 282-292; Banu Bilge Sarıhan, "Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması," *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.4, S.2, (2022):415-440, 417-421.

⁷⁴⁴ Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1707; Tanrıver, *C.II*, 257.

⁷⁴⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 813; Tanrıver, *C.II*, 272; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1714.

⁷⁴⁶ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 779; Tanrıver, *C.II*, 301; Tanrıver, "Arabuluculuk," 126; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1714.

⁷⁴⁷ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 810,811; Tanrıver, *C.II*, 272-277; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 779-786; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 214.

⁷⁴⁸ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1031; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 811; Tanrıver, *C.II*, 272; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 524; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1712; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 214.

⁷⁴⁹ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1031; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 811; Tanrıver, *C.II*, 273.

⁷⁵⁰ 6325 s. HUAK.m.5.'e göre, "(1) Taraflar, arabulucu veya arabuluculuğa katılanlar da dâhil üçüncü bir kişi, uyuşmazlıkla ilgili olarak hukuk davası açıldığında yahut tahkim yoluna başvurulduğunda, aşağıdaki beyan veya belgeleri delil olarak ileri süremez ve bunlar hakkında tanıklık yapamaz:a) Taraflarca yapılan arabuluculuk daveti veya bir tarafın arabuluculuk faaliyetine katılma isteği.b) Uyuşmazlığın arabuluculuk yolu ile sona erdirilmesi için taraflarca ileri sürülen görüşler ve teklifler.c) Arabuluculuk faaliyeti esnasında, taraflarca ileri sürülen öneriler veya herhangi bir vakıa veya iddianın kabulü.ç) Sadece arabuluculuk faaliyeti

Arabulucu, HUAk.m.2/1/a uyarınca “Arabuluculuk faaliyetini yürüten ve Bakanlıkça düzenlenen arabulucular siciline kaydedilmiş bulunan gerçek kişiyi” ifade etmektedir. Taraflarca aksi yönde bir kararlaştırma yapılmadığı takdirde arabulucular taraf/larca seçilecektir⁷⁵¹. Zorunlu arabuluculukta ise HUAk.m.18/A/5 uyarınca “komisyon başkanlıklarına bildirilen listeden büro tarafından belirlenir. Ancak tarafların listede yer alan herhangi bir arabulucu üzerinde anlaşmaları hâlinde bu arabulucu görevlendirilir.” Arabulucu yapmış olduğu faaliyet karşılığı ücret ve masrafları talep etme hakkına sahiptir⁷⁵². Taraflar arasında farklı bir anlaşma yapılmadığı sürece Arabulucunun ücreti Arabulucu Asgari Ücret Tarifesi’ne göre belirlenir ve taraflarca eşit şekilde paylaşılır⁷⁵³.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile yapılmış olan tanım uyarınca arabuluculuk kural olarak “ihtiyari” nitelikte kabul edilmektedir⁷⁵⁴. İhtiyari arabuluculuk kapsamında tarafların anlaşması olmaksızın sürece başlanması mümkün olmamakla beraber, taraflar dava öncesi veyahut dava devam ederken arabuluculuk hususunda anlaşabilirler⁷⁵⁵. Nitekim, HUAk.m.18/a maddesi ile ilgili kanunlarda yer alan düzenlemeler doğrultusunda bazı uyuşmazlıklar bakımından arabulucuya yapılacak olan başvuruyu dava şartı olarak kabul etmiştir⁷⁵⁶.

Dava şartı olarak arabuluculuğun mevcut olduğu durumlarda HUAk.18/A(2) maddesi uyarınca hakimin “Arabulucuya başvurulmadan dava açıldığının

delayısıyla hazırlanan belgeler. 2) Birinci fıkra hükmü, beyan veya belgenin şekline bakılmaksızın uygulanır.(3) Birinci fıkrada belirtilen bilgilerin açıklanması mahkeme, hakem veya herhangi bir idari makam tarafından istenemez. Bu beyan veya belgeler, birinci fıkrada öngörülenin aksine, delil olarak sunulmuş olsa dahi hükme esas alınmaz. Ancak, söz konusu bilgiler bir kanun hükmü tarafından emredildiği veya arabuluculuk süreci sonunda varılan anlaşmanın uygulanması ve icrası için gerekli olduğu ölçüde açıklanabilir.(4) Yukarıdaki fıkralar, arabuluculuğun konusuyla ilgili olup olmadığına bakılmaksızın, hukuk davası ve tahkimde uygulanır.(5) Birinci fıkrada belirtilen sınırlamalar saklı kalmak koşuluyla, hukuk davası ve tahkimde ileri sürülebilen deliller, sadece arabuluculukta sunulmaları sebebiyle kabul edilemeyecek deliller haline gelmez”.

⁷⁵¹ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 813; Tanrıver, *C.II*, 291; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1720.

⁷⁵² Detaylı bilgi için bkz. Mustafa Serdar Özbek, “Arabuluculuk Asgarî Ücret Tarifesinin Tahlili,” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20.C., No.1, (2014):1119-1156. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/44298/607131>, 1123-1151.

⁷⁵³ Tanrıver, *C.II*, 336-338; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1715.

⁷⁵⁴ Süha Tanrıver, “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler,” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, No.147, (2020):111-142. Türkiye Barolar Birliği, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2020-147-1904>, 112.

⁷⁵⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 813; Tanrıver, *C.II*, 296,297; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1719; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 213.

⁷⁵⁶ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1026; Tanrıver, *C.II*, 269,312,313; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta Hukukunda*, 46,47.

anlaşılması hâlinde herhangi bir işlem yapılmaksızın davanın, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddi” kararı vereceği hüküm altına alınmıştır.

Mahkeme, dava şartı arabuluculuk yerine getirilmeksizin dava açıldığının tespit edilmesi halinde herhangi bir usul işlem veyahut duruşma yapmaksızın dosya üzerinden yapacağı inceleme ile dava şartı yokluğu sebebiyle usulden red kararı verecektir⁷⁵⁷. Nitekim, özel kanun hükümleri ile tahkimin zorunlu olduğu yahut taraflar arasında tahkim sözleşmesi bulunduğu durumlarda dava şartı arabuluculuğa dair hükümler uygulama alanı bulmayacaktır⁷⁵⁸.

7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun⁷⁵⁹ ile yapılan değişiklik ile Türk Ticaret Kanunu’na 5/A maddesi eklenmiş olup TTK. bakımından dava şartı olan arabuluculuk 5/A maddesi ile düzenlenmiştir⁷⁶⁰. İş bu hüküm uyarınca “*TTK 4 üncü maddesinde ve diğer sair kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı*” olarak kabul edilmiştir. Bu bakımdan, uyuşmazlığı ticari davalarda arabuluculuğa tabi olması için davanın ticari dava niteliğinde olması ve konusunun bir miktar para olan alacak, tazminat talebi olması şartları aranmaktadır⁷⁶¹.

Arabulucu, zorunlu arabuluculuk bakımından görevlendirildiği tarihten itibaren üç hafta zorunlu hallerde ise bir hafta uzatabilecektir. Ticari uyuşmazlıklar bakımından ise, görevlendirildiği tarihten itibaren altı hafta zorunlu hallerde ise iki hafta uzatabilecektir. İhtiyari arabuluculukta ise, arabuluculuk usulü emredici hukuk

⁷⁵⁷ Postacioğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1030; Tanrıver, *C.II*, 313; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1630; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 215.

⁷⁵⁸ Börü, “Tahkim,” 74; Tanrıver, “Arabuluculuk,” 115; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1602. “*Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin 18. fıkrasında özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı düzenlemesi yer aldığından...*” Adana BAM.3HD., 26.03.2024, 2022/1471 E., 2024/799 K. (Karar metinleri için bkz.www.sinerjimevzuat.com /ET.: 28.04.2024).

⁷⁵⁹ RG., 19.12.2018, 30630.

⁷⁶⁰ Postacioğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1027; Mine Akkan, Akkan, Mine. “Arabuluculuk Mevzuatındaki Güncel Gelişmeler.” *Medeni Usul ve İcra İflâs Hukukunun Güncel Sorunları II* içinde, derleyen Prof. Dr. Muhammet Özkes, 82-87. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2020, 81-83; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1596; Tanrıver, *C.II*, 317.

⁷⁶¹ İsmail Aydın, *Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk* (İstanbul:On İki Levha Yayıncılık, 2022), 87; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1628,1629; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1711; Tanrıver, *C.II*, 317.

kurallarına aykırılık teşkil etmeyecek şekilde taraflarca kararlaştırılabilecek, süre taraflara bağlı olacaktır⁷⁶².

Arabuluculuk süreci zamanaşımı ve hak düşürücü süreler bakımından da önem arz etmektedir. Bu kapsamda HUAK.m.16/2 uyarınca “Arabuluculuk sürecinin başlamasından sona ermesine kadar geçirilen süre, zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz.” Dava şartı arabuluculuk açısından arabuluculuk bürosuna başvurudan başlamak suretiyle son tutanağın düzenlenmesine kadar geçen sürede süreler duracaktır.

Arabuluculuk başvurusu, HUAK.m.18/A/(4) uyarınca “uyuşmazlığın konusuna göre yetkili mahkemenin bulunduğu yer arabuluculuk bürosuna, arabuluculuk bürosu kurulmayan yerlerde ise görevlendirilen yazı işleri müdürlüğüne” yapılacaktır. İhtiyari arabuluculukta da arabuluculuk sürecinin başlamasından sona ermesine kadar geçen süre bakımından zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır⁷⁶³.

Arabuluculuk başvurusu, HUAK.m.16/1 uyarınca “dava açılmadan önce arabulucuya başvuru hâlinde, tarafların ilk toplantıya davet edilmeleri ve taraflarla arabulucu arasında sürecin devam ettirilmesi konusunda anlaşmaya varılıp bu durumun bir tutanakla belgelendirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.

Dava açılmasından sonra arabulucuya başvuru hâlinde ise bu süreç, mahkemenin tarafları arabuluculuğa davetinin taraflarca kabul edilmesi veya tarafların arabulucuya başvurma konusunda anlaşmaya vardıklarını duruşma dışında mahkemeye yazılı olarak beyan ettikleri ya da duruşmada bu beyanlarının tutanağa geçirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar.” Zorunlu arabuluculuktan, ihtiyariye geçişte ise bu durum sürelerin işlemlerine etkisi olmamakla beraber ikinci kez süreleri durdurmayacaktır⁷⁶⁴.

Arabuluculuk sürecinin sona ermesi HUAK.m.17 kapsamında düzenlenmiştir. Arabuluculuk sürecinin sonunda, sürecin nasıl sonlandığına ilişkin

⁷⁶² Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 813; Tanrıver, *C.II*, 298; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1634; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1712.

⁷⁶³ Postacioğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1030; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 779; Tanrıver, *C.II*, 297; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 539; Akil ve Özer Özgül, *Şematik Medeni Usul*, 215; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1724.

⁷⁶⁴ Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1641.

son tutanak düzenlenir⁷⁶⁵. İhtiyari arabuluculukta arabulucu her tarafa son tutanak örneği verir ve bir ay içerisinde Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'ne gönderir.

Dava şartı arabuluculukta ise, anlaşmaya varılmadığına dair son tutanak dava dilekçesine eklenmek durumundadır. Aksi takdirde hakim, son tutanağın eklenmesine ilişkin tarafa ihtar çeker. İhtar yerine getirilmediği takdirde dava, dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedilecektir⁷⁶⁶.

Taraflar arabuluculuk sürecinin sonucunda bir anlaşmaya vardıkları takdirde, iş bu anlaşma belgesi mahkeme dışı sulh sözleşmesi hükmünde olup, bu anlaşma belgesinin icra edilebilirliğine ilişkin şerh verilmesi talep edilebilir⁷⁶⁷. Taraflarca yapılacak olan bu talep, dava açılmadan önce arabuluculuğa başvurulmuş ise arabulucunun görev yaptığı yer sulh hukuk mahkemesinden; dava sürecinde başvurulması halinde ise davanın görülmekte olduğu mahkemeden talep edilecektir. Nitekim, HUAK.m.18/4 uyarınca “ taraflar ve avukatları ile arabulucunun, ticari uyuşmazlıklar bakımından ise avukatlar ile arabulucunun birlikte imzaladıkları anlaşma belgesi, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılır.” ve tarafların anlaşmaya varması hâlinde, anlaşılan konular hakkında taraflarca dava açılmayacaktır⁷⁶⁸.

Arabuluculuk sürecine katılan vekiller açısından akdi avukatlık ücretinin asgari değeri Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi ile düzenlenmiştir. Taraflar tarifenin altında olmamak şartıyla avukatlık ücreti belirleyebilirler. Nitekim, vekil ile taraf arasında bir sözleşme bulunmaması halinde uyuşmazlık değerinin %10 ila %20'si arasında miktar uyuşmazlık halinde mahkemece tayin edilecektir. Arabuluculuk faaliyetinin anlaşmazlık ile sonuçlanması halinde, tarife uyarınca “Avukat, 4.600,00 TL maktu ücrete hak kazanır. Ancak, bu ücret asıl alacağı geçemez.”.

⁷⁶⁵ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1035,1036; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 814; Tanrıver, *C.II*, 304,305; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1638.

⁷⁶⁶ Tanrıver, *C.II*, 313; Tanrıver, “Arabuluculuk,” 112; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1638,1639.

⁷⁶⁷ Postacıoğlu ve Altay, *Medeni Usul Hukuku*, 1036; Kuru ve Aydın, *Medeni Usul Hukuku*, 420; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 815; Tanrıver, *C.II*, 306; Tanrıver, “Arabuluculuk,” 129; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, 796; Özbay, “Alternatif,” 472.

⁷⁶⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, 815; Tanrıver, *C.II*, 306; Yılmaz, “Alternatif Uyuşmazlık,” 52; Tanrıver, “Arabuluculuk,” 131, 134; Budak ve Karaaslan, *Medeni Usul Hukuku*, 512; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1716.

3.2.3.2 Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan rücu davalarında arabuluculuk

Özel sigorta hukukuna ilişkin düzenlemelerden kaynaklanan uyuşmazlıklar, doğası gereği tarafların kendi tasarruf alanlarında bulunması ve uyuşmazlık konusu hakkı serbest bir şekilde kullanabilmeleri dolayısıyla arabuluculuk faaliyetine elverişli uyuşmazlıklar arasında değerlendirilmektedir⁷⁶⁹.

Sigorta uyuşmazlıkları bakımından sigortacının halefiyete dayanarak açmış olduğu rücu davalarının, dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalı bir meseledir. Doktrinde savunulan bir görüşe göre; sigortacı tarafından açılan rücu davasının halefiyete dayanması ve konuya ilişkin halefiyet hükümlerinin TTK.m.1472 ve m.1481 kapsamında düzenlenmiş olması dolayısıyla mutlak ticari dava niteliğini haiz olduğunu belirtmektedir. Bu sebepten, görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğunu ileri sürmektedir⁷⁷⁰. Bu bağlamda, sigortacı tarafından açılacak olan davalarda, tarafların tacir sıfatı veyahut mevzu bahis uyuşmazlığın ticari işletmelere ilişkin olmasına bakılmaksızın değerlendirme yapılması gerektiği savunulmakta olup, doğan uyuşmazlıklarının hatırı sayılır bölümünün, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildiği ve konusu, bir miktar para alacağının ödenmesine ilişkin özel hukuk uyuşmazlıkları olduğu belirtilmektedir. Bu görüşe göre, belirtilen özellikler dolayısıyla ticari dava şartı olan arabuluculuğun mevcudiyeti kabul edilmektedir⁷⁷¹.

Kanaatimizce de isabetli olarak görülen bir diğer görüşe göre, dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığı hususunun sigortacının halef olarak açacağı davanın hukuki sebebine göre tayin edilmesi gerektiği yönündedir. Bu görüş doğrultusunda, davanın hukuki sebebi selef kabul edilen sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkiye göre belirlenmelidir. Nitekim, hukuki sebep haksız fiil⁷⁷²,

⁷⁶⁹ Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1710; Coşkun Durmuş, “Karayolları,” 111.

⁷⁷⁰ Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020), 116; Koçyiğit, İlker ve Bulur, Alper, *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*, (Ankara: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, 2019), 156. Aynı yönde görüş için bkz. Özgen, “Sigorta Hukukunda,” 46; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1630; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1730.

⁷⁷¹ Koçyiğit ve Bulur, *Ticari Uyuşmazlıklarda*, 156. Aynı yönde görüş için bkz. Özgen, “Sigorta Hukukunda,” 46; Karayazgan, *Sigorta Hukukunda*, 1630; Koçyiğit, *Sigorta Hukukunda*, 1730.

⁷⁷² “Somut olayda davacı sigorta şirketi vekili, müvekkili nezdinde kasko poliçesiyle sigortalı dava dışı şirkete ait aracın hasarlanması nedeniyle sigortalısına yapılan ödemenin davalılardan tahsili isteminde bulunmuştur. Davacı sigorta eldeki davayı sigortalısına halefen açmış

sebepsiz zenginleşme veyahut taraflar arasındaki sözleşmeye aykırılıktan ötürü ortaya çıkabilmektedir. Sigorta sözleşmesine dayanılarak sigortacının sigortalıdan yapmış olduğu ödemedi dolay haklarına halef olması sigortacıya yeni bir hak tanımayacak, ancak sigortalının mevcut hukuki sebep, hak ve taleplerine sahip olacaktır⁷⁷³.

Bu kapsamda, uyuşmazlığın niteliğinin tespiti ile selef ile zarar veren arasında yer alan uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığına göre belirlenmelidir⁷⁷⁴. Kanuni halefiyete dayalı ve konusunun bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerine ilişkin olduğu tüm uyuşmazlıklar bakımından mutlak bir ticari dava olduğu kabul edilerek zorunlu arabuluculuğa tabi olduğunun kabulü isabetli olmayacaktır⁷⁷⁵. Sigortalı ile zarar veren arasında yer alan uyuşmazlık dolayısıyla dava şartı arabuluculuk söz konusu ise ancak bu durumda arabuluculuğa başvurma zorunluluğu hasıl olacaktır⁷⁷⁶.

olup sigortalı şirket ile davalı arasında haksız fiil ilişkisi bulunmaktadır ve davalı taraflar da tacir değildir. Buna göre TTK 4. maddesine göre her iki tarafın ticari işlerinden kaynaklanan nispi ticari davadan da bahsedilemeyecektir. Haksız fiilden kaynaklanan eldeki davaya bakmakla Asliye Hukuk Mahkemesi görevli olup mahkemece görevli mahkemenin Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu anlaşılacak davanın usulden reddine dair verilen kararda bir isabetsizlik görülmemiştir.”, İzmir BAM.11HD., 12.03.2024, 2024/472 E., 2024/516 K. Aynı yönde kararlar için bkz. Diyarbakır Asliye Ticaret Mahkemesi, 06.03.2024, 2023/1397 E., 2024/217 K. sayılı kararı. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com/ET.:05.04.2024).

⁷⁷³ “Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının 22.3.1944 Tarih E. 37, K. 9, RG. 3.7.1944 sayılı kararında ” Sigortacının sorumlu kişi aleyhine açacağı dava, sigorta poliçesinden doğan bir dava değildir. Bu nedenle, halefiyet davası bir ticari dava sayılamaz. Bu dava, aynen sigortalı kimsenin sorumlu kişiye karşı açmış olduğu bir dava gibidir. Sigortalının muhtelif mahkemelerde dava açma hakkı varsa, aynı hak sigortacının halefiyet hakkına dayanan rücu davası için de söz konusudur.” şeklinde açıklamalara yer verilmiştir.”, İzmir BAM.11HD., .23.02.2024, 2024/325 E., 2024/386 K. (Karar metni için bkz. www.sinerji.com/ET.:05.04.2024). Nurdan Orbay Ortaç, “Sigortacının Halefiyet Hakkına Dayalı Tazminat Davasından Önce Arabuluculuk Yoluna Başvurunun Dava Şartı Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler,” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27.C., No.1, (2023):151-171. DergiPark, https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahb_vuhfd/issue/75794/1178970 (ET.:12.04.2024), 151 vd.

⁷⁷⁴ Orbay Ortaç, “Sigortacının,” 167.

⁷⁷⁵ Setenay Yağmur, “Sigorta Şirketleri Açısından Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması,” *Bilkent Üniversitesi Genç Hukukçu Araştırmacılar Sempozyumu 2019*, (2020):655-659, 656 vd.

⁷⁷⁶ Orbay Ortaç, “Sigortacının,” 167; Berna Yılmaz, “Sigorta Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları” (yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2023), <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=rt3Ov-038jkt36MaL5oJAA&no=jqiN ZywO9W7 UTFkRtQyAJQ>, (ET.: 12.04.2024), 84, Yağmur, “Sigorta,” 655-659; Doğrusöz Koşut, “Ticari,” 39; Tohumcu, “Mal Sigortalılarında,” 100.

SONUÇ

Sigorta ilişkisinin gereği olarak, zarar gören sigortalının doğrudan zarar sorumlusuna başvurması söz konusu değildir. Aksi bir durum zenginleşme yasağının ihlaline neden olur. *Mal sigortaları açısından sigortacının halefiyetine ilişkin ilke uygulama alanı bulur (TTK.m.1472). Sorumluluk sigortaları açısından da tazmin ve zenginleşme yasağı ilkeleri ile sigortacının halefiyeti geçerlidir (TTK.m.1481).* Mal sigortalarından menfaati teminat altına alınan kişi ve zararı tazmin edilecek kişi aynı olmasına rağmen, sorumluluk sigortalarında farklıdır. Rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle zarar gören ve zararı tazmin edilecek kişi sigorta ilişkisi dışında kalan üçüncü kişidir. Sigortacının üçüncü kişinin zararını tazmin etmesi, onun alacak hakkına halef olması ve zarara sebebiyet veren sigortalısına başvurabilmesi, sigorta ilişkisi kurulmasının amacını ortadan kaldırır. Can sigortalarında sigorta ilişkisinin konusu, hayat, kaza veya hastalık ve sağlık olabilir. Sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi üzerine ödeme yapılmış olsa bile, zarar sorumlusuna başvurulması mümkündür. Bu sebeple *can sigortaları açısından tazmin ve zenginleşme yasağı ile sigortacının halefiyeti uygulama alanı bulamaz.*

Kanundan dolayı halefiyet ilkesinin geçerli olduğu zarar sigortaları açısından amaç, sigortacı tarafından rizikonun gerçekleşmesi sebebiyle meydana gelen zararın tazmin edilmesi ve sonrasında sigortacının alacak hakkının intikal etmesi suretiyle sigortalının yerine geçerek zarar sorumlusuna karşı talep ve dava hakkına sahip olmasıdır. Sigorta hukuku açısından rücu hakkı, sigortalı ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi sebebiyle, rizikonun gerçekleşmesi ile meydana gelen zararın tazmini suretiyle sözleşme ile belirlenmiş olan zararın tazmini ile birlikte sigortacının zarar sorumlusuna başvurulabilmesidir. Kaynağı, kanundan doğan sigortacının halefiyetidir.

Rücu hakkı açısından, halefiyetin kapsamını ve hukuki niteliğini belirlemek son derece önemlidir. Sigortacının halefiyeti ve rücu hakkından dolayı, sigortalının ek bir menfaat temin etmemesi gerekir. Öğretide bu husus, “Sigorta zarardan başka bir şey tazmin etmez.” ilkesi ile ifade edilmektedir. Nitekim halefiyetten dolayı, sigortacı rücu hakkını kullanırken, sigortalının sahip olduğu alacak hakkından daha üstün ve fazla bir hakka sahip değildir. Sigorta sözleşmesi hukuku açısından rücu hakkı, bir kişinin, diğerinin yerine geçmek suretiyle üçüncü kişilere karşı ona ait haklarını ve sorumluluklarını devralmasıdır. Bir başka ifade ile, ödeme mükellefiyeti

kapsamında ödeme yapanın telafi edilmesi amacıyla, gerçek yükümlüsü olmadığı halde yaptığı ödeme için diğer borçlulara kanundan doğan müracaat hakkıdır. Nitekim sigortalının zararı sigortacı tarafından telafi edildikten sonra, sigortalının zarar sorumlusundan talep hakkı kalmaz; zarar sorumlusu sorumluluktan, sigortacı da zarar sorumlusunun varlığından dolayı sigorta sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden kurtulamaz.

Rücu hakkı ve halefiyet kavramları, belirli hususlarda kesişmektedir. Her ikisi açısından başka bir kişinin borcunun ifası söz konusu olmaktadır ve halef olmak suretiyle alacak hakkının devri suretiyle asıl borçluya karşı talep hakkına sahip olmaktadır. Aynı hukuki amaç söz konusudur; rücu ve halefiyette başkasına ait bir borcun alacak-borç ilişkisi dışında bir kişi tarafından ifa edilmesi suretiyle asıl borçluya karşı bu kişinin alacak hakkı ortaya çıkmaktadır ve dolayısıyla bu kişi borçluya karşı talep hakkına sahip olur. Halefiyet rücuya göre üst kavram niteliğindedir; halefiyet rücu hakkının kullanılmasında aslında hukuki bir araç veya tekniktir.

Türk Ticaret Kanunu'nun "*Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümler*" başlığını taşıyan İkinci Kısımın Birinci Bölümü'nde zarar sigortaları düzenlemelerinde mal sigortaları kapsamında halefiyete ilişkin bir hükme yer verilmiştir.

"*Halefiyet*" başlığını taşıyan TTK.m.1472'ye göre, "(1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödendiğinde, hukuken sigortalının yerine geçer. Sigortalının, gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel kadar, sigortacıya intikal eder. Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı uyarınca, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir. (2) Sigortalı, birinci fıkraya göre sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur. Sigortacı zararı kısmen tazmin etmişse, sigortalı kalan kısımdan dolayı sorumlulara karşı sahip olduğu başvurma hakkını korur."

Zarar sigortalarından ikincisini oluşturan sorumluluk sigortası, TTK.m.1473'te tanımlanmıştır. Buna göre, "(1) Sigortacı sorumluluk sigortası ile, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sigortalının sözleşmede öngörülen ve zarar daha sonra doğsa bile, sigorta süresi içinde gerçekleşen bir olaydan kaynaklanan sorumluluğu nedeniyle zarar görene, sigorta sözleşmesinde öngörülen miktara kadar

tazminat öder. (2) Sigorta, sigortalının işletmesi ile ilgili sorumluluğu için yaptırılmışsa, sözleşmede aksine hüküm yoksa bu sigorta, sigortalının temsilcisi ile işletmenin veya işletmenin bir kısmının yönetiminde, denetiminde ve işletmede çalıştırılan kişilerin sorumluluğunu da karşılar. Bu durumda sigorta bu kişilerin lehine yapılmış sayılır.”.

Sorumluluk sigortaları açısından sigortacının halefiyeti de TTK.m.1481’de hükme bağlanmıştır. Buna göre, “(1) Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukukten sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur. (2) Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir. (3) Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.”. Sorumluluk sigortalarında, sigortacının halefiyeti halinde zarar sorumlularının kusur oranlarının esas alınması gerekir. Sigortacı, sigortalının da kusuru varsa, kusuru oranındaki tazminat miktarına kendisi katlanır, kalan kısım için diğer sorumlulara kusur oranlarında başvurabilir.

Türk Ticaret Kanunu’nun 145. maddesinde, zenginleşme yasağı, tazminat ilkesi olarak ifade edilmiştir. Buna göre, “Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder.”. Zarar sigortalarının asıl amacı, sigortacı tarafından sigorta sözleşmesinde belirlenen rizikonun gerçekleşmesi ile bir zarar meydana geldiğinde, bu zararın tazmin edilmesini teminat altına almaktır. Sigorta ettiren ve sigortalı farklı olsa dahi, sigortalıya bir koruma sağlanmış olmaktadır. Sigorta korumasından, zarar sorumlusu olan üçüncü kişi yararlanamaz. Türk Ticaret Kanunu’nda zarar sigortaları, mal ve sorumluluk sigortaları olarak tasniflendirilmiş ve hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda teminat altına alınan, mal sigortaları açısından sigortalının malvarlığındaki aktif, sorumluluk sigortaları açısından sigortalının malvarlığındaki pasiftir.

Sigortacının halefiyetinin kaynağı, Türk Ticaret Kanunu’ndaki mal sigortaları için m.1472 hükmü, sorumluluk sigortaları için m.1481 hükmüdür. Sigorta poliçesinde, halefiyete ilişkin hükme yer verilmese bile, kanun hükümleri gereğince halefiyetin hüküm ve sonuçları geçerlidir. Sigortacının halefiyetine ilişkin olarak zarar sigortaları kapsamında, mal ve sorumluluk sigortaları için iki ayrı hükme yer verilmiş olmakla birlikte aralarında benzerlikler bulunmaktadır. Bunun yerine

sigortacının halefiyetine ilişkin tüm zarar sigortaları açısından geçerli olabilecek tek bir hükme yer verilmesi veya mal sigortaları için halefiyet hükmü düzenlendikten sonra sorumluluk sigortaları açısından da bu hükme atıf yapılması kanun sistematığı açısından uygun olacağı kanaatindeyim.

Zarar sigortaları açısından sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK.m.1472 ve 1481. madde hükümleri niteliği itibarıyla emredicidir. Nitekim zarar sigortaları kapsamından düzenlenen ve “Koruyucu Hükümler” başlığını taşıyan TTK.m.1486’ya göre, “(1) 1453 üncü maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi, 1458 inci maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi, 1459 ve 1461 inci maddeler, 1463 üncü maddenin birinci fıkrası, 1472 ve 1477 nci madde hükümlerine aykırı yapılan sözleşmeler geçersizdir. (2) 1456 ncı maddenin birinci fıkrası, 1465 ilâ 1468, 1479, 1480, 1482, 1484 ve 1485 inci madde hükümlerine aykırı sözleşme şartları geçersizdir. (3) 1471 inci maddenin ikinci fıkrası, 1474 ilâ 1476 ncı madde hükümleri sigortalı aleyhine değiştirilemez; değiştirilirse bu Kanun hükümleri uygulanır.”. Hükümde mal sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK.m.1472 hükmü de sayılmıştır. Dolayısıyla TTK.m.1472’ye aykırı bir şekilde veya kapsamda yapılan sigorta sözleşmeleri hükümsüzdür.

Sorumluluk sigortalarında sigortacının halefiyetini düzenleyen TTK.m.1481 hükmü ise, TTK.m.1486’da korunan hükümler arasında belirtilmemiştir; dolayısıyla sorumluluk sigortaları açısından sigortacının halefiyet hakkının genişletilmesi, sınırlandırılması ya da ortadan kaldırılması mümkündür.

Zarar sigortaları kapsamında malvarlığını ilgilendiren sigortalarda, rizikonun gerçekleşmesi üzerine sigortalının zarara uğraması halinde, sigortacı tarafından yapılan ödemenin, sigortalının uğradığı zararı aşmaması gerekir; sigorta ilişkisi nedeniyle sigortalı uğradığı zararı aşacak şekilde sebepsiz zenginleşmemeli, malvarlığında rizikonun gerçekleştiği zaman esas alınarak haksız bir kazanç olmamalıdır. Türk Ticaret Kanunu’nda da bu husus iki ayrı hükümde ifade edilmiştir. TTK.m.1459’a göre, “*Sigortacı, sigortalının uğradığı zararı tazmin eder.*”. TTK.m.1461/1’de de “*Sigorta bedeli, rizikonun gerçekleştiği andaki sigortalı menfaatin değerini aşsa bile, sigortacı uğranılan zarardan fazlasını ödemez.*” hükmüne yer verilmiştir. Sigortacının halefiyetinde, öncelikle rizikonun gerçekleşmesinden doğan zararlar için sigortalının, zararın gerçekleşmesinde sorumluluğu olan kişiye karşı tazminat talebi hakkına sahip olmalıdır. Sigortacının

tazminatını ödemiş olmalıdır; sonrasında ödediği sigorta bedeli oranında, sigortalının haklarına halef olabilir. Elbette zararın karşılığı olan sigorta tazminatı miktarı dışında kalan kısım için sigortalı hak sahibi olmaya devam eder. Sigorta tazminatı, zarara uğrayan gerçek hak sahibi olan sigortalıya ödenmiş olması gerekir. Sigortacı bu ödemeyi yaptığı andan itibaren sigortalıya kanunen halef olur.

Sigorta ettiren ile sigortacı arasında kurulan sigorta sözleşmesi kapsamında ortaya çıkan uyuşmazlıklarda rücu hakkının mahkeme kararı ile hüküm altına alınabilmesi için açılan davaya rücu davası denilmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m.105/1 hükmüne göre, eda davası yoluyla mahkemedен, davalının, bir şeyi vermeye veya yapmaya yahut yapmamaya mahkûm edilmesi talep edilir. Sigortacının halefiyete dayalı rücu hakkı kapsamında açacağı rücu davası niteliği itibarıyla bir eda davasıdır. Rücu davasında mahkeme inceleme yapmak suretiyle davacının dayandığı hakkın veya hukuki ilişkinin varlığını tespit ederse, davalıyı davacıya bir edada bulunması yönünde eda hükmü verir. Dava, zarar sorumlusuna yöneltilir ve belirli bir miktar paranın (tazminat) verilmesine ilişkin edimin ifası yönünde hüküm kurulması talep edilir. Rücu davaları, HMKm.109'da düzenlenen kısmi dava şeklinde açılabilir.

Sigortalı ile kusuru ile zarara sebep veren arasındaki borç ilişkisinin kaynağı, haksız fiil, sözleşme veya Kanun hükmü olabilir. Rücu davası açılabilmesi için öncelikle sigortacının sigortalıya halef olması yani sigorta tazminatının ödenmesi gerekir; ayrıca gerçekleşen riziko nedeniyle meydana gelen zarardan dolayı sigortalının zarar sorumlusu üçüncü kişilere karşı bir dava hakkı bulunmalıdır. Asıl borç ilişkisinin hukuki sebebi ile, zarar sorumlusuna yöneltilen rücu davasının hukuki sebebi aynıdır. Borç ilişkisinin kaynağı birden fazla ise, sigortacı dayanacağı hukuki sebebe ilişkin olarak, zamanaşımı, ispat, itiraz vb. hususları esas almak suretiyle seçim yapar. Sigortacının açacağı rücu davasının konusu, ödenen sigorta tazminatının tahsil edilmesidir. Rücuya ilişkin talebin kapsamında yargılama giderleri ve vekalet ücreti dahildir; dava dilekçesi ile bunların talep edilmemiş olması halinde de, hakim haksız olan tarafa bunları yükler. Rücunun kapsamına başka alacaklarında dahil edilmesi mümkündür.

Sigortacı sigortalının alacağına halef olur ve rücu hakkı gereğince, sigortalının zarar sorumlusundan talep edebileceği miktar ile sınırlı olmak üzere, tazmin ettiği miktarı zarar sorumlusuna rücu eder. Sigortacının zarar sorumlusuna

rücu edebileceği miktar, zarar karşılığında sigortalıya ödenen miktarın üstünde olmaz.

Sigorta ettiren veya sigortalı ile sigortacı arasındaki sigorta uyuşmazlıklarında açılacak davalar açısından görevli mahkeme, taraflar arasındaki ilişki gereğince asliye ticaret mahkemesi, tüketici mahkemesi, sulh hukuk mahkemesi veya idare mahkemesidir. Sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasına ilişkin olarak görevli mahkemenin belirlenmesinde, Türk Ticaret Kanunu'nun 4. ve 5. madde hükümlerinin de değerlendirilmesi gerekir. Davanın doğrudan açılması veya başlamış olan davaya devam edilmesi halinde görevli mahkeme sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin esas alınması suretiyle belirlenmesi gerekir. Sigortacının kanundan doğan halefiyet gereğince zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında görevli mahkeme, hem sigorta ettiren/sigortalı ve zarar sorumlusu tacir olması halinde ve uyuşmazlığın konusu ticari işletme ile ilgili ise, asliye ticaret mahkemesi olacaktır. Tüketici mahkemesinin görevli olması ihtimali de bulunmaktadır. Sigortacı ile sigortalı arasındaki sigorta ilişkisinden kaynaklanan uyuşmazlıklarda, sigorta ettiren veya sigortalı tüketicidir ve aralarındaki ilişki tüketici işlemidir. Tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir. Sigortacının halefiyetine dayanan rücu davasının bazı durumlarda idare mahkemesinde açılması söz konusu olabilir. Nitekim zarar sorumlusunun idare olması halinde, açılacak olan dava tam yargı davası niteliğindedir.

Sigorta uyuşmazlıklarına ilişkin açılacak davalarda yetkili mahkemenin belirlenmesinde ikili bir ayırım yapılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'ndaki zarar ve can sigortaları ayrımı esas alınmıştır. Buna göre zarar sigortaları açısından mahkemenin yetkisi kesin değildir; genel ve seçimlik (özel) yetki kuralları bir arada uygulanabilmektedir. İkinci fıkrada ise can sigortaları açısından mahkemenin yetkisi kesin olarak düzenlenmiştir. sigortalı tüketici olarak kabul edildiğinde, yerleşim yerinin bulunduğu yerdeki tüketici mahkemesi yetkili olmaktadır; sigorta sözleşmesinde yer alan yetki şartı geçersizdir. Zarar sigortalarında sigortacının zarar sorumlusuna karşı açacağı rücu davasında yetkili mahkemenin belirlenebilmesi için sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkinin esas alınması gerekir. Sigortalı ile zarar sorumlusu arasında yapılan yetki sözleşmesi, sigortalının alacağına

halef olan sigortalıyı da bağlar ve açacağı rücu davasının yetkisi, yetki sözleşmesi ile belirlenmiş olur.

Tarafların temsili, dava arkadaşlığı, davanın ihbarı ve davaya müdahale, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağı, ıslah, dava şartları, davaya son veren taraf işlemleri, geçici hukuki koruma tedbirleri, basit yargılama usulü ve yargılamaya hakim olan ilkeler, yargılama harç ve giderlerinden sorumluluk, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri gereğince, sigorta uyumsuzluklarından doğan rücu davalarında da somut olayın özelliklerine göre uygulama alanı bulur.

İspat, zamanaşımı ve uygulanacak faiz konusunda farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Usul hukuku açısından sigortacı, zarar sorumlusuna yönelttiği rücu davasında alacak hakkını ispat ile yükümlüdür. Sigortalının zarar sorumlusu ile aralarındaki hukuki ilişkinin kaynağı ne olursa olsun, sigortacı rücu davası açısından sigortalının ispat açısından sahip olduğu hak ve yetkilere sahiptir. Zarar sigortaları açısından, sigortacının ayrıca sigorta ilişkisini, TTK.m.1472 ve m.1481 hükümleri açısından bu sigorta ilişkisinden kaynaklanan halefiyeti, sigortalının zararının karşılığının tamamen veya kısmen tazmin edilmek suretiyle giderildiğini ispatlaması gerekir. Sigortacının rücu davasının ön koşulu halefiyetin gerçekleşmiş olmasıdır. Halefiyet, sigorta ilişkisi nedeniyle sigortalının zarara uğraması ile birlikte, sigortacı tarafından bu zararın tazmin edilmesidir. Dolayısıyla rücu davasında öncelikle halefiyetin gerçekleştiğinin yani sigortalının zararının tazmin edildiğinin ispatı gerekir. Senetle ispat zorunluluğu ve istisnalarının, bu tazminatın ödenip ödenmediğinde değerlendirilmesi gerekir. Sigortacının rücu davasında zararın karşılığının ödenmesi ve buna bağlı halefiyetin varlığı ön sorunlar hakkındaki usule göre incelenecektir. Ön sorunun incelenmesi HMK.m.164'te düzenlenmiştir. Sigortacı rücu davasında Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ispata ve delillere ilişkin genel hükümleri gereğince delilleri mahkemeye bildirmelidir.

Halefiyetten doğan rücu hakkında, sigortacının sigortalının zararını tazmin etmesi ile birlikte kanundan doğan halefiyet gereğince, sigortalının haklarına halef olmakta ve onun yerine geçmektedir. Dolayısıyla sigortalının haklarını aynen devraldığı için halefiyet ile yeni bir talep hakkı doğmaz ve önceden alacağın muaccel olduğu zaman itibarıyla işlemeye başlayan zamanaşımı işlemeye devam eder. Bir başka ifade ile sigortalının zarar sorumlusuna karşı açacağı tazminat davasındaki zamanaşımı süresine ilişkin esaslar, sigortacının açacağı rücu davasında da

uygulanmaya devam eder. Zamanaşımının başlangıcı ve zamanaşımı süresi konusunda aynı esaslar geçerli olacaktır. Hukuki sebebi sözleşme olan rücu davalarında TBK.m.146 hükmü uygulama alanı bulacaktır. TBK.m.146 uyarınca sözleşmeden kaynaklanmakta olan davalar 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır. Bu kapsamda halefiyete dayalı rücu davalarında sigortacı, sigortalının haklarına halep olması dolayısıyla sigortacı yönünden de zamanaşımı süresi 10 yıl olarak kabul edilecektir.

Halefiyete dayanan sigortacının rücu davasında sigortacının zarar sorumlusuna yönelteceği tazminat bedeline ilişkin uygulanacak faiz konusunda Türk Ticaret Kanunu'nda bir düzenleme bulunmamaktadır. Talep edilebilecek faiz, sözleşmeye dayalı olarak istendiği için temerrüt faizi olduğu kabul edilmelidir. Yargıtay'a göre, sigortacı tarafından sigortalının zararının tazmin edildiği tarihte faiz işlemeye başlamalıdır. İhtar çekilmesine ilişkin olarak ikili bir ayırım yapılabilir. Nitekim, rücu davasında davalı zarar sorumlusu ise, ihtar gerek yoktur, ancak davalı zarar sorumlusunun sorumluluk sigortacısı ise ihtar ile birlikte faiz işlemeye başlar.

Sigortacının halefiyete dayalı rücu davasında kanun yolları ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri konusunda öğretide tartışmalı husular bulunmaktadır. Taraflar ilk derece mahkemesince verilmiş olan nihai karar veyahut ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerine yönelik kararlar bakımından istinaf kanun yoluna başvurabilirler. Nitekim, rücu davaları malvarlığına ilişkin davalar arasında olmasından mütevellit ancak kanun koyucu tarafından belirlenmiş olan miktar ve değeri aşan uyuşmazlıklar bakımından istinaf başvuru hakkı söz konusu olmaktadır.

İlk derece mahkemesince görülen davanın tarafları, ilk derece mahkemesince verilmiş olan kararın usul ve esas yönünden hukuka aykırı olduğundan bahisle istinaf yoluna başvurabilecektir. Davaya ferî müdahil olan kişiler, ancak davaya katılan taraf ile istinaf yoluna başvurabilecektir. Nitekim asli müdahil, davanın tarafı sıfatını haiz olduğundan istinaf yoluna gidebilecektir.

Sigorta hukuku bakımından halefiyete dayalı olarak açılan rücu davalarında taraflar hukuki yararları bulunduğu takdirde istinaf mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı temyiz kanun yoluna başvurabilecektir. Sigorta hukuku bakımından halefiyete dayalı rücu davalarında da taraflar, karara karşı yürürlükteki hukuka aykırı bulunduğu gerekçesiyle kanun yararına temyiz yoluna başvurabilecektir. Bu şekilde

tarafların hukuka aykırılık iddiaları incelenebilir ve hukuka uygun bir şekilde genel hukuk düzenine uygunluğu denetlenebilir. Ayrıca halefiyete dayalı rücu davalarının tarafları veyahut HMK.m.377’de sayılan kişiler tarafından kanunda sınırlı olarak sayılan sebeplerin varlığı halinde yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilecektir.

Rücu davaları bakımından taraflar, önceden aralarında yapılacak olan tahkim anlaşması veyahut sigorta poliçesine konulacak olan tahkim şartı ile uyuşmazlıkların çözümünde tahkim uygulanacağı şartını kabul ederler. Tahkim anlaşması ile taraflar, aralarındaki uyuşmazlık bakımından uygulanacak tahkim kural ve prosedürlerini belirleyebilirler. İş bu davalar için, tahkim heyeti uygulamada genellikle taraflar tarafından seçilen bağımsız ve tarafsız tahkim heyeti tarafından yürütülmektedir. Tahkim heyeti tarafların iddialarını dinleyerek, olaya ilişkin yapmış olduğu değerlendirme neticesinde nihai bir karar vermektedir.

Sigorta uyuşmazlıkları bakımından sigortacının halefiyete dayanarak açmış olduğu rücu davalarının, dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığı hususu doktrinde tartışmalıdır. Bizim de katıldığımız baskın görüşe göre, dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığı hususunun sigortacının halef olarak açacağı davanın hukuki sebebine göre tayin edilmesi gerektiği yönündedir. Bu görüş doğrultusunda, davanın hukuki sebebi selef kabul edilen sigortalı ile zarar sorumlusu arasındaki hukuki ilişkiye göre belirlenmelidir. Hukuki sebep haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veyahut taraflar arasındaki sözleşmeye aykırılıktan ötürü ortaya çıkabilmektedir. Sigorta sözleşmesine dayanılarak sigortacının sigortalıdan yapmış olduğu ödemedi dolaylı haklarına halef olması sigortacıya yeni bir hak tanımayacak, ancak sigortalının mevcut hukuki sebep, hak ve taleplerine sahip olacaktır. Bu kapsamda, uyuşmazlığın niteliğinin tespiti ile selef ile zarar veren arasında yer alan uyuşmazlığın dava şartı arabuluculuğa tabi olup olmadığına göre belirlenmelidir. Bu doğrultudan hareketle, kanuni halefiyete dayalı ve konusunun bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerine ilişkin olduğu tüm uyuşmazlıklar bakımından mutlak bir ticari dava olduğu kabul edilerek zorunlu arabuluculuğa tabi olduğunun kabulü isabetli olmayacaktır. Sigortalı ile zarar veren arasında yer alan uyuşmazlık dolayısıyla dava şartı arabuluculuk söz konusu ise ancak bu durumda arabuluculuğa başvurma zorunluluğundan bahsedilebilecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, Serdar. "Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Ardılığı Konusunda Bazı Problemler ve Yeni Gelişmeler." *İstanbul Barosu Dergisi*, S.5, C.79 (2005):1539-1551.
- Acar, Tuna. *Türk ve Mukayeseli Medeni Yargılama Hukuku Açısından Ara Karar*. Ankara:Yetkin Yayınevi, 2022.
- Ağsakal, İbrahim. *Sigorta Sözleşmesinde Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğüne Aykırılık ve Sonuçları*. Ankara:Adalet Yayınevi, 2015.
- Akgün, Evrim. "Türk Hukuku ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Politikaları (PEICL) Çerçevesi Rizikonun Ağırlaşması ve Hafiflemesi." *Bahçeşehir ÜHFD.*, S.91-92, C.8 (2012):170 -197.
- Akgün, Evrim. *Ferdi Kaza Sigortası Sözleşmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017.
- Akil, Cenk. "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun Kapsamı.", *Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan C.1*, içinde, derleyen Yrd. Doç. Dr. Emel Hanağası ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa Göksu, 75-138. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2014.
- Akil, Cenk. *İstinaf Kavramı*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2010.
- Akil, Cenk ve Tülay Özer Özgül. *Şematik Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Akıntürk, Turgut. *Müteselsil Borçluluk*. Ankara:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını,1971.
- Akıntürk, Turgut ve Derya Ateş. *Borçlar Hukuku/Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*. İstanbul: Beta Basım Yayınevi, 2018.
- Akkan, Mine. "Arabuluculuk Mevzuatındaki Güncel Gelişmeler." *Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukukunun Güncel Sorunları II* içinde, derleyen Prof. Dr. Muhammet Özekes, 82-87. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2020.
- Pekcanitez, Hakan, Muhammet Özekes, Mine Akkan, ve Hülya Taş Korkmaz. *Medeni Usul Hukuku*, 3 cilt. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.

- Akkaya, Tolga. “Medeni Usul Hukukunda İradi Taraf Değişikliği (HMK.m.124).” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan. Özel Sayı C.16, (2014, 2015):897-941.*
- Aksoy, Sami. “Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukukunda Güncel Meseleler.” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu* içinde, derleyen Arş. Gör. İbrahim Bektaş, Arş. Gör. Yasin Barış Özelci, 324-331. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Alangoya, Yavuz, Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım. *Medenî Usul Hukuku Esasları*. İstanbul:Nadir Kitap Yayınevi, 2009.
- Alp, Nihat Seyhun. “5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Kapsamında Rücu Davaları.” doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, 2017.
- Antalya, Osman Gökhan. *Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5 cilt. İstanbul:Seçkin Yayınevi, 2019.
- Antalya, Osman Gökhan. “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 76 Düzenlemesi: “Geçici Ödeme”.” *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan*, 8. (2013):185-200.
- Arğılı, İslim. “Sigorta Hukukunda Halefiyet.” *İstanbul Barosu Dergisi*, S.4. C.87, (Temmuz 2013):80-92.
- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2020.
- Arseven, Haydar. *Sigorta Hukuku*. İstanbul:Beta Basım Yayınevi, 1991.
- Arslan, Aziz Serkan. “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları.” *TBB. Dergisi*, S.88, (2010):195-224.
- Arslan, Aziz Serkan. “6100 Sayılı HMK Madde 401 Hükmüne Göre Delil Tespitinde Görevli ve Yetkili Mahkeme.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.21, (2013):241-254. DergiPark,
- Arslan, Ramazan. “Dava ve Cevap Dilekçelerinin Hazırlanması ve Ön İnceleme.” *Bankacılar Dergisi*, No.80, (2012):67-82. Türkiye Bankalar Birliği, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/BANKACILIK_DERGI.pdf#page=67.

- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2020.
- Arslandoğan, Birce. *Medeni Yargılama Hukukunda Delil Tespiti*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2020.
- Aslan, Ali Çetin. *Medeni Usul Hukuku'nda Görev*. İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık, 2022.
- Aslanpınar, Tuğçe. “Avukatın Mesleki Sorumluluk Sigortası.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, S.62, C.16, (2017):910-934. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/28698/282966>, (ET.: 12.03.2024).
- Atabek, Reşat. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Duygu Matbaası, 1950.
- Atabek, Reşat. *Reasürans Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitü Yayını, 1974.
- Atalı, Murat. Hukuk Yargılamamızda Genel Mahkemeler, Görev Kavramı ve Görevsizlik Kararı”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Halil CİN'e Selçuk Üniversitesinde 10. Hizmet Yılı Armağanı, Özel Sayı, (1995):525-551. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/47498/599657>.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku*. Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023.
- Ayhan, Rıza, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku*. Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023.
- Aydın, İsmail. *Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk*. İstanbul:On İki Levha Yayıncılık, 2022.
- Aykutalp, Aslı. *İstinaf Yargılamasında Yapılamayacak Taraf Usul İşlemleri (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 357. Maddesi Bağlamında)*. İstanbul:Oniki Levha Yayınevi, 2021.

- Berberoğlu Yenipınar, Filiz. *Sigortada Rücuen Tazminat Davaları*. İstanbul:Seçkin Yayınevi, 2018.
- Bilge, Necip. “Kefilin Alacaklıya Halef Olmasından Doğan Bazı Meseleler.” *AÜHFD.*, S.1-2, C.11, (Mart-Nisan 1954):281-295.
- Bilgen, Mahmut. *Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku*. Ankara:Adalet Yayınevi, 2017.
- Bolayır, Nur. “Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri.” (yüksek lisans tezi, Galatasaray Üniversitesi, 2008, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tez-Detay.jsp?id=KVoGge-vAFRvi72> (ET.:14.03.2024)).
- Bozer, Ali. *Sigorta Hukuku*. Ankara:Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965.
- Bozer, Ali. *Sigorta Hukuku, Genel Hükümler-Bazı Sigorta Türleri*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2009.
- Bozer, Ali. Sigortacının Rücunda Zamanaşımı.” *Batider*, S.3, C.II (1962):470-498.
- Bozkurt, Tamer. *Sigorta Hukuku*. İstanbul:On İki Levha Yayınevi, 2019.
- Bozkurt, Tamer. *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*. Ankara:Yetkin Yayınevi, 2023.
- Börü, Levent. *Medeni Usul Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükümlülüğü*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2016.
- Börü, Levent. *Dava Konusunun Devri*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012.
- Börü, Levent. “Tahkim Sözleşmesinin Varlığı Durumunda Dava Şartı Arabuluculuk Hükümlerinin Uygulanıp Uygulanamayacağı Üzerine Değerlendirmeler (HUAK.m. 18/a,18).” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31.C., No.1, (2023):65-89. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/75714/1238105>, 69.
- Budak, Ali Cem ve Varol Karaaslan. *Medenî Usul Hukuku*. İstanbul: Yetkin Yayınevi, 2023.
- Bulut Yamaç, Tuğba. *Sigorta Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024.

- Buz, Vedat. "Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu." *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C.28, (2012):5-42.
- Can, Mertol. *Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı*. Ankara:Adalet Yayınevi, 2018.
- Caniklioğlu, Nurşen ve Serkan Bingöl. "İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarında Yargılamaya İlişkin İlkeler." *MÜ. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y.6, S.1, (Haziran 2020): 31-49.
- Cebe, Mehmet Sinan. *Mal Sigortaları Hukuku*. Ankara:Adalet Yayınevi, 2010.
- Congar, H. Cem. *Karayolu ile Uluslararası Eşya Taşımacılığında Sigorta Türleri, CMR Sigortası ve Rücu Hakkı*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022.
- Coşkun, Murat. *Sigorta Hukuku*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024.
- Coşkun Durmuş, Deniz Eylem. "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Rücu Hakkı." yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, 2019.
- Çeker, Mustafa. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku*. Adana:Karahan Kitabevi, 2019.
- Çeker, Mustafa. "Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası." *YÜHFD.*, S.2, C.VIII, (Prof. Dr. E. Erdal'a Armağan), (2011):410-434.
- Çeker, Mustafa. "Sigortacının Rücu Hakkı." *Özel Hukuk Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 29-30 Eylül 2005, Qafqaz Üniversitesi, Bakü-Azerbaycan içinde, 160-176.
- Damar, Cahit. *Sigortacının Kanuni Halefiyeti ve Rücu Hakkı*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022.
- Deniz, Uğur. *Sigortacının Sigorta Tazminatını Ödeme Borcu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Doğanay, İsmail. "Sigorta Tazminatında Kanuni Halefiyetin Şümulü." *BATİDER*, S.2, C.9, 1977.
- Doğrusöz Koşut, Hanife. "Ticari Uyuşmazlıklarda Zorunlu Arabuluculuk Sisteminin Sigorta Hukukundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklara Uygulanması ve Sigortacılık Tahkimi ile Karşılaştırması.", *Sermaye Şirketleri Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu (Tebliğler - Tartışmalar) 19 Haziran 2019*

içinde, derleyen Prof. Dr. Murat Alışkan , Ar. Gör. Bilge Utkan Mersin , Ar. Gör. Dr. Sinan Sarıkaya, 9-51. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2020.

Dursun, Günay Deniz. “Sigorta Şirketlerinde Rücuen Tazminat İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi.” *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, S.50, C.13, (Temmuz 2018):173-186.

Eldeleklioğlu, İrem Aral. “Yangın Sigortalarında Yapı Malikine Rücu.” *MÜHFHAD.*, S.3, C.22, (Aralık 2016):981-1019.

Eldeleklioğlu, İrem Aral. *Şematik Sigorta Hukuku*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2024.

Eldeleklioğlu, İrem Aral. *Tarafların Yükümlülükleri, Sigorta Davaları*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2022.

Erbaş Açikel, Aslıhan. “Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlaline İlişkin Türk Ticaret Kanunu Hükümlerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’nda ve Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku Prensipleri’nde Yer Alan Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi.” *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 79 (3), (2021):881-928.

Ercan Özler, Meltem. *Medeni Usul Hukukunda Dava Konusu*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2019.

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara:Beta Yayınevi, 2018.

Erişir, Evrim. *Geçici Hukuki Korumanın Temelleri ve İhtiyati Tedbir Türleri*. İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık, 2013.

Eroğlu, Orhan. *İslah*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.

Franko, Nisim. “Yargıtay Kararları Açısından Zararı Ödeyen Sigortacının Üçüncü Şahsa Karşı Rücu Hakkı.” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde, 55-59. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü,1988.

Gökcan, Hasan Tahsin. *Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2018.

Görgün, L. Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023.

- Görgün, L. Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoğlu, *İcra ve İflas Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2022.
- Gülhan, Melisa. “Sigorta Alacaklarında Zamanaşımı.” *Ankara Barosu D.*, 81, C.1, (2023):345-364. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abd/issue/74255/1249966>, (ET.:13.04.2024).
- Günay, M. Barış. *Sigorta Hukuku*. Ankara:Seçkin Yayınevi, 2019.
- Günay, Erhan. “Usul Hukukunda “İhtiyati Tedbir.” *Terazi Hukuk Dergisi*, 13, 148, (2018):109-115.
- Günay, Yavuz Selim. *Anonim Şirketlerin Temsili*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Hatemi, Hüseyin ve K. Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*. İstanbul:Vedat Kitapçılık, 2015.
- Helmis, James. *Deniz Sigortaları*. İstanbul:Çituri Biraderler Basımevi, 1955.
- Hızır, Serdar. “Türk Ticaret Kanunu'nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Hükümlerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, No.86, (2010):268-312. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-86-584>.
- Hirsch, Ernst. *Ticaret Hukuku Dersleri*. İstanbul:İstanbul Üniversitesi, 1948.
- Işık, Serpil. “Davada İhbar ve Rücu Davalarına Etkisi.” yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014.
- Işık, Melih. “Türk Ticaret Kanunu m.1481/2 Hükümünün Medeni Usul Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi.” *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.1, C.9, (Haziran 2019):195-245.
- Işık, Melih. “Medenî Yargılama Hukukunda Davanın Konusuz Kalması.” doktora tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2024.
- Kabukçuoğlu Özer, F. Dilek. *Mukayeseli Hukukta ve Uygulamada Hayat Sigortası*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2014.
- Kale, Serdar. “Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti.” doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2009.

- Kaner, İnci Deniz. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2017.
- Kaplan, Onur ve Işıklar Güneş Karol. “İdari Yargılama Hukuku Yönünden Özel Sigorta Sözleşmelerinde Sigortacının Sigortalıya Halefiyeti Meselesi.” *GSÜHFD.*, No.2 (2020): 923-963.
- Karasu, Rauf. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi.” *İÜHFD*. Özel Sayı, C.2 (2015): 683-706.
- Karayazgan, Ahmet. “Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları, Sigorta Davaları. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Karlı, Abdurrahim. *Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları*. İstanbul: Ofset Matbaası, 1994.
- Kaya, Cemil. “Rücu Tazminat İstemiyle Açılan Davalarda Görevli Yargı Yerinin Belirlenmesi Konusunda Uyuşmazlık Mahkemesi Uygulaması.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.70, S.1 (2012): 115-122.
- Kaya, Feridun ve Mehmet Kâhya. *Sigorta ve Sigortacılık*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2017.
- Kayıhan, Şaban. “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, S.3, C.22, (2016):1595-1624.
- Kayıhan, Şaban ve Atakan Âdem Selanik. *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2024.
- Kayıhan, Şaban ve Özcan Günergök. *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2020.
- Kender, Rayegân. *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017.
- Kender, Rayegân. “Sigorta Tazminatını Ödeyen Sigortacının Sigortalısının Yerine Geçmesi Meselesi.” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, VIII, Bildiriler-Tartışmalar, 26-27 Nisan 1991* içinde, derleyen Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 173-194. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1991.

- Kender, Rayegân. “Sigorta Sözleşmesinin Tanımı ve Kurulması (TTK Tasarısı Hükümlerinin Değerlendirilmesi İle).” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD) Armağan Özel Sayısı (Doç. Dr. Mehmet SOMER’in Anısına Armağan)*, (2006):517-528.
- Kender, Rayegân. “Sigorta Mukavelesinin Akdedilmesi ve Şartları.” *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, I, Bildiriler-Tartışmalar, 6-7 Ocak 1984, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, Ankara (1984):41-57.
- Keskin, Fikri Tunç. *Uygulamada Sigorta Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017.
- Kılıçoğlu, Ahmet Mithat. “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.1, C.31, (Ocak 1974):395-446.
- Kılıçoğlu, Ahmet Mithat. (Kısaca: Kanuni Halefiyet) *Türk Borçlar Hukukunda Kanuni Halefiyet*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1979.
- Kızılsümer, Bahar. *Sigortacının Kanuni Halefiyetinin Şartları ve Sınırları*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2019.
- Kimball, Spencer L. "The Purpose of Insurance Regulation: A Preliminary Inquiry in the Theory of Insurance Law." *Minnesota Law Review*, Vol.45, No.4, (1960-1961):471-524. HeinOnline, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/mnlr45&i=489>, (ET.:15.04.2024).
- Koenig, Willy. *Sigortalar Hukuku*. Çeviren Ekrem Edgü. Ankara: Balkanoğlu Matbaacılık, 1954.
- Kubilay, Huriye. *Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku*. İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 2003.
- Koçyiğit, İlker. *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk, Sigorta Davaları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Koçyiğit, İlker ve Alper Bulur. *Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*. Ankara: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, 2019.
- Korkmaz, Ekin. “Bir Kanunî Rücu Aracı Olarak Halefiyetin Türk Borçlar Hukuku ve İsviçre Borçlar Hukukunda Geçerli Olan Rücu Sistemlerindeki Yeri.” *Hacettepe HFD*, 11(1), (2021):441-515.

- Korkmaz, Ekin. *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Korkmaz, Hülya Taş. *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi*. İstanbul: Oniki Levha Yayınevi, 2021.
- Kulaksız, Cengiz. *Die Teilklage Im Deutschen Und Türkischen Zivilprozessrecht*. Frankfurt am Main: 2004.
- Kuru, Baki. “Görevsizlik ve Yetkisizlik Kararları Üzerine Yapılacak Muameleler.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 24.C., No.1, (1967): DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42775/516558>.
- Kuru, Baki. *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Legal Yayınevi, 2018.
- Kuru, Baki. *Hukuk Muhakemeleri Usulü*. 6. Cilt. İstanbul: Demir Yayıncılık, 2001.
- Kuru, Baki ve Burak Aydın. *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2023.
- Küçük, Damla. “Borçluya Halefiyet.” *Maltepe ÜHFD.*, S.1, (2015):55-90.
- Melikşah, Yasin. “Sigortacının Kanuni Halefiyeti Müessesinin İdarenin Sorumluluğu Alanında Uygulanması.” *İÜHFMD.*, S.1, C.71, (2013):1229-1242.
- Memiş, Tekin. *Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2016.
- Misili, Sinan. “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası.” *TBB Dergisi*, S.133, (2017):577-648.
- Muşul, Timuçin. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012.
- Nomer, Halûk N. “Halefiyet İle Rücu Hakkı Arasındaki İlişki, Özellikle Sosyal Sigortalar İle Özel Sigortaların Rücû Hakları Bakımından Halefiyetin Rolü.” *İHFMD.*, S.3, C.LV (1997):243-260
- Oğuzman, M. Kemal ve Turgut Öz. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.
- Omağ, Merih Kemal. *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti*. İstanbul: Legal Kitabevi, 2011.

- Omağ, Merih Kemal. “Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı.” *Prof. Dr. Ergun Önen’e Armağan, MÜHFD.*, Özel Sayı (2003):253-262.
- Omağ, Merih Kemal. “Sigortacının Kanuni Halefiyete Dayanan Rücu Hakkının İhlalinden Ötürü Sigortalının Sorumluluğunu Tesis Eden Bir Yargıtay Kararı Üzerine.” *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.1, S.1, (1984):483-492
- Omağ, Merih Kemal. “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı”nın Sigorta Hukukuna İlişkin 6. Kitabının Genel Hükümler ile Zarar Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Özet Değerlendirilmesi.” *SHD.*, Özel Sayı 1, (TTK Taslağı), (2005).
- Orbay Ortaç, Nurdan. “Sigortacının Halefiyet Hakkına Dayalı Tazminat Davasından Önce Arabuluculuk Yoluna Başvurunun Dava Şartı Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler.” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27.C., No.1 (2023):151-171. DergiPark, https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahb_vuhfd/issue/75794/1178970 (ET.:12.04.2024).
- Öge, Hande ve Mehmet Çağrı Bağatur. *Sorularla Sigorta Tahkim*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017.
- Ölmez, Fatih. “İşveren Sorumluluk Sigortası.” *MÜHFAD.*, C.22, S.3 (Aralık 2016):2131-2149.
- Ölmez, Fatih. “Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü.” yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi 2013.
- Özbek, Mustafa Serdar. “Arabuluculuk Asgarî Ücret Tarifesinin Tahlili.” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20.C., No.1 (2014):1119-1156. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/44298/607131>.
- Özbay, İbrahim. “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri.” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No.3 (2006):459-475. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63546/962385>.
- Özbay, İbrahim. “6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre İstinaftan Sonraki Temyiz Sistemimizde Temyiz Edilebilen ve Edilemeyen Kararlar.”

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 69.C., No.1 (2011):411-438.
DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhfm/issue/9185/115035>.

Özby, İbrahim. “Yargıtay’ın Son Kararları Işığında Hakem Kararlarına Karşı Açılacak İptal Davasına İlişkin HMKm.439 Hükümünün Zaman Bakımından Uygulanması.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16.C., No. Özel Sayı (2014):779-811. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588486>.

Özby, İbrahim ve İbrahim Ercan. “Medeni Usul Hukukunda Kanun Yollarından Feragat.” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No.3 (2006): 433-458. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ebyuhfd/issue/63546/962384>.

Özbudak, Coşkun. “İhtiyati Tedbire İlişkin Kararlar Tek Başına Temyiz Edilebilir mi?.” *Terazi Hukuk Dergisi*, 9, 92 (2014): 90-95.

Özçelik, Volkan. *Türk Medeni Usul Hukukunda Taraflarca Getirilme İlkesi*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2020.

Özdamar, Mahmut ve Burak Doğan. *Temel Hukuk Dizisi Sigorta Hukuku (THD)*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.

Özdamar, Mehmet. “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi.” *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17.C., No.2 (2013):831-856. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48109/608393>,

Özdemir, Semih Sırrı. “Zarar Sigortalarında ‘Lütuf Ödemesi ’(ex Gratia) Kavramı ve Halefiyet İlişkisi ile Reasürans Sözleşmeleri Açısından Başlıca Hukuki Sonuçları.” *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31, 3 (2023): 1431-1464. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/79917/1320803>.

Özgen, Mustafa. “Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim.” yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2022. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=V0pCK5akIbnuXneSDqgkA&no=y0psjw-7-W_MPEVrVxFlaw.

Öztan, Fırat. *Sigorta Akdinin İnikadında İhbar Mükellefiyeti*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuk Araştırma Enstitüsü, 1965.

- Öztürk, Seyid Hasan. *Kara Taşıtları Kasko Sigortası, Sigorta Davaları*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2022.
- Öztürk, Emrah. *Medeni Usul Hukukunda İlk İtirazlar*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2014.
- Pekcanitez, Hakan. *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku*. 2. Cilt, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017.
- Pekcanitez, Hakan. *Belirsiz Alacak Davası (HMK m.107)*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011.
- Pekcanitez, Hakan. "Fer'i Müdahalenin Etkisi." *Prof. Dr. Ejder Yılmaz'a Armağan*, C.2 (Ankara 2014):1629-1655.
- Pekcanitez, Hakan. "Tahkimde İddia veya Savunmanın Genişletilmesi veya Değiştirilmesi." *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (2022): 1633-1653. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi, https://dosya.gsu.edu.tr/Sayfalar/2023/1/gsuhfd_c21_2_aralik2022_dergi452.pdf#page=425.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: Yetkin Yayınevi, 2023.
- Postacıoğlu, İlhan ve Sümer Altay. *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2020.
- Rodoslu, Emine Koçano. "Rücu Alacağı." yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, 2015. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=uSwM0Uj5mdO1B4L0kHgDpA&no=RWy0It-8PA40yI6myFnFHQ>.
- Ruhi, Ahmet Cemal. *Adli Yargıda İstinaf ve Temyiz*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2016.
- Ruhi, Ahmet Cemal. *Uygulamacılar için 25 Soruda Tahkim Rehberi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Saçar, Ömer Faruk. "İhtiyari Dava Arkadaşlığı." doktora tezi, Marmara Üniversitesi, 2021.
- Sarihan, Banu Bilge. "Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması." *Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4, 2 (2022): 415-440.

- Sayhan, İsmet. *Sigorta Sözleşmesinin Konusu*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2001.
- Serozan, Rona, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler-İfa İfa Engelleri ve Haksız Zenginleşme. 3 cilt*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2014.
- Sezen, Muhammed Yakup. "Sigorta Hukukunda Halefiyet İlkesi." yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Simil, Cemil. *Belirsiz Alacak Davası*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- Sopacı Öztuna, Birgül. "Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi." *BATİDER*, C.28, S.3 (2012):117-152.
- Sopacı Öztuna, Birgül. "Sigorta Konusu Menfaatin Yokluğunun ve Menfaat Sahibi Değişikliğinin Sözleşmeye Etkisi." *Sigorta Hukuku Sempozyumları, Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa* içinde, derleyen Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, 107-136. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2018.
- Sümer, Haluk Hadi. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Sümer, Haluk Hadi. *Hukuka Giriş*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2023.
- Şeker Öğüz, Zehra. "Sorumluluk Sigortalarında Zamanaşımı." *Sigorta Hukuku Sempozyumları*, (2018):137-153.
- Şeker Öğüz, Zehra ve Aslıhan Sevinç Kuyucu. *Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda Sigorta Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2011.
- Şener, Oruç Hami. *Ticari Uyuşmazlıklarda Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı ve Yetki Sözleşmesi*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2021.
- Şenocak, Kemal. "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği." *AÜHFD.*, 58, 1 (2009)189-229.
- Şenocak, Kemal. *Çifte Sigorta*. Ankara: Turhan Yayınevi, 2002.
- Tanrıver, Süha. *Medeni Usul Hukuku*. 2 cilt. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2024.

- Tanrıver, Süha. “Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 147 (2020):111-142. Türkiye Barolar Birliği, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2020-147-1904>.
- Tanrıver, Süha. “Hukuk Muhakemeleri Kanunu Bağlamında Akdedilen Yetki Sözleşmeleri Üzerine Bazı Düşünceler.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16, Özel Sayı (2014): 459-468. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588473>.
- Tanrıver, Süha. “Sulh Hukuk – Asliye Hukuk Mahkemesi Ayırımının Anlam ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 105 (2013): 35-50. Türkiye Barolar Birliği, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-105-1256>.
- Taş Korkmaz, Hülya. *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku, C.II*, 3 cilt. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2017.
- Taşdemir, Oğuzhan. *Sigorta Hukukunda Halefiyet ve Rücu*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Taşpınar, Sema. *Medeni Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2001.
- Tekinay, Selahattin Sulhi, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.
- Toğrul, Emel Şeyda Elgün. *Medeni Usul Hukukunda Dava Ehliyeti*. Ankara; Yetkin Yayınevi, 2021.
- Tohumcu, Gözde. “Mal Sigortalarında Sigortacının Yasal Halefiyeti.” *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7, 14 (2021): 85-106.
- Topuz, Gökçen. *Tüketici Mahkemeleri*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2018.
- Tulukcu, N. Binnur. *İş Güvencesi-İşe İade*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017.
- Tunç Yücel, Müjgan. *HMK Uyarınca Tahkimde İhtiyati Tedbir ve Delil Tespiti*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.
- Tutumlu, Mehmet Akif. *Kuram ve Uygulama Işığında Medenî Usul Hukukunda İslah*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2024.

- Tutumlu, Mehmet Akif. *Türk Borçlar Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Zamanaşımı ve Zamanaşımı Def'i*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2024.
- Ulaş, Işıl. *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2012.
- Ulaş, Işıl. *Uygulamalı Can Sigortası Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002.
- Ulaş, Işıl. *Sigortacılıkta Tahkim Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.
- Uluğ, İlknur. "Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları" *SHD.*, Özel Sayı 1, (2005):197-214.
- Uluğ Cicim, İlknur. "Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)." *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3, 2 (2013): 11-23.
- Umar, Bilge. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011.
- Umar, Bilge ve Ejder Yılmaz. *İsbat Yükü*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1980.
- Uzun, Erman. "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Katılma Yolu İle İstinaf." *İstanbul Barosu Dergisi*, 94, 5 (2020): 234-239. İstanbul Barosu Dergisi, <https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/doc/ibd20205.pdf#page=235>.
- Ünan, Samim. "Deniz Yoluyla Yapılan Taşımalarda Yük Zararını Ödeyen Sigortacının Taşıyana Karşı Açtığı Halefiyete Dayanan Rücu Davasına İlişkin Bazı Sorunlar." *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VIII, Bildiriler-Tartışmalar, 26-27 Nisan 1991, Bankacılık ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, (1991)*.
- Ünan, Samim. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Altıncı Kitap, Sigorta Hukuku, C.4, Yargıtay Kararları. 4 cilt*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2019.
- Ünan, Samim. "2013 Tarihli Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un Sigortaya Etkileri." *Türk-Alman Anonim Şirketler ve Sermaye Piyasası Hukukunda ve Sigorta Hukuku 'nda Güncel Gelişmeler Sempozyumları*, (19-20 Haziran 2014).
- Ünan, A. Samim ve Kerim Atamer. *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL) Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHI). İngilizce Metin ve Türkçe Çeviri*. İstanbul: Sigorta Hukuku Türk Derneği, 2011.

- Üstündağ, Saim. *İddia ve Müdafaa'nın Değiştirilmesi Yasası*. İstanbul, Cezaevi Matbaası, 1967.
- Üstündağ, Saim. *İflas Hukuku*. İstanbul, Sena Ofset, 2007.
- Üstündağ, Saim. *Medeni Yargılama Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 2000.
- Yağbasan, Hicabi. "Medeni Usul Hukuku Kuralları Çerçevesinde Tüketici Hakem Heyetlerinde Ortaya Çıkan Bazı Usuli Sorunlar." *Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2, 1 (2019): 73-125. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suamyod/issue/48689/561160>.
- Yağmur, Setenay. "Sigorta Şirketleri Açısından Ticari Davalarda Zorunlu Arabuluculuk Uygulaması." *Bilkent Üniversitesi Genç Hukukçu Araştırmacılar Sempozyumu 2019* (2020):655-659.
- Yalçinkaya, Aslıhan. "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Kapsamında Sigortacının, Sigorta Ettirene Rücu Hakkı." yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2019.
- Yazıcı Yanık, Merve. "Sigorta Hukukundaki Kanuni Halefiyet Kavramı ve Hükümlerinin Değerlendirilmesi." yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, 2019.
- Yazıcıoğlu, Emine. "TTK'nın Mal Sigortalarında Sigortacının Halefiyetine İlişkin Düzenlemesi Hakkında." *İKÜHFD*, C.16, S.2, Özel Sayı, Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, C.III (2017):331-363.
- Yazıcıoğlu, Emine. "Mal Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Bazı Hususlar.", *Sigorta Hukuku Sempozyumları, Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017, İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu, 2-3 Şubat 2018, Bursa içinde, derleyen Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2018.*
- Yazıcıoğlu, Emine. "Sorumluluk Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti." *Sigorta Hukuku Sempozyumları, Sorumluluk Sigortaları Sempozyumu 1-2 Aralık 2017 İstanbul, Sigorta Hukukunda Güncel Sorunlar Sempozyumu 2-3 Şubat 2018 Bursa, içinde, derleyen Samim Ünan, Emine Yazıcıoğlu, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2018.*

- Yazıcıoğlu, Emine ve Zehra Şeker Öğüz. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Yener, İrem Merve. *Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.
- Yeşilova Aras, Ecehan. “Kredi (Ticari Alacak) Sigortasında Sigortacının Kanuni Halefiyeti İçin TTK m.1472 Elverişli Midir?.” *İÜHF.M.*, 71, 1 (2013): 1449-1458.
- Yetiş Şamlı, Kübra. “Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi.” *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi*, 16, 2-2 (2017): 829-849.
- Yıldırım, Mehmet Kamil. *Medeni Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Kazancı Yayınevi, 1990.
- Yılmaz, Ejder. “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Mahkemelerin Geleneksel İşlevini Yitirmesi.” *İnsan İnşaat Sanayi Dergisi*, 174 (2020): 48-53.
- Yılmaz, Ejder. *Medeni Yargılama Hukukunda Islah*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021.
- Yılmaz, Ejder. “Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Dava Çeşitleri.” *Bankacılar Dergisi*, 80 (2012): 83-108. Türkiye Bankalar Birliği, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/BANKACILIK_DERGI.pdf#page=85.
- Yılmaz, Ejder. “Tahkimde İtirazın İptali Davası ve Tahkime Elverişlilik Kuralı.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi*, 16, Özel Sayı (2014): 531-554. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46919/588478>.
- Yılmaz, Ejder. “Usul Ekonomisi.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi*, 57, 1 (2008): 243-274. DergiPark, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42946/519788>.
- Yılmaz, Zekeriya. *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Yılmaz, Berna. “Sigorta Hukukunda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları.” yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2023. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=rt3Ov038jkt36MaL5oJAA&no=jqiNZywO9W7UTFkRtQyAJQ>.

Yolçiyev, Mübariz. “Türk Hukukuyla Mukayeseli Olarak Azerbaycan Hukukunda Sigortacının Rücu Hakkı.” doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, 2008.

Yorulmaz, Çiğdem. *Sendika Genel Kurulunun Yargısal Denetimi*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2024.

Zevkliler, Aydın ve Çağlar Özel. *Tüketicinin Korunması Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016.

Elektronik Kaynaklar

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/>

<https://www.lexpera.com.tr/>

<https://legalbank.net/>

<https://www.jurix.com.tr/>

<https://www.turcademy.com/>

<https://beck-online.beck.de/>

TURNİTİN RAPORU

Sena Tulukcu

ORJİNALLIK RAPORU

% **14**

BENZERLİK ENDEKSİ

% **10**

İNTERNET KAYNAKLARI

% **12**

YAYINLAR

% **7**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

dergipark.org.tr

İnternet Kaynağı

% **2**

2

www.ozsoyhukuk.com.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

3

acikbilim.yok.gov.tr

İnternet Kaynağı

% **1**

4

Submitted to Selçuk Üniversitesi

Öğrenci Ödevi

% **1**

5

Anık, Elif. "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortacısının Bedensel Zararları Tazmin Borcu", Bursa Uludag University (Turkey), 2022

Yayın

% **1**

6

Ercevahir, Mine. "Medenî usûl hukukunda usûlî müktesep hak", Bursa Uludag University (Turkey), 2024

Yayın

% **1**

7

Submitted to (school name not available)

Öğrenci Ödevi

<% **1**

8	Görgülü, Fatma. "Zarar Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023 Yayın	<% 1
9	auzefkitap.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
10	eskisehirhukuk.ogu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
11	openaccess.bilgi.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
12	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	<% 1
13	Pala, Melike. "İdari Yargılama Hukukunda İsrar Kararı", Bursa Uludag University (Turkey), 2023 Yayın	<% 1
14	yenisehir.fandom.com İnternet Kaynağı	<% 1
15	libratez.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
16	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	<% 1
17	ets.anadolu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

- 18 Aslan, Ali Çetin. "Medenî Usûl Hukukunda Görev", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 19 İlik, Beyza. "Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası", Bursa Uludag University (Turkey), 2023
Yayın <% 1
-
- 20 Sezen, Muhammet Yakup. "Sigorta Hukuku'nda Halefiyet İlkesi.", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021
Yayın <% 1
-
- 21 cdn.istanbul.edu.tr
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 22 www.edb.adalet.gov.tr
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 23 Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK)
Öğrenci Ödevi <% 1
-
- 24 acikerisim.karatay.edu.tr:8080
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 25 kutuphane.ankarabaros.org.tr
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 26 Demirbilek, Iskender. "Avrupa Birliği Sigorta sektörü Ve türk Sigorta Sektörünün Sorumluluk Sigortaları Acısından İncelenmesi" <% 1

Ve Karsilastirmali Analizi", Marmara
Universitesi (Turkey), 2021

Yayın

27 Balkan, Arda. "Avrupa Birliği ve Türk
Hukukunda Sigorta Sözleşmesinden Doğan
Uyuşmazlıklarda Mahkemelerin Milletlerarası
Yetkisi", Dokuz Eylul Universitesi (Turkey),
2024

Yayın

28 www.lexpera.com.tr <% 1
İnternet Kaynağı

29 Submitted to Istanbul Medeniyet Āniversitesi <% 1
Öğrenci Ödevi

30 Arslan, Şule. "Milletlerarası Özel Hukuk
Bakımından Yönetim Sözleşmesi", Marmara
Universitesi (Turkey), 2024 <% 1

Yayın

31 Yeşilmen, Ebru. "İş Hukukunda İşverenlerin
Asıl İşveren Alt İşveren İlişkisinden
Kaynaklanan Müteselsil Sorumluluğu",
Marmara Universitesi (Turkey), 2024 <% 1

Yayın

32 Koca, Ömerhan. "Roma Usul Hukuku'nda Litis
Contestatio ve Türk Medeni Usul
Hukuku'ndaki ön İnceleme Aşamasına
Etkileri", Ankara Universitesi (Turkey), 2024 <% 1

Yayın

- 33 acikerisim.ybu.edu.tr:8080 <% 1
İnternet Kaynağı
-
- 34 KAYIHAN, Şaban. "ZARAR SİGORTALARINDA SİGORTACININ HALEFİYETİ", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016. <% 1
Yayın
-
- 35 Submitted to Kirikkale University <% 1
Öğrenci Ödevi
-
- 36 Submitted to Anadolu University <% 1
Öğrenci Ödevi
-
- 37 KOCA ÇÖRTOĞLU, Sema. "TÜRK VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA YER ALAN DÜZENLEMELER UYARINCA HALEFİYETE UYGULANACAK HUKUK", Gazi Üniversitesi, 2015. <% 1
Yayın
-
- 38 Submitted to Yeditepe University <% 1
Öğrenci Ödevi
-
- 39 Aydın, İsmail. "Ticari Davalarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın
-
- 40 Keskin, Eren. "Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Hukuki Uyuşmazlıklarda Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası", Bursa Uludag University (Turkey), 2023 <% 1
Yayın

41	Submitted to Istanbul University Öğrenci Ödevi	<% 1
42	Kovancı, Nuray. "5510 Sayılı Kanuna Göre Sosyal Güvenlik Kurumunun Üçüncü Kişilere Rücuu", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023 Yayın	<% 1
43	Barut, Fatma Nur Tekçe. "Medeni Usul Hukukunda Terditli Talep Yığılması", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023 Yayın	<% 1
44	Korkmaz, Ekin. "Türk borçlar Hukukunda Halefiyet", Bilkent Üniversitesi (Turkey) Yayın	<% 1
45	Batar, Vildan Nuran. "Sigorta tahkimde ispat sorunları", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	<% 1
46	Gultekin, Fatih. "5521 sayılı is mahkemeleri kanunu ve 6100 sayılı hukuk mahkemeleri kanunu bağlamında is yargisi", Bursa Uludağ University (Turkey), 2021 Yayın	<% 1
47	auhf.wordpress.com İnternet Kaynağı	<% 1
48	tbbdergisi.barobirlik.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1

49 Buyuksisli, Ahmet. "Karsiliksiz ceke baglanan sonuclar", Marmara Universitesi (Turkey), 2020
Yayın

<% 1

50 Submitted to 58450
Öğrenci Ödevi

<% 1

51 Submitted to Marmara University
Öğrenci Ödevi

<% 1

52 Submitted to TechKnowledge Turkey
Öğrenci Ödevi

<% 1

53 Öcal, İrem Banu Başer. "Türk iş Hukukunda Adil Yargılanma Hakkının Bir Unsuru Olarak Mahkemeye Erişim Hakkı", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın

<% 1

54 Submitted to Özyegin Üniversitesi
Öğrenci Ödevi

<% 1

55 Uçkan, Mertkan. "Satış sözleşmesinde satıcının Zapttan sorumluluğu", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın

<% 1

56 Güleç, Şafak. "Medeni yargılama Hukukunda Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın

<% 1

57 mimhukuk.com.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

58

doaj.org

İnternet Kaynağı

<% 1

59

Albuz, Nilüfer. "Marka hukukunda geçici hukuki korumalar", Dokuz Eylul Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

<% 1

60

Acar, Tuna. "Türk ve Mukayeseli Medenî Yargılama Hukuku Açısından Ara Karar", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022

Yayın

<% 1

61

docplayer.biz.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

62

dspace.ankara.edu.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

63

www.barobirlik.org.tr

İnternet Kaynağı

<% 1

64

KONURALP, Cengiz Serhat. "6100 SAYILI HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNU'NA GÖRE İHTİYATİ TEDBİRLER", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2013.

Yayın

<% 1

65

app.e-uyar.com

İnternet Kaynağı

<% 1

- 66 Arap, Erdal. "Hizmet Tespiti Davaları", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın
-
- 67 Ünlü, Merve Gizem. "İşveren Sorumluluk Sigortasında Riziko ve Teminatın Kapsamı", Bursa Uludag University (Turkey), 2023 <% 1
Yayın
-
- 68 Submitted to Atatürk University <% 1
Öğrenci Ödevi
-
- 69 Altunsoy, Gülden. "Milletlerarası Ticari Tahkimde İddia ve Savunmaların Sürülmesi, Genişletilmesi ve Değiştirilmesi", Bilkent Üniversitesi (Turkey), 2023 <% 1
Yayın
-
- 70 Çetinkaya, Elif Duygu. "Hukuk ve Ceza Mahkemesi Kararlarının Birbirine Etkisi ve İdari Makamları Bağlayıcılığı", Bursa Uludag University (Turkey), 2023 <% 1
Yayın
-
- 71 ASLAN, Kudret, ASLAN, Leyla Akyol and KİRAZ, Taylan Özgür. "KOŞULLARI OLUŞMADAN AÇILAN BELİRSİZ ALACAK DAVASINDA MAHKEMECE VERİLECEK KARAR", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. <% 1
Yayın
-
- 72 Duzgun, Gulsah. "İs Hukukunda Gecici ödeme.", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021 <% 1

-
- 73 KONCA KURT, Nesibe. "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre asliye ticaret mahkemeleri", Türkiye Adalet Akademisi, 2013. <% 1
Yayın
-
- 74 Özkan, Aktan. "Kasko Sigortası Sözleşmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın
-
- 75 Taşkan, Yusuf. "Türk Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Arabuluculuk-Tahkim (MED-ARB) Usulünün Değerlendirilmesi", Bursa Uludag University (Turkey), 2024 <% 1
Yayın
-
- 76 hukukdershanesi.com <% 1
İnternet Kaynağı
-
- 77 Çİngil, Seher. "Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde yüklenicinin temerrüdü nedeniyle arsa sahibinin sözleşmeden dönmesi halinde üçüncü kişinin hukuki durumu", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın
-
- 78 Algan, Doğukan. "Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararının Yürütmesinin (Tedbiren) geri Bırakılması (TTK M. 449)", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın
-

79	Submitted to Kocaeli Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1
80	ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem. "YANGIN SİGORTALARINDA YAPI MALİKİNE RÜCU", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016. Yayın	<% 1
81	Kabataş, Zeynep Beyza. "Sosyal Güvenlik Mevzuatı Bağlamında İşveren Sorumluluk Sigortası", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022 Yayın	<% 1
82	YAĞCI, Kürşad. "ANAPARA FAİZİ VE TEMERRÜT FAİZİNE ÜST SINIR", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2013. Yayın	<% 1
83	YILMAZ, Ejder. "Hukuk muhakemeleri kanununun getirdikleri", TÜBİTAK, 2011. Yayın	<% 1
84	Okumuş, Selmani. "Müspet Zarar", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	<% 1
85	Öz, Büşra. "Türk Hukukunda Güvence Hesabı", Bursa Uludağ University (Turkey), 2023 Yayın	<% 1

86	Ağca, Elif. "Milletlerarası Ticarî Tahkimde Karşı Dava", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	<% 1
87	GÜNDÜZ, Harun and KOYUNCU, Tuğçe. "ABD, AB ve Türk rekabet hukukunda tazminat davalarının önündeki usuli engeller", TUBITAK, 2011. Yayın	<% 1
88	Gül, Mehmet Akif. "Medenî Usûl Hukukunda Dava Değeri", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022 Yayın	<% 1
89	Güneş, Şule. "Medeni Usul Hukukunda İstinaf İncelenmesi Sonunda Verilebilecek Kararlar ve Sonuçları", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 Yayın	<% 1
90	SARISÖZEN, M. Serhat. "Hukuk muhakemeleri kanunu'nun medeni usul Hukukumuzda getirdiği yeni düzenlemeler", TUBITAK, 2011. Yayın	<% 1
91	Bayram, Ayşegül Şahin. "Aile Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022 Yayın	<% 1
92	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	<% 1

- 93 Tepe, Büşra Kazmaz. "Medenî usûl hukukunda beden bütünlüğünün ihlâlinden Doğan tazminat davaları", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 94 Akyayla, Aysegul. "İhtiyati Tedbirin basvuru sartlari", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021
Yayın <% 1
-
- 95 Yener, Merve Irem. "Sigorta Sözleşmelerinde Rizikonun Ağırlaşması", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 96 Bozok, Salim. "İse İade davasında Karar Ve kararın icrası", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021
Yayın <% 1
-
- 97 Deveci, Mustafa Fatih. "Hukuki Açından Devlet Destekli Sera Sigortası", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 98 Submitted to Istanbul Bilgi University
Öğrenci Ödevi <% 1
-
- 99 Tiyek, Fikret Sami. "6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Yürütülen Tahkimde Yargılama Giderleri", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-

100 Atici, Cansu. "Medeni usûl hukukunda dava ehliyeti", Dokuz Eylul Universitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1

101 Submitted to Izmir University of Economics
Öğrenci Ödevi <% 1

102 Akkoyun, Melike. "Türk Borçlar Hukukunda Ceza Koşulunun İndirilmesi", Ankara Universitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1

103 Submitted to Istanbul Aydın University
Öğrenci Ödevi <% 1

104 Sarıkaya, Sinan. "sirket birlesmelerinde ortaklarin Dava Yoluyla korunmasi", Marmara Universitesi (Turkey), 2021
Yayın <% 1

105 Submitted to Uludag University
Öğrenci Ödevi <% 1

106 YEŞİLOVA ARAS, Ecehan. "SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE GENEL İŞLEM ŞARTLARININ KULLANILMASI", İzmir Barosu, 2015.
Yayın <% 1

107 Harmancı, Isra. "İş yargılamasında Dava şartı Olarak Arabuluculuk", Ankara Universitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1

108 DEMİRAYAK, Ezgi Başak. "Sigorta sözleşmesinden Doğan prim alacağının Takası", Anadolu Üniversitesi, 2013.
Yayın

<% 1

109 Submitted to Fatih University
Öğrenci Ödevi

<% 1

110 Göktepe, Elif. "Ön Ödemeli Konut Satış Sözleşmelerinde Bina Tamamlama Sigortası", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın

<% 1

111 Huseynova, Konul. "Zorunlu Sorumluluk Sigortalarında Pazarlama Faaliyetleri Ve Türkiye'Deki Sigorta Pazarının Değerlendirilmesi.", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021
Yayın

<% 1

112 Kolat, Hatice Bengisu. "Bulut Bilişim Servis Sağlayıcısının Veri Güvenliğinin Sağlanmasında Doğan Sorumluluğu", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023
Yayın

<% 1

113 Köprücü, Üstün. "Anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu davasındaki usul hukuku sorunları", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın

<% 1

- 114 Narmış, Burçin. "Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi ve Bu Takipte Sıra Cetveli İle Rehin Alacaklısının Korunması", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023
Yayın <% 1
-
- 115 Tok, Ozan. "Fransız ve Türk Medeni Yargılama Hukuklarında Temyiz Mahkemesinin Yapısı ve İşlevi", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2022
Yayın <% 1
-
- 116 Akkışla, Hasibe Sena. "Kira İlişkisinden Doğan Yan Edim Yükümlülükleri ve İhlalinin Sonuçları", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023
Yayın <% 1
-
- 117 YASİN, Melikşah. "SİGORTACININ KANUNİ HALEFİYETİ MÜESSESİNİN İDARENİN SORUMLULUĞU ALANINDA UYGULANMASI", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2013.
Yayın <% 1
-
- 118 AKTEPE, ARTIK Sezin. "Hukuk muhakemeleri kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle medeni yargılama hukukunda neler değişiyor?", TUBİTAK, 2012.
Yayın <% 1
-
- 119 Submitted to Ataturk Üniversitesi
Öğrenci Ödevi <% 1
-

- 120 Başakıncı, Kardelen. "Ürün Sorumluluğunda İspat (Ab Hukuku Etkisi Altında Türk Ve Alman Hukuklarının Karşılaştırılması)", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 121 Güler, Ekin Sökmen. "Milletlerarası Derdestlik", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 122 Turan, Sinem. "Medeni Usul Hukukunda Delil Tespiti Kurumunun fonksiyonları.", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2021
Yayın <% 1
-
- 123 hdl.handle.net
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 124 Aksöz, Beril. "Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmelerde Cayma Hakkı", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023
Yayın <% 1
-
- 125 Börü, Levent. "Dava Konusunun Devri", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 126 Olgun, İbrahim. "Türk Vergi Hukukunda Tahsil", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023
Yayın <% 1
-
- 127 Saygın, Beyza. "Türkiye'De Alternatif uyuşmazlık çözümüne Yeni Bir Yol: Med-Arb <% 1

(Arabuluculuk-Tahkim)", Bursa Uludag
University (Turkey), 2023

Yayın

128 Tuncer, İdil. "Karayoluyla eşya taşımacılığında
Sigorta Sözleşmeleri ve İspat sorunları",
Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

129 Özcan Çelik, Berna. "Genel Boşanma Sebebi
Olarak Evlilik Birliğinin Temelinden
Sarsılması", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

130 Submitted to Afyon Kocatepe University
Öğrenci Ödevi

131 Dil, Nazlıcan Demirci. "Kira ilişkisinin Devri
(Tbk. 323)", Marmara Üniversitesi (Turkey),
2021

Yayın

132 Dursun, Alev Deniz. "Karşılıksız çek keşide
etmenin hukuki ve cezai sorumluluğu", Dokuz
Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

133 Kalkan, Onur. "Sermaye Piyasası
Uyuşmazlıklarında Yargı Dışı Çözüm
Yöntemleri", Ankara Üniversitesi (Turkey),
2024

Yayın

134 Selçuk, Seyhan. "Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1

135 Aksu, Alper. "Özel Huzurevine Kabul Sözleşmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1

136 Alan, Sümeyye. "Bireysel İş Hukukunda Zorlayıcı Sebep", Bursa Uludağ University (Turkey), 2023
Yayın <% 1

137 Submitted to Altınbaş University
Öğrenci Ödevi <% 1

138 Arslan, Elvan Akdoğan. "Gaiplik kararının Türk özel Hukuk ilişkilerine Etkisi", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1

139 Yamac, Zehra. "Sosyal Sigortalar Hukukunda Halefiyet Ve rucu", Anadolu University (Turkey), 2021
Yayın <% 1

140 Yaşlı, Ömer. "MTK Kapsamında Tahkimde Paralel Yargılamalara Çözüm Olarak Derdestlik", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2023
Yayın <% 1

141 ÖZBAY, İbrahim. "YARGITAY'IN SON KARARLARI IŞIĞINDA HAKEM KARARLARINA KARŞI AÇILACAK İPTAL DAVASINA İLİŞKİN HMK m. 439 HÜKMÜNÜN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014. <% 1

Yayın

142 ARSLAN, Kahan Onur. "BİREYSEL BAŞVURU NETİCESİNDE DEVLETİN ÖDEDİĞİ TAZMİNAT SEBEBİYLE HÂKİMİN HUKUKİ SORUMLULUĞUNA BAKIŞ", Türkiye Adalet Akademisi, 2015. <% 1

Yayın

143 Aksoy, Nazim. "İhracat Kredi Sigortasının Azerbaycan Hukukuna Uygulanabilirliği (Türk Eximbank Modeli)", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024. <% 1

Yayın

144 Aksu, Simge. "Genetik Yapısı Değiştirilmiş Organizma ve Ürünlerden Doğan Hukuki Sorumluluk", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024. <% 1

Yayın

145 Aras, Asli. "Çekişmesiz yargıda yargılama usulü", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024. <% 1

Yayın

146 CANYAŞ, Oytun. "Vergi yargılaması hukuknda ehliyet", Türkiye Adalet Akademisi, 2014. <% 1
Yayın

147 Dişel, Buse. "Dava Takip Yetkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

148 Düven, Fatma Sümeyye. "Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim İlk Itirazı", Bursa Uludag University (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

149 Ener, Ayca ozok. "Turk Hukukunda Ihracat Kredi Sigortasi", Marmara Universitesi (Turkey), 2021 <% 1
Yayın

150 KÜÇÜK, Damla. "KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALÎ SORUMLULUK SİGORTASI'NDA SİGORTALI ARACIN SATIŞI İLE İŞLETEN SIFATI DEĞİŞTİĞİNDE SİGORTACININ KİME RÜCU EDECEĞİ SORUNUNUN İLGİLİ YARGITAY KARARLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRMESİ", Maltepe Üniversitesi, 2013. <% 1
Yayın

151 TOPUZ, Murat. "TİCARİ İŞLETMENİN DEVRİNDE TASARRUF İŞLEMLERİNE İLİŞKİN ŞEKİL SORUNU", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2012. <% 1
Yayın

152 Toyman, Nazli Ayça. "Türk Borçlar Hukukunda Dolaylı Temsil", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

153 Tufan, Yasemin. "Uluslararası Motorlu araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk sigortası Ve yeşil Kart Sistemi", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

154 Yalçıntepe, Neylan. "Hekim Mesleki Sorumluluk Sigortası", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

155 www.alomaliye.com <% 1
İnternet Kaynağı

156 "Inter-American Yearbook on Human Rights / Anuario Interamericano de Derechos Humanos, Volume 12 (1996)", Brill, 1998 <% 1
Yayın

157 Bozkurt, Bahar. "Asliye Ticaret Mahkemelerinin Görev Alanı", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

158 Harvey W. Rubin. "Dictionary of Insurance Terms / Fachbegriffe Versicherungswesen", Springer Nature, 1994 <% 1
Yayın

- 159 KAYA, Cemil and AKCAN, Recep. "Medeni ve idari yargıda iddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi yasağı", TUBİTAK, 2009.
Yayın <% 1
-
- 160 Murat Can Pehlivanoglu. "Non-Pecuniary Private Benefits in Publicly Traded Corporations", Brill, 2024
Yayın <% 1
-
- 161 Pakyürek Şemenoğlu, İlknur. "Motorlu Araç İşletenin Sorumluluktan Kurtulması", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 162 Sonmez, Mehmet Furkan. "Karayollari motorlu tasitlar zorunlu mali sorumluluk sigortasinda teminatın kapsami disinda kalan haller", Bursa Uludag University (Turkey), 2021
Yayın <% 1
-
- 163 hayatsigortam.net
İnternet Kaynağı <% 1
-
- 164 ÖLMEZ, Fatih. "İŞVEREN SORUMLULUK SİGORTASI", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016.
Yayın <% 1
-
- 165 "Inter-American Yearbook on Human Rights / Anuario Interamericano de Derechos <% 1

Humanos, Volume 17 (2001)", Brill, 2005

Yayın

166 ACAR, Serdar. "SORUMLULUK SİGORTACISININ DOĞRUDAN DAVADA DAYANABİLECEĞİ SAVUNMALAR", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2012.

Yayın

167 ALP, Mustafa and ÇELEBİ, Duygu. "İŞ YARGILAMASINDA BELİRSİZ ALACAK DAVASI", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanlığı, 2016.

Yayın

168 Akkaya, Tolga. "Medeni Usul Hukukunda İstinafa Basvuru, İstinaf İncelemesi ve İstinaf Mahkemesinin Verebileceği Kararlar", Anadolu University (Turkey), 2022

Yayın

169 Annuaire Européen / European Yearbook, 1961.

Yayın

170 Gülmezoğlu, Fatma. "İdarenin sağlık hizmeti sunumundan kaynaklanan mali sorumluluğu", İzmir Katip Celebi University (Turkey), 2024

Yayın

171 Güzel, Aydın. "İcra ve İflas Hukukunda Tebligat", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024

Yayın

172 KIYAK, Emre. "ARABULUCULUK SONUCUNDA ULAŞILAN ANLAŞMA BELGESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ", Türkiye Adalet Akademisi, 2015. <% 1
Yayın

173 Kahraman, Recep. "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da Öngörülen Tedbirler ve Bu Tedbirlere İlişkin Usul", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

174 Kayhan, Mustafa. "Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davası", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

175 Kizildag, umit. "4857 sayili is Kanunu'na gore Fazla Saatlerle calisma", Marmara Üniversitesi (Turkey), 2020 <% 1
Yayın

176 KÜÇÜK, Damla. "Borçluya Halefiyet", Maltepe Üniversitesi, 2015. <% 1
Yayın

177 openaccess.tau.edu.tr <% 1
İnternet Kaynağı

178 Çiftçi, Pinar. "Medeni Yargılama Hukukunda İspat Hakkı ve Sınırları", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024 <% 1
Yayın

- 179 Şeker, Esra. "Türk Hukukunda Demiryolu Taşıyıcısının Sorumluluğu", Dokuz Eylül Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-
- 180 AKKAYA, Tolga. "MEDENİ USUL HUKUKUNDA İRADİ TARAF DEĞİŞİKLİĞİ (HMK m. 124)", Dokuz Eylül Üniversitesi, 2014.
Yayın <% 1
-
- 181 AKİL, Cenk. "Yargıtay Kararları Işığında Medeni Muhakeme Hukuku Bağlamında Faize İlişkin Bazı Meseleler", Ankara Barosu, 2015.
Yayın <% 1
-
- 182 Franklin L. Burdette. "Selected Articles and Documents on American Government and Politics", American Political Science Review, 2014
Yayın <% 1
-
- 183 SAAT, Dursun. "TÜKETİCİ İŞLEMİ NİTELİĞİNDEKİ SİGORTA SÖZLEŞMELERİ VE BU KAPSAMDA SİGORTA TAHKİM KOMİSYONUNUN ROLÜ", Turhan Kitapevi Ofset Matbacılık Tesisleri, 2016.
Yayın <% 1
-
- 184 Yılmaz, Yasemin Yücesoy. "Hukukî Açıdan Faktoring İşlemi", Ankara Üniversitesi (Turkey), 2024
Yayın <% 1
-

185 ATEŞ, Hüseyin. "Zorunlu Mali Sorumluluk
(Trafik) Sigortası", Seçkin Yayıncılık A.Ş., 2013.
Yayın

<% 1

186 Submitted to Cankaya University
Öğrenci Ödevi

<% 1

Alıntıları çıkart üzerinde Eşleşmeleri çıkar Kapat
Bibliyografyayı Çıkart üzerinde

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Sena Tulukcu

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Hukuk	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	2015-2019
Yüksek Lisans	Özel Hukuk	Atılım Üniversitesi	2020-

İş Deneyimi:

Çalıştığı Yer	Görev	Yıl
Kuntalp-Arkan-Pekgüçlü Hukuk Bürosu	Avukathk Stajı	2019-2020
Ankara Barosuna kayıtlı serbest avukat	Avukat	2020-halen

Yabancı Diller: İngilizce

Yayımlar:

Tarih: 10/06/2024